

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

THEOPHRASTI CHARACTERES.

MARCUS ANTONINUS.

EPICLETUS. SIMPLICIUS. CEBES.

MAXIMUS TYRIUS.

EXCUSEBANT FIRMIN DIDOT FRATRES, VIA JACOB, 56.

H. L. Thomas

THEOPHRASTI

CHARACTERES,

MARCI ANTONINI COMMENTARII, EPICTETI

DISSERTATIONES AB ABRRIANO LITERIS MANDATÆ,

FRAGMENTA ET ENCHIRIDION

CUM COMMENTARIO SIMPLICII,

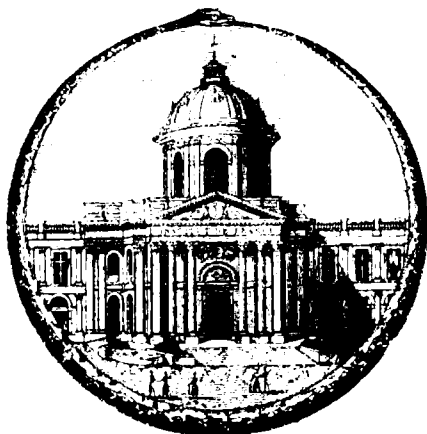
CEBETIS TABULA,

MAXIMI TYRII DISSERTATIONES.

GRÆCE ET LATINE CUM INDICIBUS.

THEOPHRASTI CHARACTERES XV ET MAXIMUM TYRIUM
EX ANTIQUISSIMIS CODICIBUS ACCURATE EXCUSSIS EMENDAVIT

FRED. DÜBNER.

PARISIIS,

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT,

INSTITUTI REGII FRANCÆ TYPOGRAPHO.

M DCCC XL.

[illegible]

PRÆFATIO.

Comprehenduntur in hoc volumine scriptores aliquot de philosophia morali. Quibus THEOPHRASTI *Notationes morum* præmitti non ab re fore putavit eruditissimus auctor Collectionis. Difficillima est autem, etiam post opem a doctissimis et sagacissimis viris certatim allatam, hodieque harum reliquiarum conditio. Nam et singula in codicibus adeo corrupta feruntur, ut multa nondum potuerint satis probabiliter emendari; et de scriptionis totius forma genuina nemodum ita disseruit, ut in plenam persuasionem traharis. Equidem, ut verbo dicam quod sentio, pleraque Theophrasti esse arbitror, ipsius etiam verbis dicta, ex opere ῥητορικῶν χαρακτήρων excerpta *ab rhetoribus*. Non est enim de nihilo, quod horum characterum particulæ, tam inter se diversæ, omnes tamen inventæ sunt in codicibus rhetorum Græcorum *). Rutilius de χαρακτηρισμῶ : *Quemadmodum pictor coloribus figuras describit, sicator hoc schemate aut vitia aut virtutes eorum, de quibus loquitur, deformat*. En igitur χαρακτηρισμοῦ specimina Theophrastea, quæ rhetores quidni proposuerint discipulis ad hanc partem artis informandam? ut Gorgias, quem transtulit Rutilius, non oratoris, sed philosophi Peripatetici exemplo χαρακτηρισμὸν explicabat. Quam rem si reputasset Astius, non librarium finxisset Palatinorum incrementorum scriptorem; neque Fossius, egregius vir, tam multa ἀφ' ἀμάξης in errorem illum coniecisset. Jam vero quum ex indicio, quod significavi, probabile fiat per rhetorum manus delatas ad nos esse reliquias libri Theophrastei (jam Stobæi ætate, ut credere par est, deperditi), sequitur non tantum abesse ab his characteribus interpolationis suspicionem, quantum removet Fossius. Idem tamen præclare vindicavit additamenta Palatina et magnam partem

*) Conf. L. de Sinner, *Notice sur la vie et les ouvrages de Diamant Coray*, p. 7, not. 14.

reliquis dignitate paria esse evicit. Ceterum, ut dixi, verba ipsa Theophrasti superesse puto, valde depravata et aliquot locis interpolata; plurima autem omissa esse et disjecta ab epitomatoribus, adeo ut *ordinem* notarum in notationibus singulis non ita temere tribuam Theophrasto. Verum de hac re quæ dicenda habeo, in aliud tempus remitto: nunc de editione nostra exponendum est.

Quum multi satis pro arbitrio versati essent in his characteribus, hanc mihi legem scripsi in editione notis et apparatu non instructa, ut optimorum codicum scripturæ essem quam tenacissimus; a qua non discederem nisi summa conjecturarum aut necessitate aut evidentia compulsus. Quare corrupta, manca, disjecta multa relinquere malui quam eorum emendandi viam improbabilem sequi. Quindecim characterum codices longe ceteris antiquiores quum Parisiis serventur, operæ pretium facere putavi si consulerem iterum. Ac vidi amicos Needhami non omnia exhausisse, quædam etiam falso tradidisse, ut infra apparebit: sed non ideo sua laude fraudandi sunt, qui in scriptura minutissima et omne genus compendiis intricatissima pleraque recte intellexerint. At recentiores editores miratus sum omnes multis locis temere deruisse textum Needhami, ad antiquissima documenta constitutum, chartis quibusdam quinti decimi sæculi magis fidentes. Ex iisdem veteribus membranis et aliis codicibus intellexi, ab recentioribus fictam esse usitatam formam titulorum, *περὶ εἰρωνείας, περὶ ἀρεσκείας*: quum scripti libri rectiorem modum præcipiant, *Θεοφράστου χαρακτῆρες. εἰρωνείας πρῶτος* (sic antiquissimus A, non α'). *κολακείας β'*, et Palatinus, *ἡ' χαρακτήρ δεισιδαιμονίας*. — Ultra decimum quintum characterem scripti nihil reperitur Parisiis. De Palatino codice vere dixit Orellius: « Illud quoque dolendum, quod Siebenkeesius quum negligenter descripsisset codicem Pal., negligentius etiam ejus curam ediderit Gœzius. » Nam in quinque versibus æri incisiter male legit Siebenkeesius, ut ad Char. XVI notabo; Gœzii autem negligentia omnibus manifesta. Specimen illud codicis Palatini quum ductus quosdam referat, qui mihi non videbantur esse posse librarii Græci, confugi ad doctrinam et humanitatem excellentissimi HASII: qui opiunionem meam probavit, et specimen illud male fida manu delinatum ostendit; sed idem, ubi ob summam inconstantiam ductuum satis recentem me putare illum codicem dixi, vetuit, addens, Panopliæ Euthymii Zigabeni codicem Regum

simillima manu scriptum anni nota esse instructum, quæ ad tertium decimum sæculum remittat.

Jam longum esset narrare locos, in quibus vel codicum scripturam reduxerim, vel admiserim conjecturas : facile intelligent quibus interest ex libris editis. Præter codices duos, qui decimi sæculi ineuntis esse judicantur, denuo collatos, inspexi etiam Fonteblandensem bombycinum, sæc. XIII, quem in uno tantum loco ab illis discrepantem vidi. Ex his præter levicula quædam retuli omnia quæ apud Needhamum desiderantur vel non vere traduntur. Inseru ietiam aliqua ex codice nescio quo Palatino, quem Neveletus contulit cum exemplo editionis Morelli (Lutet. 1583), quod servatur in bibliotheca Regia. Plerumque consentit ille cum Rhedigerano Schneideri.

Proœm. l. 19 Palatinus Neveleti dat ὁ Περικλεις, quod unde in Heinsianum marginem venerit, quærebat Fischerus. — Char. I, l. 3 codex A ἐν τύπῳ, sine ὡς, l. 6, λαβεῖν. 14 codd. βουλευέσθαι, non —σεσθαι. Eorundem scripturam posui in loco interpolato l. 27, quamvis depravatam. Needhamus falsa retulerat. 29 miro consensu omnes ἡ οὗς ἔχεις. — Char. II, 10 παρακείμενος Pal. Neveleti. — III, 29 ἐπὶ τὸ δεῖπνον cod. A solus. 34 πλόϊμον omnes, et 41 κατ' sine ἀ.τ Ante Ἀπατούρια articulum præbet Monacensis. — IV, 11 δεινός omnes superscripto ὡς, et προαίρων. 19 Casaub. λίαν λέγων. Sigla in codice A non μὲν, sed μὲνὸν indicat. 25 codd. ὑποκείρασθαι. — V, 41, 42 ita scribuntur in codd., non ut refert Needham. — VI, 12 ἐργασίαν αἰσχρὰν codex A. 16 τοῦτο δ' ἂν omnes, non τοῦτ' ἂν, quod enotatur. 20 cod. A τὴν ἀρχὴν, et 32 idem εἰς λοιδο. 29 omnes —πῶλια, non —πωλεία. — VII, 45 ἀρχὰς omnes, etiam Pal. Neveleti. Needhami notatio nem male cepit Fischerus et post eum alii. 4 omnes προδιηγέσασθαι, et 5 τότε, non ποτε. 13 ἐστι omittit Pal. Neveleti, 18 idem et cod. A ὑμᾶς. — VIII, 23 (et XI, 22) ἀπαντ. etiam Pal. ille. 35 καὶ ἂν omnes. 45 πιθανῶς commode omittit codex A. 44 omnes ταῦτα εἶδε. 48 Α προσεδραμηκέναι. 7, 8 posui τοὺς ἀκούοντας, οὗς οὕτω καταπονοῦσι pro vulgato τοὺς ἀκούοντας οὕτω καὶ καταπονοῦντες. Nostri omnes cum Pal. Nev. καταπονοῦσι. — IX, 12 cod. A κέρδους εἵνεκα, 13 ἀποστερεῖται, 14 omnes δανείζεται. 18 Τίβι etiam Pal. Nev. — X, 39 codd. τὰς (B τὲ) κύλικας πόσας, non ut refertur, et 44 non ἀποβαλούσης, sed ἐμβαλούσης F et autem ἐκβάλλειν *laisser tomber*. 46 pro καλύμματα mire

Pal. Nev. σκαλίσματα, et 9 θυψιλήματα, 13 τῶν μετρῶν (sic). — XI, 26 cod. A μεταστρ. ποιήση. — XII, 12, idem τόκον, non τόμον. — XIII, 20 codd. δοξει εἶναι. 23 Orellius ingeniose φενακίσας ἐλεγχθῆναι. 25 Pal. Nev. ὅσον, 28 πορεύεται καταλιπεῖν, 33 βουλευέσθαι. 39 cod. A παρεστηκότας, non περιεστ. In B compendium turbatum. — XIV, 42 cod. A Ἔστι δὲ καὶ, B ἔστι καὶ, et alii multi alterutro modo (Fischer. p. 106), ut videri possit hanc notationem olim præcessisse alia vitii similis. 4 codd. καὶ ἀπαγγέλλοντος αὐτῷ, nimirum eo cui mandatum est invitare ad exsequias. 12, 13 in loco «conclamato» ceteris probabilior est Astii ratio, qui Corais et Schneideri inventa ita conjunxit, Ἡδὺ γε τῶν ἀστρῶν ὄζει! ὃ, τι δὴ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι τῆς γῆς, *quam suavis est siderum odor!* (*quem quidem reliqui dicunt terræ odorem.*) Pal. Nev. καὶ ἄλλοι. — XVI, 38, 39 Siebenkeesius in codice Palatino legit ἐπιχρῶνῃν falso: postrema litera est οῦ, præcedens videtur esse π, non potest η, et ρω non usquam illo modo exaratur: sed nihil certi extundas e ductibus male redditis; ἐπιχρῶν ποῦ, si ductus spectes, omnium est verisimillimum. Fossius conjecerat (ἐπεὶ) ἐπὶ χρῶν ῆν. 40 δάφνην, non δάφνης, in specimine, et 45 ἱερῶν, non ἱερὸν, neque, ut credit Schneiderus, ἱερῷ. Quæ ex illo codice accesserunt, in lectorum gratiam a ceteris accurate distinguenda erant. 12 in εἴσω haud dubie vocabulum longe aliud latet. — XIX, 44 in ἀναπίπτοντος corruptum puto participium ejus fere sententiæ quam latine reddidi. 46 servavi σφύζεσθαι, quanquam non satisfacit Orellii defensio. — XX, 9 vulgo probata correctio πᾶν ἔργον vel πᾶν τοῦργον hic locum non habet. 12 etiam Pal. Nev. lacunulam explebat, ex quo enotatur ὑποχρῶ ῥήμασιν. 15 in ἀμφοτέρα οὐκ ἔχοντες quum Fossius ὀρχίπεδα cogitans deleret οὐκ, non meminit loci Lucianei, οἳοι πολλοὶ εἶναι λέγονται ἀμφοτέρα ἔχοντες, de hermaphroditis, Dial. mer. 5 — XXI (ex Char. V), 17 tres codd. nostri πίθηκον δρέψαι, 21 iidem (et Pal. Nev.) παλαιστριαῖον, 24 ἀποδείξεσιν, 25 ὕστερον ἔπεισιν ἐπὶ τῶν θεωμένων, quæ probabiliter sanavit Needham. — XXIII, 27 εἶθ. scripsi pro καθ', 33 Orellius τοὺς ἀγωνικοὺς π. — XXVIII, 5, 6 in μακρὸν ἀνδριάντα ludi nomen inesse statuerim potius quam mutem παίζειν, quæ mutatio alias præterea postularet. 9 Orellius ὡς ἂν καὶ ἐκείνου δὴ ἐπισταμένου. — XXX (sive XI veterum edd.), 36 ἀποδιδόσθαι codex A, non ἀποδίδοσθαι: nihil igitur differre ab reliquis cen-

PRÆFATIO.

sendus. 42 codd. καὶ ξενίων, 46, ὑπὸ, non πρὸ, ἡ ἐκκεκρουμένῳ, sine σ, hæc omnia ut Palatinus. 16 codex A λάβοιεν.

MARCI ANTONINI editionem Schulzianam secuti sumus, ab ipso *Schulzio* passim emendatam et correctam. Idem vir doctissimus ultro nobiscum communicavit translationem latinam prorsus novam, ab ipso diligentissime concinnatam, quæ vulgarem maximo intervallo post se relinquit. Quo nomine persuasum habemus eum summam inivisse gratiam ab lectoribus nostris; qui monendi sunt, asteriscis indicari locos non codicum scripturam, quippe corruptam, latine referentes, sed probabilem conjecturam; in græcis enim Schulzius manuscriptos codices et editiones primas sibi sequendas esse statuit, etiam ubi sententiam pravam aut nullam præberent, perpaucas tantum emendationes admittens.

In *EPICETI Enchiridio* et *CEBETIS Tabula* exprimenda erat editio major *Schweighæuseri*, artis criticæ docte, prudenter et circumspecte exercitæ mirificum exemplar. Cujus quum fundamenta examinare neglexisset summus *Coraes*, in *Enchiridio* nimium tribuit interpolationibus manifestis. Sed egregias emendationes ejus octo vel novem læti recepimus, et alia quædam correximus ex secundis curis *Schweighæuseri* in *Philosophia Epictetea*. L. *Odaxius* in translatione latina multa *Cebetis* optime red-diderat; reliqua græcis qualia nunc leguntur accommodavimus.

In *fragmentis* Epicteti quæ *Stobæo* debentur, codex *Parisinus* a *Gaisfordo* collatus perutilis fuit: multa exhibet nitidiora, aliqua quæ pro desperatis habebantur vel integra præbet vel proxima integritati. Cujus rei exempla duo commemorabimus. Fragmentum 29 hoc modo edebatur, τὰς σιτήσεις ποιοῦ, μὴ ἀνειμένας, καὶ σκυθρωπάς· ἀλλὰ λαμπράς, καὶ εὐτελεῖς· ἵνα μήτε διὰ τὰ σωματικὰ αἱ ψυχὰι ταράττωνται φενακίζόμεναι, καὶ τῶν ἡδονῶν σωματικῶν ὀλιγωρῶσιν, ἔπειτα βλάπτωνται, τρυφῶντα μὲν παραυτίκα πλουτοῦ, νοσοῦντα δὲ εἰσαυθὶς τὰ σώματα. Quæ verba non mirum est si a nemine poterant intelligi: V. *Schweighæuser*. p. 185 sq. Codicis *Parisini* scripturam distinctione adjuvimus et unius vocis mutatione: legebatur, μήτε φενακίζόμεναι πρὸς τῶν ἡδονῶν τῶν σωματικῶν ὀλιγωρῶσιν, quod illud incommodi habet, ut præcedentia verba, διὰ τὰ σωματικὰ, et hæc, τῶν σωματικῶν, non prorsus eadem τοῦ σωματικοῦ acceptione dicta sint.

Apparet autem quam facile σωμάτων ob σωματικά eadem phrasi inclusam in hoc vocabulum abire potuerit. Fragmento 32 legebatur πηδήσασα τῷ σώματι, quod faciliore conjectura sanari poterat quam Schweighæuseriana. Fragmenti 35 finem ita scriptum, ἔνθα δὲ ἂν μὴ παρῇ νῆψις, πειθοῦς τέλος εἰκῇ σε παρέχει διατείνεσθαι, et ab editore sine medicina relictum, idem codex præstat integrum. In fragmento 51, codex brevius, οὐδὲν κρεῖσσον μεγαλοψυχίας, καὶ πραότητος, καὶ φιλοπρωπίας. Fragmenti 169 lacunam sarsimus ex codicibus Heerenii. Fragm. 174, οὐδ' ἥδιον (pro vulg. οὐδὲν δι' ὧν) conjecit etiam Coraes ad Enchir. pag 120.

Fragmenta crucis signo notata dubiæ sunt auctoritatis; ea vero quæ plane nullam habere videbantur, delevimus.

DISSERTATIONES EPICETI ab *Arriano* literis mandatæ per hanc editionem ceteris parabiliorem jam frequentius et a pluribus lectum iri confidimus, quam adhuc esse lectas repperimus. Nam, nisi fallit opinio ex scriptis eruditorum hominum concepta, pauci virtutem illorum sermonum, Horatianos sæpissime in mentem revocantium, satis cognitam habuerunt. Expressimus *Corais* recognitionem Schweighæuserianæ recensionis, ita quidem ut in dubia scriptura judicanda utriusque viri docti argumenta examinarem. Et videbatur nobis præstantissimus Græcus triginta fere locis injuria discessisse ab editore Germanico, aliquoties uterque immerito sprevisse quod in melioribus codicibus scriptum exstat. Eximias quasdam conjecturas, quæ delitescabant in Addendis Schweighæuseri et Corais commentario, in eum, quo dignæ erant, locum recepinus. Vocabula quæ asteriscis cinguntur, delenda esse censet Coraes; quæ uncis, de conjectura inseruntur.

SIMPLICII *commentarius in Enchiridion*, iis qui philosophiæ studia auspicantur, utilissimus lectu liber, multis locis emendatus est ex annotatione Schweighæuseri. Numeri in summo margine dextro positi paginas indicant *Schweighæuserianæ*, in lævo, *Heinsianæ* editionis.

MAXIMO TYRIO contigit ut *Dissertationes* ab ipso scriptæ et in optimo codice servarentur et a præstantissimis criticis, *Davisio*, *Marklando*, *Reiskio*, quantum fieri poterat a temporum labe

liberarentur : nihilominus hodieque vitiis inquinatæ leguntur plurimis, quæ dudum a viris quos nominavi sagacissimis erant sublata. Eorum enim quæ Davisius codicum et ingenii ope in integrum restituerat, pars haud exigua neglecta est ab editore Greshamensi, qui ex defuncti Davisii schedis græca constituit, amplis autem et admirabilibus Marklandi inventis non poterat uti, posterius ad eum transmissis. Neque Reiskio lectorem adjuvare licuit, tum demum appellato, quum editio Londinensis jam tota exscripta esset typis Lipsiensibus. Ita nobis relinquebatur ut Maximum Tyrium multis modis emendatiorem emittere possemus. Quod hac ratione instituimus.

Davisius quum ex codice Regio, cujus plane singularis est præstantia, innumeros locos emendasset, fieri potuisse suspicatus sum ut in tam divite messe spicæ quædam interciderent. Et memineram ill. Boissonadium in Anecdotis aliqua ex iisdem membranis protulisse; haud dubie quia Davisium fugerant. Expectationem superavit eventus; codex diligenter excussus integra plurima præbuit pro vitiosis quæ legebantur; multa etiam, quæ nemo poterat suspecta habere, exquisitius aut nitidius enunciata præstat. Sed longe abest ut omnem offensionem tollat ex delicatula dictione hujus scriptoris, quæ criticum sibi poscit in primis subtilem. Ego veritus ne audacius refingendo quæ extra perfectum ferri videbantur, pessumdarem etiam illa quæ maximo jure in orationem græcam recepissem, lenibus modo et summe probabilibus conjecturis locum dedi, ubi vel aperte vitiosa esset scriptura, vel minima mutatione multum nitoris dictioni aut sententiæ accederet. Non raro sciens reliqui vulgatam merito suspectam, sed quam ratiunculis quibusdam speciose tueri posses. Lacunas quoque rarius notavi quam incidisse persuasum habeo. Qua cautione id effeci, ut Maximum multo quam ante emendatiorem sine diffidentia ulla legere possis; iis autem, qui perpolire hunc scriptorem aggredientur, varietatem optimi codicis cum pulvisculo expromptam offero. De qua priusquam disertius exponam, verbo dicendum est versionem latinam esse ex Heinsiana effectam, cujus viri temeritudo sæpe bilem movit, non mihi soli, sed jam Marklando, ad Dorvillium hæc scribenti (p. 337 ed. Lips. Supplicum): « Dolet quod elegans hæc, sed vaga versio, vel paraphrasis potius, Heinsii in hac nitida editione (Londi-

nensi) servabitur. Mihi nequaquam placent hujusmodi excursus potius quam versiones, quæ ingenium interpretis quidem demonstrant, sensum auctoris incertum et obscurum, ne dicam intactum aliquando, immo sæpissime, relinquunt.» Hujus licentiæ vestigia vel frequentissimâ immutatione et interpolatione obrui non poterant; et jam pœnitet tam lectorum quam mea gratia me ob Heinsianum nomen Paccii interpretationem neglexisse. Indicem Davisianum, in quo plus centum nomina repperi esse omissa multum auximus.

Codex Regius est sæculi decimi ineuntis vel exeuntis noni, sine ullo compendio scriptus, « eadem ut videtur manu qua Platonis codex » egregius ejusdem bibliothecæ, quod in schedula codici addita annotatum video. Eum ex antiquissimo libro uncialibus literis scripto derivatum esse hoc indicio colligo: ubi dubium aliquod aut corruptum vocabulum incidit, quod sententiæ tenorem interrumpat aut ab librario non intelligeretur, continuo *accentus omittuntur*. Hinc necessario efficitur aut nostrum librarium aut eum cujus apographum accurate expressit, accentus pinxisse primum, quod fieri non potuit in vocabulis dubiis aut monstrosis. Scholia in margine, argumenta et πάντα uncialibus literis scripta sunt cum accentuum notis. Ea autem accuratione et integritate est hic liber, ut orthographica ratio ejus universa ab me posset repræsentari, his solummodo exceptis: ὡφελουσιν, quod ponit ubique; et illis ὅτ' ἂν, ὅ, τι οὖν, οὐκ ἂν, quod præter paucissimos locos scribit pro οὐκ ἂν: infinitivos et optativos aoristi bis terve distinguit, ceterum ubique ποιῆσαι scribit quando debebat ποιήσαι; denique in encliticis fluctuat, modo ἄλλός τις exarans, modo recte: sed in his quoque ea servavi quæ disertis præceptis non refragarentur, in ceteris vero omnibus scito te ipsam scriptionem codicis tenere, nisi aliud significet annotatio. De secunda manu quando loquor, intelligo valde antiquam et primæ fere supparem: est enim alia quoque recentissima, quæ vulgatam modo intulit, modo signis indicavit, a me, ut oportuit, silentio præterita. Quum autem Davisii quoque varietatem ex eodem codice ductam receperim, ita distinxi ut *Regium* vocem quando a me enotata est, *codicem* quando a Davisio. Qui quanquam multo plura inde eruit quam ego, rara tamen est *codicis* mentio, quia pleraque jam in orationem

Maximi transierant, ego autem nihil nisi varietatem codicis et Davisianæ editionis alterius (litera V. indicatæ) refero.

Bis terve ex Heinsii versione intellexi jam lecta fuisse ab ipso quæ in locis illis ex Regio supplebam; similiter Boissonadius, prolatis emendationibus duabus ex codice, in Heinsiana hæc recte scribi addit. Fuerint igitur inter vitia ab nobis sublata quædam Londinensi et Lipsiensi editionibus propria: quam rem alii examinant; mihi ex puro fonte haustus sufficiebat. Criticorum principum Marklandi et Reiskii conjecturas plurimas codex accurate excussus confirmavit, quod annotavi ubique, non ut laureis illorum inseram novum aliquod foliolum, sed ut nudem inconsultos quosdam emendationum ex ingenio natarum obtrectatores et sycophantas.

RELATIO CRITICA DE MAXIMO TYRIO.

Pag. 1. Inscriptio ita concepta in codice. — Lin. 6 δὲ ἵπῳ Regius. V. πότερόν ἐστιν ἵπῳ, ex eodem codice, sed compendio male intellecto. — 14 οὐ γὰρ ἀεὶ παρέξει τοῖς σοφ. προφάσεις scripsi partim cum Davisio. V. οὐ γὰρ ἔξει τοῖς σ. πρόφασιν. — 15 ἱριδος Heinsius. Reg. οιδας (sic). V. διδασκαλίας. — 17 τὰς προσδοκίας Marklandus. V. ταῖς προσδοκίαις. — 19 δυσέλπιδες Reiskius. V. δυσάντιδες. — 20 Reg. ἐντετευχηκότες. — 29 ἡ Reg. V. ἡ. — 31 δσήμεραι Regius ubique.

Pag. 2. Lin. 3 Reg. αὐτῶ τὸν. — 19 Reg. κάλλισται. — 22 Reg. τετραμμένος, ita ut μενος sit in litura duarum literarum. — 23 Reg. ἐπιφύκεσαν. — 30 εἰκὸς Marklandus addidit. — 49 Reg. ἐκπλαγής. Idem κατήριπα. V. κατήριπα.

Pag. 3. Lin. 1 cod. καὶ ἡ βασιλεία (sic). — 4 ἐμπορέοντο Stephanus. Codd. ἐπιφορέοντο. — 7 ὧ Heinsius. Codd. ὡς. — 8 παρεβάλομεν Marklandus. V. παρελάβομεν. — 9 ἡμῖν δρόμον Regius. V. δρόμον ἡμῖν. — 14 δυνηθῇ μηδὲ μεταβάλλειν. Ἄν δὲ δυν. scripsi partim cum Reiskio. V. δυνηθῇ. Εἰ δὲ μεταβάλλειν μὴ δυν. — 17 Reg. δέ πως. — 20 cod. ἐν ἐκ. Præpositionem ejecerat Davisius. — 41 Regius κατέδοντας καὶ παλο. . (lacuna decem fere literarum) . . ἐμπιπλάμενους. . (lac. quinque fere literarum) . . οἱ ἀκούοντες. — 43 Reg. ταρπομένοις. — 47 Reg. ἃ δειλ' οὔτι.

Pag. 4. Lin. 7 Συρακοῦς. . . Regius ubique. —

19 Reg. τῆς ἄλλης. Deinde idem a pr. m. τὴν ἔδραν τὴν, a correctore τὴν ἔδραν ἢ τὴν. — 30 Reg. a pr. m. βέβαιος; ἡ καὶ δ, a correctore ἡ δ. V. βέβαιον ἡ δ. — 31 καὶ βέβαιον Reiskius. V. ὡς βέβ. — 51 sic Reg. V. τρόπος οὗτος. — 52 in ἀρότρων literæ ὅτρω recentes in rasura.

Pag. 5. Lin. 17 Reg. a pr. m. ἄστεως. — 20 τῶ Reg. V. τῶν. — 23 καὶ ἀνθρ. Reg. V. καὶ τῶ ἀνθρ. — 28 πέτασθαι Reg. V. πέτεσθαι. — 30 εἰ γε νένεμ. Reiskius. Cod. εἰ ἐννεμένηται. — 37 pro ὄργανα Reg. ἔργα. — 43 προσβλημάτων Wakefieldus Silv. cr. III, p. 144. V. περιβλ. Ejusdem χυμῶ pro θυμῶ, l. 42, recipiendum et ipsum fuisse videtur. — 44 ἀσκεπῇ idem Wakefieldus. V. ἀσθενῇ.

Pag. 6. Lin. 4 διασῶζον Heinsius. Cod. διῶζον. — 7 Reg. a pr. m. ποτειμίαν (sic). Ibidem ἤδεται καὶ ὄνος Regius. V. abest ἤδεται. — 14 Reg. initium verbi εὔρες in rasura; ἡῦρες videtur fuisse. — 22, 23 sic codex. Addidi lacunæ signa. V. διάλογοι τε θηρίων καὶ ζυνουσίαι. — 26 δὴ τις Reg. V. δέ τις. — 35 ἄμα Heinsius in versione et Reiskius. V. ἄρα. — 37 Reg. ἀν ἡ δ' Ἐπ. — 43 ἀ recenti manu illatum.

Pag. 7. Lin. 5 Reg. om. ἡδονῆς, et 16 τῶ. — 28 ἡ Reg. V. ἡ. — 34 codex μέρη γὰρ, sed η insoletius depressum; in marg. περί antiqua manu. — 35 μὴ addidit Reiskius, οὐδὲν om. Reg. — 51 Reg. δυσερασιότερος, in margine repetitum.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

BIBAION A.

Παρά τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλὸς καὶ ἀόργιστον.

β'. Παρά τῆς δόξης καὶ μνήμης, τῆς περὶ τοῦ γενήσαντος, τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρβενικόν.

γ'. Παρά τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβὲς καὶ μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίᾳ γίνεσθαι τοιαύτης. Ἐτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαίταν καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

δ'. Παρά τοῦ προπάππου, τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρῆσασθαι, καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενὲς ἀναλίσκειν.

ε'. Παρά τοῦ τροφῆως, τὸ μῆτε Πρασιανὸς, μῆτε Βενετιανὸς, μῆτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ φερέποντον καὶ ὀλιγοδὲς καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ ἀπολύπραγμον καὶ τὸ δυσπρόσδεκτον διαβολῆς.

ς'. Παρά Διογνήτου, τὸ ἀκνέοςπουδον· καὶ τὸ ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων περὶ ἐπαίδων, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένων· καὶ τὸ μὴ ὀρυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παρβρύσιος· καὶ τὸ οἰκνωθῆναι φιλοσοφίᾳ καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν Βακχίου, εἶτα Τανδάσιδος καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ τὸ γράφει διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμπος καὶ δορὰς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

ζ'. Παρά Ρουσίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρήζον διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἥθους· καὶ τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ [τὸ] συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικόν, ἢ τὸν εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστῆναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς, καὶ ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστολὰ ἀφελῶς γράφειν, οἷον τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινέσσας τῇ μητρὶ μου γραφέν· καὶ τὸ πρὸς τοὺς χαλεπὴναντας καὶ πλημμελῆσαντας εὐανακλήτως καὶ εὐδιαιδέως, ἐπειδὴν τάχις αὐτοὶ ἐπαυλεῖν ἐβελήσωσι, διαχεισθαι· καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα ὁλοσχερῶς· μηδὲ τοῖς περιπαλοῦσι τάχως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἴκοθεν μετέδωκε.

M. ANTONINUS.

MARCI ANTONINI

IMPERATORIS

COMMENTARIORUM

QUOS IPSE SIBI SCRIPSIT,

LIBER PRIMUS.

1. *Avi Veri exemplo operam me dare oportet*, ut suavis sim moribus neque irae indulgeam.

2. *Existimatione et recordatione genitoris mei ad verendam et animum viro dignum excitari debeo.*

3. *In matre exemplum habui*, pietatis in Deos et liberalitatis; abstinentiae non solum a malo perpetrando, verum etiam cogitando; tum frugalitatis in victu, quae ab opulentorum vita et consuetudine longissime abeat.

4. *A proavo habui*, quod publicos litterarum ludos non frequentavi, et domi bonis praceptoribus usus sum, atque intellexi, in talibus rebus non parcendum esse impensis.

5. *Ab educatore*, ne in circo spectalor Prasianus aut Venetianus neve parmularius aut scutarius fierem, ut labores sustinerem, paucis indigerem, ipse operi manus admoverem, rerum alienarum non essem curiosus, nec facile delationem admitterem.

6. *Diognetus me monuit*, ne studium in vanas res conferrem neque iis fidem haberem, quae a praestigatoribus et impostoribus de incantationibus et daemonum expulsionibus aliisque ejus generis rebus narrantur; neque coturnices alerem, neve insana talium rerum admiratione tenerer; ut libere dicta aequo animo ferrem, philosophiae me addicerem et primum quidem Bacchium, deinde vero Tandasidem et Marcianum audirem; ut dialogos puer adhuc scriberem, ut grabatum et pellem et ejus generis omnia, quae ad Graecam disciplinam pertinent, expeterem.

7. *Rustico debeo*, quod in cogitationem veni, mihi morum emendatione et curatione opus esse; quod neque ad aemulationem sophisticam declinavi, neque de theorematibus commentatus sum, aut exhortatorias orationes declamavi, aut virum strenue exercitia subeuntem munificumve me ostentando homines in admirationem mei rapere studui; quod a rhetoricæ, poesis et elegantioris dictionis studio abstinui, quod non elegantiore veste indutus domi incedo; quod epistolas simpliciter scribo instar ejus, quam is ipse Sinuessa ad matrem meam dedit; quod, si qui me irritaverint aut aliquid deliquerint, iis placabilem et ad reconciliandum facilem me praebere, simul atque in gratiam redire volunt; quod diligenter legere soleo, non contentus sum maria rei intelligentia, neque garrulis properanter assentior; quod commentarios Epicteti legi, quorum mihi ipse copiam fecit.

η'. Παρά Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀναμφι-
βόλως ἀκύδευτον· καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν,
μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ αἰεὶ ὅμοιον,
ἐν ἀλλαγῇ οὐκ ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραις
νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς,
ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ ἀνειμένος·
καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν
ἄνθρωπον σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμε-
νον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ πα-
ραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν, πῶς δεῖ λαμ-
βάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε
ἐξηττώμενον διὰ ταῦτα, μήτε ἀναισθητῶς παραπέμ-
ποντα.

θ'. Παρὰ Σέξτου, τὸ εὐμενές· καὶ τὸ παράδειγμα
τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ
κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στο-
χαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν
ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς
πάντας εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προση-
νεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ
αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν εἶναι· καὶ
τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῶι ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικόν
τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μηδὲ ἔμφρασιν
ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα
μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ
εὐφημον, καὶ τοῦτο ἀφορητὴ· καὶ τὸ πολυμαθὲς ἀνεπι-
φάντως.

ι'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπί-
κλητον· καὶ τὸ μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν
βάρβαρον, ἢ σολοικόν τι, ἢ ἀπηχῆς προνεγκαμένου,
ἀλλ' ἐπιδεξιῶς αὐτὸ μόνον ἐκείνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προ-
φέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως,
ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ
τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἐτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς πα-
ρυσπομῆσεως.

ια'. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, ὅσα ἡ τυραν-
νικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὅτι ὡς
ἐπῆσαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, ἀστορ-
γότεροί πως εἰσὶ.

ιβ'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολ-
λάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρὸς τινα, ἢ ἐν ἐπι-
στολῇ γράφειν, ὅτι ἀσχολός εἰμι· μηδὲ διὰ τούτου τοῦ
τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς
συμβιούοντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον τὰ πε-
ρισσώτα πράγματα.

ιγ'. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου
αἰτιώμενον τι, κἂν τύγῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πει-
ρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνθετον· καὶ τὸ περὶ
τῶν διδασκάλων ἐκθύμους εὐφημον, ὅσα τὰ περὶ Δομι-
τίου καὶ Ἀθηνόδοτου ἀπομνημονεύμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ
τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

ιδ'. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σεσήρου, τὸ φιλοῖοικον,
καὶ φιλόκληρον, καὶ φιλοδικαίον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γινῶναι
Θρασεάν, Ἑλβίδιον, Κάτιωνα Δίωνα, Βρούτων, καὶ

8. Apollonii *exemplo didici* liberum esse et sine dubi-
tatione cantum et circumspectum, neque aliud quidquam
vel minimum respicere, nisi rationem; mei similem semper
esse in doloribus acerrimis, in prolis amissione, in morbis
diuturnis; *eidem acceptum refero*, quod mihi contigit, ut
in vivo exemplo perspete viderem, eundem et constantissi-
mum esse posse et remissum; *in eo vidi* studium in enar-
randis philosophorum scriptis a morositate alienum atque
conspexi hominem, qui peritiam ac sollertiam qua in tra-
dendis theorematibus pollebat, manifesto honorum suorum
minimum existimabat; *ab eo didici*, quomodo beneficia,
quæ putantur, ab amicis sint accipienda, ut neque propter
ea addicti fiamus, neque ea sine *grati animi* sensu præ-
termittamus.

9. In Sexto *suspecti* benevolentiam et exemplum domus
paterno affectu administratæ, et intelligentiam vitæ secun-
dum naturam institutæ, et gravitatem non simulatam;
item sollicitam in explorandis amicorum necessitatibus dili-
gentiam; tolerantiam erga imperitos et temere opinantes;
studium ejus ad omnes se accommodandi, ita ut consuetudo
ejus omni adulatione gratior esset, eodemque tempore
eisdem maxime venerandus videretur; artem per notionem
claras et perspicuas via ac ratione præcepta ad vitæ usum
necessaria reperiendi et ordine collocandi: *idem* neque iræ
unquam neque alius cujusquam perturbationis indicium de-
dit, sed simul et affectibus maxime immunis et amantissi-
mus fuit, bonæ famæ studiosus, idque sine strepitu, et eru-
ditus sine ostentatione.

10. Alexandrum Grammaticum *observavi* ab increpati-
onibus sibi temperare, neque probrose vituperare, qui bar-
barum aut solæcum aliquid vel absonum proferunt, sed
dextre id modo, quod dici debet, proponere, aut respon-
dendi aut confirmandi aut de re ipsa, non de verbo, deli-
berandi specie usum, aut alia ejusmodi scita commonefac-
tione.

11. A Frontone *didici* intelligere, qualis sit tyrannorum
et invidentia et versutia et simulatio; eosque, qui a nobis
patricii appellantur, ut plurimum a genuino paterni animi
affectu alieniores esse.

12. Ab Alexandro Platónico, ne sæpe nec nisi necessitate
coactus alii dicerem vel in epistola scriberem, me esse
occupatum, neque hac ratione continuo recusarem officia,
quæ rationes ad eos, quibuscum viverem, exigenter, ne-
gotia urgentia prætendens.

13. A Catulo, ne parvi facerem amicum aliquid culpam-
tem, etiam si forte temere culparet, quin etiam periculum
facerem eum in pristinum statum restituendi; item ut li-
benter præceptorum laudes celebrarem, quemadmodum de
Domitio et Athenodoro memoriæ proditum est; ut liberos
meos sincera pietate prosequerem.

14. A fratre meo Severo, propinquorum et veritatis et
justitiæ studiosum esse: per eundem Thræseam, Helvidium,
Catonem, Dionem, Brutum cognovi et animo concepi imagi-

φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητά καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μέλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἐτι παρ' αὐτοῦ τὸ δαυαλὲς καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ εὐμετάδοτον ἐκτενῶς, καὶ τὸ εὐελπι, καὶ τὸ πιστευτικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ, τί θέλει ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ ὅθλον εἶναι.

ιε'. Παρὰ Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν περίφορον εἶναι· καὶ τὸ εὐθυμον ἐν τε ταῖς ἀλλαῖς περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις· καὶ τὸ εὐκρατον τοῦ ἥθους, καὶ μετρίχιον, καὶ γεραρόν· καὶ τὸ οὐ σχετλίως καταργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεῦειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττει, ὅτι οὐ κακῶς πράττει· καὶ τὸ ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ μηδαμῷ ἐπειγόμενον, ἢ ὁκνοῦν, ἢ ἀμνησχοῦν, ἢ κατηφές, ἢ προσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑπορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικὸν, καὶ τὸ συγγνωμονικὸν, καὶ τὸ ἀψευδές, καὶ τὸ ἀδιαστρόφου μάλλον, ἢ διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὔτε ὥσθι ἂν ποτέ τις ὑπερορθῇ ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ εὐ χαριεντίζεσθαι.

ις'. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἡμερον, καὶ μενετικὸν ἀσάλευτως ἐπὶ τῶν ἐζητασμένων χρηθέντων· καὶ τὸ ἀκνόδορον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· καὶ τὸ φιλόπονον καὶ ἐνδελεγές· καὶ τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τί κοινοφελές εἰσφέρειν· καὶ τὸ ἀπαρταστέπως τοῦ κατ' ἀξίαν ἀπονεμετικὸν ἐκάστω· καὶ τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεῖα ἐντάσεως, ποῦ δὲ ἀνέσεως· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἐρωτας τῶν μαιρακίων· καὶ ἡ κοινοσημοσύνη· καὶ τὸ ἐρεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπ' ἀνάγκης· αἰεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριδῶς ἐν τοῖς συμβουλοῖς, καὶ ἐπίμονον, ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη τῆς ἐρεύνης, ἀρκεσθεῖς ταῖς προχειρίσι φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμῷ ἀψίχορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὐταρκες ἐν παντί, καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν προνοητικὸν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτραγῶδως· καὶ τὸ τὰς ἐπιδοσείας καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' αὐτοῦ σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν αἰεὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμειυτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων τινῶν κατατιτάσεως· καὶ τὸ μήτε περὶ [τοῦς] Θεοὺς δεισιδαιμον, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικὸν, ἢ ἀρεσκευτικὸν, ἢ ὀλχοχαρές, ἀλλὰ νῆτρον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμῷ ἀπειρόκαλον, μηδὲ καινοτόμον. Καὶ τὸ τοῖς εἰς εὐμάρειαν βίου φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαψιλείαν, χρηστικὸν αὐτόφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἀπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι, καὶ τὸ μηδὲ ἂν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστής, μήτε ὅτι οὐερνάχλος,

nem reipublicæ liberæ, in qua æquis legibus et eodem jure omnia administrantur, et regni, quod civium libertatem omnium maximi æstimet; præterea ab eodem, æqualem et constantem esse in studio philosophiæ; benefacere et impense largiri, bene sperare et nequiquam dubitare de amicorum amore: is quoque non usus est dissimulatione erga eos, qui vituperandi videbantur, neque amicis ejus opus erat, ut quid vellet aut nollet. conjectura assequerentur, sed id apertum fuit.

15. In Maximo cognovi illud, sui compotem esse neque ulla re transversum abripi; animo esse bono, tum in aliis rebus adversis, tum in morbis; moribus uti et suavitate et gravitate bene temperatis; negotia, quæ impendent, non gravate perficere. Quidquid ille dixit, id ex animi sententia eum dicere, et quidquid egit, id consilio non malo eum agere, omnes persuasum habebant: porro nihil admirari et ad nihil obstupescere; nec festinare neque cunctari neque consilii expertem aut dejectum esse, neque nunc hilarem esse et rursus irasci et suspiciosum esse, liberalem esse et promptum ad ignoscendum; mendacium fugere, atque hominis non eversi potius, quam erecti specimen exhibere: neque quemquam ab eo contemptui se habitum existimasse, neque ausum esse se illi præferre; denique honeste urbanum esse.

16. A patre mansuetudinem et immotam in iis, quæ diligenter considerata sunt, perseverantiam, vanæ gloriæ ab opinatis honoribus quæsitiæ contemptum, amorem laborum et assiduitatem, animum promptum ad audiendos eos, qui aliquid, quod ad publicam utilitatem spectat, afferant, firmam constantiam in tribuendo cuique, quod ejus dignitas postulat, peritiam, ubi intentione opus sit, ubi remissione: coercere amores puerorum; civilitati morum studere; amicis concedere, ut neque cœnæ semper adsint neque in itineribus sese necessario comites præbeant; semper similem sui deprehendi ab iis, qui necessitate aliqua impediti ab eo abfuere; in consiliis diligenter inquirere atque constanter, neque vero « destitit ab indagatione contentus obvia rerum specie. » Amicos retinendi studiosum esse, eos nec fastidio mutantem nec perditæ amantem; contentum esse in omnibus et vultu serenum; e longinquo prospicere et etiam ad minima administranda parari sine strepitu; acclamationes et omnem adulationem sub eo repressam esse; opes reipublicæ necessarias semper conservare, sumptus publicos parce erogare et æquo animo ferre quorundam his de rebus reprehensiones; neque circa deos supersticiosum esse, neque circa homines popularem auram captantem, blandientem, plebem demerentem, sed sobrium in omnibus et constantem, nusquam ineptum nec novitatis studiosum; rebus, quæ ad vitæ cursum faciliorem reddendum faciunt, quarum copiam uberrimam affert natura, sine fastu pariter atque sine excusatione uti, ita ut presentibus sine affectatione frueretur, absentibus non indigeret; nec dicere posse quemquam, sophistam eum fuisse aut vernam aut schola-

μήτε στι σχολαστικὸς, ἀλλ' στι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προεστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἐξονειδιστικόν, οὐδὲ μὴν εὐπαράγωγον ὑπ' αὐτῶν· ἐτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὖχαρι οὐ κατακόρω· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἂν τις φιλόζυκος, οὔτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν εἰς ὀλίγιστα ἱατρικῆς χρῆζειν, ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων ἐκτός. Μάλιστα δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀδασκάνως τοῖς δυνάμειν τινα κεκτημένοις, οἷον τὴν φραστικὴν, ἢ τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι· πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσω, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. Ἔτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ ῥιπταστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρόν εὐθὺς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἐν τε θεωρίῳν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀνθρώποις πρὸς αὐτὸ [δὲ] τὸ δέον πραγθῆναι δεδορκότες, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραγθεῖσιν εὐδοξίαν. Οὐκ ἐν ἁλωρεὶ λούσσης, οὐχὶ φιλοκοδόμος, οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής, οὐ περὶ ἐσθῆτων ὕψος καὶ χροῶς, οὐ περὶ σωματικῶν ὥρας. Ἡ ἀπὸ Λωρίου σπολὴ ἀνάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ· τῷ τελώνῃ ἐν Τούσκλοις παρατιτούμενῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος. Οὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ, ὡς ἂν τινα εἰπεῖν ποτε, « ὡς ἰδρωτός »· ἀλλὰ πάντα διειληγμένα λελογίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρυθμένως, συμφώνως ἑαυτοῖς. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονεύομενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρὸς τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἐτι καρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστιν ἄρτιον καὶ ἀήτητον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

κζ'. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοῦς πάππους, ἀγαθοῦς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοῦς διδασκάλους, ἀγαθοῦς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, σχεδὸν ἅπαντας ἔχειν. Καὶ ὅτι περὶ οὐδένα αὐτῶν προέπεισον πλημμελῆσαι τι, καίτοι διαθέειν ἔχων τοιαύτην, ἂν' ἧς, εἰ ἔτυχε, κἀν ἔπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιΐα, τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥ τις ἐμελλέμε ἐλέγξειν. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλεόν ἐκτραπῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τῇ ὥρᾳ διασῶσαι· καὶ τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἐτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου. Τὸ ἀρχοντικαὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, δὲ ἐμελλε πάντα τὸν τύπον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἐννοιαν ἄξειν

sticum, sed virum maturum, perfectum, adulatione superiore, qui et suis et aliorum rebus praesae posses. Praeter haec vere philosophantes colere, ceteros neque probro afficere neque tamen ab iis transversum abripi; porro suavem esse in vitae consuetudine et festivum nec vero ad fastidium usque; corpus suum cum temperantia quadam curare, non ut vitae avidum, aut ad ornatum luxumve, neque tamen negligenter, quo factum est, ut propter suam diligentiam in paucissimis arte medicorum remediisve internis et externis opus haberet. Potissimum autem sine invidia loco cedere, si qui maiore quadam facultate pollebant, ut eloquentia aut doctrina juris morumve aut aliarum rerum cognitione, et simul cum iis operam dare, ut singuli pro iis, quibus quisque excellabat, facultatibus, existimationem consequerentur; omnia more majorum agere, ne illud quidem ipsum affectantem, ut morem majorum servare videretur; tum porro non facile moveri et huc illuc jactari, sed in iisdem et locis et negotiis immorari; post vehementissimos capitis dolores statim juvenilem ac vegetum ad consuetam negotia redire; non multa habere arcana, sed paucissima ac rarissima, eaque tantum ad res publicas spectantia; prudentiam ac moderationem in muneribus edendis, operibus exstruendis, congiariis largiendis et ejusmodi rebus, * quae sunt hominis id ipsum quod agi oportet nec vero laudem e rebus gestis efflorescentem spectantis; non intempestive balneis uti, non de aedibus exstruendis laborare, non de cibariis curiosum esse neve vestimentorum textura et colore neve de servitiorum specie; * vestem e Lorio, villa inferius sita, et Lanuvinis villis ei plerumque in usu fuisse; erga portitorem Tusculanum deprecantem quomodo se gesserit, et qualis fuerit omnis sic agendi ratio. Nihil immite, nihil inverecundum, nihil vehemens, neque ut dixeris « usque ad sudorem: » sed omnia singulatim sumpta esse perpensa, quasi per otium, sine perturbatione, ordine, constantia, convenienter inter se. Conveniret in eum, quod de Socrate memoriae traditum est, eum et abstinere et frui potuisse iis, quibus plerique nec abstinere per infirmitatem nec frui sine intemperantia possunt; posse autem in altero robustum, in altero temperantem ac sobrium se praestare, id vero viri est firmo animo invictoque praediti, qualem se in Maximi morbo praestitit.

17. A Diis bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos praecipitores, bonos familiares, necessarios, amicos, omnes fere habui: *iisdem debeo*, quod in neminem eorum temere quidquam deliqui, quamquam ita animo affectus, ut, si res tulisset, utique ejusmodi aliquid admissem, sed deorum benevolentia non ita ceciderunt res, ut in reprehensionem incurrerem; quod non diutius apud pellicem avit nutritus sum, et quod aetatis florem indelibatam servavi nec ante justum tempus virilitatis specimen dedi, sed ultra etiam distuli; quod principi ac patri subjectus fui, qui

τοῦ, ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐν αὐτῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσαν χρῆζειν, μήτε ἐσθίων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων [τοιωνδῆ τινων], καὶ τοῦ ὁμοίου κάμπου· ἀλλ' ἔξεστιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστῆλλαιν ἑαυτὸν, καὶ μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον, ἢ βαθυμότερον εἶναι πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι δέοντα. Τὸ ἀδελφοῦ τοιοῦτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν διὰ ἥθους ἐπεγεῖραι με πρὸς ἐπιμέλειαν ἑμαυτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι ἀφυῆ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωματίον διάστροφα· τὸ μὴ ἐπὶ πλεόν με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεγέθην, εἰ ἡθόμην ἑμαυτὸν εὐόδως προϊόντα. Τὸ φθάσαι τοὺς τροφείας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ ἰδόκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι τοῦ με, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. Τὸ γινῶναι Ἀπολλώνιον, Ρούστικον, Μάξιμον. Τὸ φαντασθῆναι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐναργῶς καὶ πολλὰς, οἷός τις ἐστὶ· ὥστε, ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς καίθεον δόσεσι καὶ συλλήψεσι καὶ ἐκπνοαῖς, μηδὲν καλύψει ἡδὴ κατὰ φύσιν ζῆν, ἀπολείπεσθαι δὲ ἔτι τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν τὰς ἐκ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονοῦχι διδασκαλίας· τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσούτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἀψασθαι, μήτε Θεοδότου, ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικαῖς πάθεσι γινόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπήναντα πολλὰκις Ρούστικῳ, μηδὲν πλεόν πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων· τὸ μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν, ὅπως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὸ δασαίς ἐβουλήθην ἐπικουρῆσαι τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλο τι χρῆζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαι με, ὅτι οὐκ ἐστὶ μοι χρήματα, θεν γένηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὕτως μὲν πειθήνιον, οὕτω δὲ φιλόστοργον, οὕτω δὲ ἀφελῇ· τὸ ἐπιτηδεῶν τροφῶν εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. Τὸ δι' ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα καὶ μὴ ἰλιγγίξιν, καὶ τούτου ἐν Καίτη ὥσπερ χρήσθη· ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, καὶ ἐμπεσεῖν εἰς τινα σοφιστήν, μηδὲ ἀποκαθίσει ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δέεται.

Tà ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανουῳ.

BIBAION B.

Ἔωθεν προλέγειν ἑαυτῷ· Συνταύσομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ, ὕβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ. Πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνους παρὰ τὴν ἀγνοίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἐγὼ δὲ, θεωρητικὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀμαρτάνοντος φύσιν, ὅτι μοι συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ

mihi omnem fastum demeret et ad intelligentiam adduceret, posse in aula ita degi, ut nec satellitio nec restitui insigniore nec facibus nec statu et simili ornatu opus sit; posse principem ita contrahere sese, ut proxime ad privati vilam accedat, nec tamen propterea demissius vel remissius negotia publica imperatorie administrare; quod mihi contigit frater, qui moribus suis me ad curam mei excitaret, honore autem et suo in me affectu me exhilararet; quod liberi mihi neque ingenio tardi neque corpore distorti nati sunt; quod non longius progressus sum in rhetorica, poetica et reliquis studiis, quæ me fortasse plane detinuissent, si me feliciter in iis proficere sensissem; quod eos, a quibus educatus sum, ad honores, quos expetere ipsi mihi videbantur, evehere festinavi, nec spe eos lactavi, me, quum juvenes adhuc essent, id in posterum facturum; quod cognovi Apollonium, Rusticum et Maximum; quod imago vitæ secundum naturam institutæ, qualis esset, clare et frequenter animo meo obversata est; ita ut, quod ad Deos ac dona, auxilia et consilia ab iis mihi oblata attinet, nihil obstiterit, quominus jam pridem naturæ convenienter viverem; quod vero nondum id assequutus sim, id mea culpa atque inde quod Deorum submonitiones et tantum non clarissima præcepta neglexi, acciderit; quod in vita, qualis ea fuit, corpus mihi tamdiu perduravit; quod nec Benedictam nec Theodotum attigi, sed etiam postea affectibus amatoris correptus ad sanitatem redii; quod, quamquam Rustico sæpe succensui, nihil ultra admisi, cujus me poeniteat; quod mater mea, quum mature decessura esset, mecum tamen ultimos ætatis annos transegit; quod, quoties pauperi aut alius rei indigo opitulari statuebam, nunquam audivi, mihi deesse pecuniam, unde id facerem, et quod non ulla mihi unquam talis necessitas obligit, ut ab alio sumere cogerer; et quod talis mihi uxor contigit, tam obsequens, tam amans, tam simplex; quod abunde mihi suppetiverunt viri ad liberos educandos idonei; quod per insomnia mihi remedia data sunt cum alia tum adversus sanguinis excretionem et capitis vertiginem, * idque Caietæ tanquam * chresæ; quod, quum animum ad philosophiam adjecissem, non in sophistam incidi, neque in scriptoribus et syllogismis resolvendis tempus deses contrivi, neque cælestibus curiose perscrutandis detentus sum. Hæc enim omnia Deorum auxilio et fortuna indigent.

Hæc apud Quados ad Granuam.

LIBER II.

1. Mane sibi prædicere : Incidam in curiosum, ingratum, contumeliosum, fraudulentum, invidum, insociabilem : omnia ista *vitia* iis ex ignorantia bonorum et malorum evenerunt; ego vero, qui perspectam habeo naturam boni, honestum id esse, ac mali, turpe id esse, porro naturam ipsius qui peccat, eum mihi esse cognatum, non sanguinis aut seminis ejusdem, sed mentis ac divinæ particula-

νοῦ, καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος, οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τίνος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχροῦ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ· οὔτε ὀργίσεσθαι τῷ συγγενεὶ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. Γεγόμενεν γάρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοιχοὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὁδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις, παρὰ φύσιν· ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι.

β'. Ὁ τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευματίον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἄφες τὰ βιβλία· μηκέτι σπῶ. Οὐ δέδοται· ἀλλ' ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίῳ καταπρόνθον· λύθρος καὶ δαστέρια, καὶ κροχύφαντος, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτων. Θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὅποιόν τί ἐστίν· ἄνεμος· οὐδὲ αἶ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμούμενον, καὶ πάλιν βοφοῦμενον. Τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ὡς δὲ ἐπινοήθητι· γέρων εἴ· μηκέτι τοῦτο ἐάσης δουλεῦσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευροσπαστηθῆναι· μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι.

γ'. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεσά. Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων. Πάντα ἐκείθεν ρεῖ· πρόσσεσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, οὐ μέρος εἶ. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν, ὃ φέρει ἢ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. Σῶζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. Ταῦτά σοι ἀρκέτω, αἶι δόγματα ἐστω. Τὴν δὲ βιβλίῳν δίδωκεν ῥίψον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνης, ἀλλὰ ἴλεως ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

δ'. Μέννησο, ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίαις λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρᾶ αὐταῖς. Δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθῆσθαι, τίνος κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνος διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόβροια ὑπέστης· καὶ ὅτι ὁρος ἐστὶ σοὶ περιγεγραμμένον τοῦ χρόνου, ὃ ἔαν εἰς τὸ ἀπαιθριάσαι μὴ χρήσῃ, οἰχήσεται, καὶ οἰχῆσῃ, καὶ αὐθις οὐχ ἤξετα.

ε'. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς, ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄβρων, τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης πράσσειν· καὶ σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. Ποριεῖς δὲ, ἂν, ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἐκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς, ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκασιετίας, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστοργῆς ἀπὸ τοῦ αἰροῦντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ δυσареστίσεως πρὸς τὰ συμμεμοiraμένα. Ὅρᾳς, πῶς ὀλίγα ἐστίν, ὧν κρατήσας τις δύναται εὖρον καὶ θεοῦδῃ βιώσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

ζ'. Ὑβρίζει, ὑβρίζει ἑαυτὴν, ὧ ψυχῇ· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν οὐκέτι καιρὸν ἔξεις· εὐ γὰρ ὁ βίος ἐκάστω. Οὕτως δὲ σοὶ σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδομένη σεαυτὴν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένη τὴν σὴν εὐμοίριαν.

participem; nec a quoquam eorum laedi possum: in id enim, quod turpe est, nemo eorum me coniciet; neque ei, qui mihi cognatus est, succensere possum eumque odio persequi: nam ad mutuam operam nati sumus, ut pedes, ut manus, ut palpebrae, ut ordines superiorum et inferiorum dentium. Itaque invicem sibi adversari contra naturam est; adversantis autem est indignari et aversari.

2. Hoc quicquid tandem sum, caruncula est et animula et animi principatus. Missos fac libros: noli amplius distrahi; sed ut jam moriens carunculam contemne: cruor est et ossicula et reticulum, ex nervis, venulis et arteriis contextus. Quin etiam animam contemplare, qualis sit: spiritus, nec semper idem, sed quod singulis momentis evomitur et resorbetur. Tertia igitur pars est animi principatus; ad hunc igitur animum intende: senex es; noli pati, ut ille amplius serviat, aut amplius impetu insociabili raptetur, aut amplius fatum vel praesens inique ferat vel futurum horreat.

3. Deorum opera providentia plena; quae fortuna accidunt, non sejuncta a natura seu complexu et implexu rerum, quae a providentia administrantur. Inde omnia fluunt. Accedit autem id, quod necessarium est et id, quod universo mundo, cujus tu pars es, conducit; unicuique vero parti bonum, quod natura universi fert et quod ad hanc conservandam facit; conservant autem mundum ut elementorum ita etiam concretarum rerum mutationes. Haec tibi sufficiant, semper decreta sunt: librorum autem sitim pelle, ne murmurans moriaris, sed vere placidus Diisque ex animo gratias agens.

4. Memento, quamdiu haec distuleris, et quoties a diis, opportunitates nactus iis non usus sis. Oportet tandem aliquando sentias, cujus mundi pars sis et abs quo mundi rectore delibatus substiteris; tum vero, circumscriptum tibi esse terminum temporis, quo nisi ad serenitatem usus fueris, id abibit et tu abibis; neque unquam tibi redibit.

5. Singulis horis animo in id incumbere, ut firmiter, quemadmodum decet Romanum et virum, id quod in manibus est, cum diligente nec ficta gravitate, pietate, liberalitate et justitia peragas tibi que otium ab omnibus aliis cogitationibus redimas; redimes autem, si quasi ultimam vitae quamcunque actionem peregeris procul remotam ab omni temeritate et animi commoti aversione ab imperante ratione et simulatione et nimio tui studio et agritudine suscepta ex iis, quae a fato tribuuntur. Vides quam pauca sint, quae si quis tenet, leniter fluentem et divinae similem vitam degere potest; etenim Dii nihil plus requirent ab eo, qui haec observat.

6. Ignominia, ignominia te ipse affice, anime! honorem autem tibi vindicandi tempus non amplius habebis: fugit enim vita unicuique; haec autem tibi tantum non exacta est, nullam tui ipsius reverentiam habenti et in aliorum animis felicitatem tuam collocanti.

ζ'. Περιπατῶ τί σε τὰ ἔκωθεν ἐμπόμποντα· [καί] σχολὴν παρέχευε σεαυτῷ τοῦ προσμεινανθένει ἀγαθόν τι, καὶ παύσαι βεβηόμενος. Ἡδὴ δὲ καὶ τὴν ἑτέραν περιφορὰν φυλακτῶν. Αἰρητοὶ γὰρ καὶ διὰ πράξεων οἱ κακηκότες ἐν τῷ βίῳ, καὶ μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπειθυνοῦσιν.

η'. Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ γίνεσθαι, οὐ βραδύως τις ὥφθη κακοδαιμονῶν· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.

θ'. Τοῦτων αἰεὶ δαί μνησθῆναι, τίς ἡ τῶν ὄλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὄλου οὔσα, καὶ ὅτι οὐδεὶς ὁ κολλῶν τὰ ἀκολουθα τῇ φύσει, ἥς μέρος εἴ, πράσσειν τε αἰεὶ καὶ λέγειν.

ι'. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος, ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἂν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίναι, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελοῦμενα τῶν κατὰ θυμόν. Ὁ γὰρ θυμοῦμενος μετὰ τινος λύπης καὶ λεληθείας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ἐφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται καὶ θηλύτερος ἐν ταῖς ἁμαρτίαις. Ὁρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχεισθαι τὸ μετ' ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἥπερ τὸ μετὰ λύπης· ὅπως τε ὁ μὲν προηδικοῦμενος μάλλον ἔοικε, καὶ διὰ λύπην ἡναγασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὀρμηταί, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαι τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ια'. Ὡς ἡδὴ δυνατοῦ ὄντος ἐξίνααι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, εἰ μὲν θεοὶ εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῶ γὰρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· εἰ δὲ ἥτοι οὐκ εἰσιν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ, καὶ μέλει αὐτῶν τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προΐδοντο, ἵνα ἐπὶ πάντῃ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. Ὁ δὲ χειρῶ μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χεῖρῳ ποιήσειεν; Οὐτε δὲ κατ' ἄγνοιαν, οὔτε εἰδυῖα μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάξασθαι ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, ἢ τῶν ὄλων φύσις παρεῖδεν ἂν· οὔτε ἂν τηλικούτον ἤμαρτεν, ἥτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτεχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίη. Θάνατος δέ γε καὶ ζωὴ, δόξα καὶ ἀδόξα, πόνος καὶ ἡδονή, πλοῦτος καὶ πενία, πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, οὔτε καλὰ ὄντα, οὔτε αἰσχροτά. Οὐτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακὰ ἐστὶ.

ιβ'. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίσταται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνημαὶ αὐτῶν, οἷα ἐστὶ τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δολέζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβούμενα, ἢ τῷ τύφῳ διαβεβοημένα· πῶς εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ βυπαρξά,

7. Distrahunt te quæ extrinsecus incidunt. — Otium tibi concede ad discendum boni aliquid et desine in gyrum circumagi. Jam vero etiam alla circumcursatio cavenda; nam il quoque nugantur, qui labore in vita defatigantur nec scopum habent, quo omnem impetum omninoque mentem dirigant.

8. Idcirco, quod non animadvertit ea, quæ in alius animo aguntur, non facile quisquam repertus est infelix; illos autem, qui sui animi motus non percipiunt, necesse est infelices esse.

9. Horum semper oportet memorem esse, quæ sit rerum universitatis natura, quæ mea, quo pacto se hæc ad illam habeat et qualis pars qualis universitatis sit, et neminem esse, qui te prohibeat, quominus ea, quæ naturæ, cuius pars es, consentanea sunt, et facias et loquaris.

10. Subtiliter Theophrastus in comparandis peccatis, prout quis populari quadam ratione hæc inter se contulerit, dicit, graviora esse, quæ ex cupiditate committantur, quam quæ ex ira. Iratum enim cum dolore quodam et occulta animi contractione rationem aversari, manifestum est; qui autem ex cupiditate peccat, a voluptate victus, intemperantior quodam modo et effeminatior apparet in peccatis. Recte igitur et philosophiæ convenienter dixit, majori criminie esse, quod cum voluptate peccetur, quam quod cum dolore; omninoque alter ei magis similis videtur, qui antea injuriam passus et dolore ad irascendum coactus est, alter sua sponte ad lædendum accedit, cupiditate ad aliquid faciendum ductus.

11. Quasi fieri possit, ut confestim e vita ex eas, ita singula agere et dicere et cogitare te oportet. E vivis autem discedere, si quidem Dii sunt, non est quod quis timeat; nam in malum te non conjiciet; sin vero aut non sunt aut non curant res humanas, quid mea refert vivere in mundo vacuo Diis aut providentia vacuo? Verum et sunt et curant res humanas, atque ne in ea, quæ vere mala sunt, incidat homo, prorsus in ipsius potestate collocarunt; reliquorum si quid esset malum, id quoque providissent, ut omnino penes ipsum esset, ne in id incideret. Quod autem hominem non deteriore reddit, quomodo id vitam hominis pejorem redderet? Neque vero ex ignorantia, neque id intelligens, quoniam impotens erat ad hoc cavendum aut emendandum, universitatis natura id neglexisset; non tantum peccasset aut ex impotentia aut ex artis defectu, ut bona et mala pariter bonis hominibus atque malis sine discrimine evenirent. Jam vero mors et vita, honor et ignominia, dolor et voluptas, divitiæ et egestas, hæc omnia pariter bonis hominibus atque malis eveniunt, quippe quæ neque honesta nec turpia sint. Itaque nec bona nec mala sunt.

12. Quomodo omnia celeriter evanescent, in mundum ipsa corpora, in ævum memorie eorum, qualia sint omnia, quæ sub sensus cadunt? et potissimum quæ aut voluptate alliciunt aut dolore terrent aut fastu celebrata sunt, quam vilia et contemptu digna et emortua, rationalis facultatis est

καὶ εὐφάρτα, καὶ νεκρά, νοεῖς δυνάμεις ἐφιστάται. Γί εἰσιν οὗτοι, ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν..... Τί ἐστὶ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι, ἐὰν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήφεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον· φύσεως δὲ ἔργον εἴ τις φοβεῖται, παιδίον ἐστί. Τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ συμφέρον αὐτῇ. Πῶς ἀπτεται θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ, διακέχῃται τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

ιγ'. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ τὰ «νέρθεν γὰς» (φησὶν) ἐρευνῶντος, καὶ τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πησίον διὰ τεκμάρσεως ζητούντος, μὴ αἰσθημένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ ἑνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Θεραπεία δὲ αὐτοῦ, καθαρὸν πάθος διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρεστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετὴν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων φίλα διὰ συγγένειαν· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τρόπον τινὰ ἔλειναι, δὲ ἀγνοίαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων ἡ ἡρώσις αὐτῇ τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μέλανα.

ιδ'. Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσασθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον, ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν ἀποβάλλει. Εἰς ταῦτο οὖν καθίσταται τὸ μήκιστον τῷ βραχυτάτῳ. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. Οὔτε γὰρ τὸ παρωχηδός, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἄν τις. Ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἂν τοῦτό τις αὐτοῦ ἀφελοίτο; Τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνησθαι· ἐνὸς μὲν, ὅτι πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῇ καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίῳ, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὀφείλει· ἐτέρου δὲ, ὅτι καὶ ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεληνέξομενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. Τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὐ στερίσκεσθαι μέλλει, εἴπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον, καὶ, ὃ μὴ ἔχει τις, οὐκ ἀποβάλλει.

ιε'. Ὅτι πᾶν ὑπόληψις. Ἀπλὰ μὲν γὰρ τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα· ὁπλὸν δὲ καὶ τὸ χρησίμιον τοῦ λεγομένου, ἐὰν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχεται.

ισ'. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν, ὅταν ἀπόστημα καὶ οἶον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γένηται. Τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὲ τῶν γινομένων, ἀπόστασις ἐστὶ τῆς φύσεως, ἥς ἐν μέρει αἱ ἐκάστου τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. Ἐπειτα δὲ, ὅταν ἄνθρωπον τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρηται, ὡς βλάψουσα, οἷα εἰσὶν αἱ τῶν ὀργιζομένων. Τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὴν, ὅταν ἡσσάται ἡδονῇς ἢ πόνου. Τέταρτον, ὅταν ὑποκρίνεται, καὶ ἐπιπλάστος καὶ ἀναλήθως τι ποιῇ ἢ λέγῃ. Πέμπτον, ὅταν πρᾶξιν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδέναν σκοπὸν ἀφίῃ, ἀλλὰ εἰκὴ καὶ

intelligere : quidam alii sunt, quorum opiniones et voces nominis claritatem largiuntur ; quid sit mori, et, quando quis id per se solum spectet et cogitatione ab eo separaverit, quæ simul cum eo concipiuntur animo, eum nihil aliud id esse habiturum, nisi opus naturæ ; naturæ autem opus si quis timeat, eum esse puerulum ; hoc tamen non solum naturæ opus esse, verum etiam naturæ prodesse ; quo pacto homo Deum contingat, et qua sui parte, et quando certo quodam modo ita se habeat illa hominis pars.

13. Nihil miserius est eo, qui omnia undique circumit et quæ subter terram sunt, ait ille, rimatur, eaque, quæ in aliorum animis sunt, per conjecturas indagat, non autem sensit sufficere, si quis cum eo, quem intra se gerit, genio versetur et hunc sincere colat : hujus autem cultus in eo cernitur, ut purus servetur a perturbatione animi, et temeritate et agritudine propter ea, quæ a Diis et hominibus fiunt : nam quæ a Diis proficiuntur, venerabilia sunt virtutis nomine, quæ ab hominibus, cara cognationis ratione, interdum etiam miseratione digna propter ignorantiam bonorum et malorum : hæc cæcitas haud minor est illa, quæ nos privat facultate alba et nigra discernendi.

14. Etiam si ter mille annos victurus esses, et insuper tricies mille, memento tamen, neminem aliam amittere vitam, quam ipsam eam, quam vivat, neque aliam vivere, quam eam, quam amittat ; eodem igitur redit longissimum vitæ tempus cum brevissimo : nam præsens par, etiam si id quod perit non par sit, et id, quod amittitur, ita instar puncti videtur : neque enim quod præterit aut quod futurum est ut quis amittat, fieri potest : quomodo enim eo, quo caret, quis eum privabit ? horum igitur duorum meminisse oportet : alterius, omnia, ex æterno ejusdem speciei esse et in orbem relabi, nec differre, utrum centum annis adiucentis aut infinito tempore eadem aliquis sit visurus ; alterius, et eum, qui diutissime vixerit, et eum, qui celerime obierit, par amittere ; nam præsens solum est, quo privari poterit, si quidem id tantum habet et, quod quis non habet, id non amittit.

15. Omnia in opinione sita : manifesta enim sunt, quæ a Monimo Cynico dicuntur ; manifesta quoque utilitas dicti, si quis vim ejus salutarem nec tamen ultra veritatem admittit.

16. Contumelia se afficit animus hominis potissimum tum, quum, quantum per ipsum stat, abscessus et quasi tuber mundi sit : nam ægre ferre aliquid eorum, quæ fiunt, est desistere a natura, cujus in parte uniuscujusque aliarum rerum natura continetur ; tum vero, quando hominem aliquem aversatur aut adeo ei nocendi consilio adversatur, quales sunt irascentium animi ; porro se ipse contumelia afficit, quando voluptati aut dolori succumbit ; item, quando simulat ac fecte et fallaciter aliquid vel facit vel loquitur ; denique, quando actionem aliquam suam aut conatum ad nullum scopum dirigit, sed temere et inconsulto

ἀπαρκαλουθήτως οἷον ἐνεργῇ, δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι· τέλος δὲ λογικῶν ζώων, τὸ ἔπαισθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.

ιζ'. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ μὲν χρόνος, στιγμὴ· ἡ δὲ οὐσία, βέουσα· ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ δλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέκμαρτον, ἡ δὲ φήμη, ἄκριτον· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμὸς, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος καὶ τυφός· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. Τί οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἐν καὶ μόνον φιλοσοφία. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἑνὸν δαίμονα ἀνύβριστον, καὶ ἀσινῇ, ἡδονῶν καὶ πόνων χρείσσονα, μὴδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, μὴδὲ διεφυσμένους καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, ἀνενδεῖ τοῦ ἄλλον ποιῆσαι τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι δὲ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονειμόμενα δεχόμενον, ὥς ἐκείθεν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον ἴλω τῇ γνώμῃ περιμένοντα, ὥς οὐδὲν ἄλλο, ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. Εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μὴδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηγεῖσθαι εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί ἐπιδύηται τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; κατὰ φύσιν γάρ· οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Κερνόντι.

BIBAION Γ.

Οὐκὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἕλκετον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ καὶ κείνο λογιστέον, ὅτι, εἰ ἐπὶ πλεόν βιώη τις, ἐκεῖνό γε ἄδελον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὐθις ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνοσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. Ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἀρξῇται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὀρυῖν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφανόμενα διαβροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐπιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πᾶν χρῆζει, προαποσβέννεται. Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρῳ τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολύγειν.

β'. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις ἔχει τι εὐχάρι καὶ ἐπαγωγόν. Οἷον, ἄρτου ὀπτωμένου παραβῆγγυται τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τροπὸν τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιπρέπει πικρὰ, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφήν ἰδίως ἀνακινεῖ. Πάλιν τε τὰ σῦκα, ὅπότε ὠραιότατά ἐστι, κέχνη. Καὶ ἐν ταῖς ὀρυπέσιν ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἰδίως τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθεται. Οἱ

quantillum id est exsequitur, quum etiam minima quæque ita agi oporteat, ut ad finem referantur; finis autem animalium ratione præditorum est, urbis et civitatis antiquissima rationi et legi obsequi.

17. Vitæ humanæ tempus, punctum; materia fluens; sensus obscurus; totius corporis compages ad putredinem vergens; animus, turbo; fortuna, res perplexa; fama, iudicii expers: ut paucis dicam, omnia corporis, fluvius; omnia animi, somnium et fumus; vita, bellum et peregrini commoratio; fama posthuma, oblitio. Quid igitur est, quod deducere potest? unicum et solum, philosophia. Hæc autem in eo cernitur, ut eum, qui intus est, genium a contumelia et læsione immunem serves, voluptatibus et doloribus superiorem, nihil temere facientem nec fide simulate, non indigentem, ut alius quid faciat aut non faciat, porro ea, quæ obveniunt et attribuuntur, accipientem ut quæ inde veniunt, unde ipse venit, post omnia autem mortem placido animo opperientem, quippe nihil aliud, nisi solutionem elementorum, e quibus singula animalia sunt composita. Quod si ipsis elementis nihil timendum est ex eo, quod unumquodque eorum perpetuo in aliud mutatur; quam ob causam quis suspectam habeat omnium rerum mutationem et in partes dissolutionem? nam naturæ conveniens est; nihil autem malum, quod naturæ convenit.

Hæc Carnunti.

LIBER III.

1. Non hoc solum reputari oportet, vitam in dies assumi minoremque ejus partem relinqui, verum etiam illud reputandum est, etiamsi quis diutius victurus sit, tamen obscurum esse, an mens ipsius pariter posthac idoneam habitura sit vim ad intelligentiam rerum ac doctrinæ ejus, quæ ad scientiam rerum divinarum humanarumque spectat. Nam si delirare cœperit, perspirari quidem et nutrirī et visis impelli et impetum capere et quæ id genus alia sunt non deficient; sed se ipso uti et officii numeros diligenter ediscere, et quæ apparent articulatim explicare et de eo, num sese jam hinc educat, deliberare et quæ, hujusmodi sunt, quæ judicandi facultatem bene subactam requirunt, ea vero ante exstinguuntur. Festinandum igitur est, non solum idcirco, quod mors in dies propior imminet, verum etiam idcirco, quod intelligentia et perceptio rerum ante desinit.

2. Oportet etiam talia observari, ea quoque, quæ per consequentiam iis, quæ natura fiunt, adnascuntur, suavitatis aliquid et illecebrarum habere: ut, panis quum coquitur, diffunduntur quædam ejus partes; hæc igitur sic hiantis et quodammodo contra professionem artis istoriæ comparata decoris quid nescio quo modo habent et singulari quadam ratione cupiditatem edendi movent: porro etiam, ficus, quum maturuerunt, dehiscunt, et in maturissimis olivis id ipsum, quod prope ad putredinem accedit, propriam

στάχους δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν σὺν ἐκ τοῦ στόματος βέων ἀφρός, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις σκοποῖη, πόρρω ὄντα τοῦ εὐειδούς, ὅμως, διὰ τὸ τοῖς φύσει γινόμενοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ καὶ ψυχαγωγεῖ, ὥστε, εἰ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δόξει αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολουθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. Οὗτος δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα οὐχ ἥσσον ἡδέως ὁψεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν· καὶ γραὸς καὶ γέροντος ἀμῆν τινα καὶ ὄραν, καὶ τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὄρῃν δυνήσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανὰ, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ὠκειωμένῳ προσπεσέται.

γ'. Ἰπποκράτης πολλὰς νόσους ἱασάμενος, αὐτὸς νοσήσας ἀπέθανεν. Οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἴτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, καὶ Γάϊος Καῖσαρ, ὅσας πόλεις ἀρῶν τσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῳ κατακεχρισμένος, ἀπέθανε. Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες· Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν. Τί ταῦτα; ἐνέβης, ἐπλευσας, κατήχθης· ἐκθῆθι. Εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. Εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ λατρεύων τοσούτῳ χεῖρονι τῷ ἀγγείῳ, ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων, τὸ δὲ γῆ καὶ λύθρος.

δ'. Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις, ὅταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τι κοινωφιλὲς ποιῇ. (Ἦτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρη) τουτέστι φανταζόμενος, τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνας ἐνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιεῖ ἀπορρέμεσθαι τῆς τοῦ ἰοῦ ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. Χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἰρμῷ τῶν φαντασιῶν περιίστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περίεργον, καὶ κακότηδες· καὶ ἐθιστέον ἑαυτὸν, μόνῳ φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἰ τις ἀφῶν ἐπανέροιτο, « Τί νῦν διανοῇ; » μετὰ παρῆρησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς δῆλα εἶναι, ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ εὐμενῆ, καὶ ζώου κοινωικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασικωνίας καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθρίασειας ἐξηγουόμενος, ὅτι ἐν νῦν αὐτὸ εἶχες. Ὁ γάρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἔτι περιτιθέμενος τὸ ὧς ἐν ἀρίστοις ἡδὴ εἶναι, ἱερεὺς τίς ἐστι καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρῶμενος καὶ τῷ ἐνδον ἰδρυμένῳ αὐτοῦ, ὃ παρέχεται τὸν ἀνθρωπινὸν ἀχραντὸν πασῶν ἡδονῶν, ἀτρωτὸν ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίαθητον πονηρίας, ἀβλητὴν ἀβλοῦ τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους

quandam amoenitatem baccæ conciliat; spicæ autem deorsum nutantes, et leonis supercilium et aprorum ex ore profluens spuma et multa alia, quæ, si quis separatim spectat, a pulcritudine longe absunt, tamen, quoniam ea, quæ natura fiunt, sequuntur, ad ornatum et delectationem pro sua quæque parte conferunt; ita ut si quis interiorum sensum habeat et profundiorum intelligentiam eorum, quæ in universo fiunt, ei propemodum nihil non etiam eorum, quæ per consequentiam accidunt, grata quadam ratione cum aliis concinnatum videri debeat. Hic etiam veros belluarum rictus non minore cum voluptate spectabit, quam quos pictores et fictores imitando exhibent, atque et vetulæ anus et senis florem quandam ac decus et puerorum venustatem modestis suis oculis intueri poterit. Atque ejus generis multa non cuivis probabilia occurrent, sed ei tantum, qui cum natura ejusque operibus intimam quandam familiaritatem contraxerit.

3. Hippocrates postquam multos morbos sustulit, ipse morbo correptus obiit; Chaldæi multorum mortes prædicere, postea etiam ipsos fatum interceptit; Alexander et Pompeius et Caius Cæsar quum totas urbes toties funditus evertissent et in acie multa millia equitum peditumque interfecissent, et ipsi vita excesserunt; Heraclitus quum rerum naturam scrutatus tam multa de conflagratione mundi disseruisset, aqua intercutie distentus et stercore bubulco oblitus interiit; Democritum pediculi, Socratem alii pediculi sustulerunt. Quorsum hæc? Consendisti, navigasti, ex alto in portum devectus es. Exscende! si in aliam vitam, nihil diis vacuum, ne ibi quidem, sin vero in conditionem sensu privatam, desines labores et voluptates tolerare et inservire vasi tanto deteriori, quanto præstantius est, id quod servit: hoc enim mens et genius, illud terra et sanies.

4. Id quod relinquitur vitæ noli conterere in cogitationibus de aliis, nisi si ad communem utilitatem spectas. Nam profecto alio negotio privaris, hoc est, cogitans, quid ille agat et quam ob rem, quid dicat, quid cogitet, quid moliat et quæ alia sunt hujusmodi, quæ faciunt, ut ab animi principatu diligenter observando divageris. Oportet igitur vanitatem quoque et temeritatem in serie cogitationum declinare, omnium autem maxime curiositatem et malitiam, teque adsuafacere, ut ea tantum cogites, de quibus interrogatus, quid nunc mediteris, libere statim respondeas « hoc vel illud, » ita ut ex iis confestim appareat, omnia in te esse simplicia et benevola et animalis communi utilitati prospicientis, despicientis cogitationes, quæ voluptatem omnino oblectationem spectant, itemque emulationem quandam aut invidentiam aut suspicionem aut aliud quidlibet, quod si animo te agitas fatearis, pudore te suffundi oporteat. Nam profecto vir talis, non amplius differens, quin in optimorum numero sit, sacerdos quasi quidam est et minister Deorum, numine quoque, quod in pectore gerit, familiariter utens, quod hominem præstat incontaminatum omnibus voluptatibus, omni dolore illæsum, nulli contumeliæ obnoxium, omnisque malitiæ sensu carentem, certaminis maximi, ne ab ulla animi perturbatione prosternatur, lu-

καταβληθῆναι, δικαιοσύνη βεβαμμένον εἰς βάθος, ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλαῖς δὲ, μὴδὲ χωρὶς μεγάλῃς καὶ κοινωφελούς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. Μόνα γὰρ τὰ ἐαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὰ ἐαυτῷ ἐκ τῶν ὄλων συγκλωθόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κάκεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. Ἡ γὰρ ἑκάστη νεμομένη μοῖρα συνεφέρεται τε καὶ συνεφέρει. Μένονται δὲ, καὶ ὅτι συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἐστὶ· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτέον, ἀλλὰ τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιούντες, ὅποιοί εἰναι οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἳ μεθ' ὧν φύονται, μεμνημένος διατελεῖ. Οὐ τοῖσιν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἷγε οὐδὲ αὐτοὶ ἐαυτοῖς ἀρέσκονται.

ε'. Μῆτε ἀκούσιος ἐνέργει, μῆτε ἀκοινωνήτος, μῆτε ἀνεξέταστος, μῆτε ἀνελκόμενος· μῆτε κοιμῆσα τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω· μῆτε πολυρρήμων, μῆτε πολυπράγμων ἔσο. Ἐτι δὲ ὅ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστάτης ζώου ἄρρενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἀρχοντος, ἀνατεταχότος ἐαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις περιμένον τὸ ἀνακλητικόν, ἐκ τοῦ βίου εὐλυτος, μῆτε ὀρκου δεόμενος, μῆτε ἀνθρώπου τινὸς μαρτυρος. Ἐν δὲ τὸ φαῖδρον καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἐξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν. Ὁρθὸν οὖν εἶναι χρῆ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

ς'. Εἰ μὲν τι κρεῖττον εὐρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρίας, καὶ καθάπαξ τοῦ ἀρκεῖσθαι ἐαυτῇ τὴν διάνοιάν σου, ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ τῇ εἰμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τούτου, φημί, κρεῖσσόν τι ὄρξῃ, ἐπ' ἑκείνῳ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὕρισχόμενον ἀπόλαυε. Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τάς τε ἰδίας ὁρμάς ὑποτεταχότος ἐαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος, καὶ τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἐαυτὸν ἀφειλκυχότος, καὶ τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἐαυτὸν, καὶ τῶν ἀνθρώπων προκηδομένου· εἰ τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὐρίσκεις, μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ βέβας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι ἀπερισπάστως τὸ ἀγαθὸν ἑκείνῳ τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὸν προτιμᾷν δυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὅτιον ἐτερογενές, ὅν τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχάς, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. Πάντα ταῦτα, καὶ πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζειν δόξῃ, κατεκράτησεν ἄρνω, καὶ παρήνεγκεν. Σὺ δὲ, φημί, ἀπλῶς καὶ ἐλευθερίας ἐλοῦ τὸ κρεῖττον, καὶ τούτου ἀντέγου. — Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον. — Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο ἰήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζῶν, ἀπόφνηαι, καὶ ἀτύφως

ctatorem, justitiæ colore bene tinctum, ex toto animo quas eveniunt sibi tribuuntur amplectentem, non sæpe neque sine magna et ad publicam utilitatem spectante necessitate cogitantem, quid tandem alius loquatur aut agat aut medietur; sola enim sua sunt, in quibus operam collocat atque ea, quæ sibi ex universi natura destinantur, assidue contemplatur, atque illa quidem honesta præstat, hæc autem bona esse habet persuasum: quæ enim cuique adsignata est sors, convenienter inferitur et infert. Meminit autem, cognitione contineri quidquid rationis sit particeps, et omnibus hominibus prospicere naturæ hominis esse consentaneum; gloriæ autem non ei, quæ ab omnibus proficiscatur, esse studendum, sed ei tantum, quæ ab iis, qui naturæ convenienter degant. Qui non ita vivunt quales sint domi et foris, noctu et interdiu, quales cum qualibus voluntur, semper memor est; proinde nihili pendit laudem ab iis profectam, qui ne sibi quidem ipsi placeant.

5. Noli invitus agere, neque a communionem generis humani alienus, neque re non explorata, neque animo in diversa tracto: ne urbanitas animi tui sensum venocinis exornet; ne sis multorum verborum, neque multorum negotiorum. Præterea Deus, qui in te residet, sit præses animalis masculi, ætate maturi, rei publicæ studiosi, Romani, principis, ita compositi, quasi qui expectet classicum, facile e vita discessurus, qui neque jurejurando opus habeat neque hominis cujusquam testimonio. * Inest vero serenitas, et neque externo ministerio indigere, neque tranquillitate, quam alii præstant. Rectum igitur esse oportet, non erectum.

6. Si quid in vita humana deprehenderis præstantius justitia, veritate, temperantia, fortitudine, denique animo tuo sic affecto, ut in iis, quæ sanæ rationi convenienter agentem te præstat, se ipso, fato autem in iis contentus sit, quæ sine nostra optione attribuntur; si quid, inquam, præstantius hoc deprehenderis, eo toto animo fac te veritas, eoque, ut bono præstantissimo, quod inveneris, fruaris. Sin nil præstabilius offenderis eo, qui in te collocatus est, genio, qui et omnes suos motus sibi subiecit et visa quæque diligenter explorat et a sensuum affectionibus, ut dicebat Socrates, se abduxit, et Diis se submisit et hominum curam gerit; si animo sic affecto inferiora vilioraque cetera omnia deprehenderis, nulli alii rei cuiquam locum concede, quo si semel inclinaveris animo devertente, non amplius bonum proprium ac tuum sine distractione omnium maxime colere poteris. Nefas enim est, ullam aliam rem quamcunque diversi generis bono illi rationali et efficienti ex adverso consistere, ut imperitæ multitudinis laudem, magistratus, divitias, voluptatum fructum: quæ omnia, si vel tantulum convenire visa fuerint, confestim prævalebunt et te abducent. Tu vero, inquam, quod præstantius est, id simpliciter et libere elegito, eique strenue adhaerescito. — Præstat autem, quod prodest. — Si *conducere tibi* videtur, quatenus ratione præditus es, retine; si vero quatenus anima-

φύλασσε τὴν χρίσιν· μόνον ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

ζ'. Μὴ τιμῆσης ποτέ ὡς συμφέρον σεαυτῷ, ὁ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαι τινα, ὑποπεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαι τινος τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. Ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελομένους, τραγωδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δεήσεται· τὸ μέγιστον, ζήσει, μήτε διώκων, μήτε φεύγων· πρότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένην τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἑλάσσον χρήσεται οὐδ' ὅτιον αὐτῷ μέλει· κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέη, οὕτως εὐλύτως ἀπεισιν, ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμικῶς ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων. Τοῦτο μόνον παρ' ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν ἐν τινι ἀνοικεῖν νοεροῦ πολιτικοῦ ζωῶν τροπῇ γενέσθαι.

η'. Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκαθαρμένου πυῶδες, οὐδὲ μὴν μαιμουσμένον, οὐδὲ ὑπουλον εὖροις. Οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἢ πεπωμένην καταλαμβάνει, ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τραγωδῶν, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάσσεσθαι. Ἔτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, οὐδὲ κομψόν, οὐδὲ προσδεμένον, οὐδὲ ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

θ'. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σοῦ μηκέτι ἐγγένηται ἀνακολούθως τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῶν κατασκευῇ. Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται ἀπροπτώσειαν, καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθείαν.

ι'. Πάντα οὖν ῥίψας, ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνησκόμενε, ὅτι μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὸ ἀχαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδῆλῳ. Μικρὸν μὲν οὖν δὲ ζῇ ἕκαστος, μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μικρίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὴ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνησκομένων, καὶ οὐκ εἰδῶτων οὐδὲ ἑαυτούς, οὕτιγε τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

ια'. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἐν ἔτι προσέσω, τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν αἰεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν γυμνόν, ὅλον δὲ ὅλον διηρημένους βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλυθῆσεται, λέγειν παρ' ἑαυτῷ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικόν, ὡς τὸ ἐλέγχειν ὁδῶν καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι καὶ τὸ αἰεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν, ὁποῖω τινὶ τῷ κόσμῳ, ὁποῖαν τινὰ τοῦτο χρεῖαν παρεχόμενον, τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, πολλήν ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἥς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσὶν· τί ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ πόσον

tus es, repudia; et a fastu ahenum serva iudicium; modo ut tulo rerum examen instituas!

7. Cave, unquam quidquam tibi prodesse putes; quod te aliquando compellat, ut fidem fallas, verecundiam deseras, oderis aliquem, suspectum habeas, diras impreceris, appetas aliquid quod parietes et velamenta desideret. Qui enim suæ ipsius menti et genio et sacris virtutis ejus primas defert, tragœdias non excitat, gemitus non edit, non solitudine, non frequentia indiget; et, quod maximum est vivit, neque appetens vitæ, nec fugiens; utrum autem longiore an brevioris temporis spatia anima sua corpore circumdata utatur, ne tantillum quidem curæ habet: nam si statim demigrandum est, non minus promptus discedit, quam si ad aliam aliquam rem peragendam se conferat, quæ salva verecundia et decore peragi potest; hoc unum per totam vitam cavens, ne mens in ullo deprehendatur conatu, qui animal rationale et sociale dedecet.

8. In mente hominis castigati et purificati nihil purulenti, nihil impuri, nihil subdoli offendens; neque vitam ejus fatum unquam abruptit imperfectam, perinde ac si tragœdum dixerit aliquis ante fabulam finitam ac peractam scena cessisse; porro nec servile quidquam, neque affectatum, neque addictum, neque abscissum, nec pœnæ obnoxium, nec latebrosium.

9. Facultatem, e qua opiniones nascuntur, diligenter cole. In ea omnia insunt, ut menti tuæ nulla innascatur opinio, quæ vel naturæ sit contraria vel animalis ratione præditi constitutioni: cujus hæc est promissio, ut a temeritate in assentiendo alieni, et hominibus benevoli atque diis obsequentes reddamur.

10. Missis igitur omnibus, hæc pauca tantum retine: præterea memento, unumquodque præsens tantummodo temporis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum aut exactum aut in incerto. Exiguum igitur est quod unusquisque vivit; exiguus quoque terræ in quo vitam agit, angulus, exigua denique, quæ vel longissime propagatur, fama posthuma, eaque per successionem homunculorum tradita celerrime moriturosum, ac ne se ipsos quidem cognoscentium, nedum eum, qui jam pridem fato concessit.

11. His, quæ dixi, decretis unum adhuc addendum est, visi cujusvis, quod se offerat, definitionem vel descriptionem esse faciendam, ut quale sit ex natura sua et per omnes ac singulas ejus partes spectatum, clare intelligas, et quoddam sit proprium ejus nomen, quæ item nomina eorum, e quibus conflatum est et in quæ resolvetur, tecum possis disserere. Nihil enim tantam vim habet ad animi magnitudinem gignendam, quam posse singula, quæ in vita occurrunt, via ac ratione explorare eaque semper sic intueri, ut simul tecum reputes, quali mundo qualem usum hæc res præbeat, quam habeat existimationem et universalitatis rerum et hominis respectu, utpote civis supremæ illius civitatis, cujus quasi domus sunt ceteræ civitates; quid sit, ex quibus compositum et quamdiu ut permaneat a natura

χρόνον πεφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ τὴν φαντασίαν ποιῶν· καὶ τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, ὅσον ἡμερότητας, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκειας, τῶν λοιπῶν. Διὸ δεῖ ἐφ' ἑκάστου λέγειν, τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἔχει· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμμηυρομένην σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην σύντευξιν τε καὶ τύχην· τοῦτο δὲ παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοῦντος μέντοι, ὃ τὴν αὐτῶν κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ· διὰ τοῦτο χρῶμαι αὐτῶν κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον εὐνως καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

ιβ'. Ἐάν τὸ παρὸν ἐνεργῆς, ἐπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένος, ἐβρώμενος, εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμποδίσαι, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἐστῶτα τηρῆς, ὥς εἰ καὶ ἥδη ἀποδοῦναι δεῖ· ἐάν τοῦτο συνάπτῃς, μηδὲν περιμένον, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρουσίᾳ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖς, καὶ τῇ, ὣν λέγεις καὶ φθέγγῃ, ἡρώϊκῃ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζώσεις. Ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος.

ιγ'. Ὅσπερ οἱ ἰατροὶ αἰεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἔτοιμα ἔχεις πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν, ὥς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἀλλήλα συνδέσεως μεμνημένος. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἀνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὐ πράξεις, οὔτε ἐμπαιίν.

ιδ'. Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτοῦ ἀπετίθεσο· σπεύδῃ οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς καλὰς ἐλπίδας ἀφείς, σαυτῷ βοηθήει, εἰ τὸ σοι μέλει σεαυτοῦ, ἕως ἔξεστιν.

ιε'. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ἀνέσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ δρᾶν τὰ πρακτέα, ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίγνεται, ἀλλ' ἑτέρα τινι ὄψει.

ις'. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαὶ, νοῦ δόγματα. Τὸ μὲν τυποῦσθαι φανταστικῶς, καὶ τῶν βωσκημάτων τὸ δὲ νευροσπαστεῖσθαι ὀρμητικῶς, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος, καὶ Νέρωνος· τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεῶν μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλείπόντων, καὶ τῶν ποιοούντων, ἐπειδὴν κλείσωσι τὰς θύρας. Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινὰ ἴσθι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ συγλαυδομένα αὐτῶν· τὸν δὲ ἔνδοον ἐν τῷ στήθει ἰδρύμενον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ ἴλεων διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον θεῷ, μήτε εὐεργετούμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ· μήτε ἐνεργούντα παρὰ τὰ δίκαια. Εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἀπλῶς καὶ αἰδομένως καὶ εὐθύμως βίῳ, οὔτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγνύσεως ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἔλθειν καθαρὸν,

comparatum sit id quod nunc mihi visum obicit : quamnam ad id virtute opus sit, ut mansuetudine, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, moderatione, reliquis. De singulis igitur rebus dicendum est : hæc divinitus venit ; hæc per complexum et fati serie connexa et contexta, et tali rerum concursu ac fortuna : hæc a contribuli et cognato et sodali, qui tamen nescit, quid naturæ suæ sit consentaneum. At ego non ignoro ; ideoque secundum societatis legem a natura sancitam benevolens et iustum me præsto. Neque tamen non in mediis illis rebus ejus pro æstimatione rationem habeo.

12. Si rectæ rationi obsecutus id quod instat, sedulo, strenue et placide peregeris, non opus aliquod accessorium, sed genium tuum purum integrumque servaveris, quasi illum statim esses redditurus ; si hoc indesinenter egeris, nihil exspectans aut fugiens, sed præsentē actione naturæ consentanea et heroica in singulis dictis ac vocibus veritate contentus, prosperam ages vitam ; quod quin facias, nemo est, qui te impedire possit.

13. Quemadmodum medici ad subita mala sananda in promptu habent instrumenta et ferramenta ; sic te in promptu habere oportet decreta ad res divinas humanasque cognoscendas et ad omnia, etiam minima, ita agenda, ut memineras utrorumque inter se vinculi. Neque enim rem ullam humanam recte perficies, nisi simul eam ad deos retuleris ; neque contra.

14. Noli amplius evagari ; neque enim futurum est, ut commentarios tuos perlegas aut priscorum Romanorum et Græcorum res gestas et ex variis scriptis excerpta, quæ tibi in senectute [tractanda] reposuisti. Festina igitur ad finem, et si qua tibi tui cura est, dum licet, missa spe vana, tibi ipse consule.

15. Non intelligunt, quam multiplicem vim habeant vocabula hæc, furari, serere, emere, quiescere, videre quid factu opus sit, quod non oculis fit, sed alio aliquo visu.

16. Corpus, anima, mens : corporis sensus, animæ impetus, mentis decreta. Visorum imaginibus imprimi, etiam pecudum est : interno impetu quasi fiduculis agitari, ferarum quoque est et effeminatorum hominum et Phalaridis et Neronis ; mentem ducem habere ad ea, quæ convenire videntur, etiam eorum est, qui deos esse negant et patriam deserunt, qui faciunt, postquam fores clausere. Si igitur cetera his, quæ dixi, communia sunt, restat, quod proprium est viri boni, libenter amplecti ea, quæ accidunt et a fato ei desinantur ; genium vero intus in pectore habitantem nec polluere nec turba visorum perturbare, sed placidum servare et decenter Deo obsequentem, nihil a veritate alienum loquentem et nihil nisi iustum agentem. Quod si nemo hominum fidem ei habet, eum simpliciter, modeste et tranquille vivere, neque horum culquam irascitur, neque declinat a via ea, quæ fert ad vitæ finem ; ad

ήσυχιον, εὐλυτον, ἀδιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνη-
μοσμένον.

BIBAION Δ.

Τὸ ἔνδον κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως ἔσθη-
κε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε αἰεὶ πρὸς τὸ δυνατόν
καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι βραδίως. Ὑλῃν γὰρ ἀπο-
τεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ
ἡγούμενα μεθ' ὑπεξαίρεσεως· τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην
ἐαυτῷ ποιεῖ· ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐπεμ-
πιπτόντων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς τις λύχνος ἐσθέσθῃ· τὸ
δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξωκλείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφο-
ρούμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ
μεῖζον ἤρθη.

β'. Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως, ἢ κατὰ
θεωρήματα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης, ἐνεργεῖσθαι.

γ'. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ
αἰγιαλοῦς, καὶ ὁρῇ· εἰώθας δὲ καὶ οὐ τὰ τοιαῦτα μά-
λιστα ποθεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο ιδιωτικώτατον ἔστιν,
ἐξὸν ἥς ἂν ὥρας ἐξελέγησιν εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. Οὐ-
δαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον,
ἀνθρώπος ἀναχωρεῖ, ἢ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· μάλιστα
δοσις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ εὐ-
μαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμαρείαν οὐδὲν ἄλλο
λέγω, ἢ εὐκοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην
τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ἀνανέου σεαυτὸν· βραχέα δὲ ἔστω
καὶ στοιχειώδης, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα ἀρκέσει εἰς τὸ
πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλείσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, μὴ
δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. Τίτι γὰρ
δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμε-
νος τὸ κρίμα, ὅτι τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἐνεκεν γέγο-
νε, καὶ ὅτι τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης καὶ ὅτι
ἄκοντες ἁμαρτάνουσιν, καὶ πόσοι ἤδη διεγθρεύσαντες,
ὀυποπτεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες ἐκτέταν-
ται, τετέφρωνται, παύου ποτέ. Ἀλλὰ [καὶ] τοῖς ἐκ
τῶν θῶων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις; ἀνανεωσάμενος
τὸ διεzeugμένον, ἤτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὧν
ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὥσανει πόλις. Ἀλλὰ τὰ
σωματικά σου ἄφεται ἔτι; ἐνόησας, ὅτι οὐκ ἐπιμίγνυ-
ται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἢ διάνοια,
ἐπειδὴν ἀπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν
ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας
καὶ συγκατέθου. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπάσει;
ἀπιδὼν εἰς τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ τὸ χάος
τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, καὶ τὸ κενὸν τῆς ἀπη-
χέσεως, καὶ τὸ εὐμετάβολον, καὶ ἄκριτον τῶν εὐφρημῶν
δοκούντων, καὶ τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται.
Ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ ταύτης πόστον γωνίδιον ἢ
κατοίκησις αὐτῇ; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἷοί τινες
οἱ ἐπαίνεσόμενοι; Λοιπὸν οὖν μένησο τῆς ὑποχωρή-
σεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντός
μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ
δρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης,
ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ

quem par est accedere parum, quietum, ad decedendum
promptum, et suapte sponte fato suo se accommodantem.

LIBER IV.

1. Quod intus dominatur, id, quando secundum natu-
ram habet, ita stat adversus ea, quæ accidunt, ut semper
ad id, quod fieri potest et datum est, facile transeat : ma-
teriam enim appensam nullam amat, sed fertur ad præpo-
sita cum exceptione : quod vero contra infertur, materiem
sibi facit : quemadmodum ignis, ubi ea, quæ insuper inci-
dunt, superat, a quibus parva lucerna exstingueretur :
splendidus autem ignis celerrime sibi vindicat ea, quæ in-
feruntur, eaque consumit, et ex iis altius surgit.

2. Nulla actio temere aut aliter, quam secundum regu-
lam, quæ ad artem complendam spectat, efficiatur.

3. Secessus sibi quærunt, casas rusticas, littora, mon-
tes : soles etiam tu ejusmodi loca maxime appetere. Sed
totum hoc hominis est maxime rudis et imperiti, quum
liceat, quacunque tibi visum fuerit hora, in te ipsum sece-
dere. Nullum enim in locum, ubi major sit tranquillitas
altiusve otium, homo secedit, quam in suum ipsius ani-
mum : potissimum, quicumque intus habet, in quæ intuens
statim in summa sit commoditate : commoditatem vero
nihil aliud dico, nisi decentiam. Continuo igitur hunc se-
cessum tibi concede et refice te ipse. Brevia autem sunt
et elementaria, quæ, simul atque tibi occurrerint, suffi-
cient ad eum *animum* totum occludendum, teque remit-
tendum, nihil eorum moleste ferentem, ad quæ revertē-
ris. Quid enim moleste fers? hominumne pravitate? Per-
pendens decretum illud, animalium ratione prædito-
rum alterum alterius causa nulum esse, et tolerare par-
tem esse justitiæ, et invitos peccare eos, et quam multi
jam, qui infensissimo fuere animo, qui suspiciosi, qui odio
incensi, post vehementissimas pugnas porrecti inque cine-
rem redacti sint, tandem aliquando desine *indignari*.
Verum ea, quæ a rerum universitate *tibi* tributa sunt,
iniquo animo fers? Revocas tibi in animum disjunctivum
illud : aut providentia aut atomi, vel ea omnia, ex quibus
demonstratum est, mundum esse instar civitatis; *desine*,
ea iniquo animo ferre. Verum tangent te etiam posthac
quæ corporis sunt? Considerans, spiritui sive leniter sive
aspere mole non immisceri mentem, simul atque se ipsa
abduxerit suamque cognovit potestatem, et reliqua omnia,
quæ de dolore et voluptate audisti et consensu tuo compro-
basti, *desine tandem his tangi*. Verum gloriola te trahet
in diversa? Respicens celeritatem oblivionis, qua omnia
sepeliuntur, quam vasta sit infinitas temporis in atramque
partem, quam vanum, quod resonant, quam mutabiles et
judicii expertes ii qui *te* laudare videntur, et quam angus-
tus sit locus, quo circumscribitur *eorum laus*, *desine*
tandem gloriola in diversa trahi. Tota enim terra pun-
ctum, ejusque quantillius angulus hæc habitatio, et hic
quæ pauci sunt et cujusmodi homines, qui *te* celebrabunt!
Quod igitur reliquum est, memento secessus in illum tui
ipsius agellum, et ante omnia cave distrabaris et nimium
te intendas, sed liber esto et contemplare res ut homo, ut

ἡγάφεις, ταῦτα εἶπω τὰ δύο. Ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἄπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐξῶ ἔστηκεν ἀτρεμόντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνῃς τῆς ἐνδόν ὑπολήψεως. Ἔτερον δὲ, ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα ὄρεξ, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔστι· καὶ ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχῃας, συνεχῶς διανοοῦ. Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑποληψίς.

δ'. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμέν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἡ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολιταὶ ἐσμέν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὥσαντι πόλις ἐστὶ. Τίνος γὰρ ἄλλου φῆσει τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινού πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν δὲ, ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν· ἡ πόθεν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεωδές μοι ἀπὸ τινος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀπ' ἑτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἐκ τινος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐρχεται, ὥσπερ μὴδ' εἰς τὸ οὐκ ὄν ἀπέρχεται), οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἡμεῖς πόθεν.

ε'. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον. Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, * * * εἰς ταῦτά. Ὅλως δὲ οὐκ ἐφ' ᾧ ἂν τις αἰσχυνηθῇ· οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζῶν, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

ζ'. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἐξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει τὴν συχὴν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ὅλως δ' ἐκείνου μένηνσο, ὅτι ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεληήσεσθε· μετὰ βραχύ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

ζ'. Ἄρον τὴν ὑποληψίν, ἦρται τὸ, «βέδλαμμαι.» Ἄρον τὸ «βέδλαμμαι», ἦρται ἡ βλάβη.

η'. Ὁ χεῖρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀνθρώπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χεῖρω ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἔωθεν, οὔτε ἐνδοθεν.

θ'. Ἡνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν.

ι'. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· θ, ἐκ ἀκριβῶς παραφυλάσσης, εὐρήσεις· οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ ὡς ἂν ὑπὸ τινος ἀπονέμοντας τὸ κατ' ἀξίαν. Παραφύλασσε οὖν, ὡς ἤρξω· καί, ὅ τι ἂν ποιῆς, σὺν τούτῳ ποιεῖ, σὺν τῷ ἀγαθὸς εἶναι, καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. Τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

ια'. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑδρίζων κρίνει, ἡ οἷα σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτά, ὅποια κατ' ἀλήθειάν ἐστι.

ιβ'. Δύο ταύτας ἐτοιμότητας ἔχειν αἰετὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· τὴν δὲ, πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μεταγῶν ἀπὸ τινος οἰήσεως. Τὴν μέντοι μεταγωγὴν αἰετὶ ἀπὸ τινος πιθανότητος ὡς δικαίου, ἢ κοι-

civis, ut animal mortale. Inter ea, quæ maxime in promptu sint, in quæ intuearis, hæc duo sunt: alterum, res *externas* non attingere animum, sed extra immotas stare, molestias autem ex sola interna opinione *oriri*: alterum omnia ea, quæ vides, jamjam mutari neque amplius fore: atque quam multarum rerum mutationi ipse interfueris fac cogites. *Mundus, mutatio; vita, opinio.*

4. Si intellectus nobis communis est, etiam ratio, quæ rationales sumus, nobis communis; si hæc, etiam ea ratio, quæ, quid faciendum sit, quid non, præcipit, communis; si hæc, etiam lex communis; si hæc, cives sumus; si cives, civitatis alicujus participes; si hoc est, mundus instar civitatis est: cujus enim alius civitatis universum hominum genus particeps dixeris? Illinc autem, e communi hac civitate et ipsa intelligendi vis et rationalis et legis gnara nobis *obvenit*, aut unde? nam ut terrenum mihi e terra aliqua pro parte attributum est, et humidum ex alio elemento, et spirabile e fonte aliquo, et calidum igneumque e proprio quodam fonte — nihil enim ex nihilo oritur, quemadmodum etiam nihil in nihilum redigitur — ita utique etiam intellectus alicunde venit.

5. Mors tale quid est, quale ortus, naturæ actio occulta, concretio ex elementis et dissolutio in eadem, omnino non cujus quemquam pudeat; neque enim ordini animalis intelligendi facultate præditi neque rationi constitutionis nostræ repugnat.

6. Natura ita comparatum est, ut hæc non possint non ab hujusmodi hominibus sic fieri; quod qui non vult, idem scum vult succo carere. Omnino illius memento, intra brevissimum tempus et te et istum morituros; paulo post ne nomina quidem vestra superfutura.

7. Tolle opinionem! sublatum est illud: « læsus sum; » tolle illud, « læsus sum! » sublatum est damnum.

8. Quod hominem se ipso deteriolem non reddit, id vitam quoque ejus non deteriolem reddit, neque damnum ei infert aut extrinsecus aut intrinsecus.

9. Utilitatis natura non potest non hoc agere.

10. Quidquid accidit, juste accidit, idque, si diligenter animadverteris, reperies: non tandem dico secundum id quod consequens est, sed secundum justitiæ rationem, quasi ab aliquo, qui secundum dignitatem distribuat. Animadverte igitur diligenter, ut cæperas, et quidquid agis, cum studio bonitatis age, idque eo sensu, quo quis proprie bonus dicitur. Id in omni actione serva.

11. Noli talia ea opinari, qualia injuriosus judicat aut qualia te ea judicare vult; sed vide ea, qualia revera sint.

12. Duplicem hanc promptitudinem te habere oportet: alteram, ut id tantum agas, quodcunque regiæ ac legiferæ facultatis ratio suggerit ad utilitatem hominum: alteram, ut sententiam mutes, si forte quis adest, qui eam corrigat et te ab opinione deducat: oportet tamen hanc sententiæ mutationem oriri a probabili quadam ratione, quasi ita

ωφελοῦς, γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι ἡδὺ, ἢ ἐνδοξον ἐφάνη.

ιγ'. Λόγον ἔχεις; — Ἐγώ — Τί οὖν οὐ χρῆ; Τούτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιῶντος, τί ἄλλο θέλεις;

ιδ'. Ἐνυπέστης, ὡς μέρος. Ἐναφανίσθησιν τῶ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ ἀναληφθήσιν εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

ιε'. Πολλὰ λιθανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ· τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὑστερον· διαφέρει δ' οὐδέν.

ις'. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δοῖς, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

ιζ'. Μὴ ὡς μύρια μελλῶν ἔτη ζῇν. Τὸ χρεὼν ἐπήρτηται· ἕως ζῆς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γένου.

ιη'. Ὅσων ἀσχολίαν κερδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἐπραξεν, ἢ διενόησεν· ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὁρῶν, μὴ διεβριμμένον.

ιβ'. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθάνειται· εἴτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκείνων διαδεξάμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σθεννυμένων προϋῶσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθηκότα; Ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὁ ἐπαίνος, πλὴν ἅρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὀπωσοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἔστι, καὶ ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἐπαινον. Οὔτε γοῦν χεῖρον, ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτο φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν οὐλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων· τὸ γε δὴ ὄντως καλὸν* τινὸς χρεῖαν ἔχει; οὐ μᾶλλον, ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον, ἢ ἀλήθεια, οὐ μᾶλλον, ἢ εὐνοία, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινέσθαι καλὸν ἔστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῇται; Τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον;

κα'. Εἰ διαμνησθῇ αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτομένων σώματα; Ὅσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἡντινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι, μεταβάλλουσι καὶ γέονται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν θλῶν σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προσσυνοικιζομέναις παρέχουσι. Τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαυένειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμείσθαι τὸ πλῆ-

justum aut communioni utile sit : his similia tantum esse oportet, non quod gratum aut gloriosum videtur.

13. Ratione praeditus es? — sum. — Cur igitur ea non uteris? nam si haec facit, quod suum est, quid aliud desideras?

14. Substituti ut pars; evanesces in eum, qui te generavit, seu potius recipieris in ejus rationem seminalem per mutationem.

15. Multae thuris glebulae in eandem aram, alia citius, alia tardius, decidunt : nihil autem interest.

16. Intra decem dies Deus videberis iis, quous nunc bestia ac simia, si ad decreta cultumque mentis redieris.

17. Ne ut qui millia annorum victurus sit; fatum impendet; dum vivis, dum licet, fac bonus fias.

18. Quantum negotii lucrabitur, qui non videt, quid alius dixerit, egerit, cogitarit, sed tantum, quid ipse agat, ut justum sit ac pium, aut, * ut Agathonis verbis utar, « noli nigros circumspicere mores, sed per lineam curre rectus nec vagus. »

19. Qui insana famae posthumae admiratione tenetur, non cogitat, unumquemque eorum, qui ejus recordabuntur, per brevi et ipsum esse moriturum; postea rursus etiam hunc, qui illum exceperit, donec omnis memoria per eos, qui * accenduntur et exstinguuntur, progrediens prorsus exstinguatur. Fac autem, et illos, qui tui meminerint, immortales fore, et immortalium tui memoriam, quid igitur hoc ad te? neque dico, quid ad mortuum, sed ad vivum; quid laus, nisi forte dispensationis causa? * Praetermittis enim nunc intempestive donum a natura datum, dum alii alicui rei adhaerescis quam rationi... Reliquum.

20. Quidquid quacunquē tandem ratione pulcrum est, id per se pulcrum est, et in se terminatur nec partem sui habet laudem. Igitur certe neque deterius neque melius fit laudando. Atque hoc dico etiam de iis, quae vulgari usu pulcra dicuntur, ut de rebus corporeis et artificum operibus. Quod revera pulcrum, id scilicet laude indigeat? non magis, quam lex; non magis, quam veritas; non magis, quam benevolentia aut verecundia. Ecquid horum idcirco, quod laudatur, pulcrum est, aut eo, quod vituperatur, corrumpitur? Smaragdus enim num se ipso deterior fit, si non laudatur? Quid vero aurum, ebur, purpura, lyra, gladiolus, flosculus, arbuscula?

21. Si permanent animae, quo modo eas ab aeterno capit aer? — Quo modo vero terra capit corpora eorum, qui ab aeterno tam immenso sepulti sunt? Quemadmodum enim hic corporum, postquam ad certum quoddam tempus permanerunt, mutatio et dissolutio aliis cadaveribus locum dat; sic animae, quae in aerem transferuntur, postquam aliquandiu perstiterunt, mutantur et funduntur et succenduntur, in seminalem universitatis rationem receptae, eoque pacto iis, quae in easdem sedes recipiuntur, locum faciunt. Hoc igitur aliquis respondere possit posito hoc, animas permanere. Neque vero solum reputanda est multitudo corporum

θος τῶν θαπτομένων οὕτως σωμαίων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλλίσσεται, καὶ οὕτωςί πως ἁπτίζεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι; Καὶ ὁμοῦς δέγεται ἡ χώρα αὕτη, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις.

Τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; διαίσεις εἰς τὸ ὕλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

xb'. Μὴ ἀπορρέβεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης δρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταλήπτικόν.

xc'. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὃ κόσμῳ. Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὀψιμον, τὸ σοὶ εὐκαιρον. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σοὶ ὥραι, ὃ φύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησὶ· « Πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἔρεῖς· » Ὡ πόλι φίλη Διός; »

xd'. Ὅλίγα πρῆσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἄμεινον τὸ τὰναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα ὁ τοῦ φύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. Τὰ πλείεστα γὰρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, εὐσυχλότερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσται. Ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν υπομνήσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρελκουσαι ἐπακολούθουσιν.

xe'. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὧν ἀπονεμομένοις, ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ διαθέσει εὐμενεῖ.

xc'. Ἐώρακας ἐκεῖνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. Σεαυτὸν μὴ τάρασσε· ἄπλωσον σεαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἀμαρτάνει. Συμβέβηκέ σοι τι; καλῶς· ἐκ τῶν ὧν ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθεύμαρτο, καὶ συνεκλώθητο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὅλον, βραχὺς ὁ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἀνείμενος.

xc'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεών, συμπεφορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἦ ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκρυμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

xh'. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελές ἦθος, θηρῶδες, βοσκηματώδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, κατηλικόν, τυραννικόν.

xb'. Εἰ ξένος κόσμου, ὃ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἤττον ξένος, καὶ ὃ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα. Φυγὰς, ὃ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· τυφλός, ὃ καταμύων τῷ νοερῷ ὁμματι· πτωχός, ὃ ἐνδεής ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόστημα κόσμου, ὃ ἀφίστα-

sic sepultorum, sed etiam aliorum animalium, quæ quotidie comeduntur et a nobis et ab aliis animantibus : quantus enim numerus consumitur et hoc modo quasi sepelitur in corporibus eorum, qui iis aluntur? et tamen ea regio illa recipit, dum partim in sanguinem, partim in aeriam igneamve materiam mutantur.

Quanam hac in re veritatis explorandæ ratio? Divisio in materiam et formam.

22. Noli divagari, sed in omni agendi impetu id quod justum est præsta, et in omni viso tene id quod comprehendendi potest.

23. Quidquid tibi bene convenit, Munde, id mihi convenit : nihil mihi immaturum, nihil serum, quod tibi tempestivum. Quidquid tuæ, Natura, ferunt Horæ, mihi fructus; ex te omnia, in te omnia, ad te omnia. Ille ait : « O cara civitas Cecropis! » tune : « O cara civitas Jovis! » inquires?

24. « Pauca age, » inquit ille, « si vis tranquillo animo esse! » Nescio an melius sit « necessaria » agere omniaque ea, quæ ratio animalis socialis exigit eoque modo, quo exigit. Hoc enim non solum animi tranquillitatem affert, quæ a bene agendo gignitur, sed etiam eam, quæ a pauca agendo oritur. Si quis enim plurima eorum, quæ dicimus et facimus, utpote non necessaria, sustulerit, et otiosior erit et minus turbatus. Quare oportet in singulis se ipsum commonefacere, numquid hæc sint ex iis, quæ non necessaria sunt. Oportet nos autem non solum actiones non necessarias tollere, verum etiam visa : nam sic neque actiones supervacaneæ subsequuntur.

25. Fac periculum, quomodo tibi procedat vita boni hominis, ejus, qui iis, quæ ex universitate rerum ipsi attribuantur, contentus est atque in justa sua actione et benevolæ mentis affectione acquiescit.

26. Vidisti illa? Vide etiam hæc : te ipsum ne conturbes; simplicem te redde. Peccat aliquis? sibi ipsi peccat. Accidit tibi aliquid? bene habet; ex rerum universitate tibi inde ab initio erat destinatum et quasi nendo connexum id quod accidit. Summa eo redit : brevis vita; lucrandum quod instat tempus considerate et juste agendo; sobrius esto in animo remittendo.

27. Aut consilio dispositus mundus, aut cinnus, fortuito congestus, at mundus tamen; an vero fieri potest, ut in te mundus consistat, in universitate rerum autem mera confusio? præsertim omnibus sic discretis et diffusis et tamen consentientibus!

28. Nigri mores, effeminati mores, præfracti mores, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

29. Si peregrinus mundi is est, qui ignorat ea, quæ in mundo sunt, non minus peregrinus etiam is est, qui ignorat, quæ fiunt : profugus, qui rationem civilem fugit; cæcus, qui mentis oculos clausos habet : egenus, qui alius indiget neque in se habet, quibus ad vitam opus est : abscessus mundi, qui abscedit seseque a naturæ communis

μενος καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρρεστῆν τοῖς συμβαίνουσιν· ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἢ καὶ σὲ ἤνεγκεν· ἀπόσχισμα πόλεως, ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μιᾶς οὔσης.

λ'. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου· ἄλλος οὗτος ἡμίγυμνος. Ἄρτους οὐκ ἔχω, φησὶ, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ. — Ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

λα'. Τὸ τεχνίον, ὁ ἔμαθες, φίλει, τούτῳ προσαναπαύου· τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὸς τὰ σεαυτοῦ πάντα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς μήτε τύραννον μήτε δούλον ἑαυτὸν καθιστάς.

λβ'. Ἐπινόησον, λόγου χάριν, τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιροὺς, ὅφει ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφούντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἐορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργούντας, κολακεύοντας, αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχόμενους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παρούσιν, ἐρώτας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. Οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος οὐκ ἔτι οὐδαμῶς. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοὺς Τραϊανοῦ μετέβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. Τέθνηκε κάκεινος ὁ βίος. Ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων θήνων ἐπιθεύρει, καὶ βλέπε, πόσοι κατενταθέντες μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα. Μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκεῖνους, οὓς αὐτὸς ἔγνωσ κενὰ σπωμένους, ἀρέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου ἀπριεῖ ἔχουσιν, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. Ἀναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνησθαι, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστροφή καθ' ἑκάστην πράξιν ἄξιαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. Οὕτως γὰρ οὐκ ἀποτύσπετῆσαι, εἴαν μὴ ἐπὶ πλεόν, ἢ προσῆκε, περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

λγ'. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυμνητῶν, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστι, Κάμιλλος, Κάισων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σχιπίων, καὶ Κάτων, εἴτα καὶ Αὐγουστος, εἴτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος. Ἐξίτηλα γὰρ πάντα καὶ μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. Καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστῶς πως λαμβάντων. Οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπεῦσαι, « ἄστοι, ἄπυστοι. » Τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλος τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. Τί οὖν ἐστι, περὶ ὁ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεισθαι; ἐν τοῦτο, διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαί, καὶ λόγος, ὅς μήποτε διαψεύσασθαι, καὶ δίσθεσις ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς ἀναγκαῖον, ὡς γινώσκον, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς βέον.

λδ'. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθῷ συνεπιδίδου, παρέχων συνῆσαι, οἷς τίσι ποτε πράγμασι βούλεται.

λε'. Πᾶν ἐφήμερον, καὶ τὸ μνημονεύον, καὶ τὸ μνημονεύμενον.

λς'. Θεώρει διηγεῖς πάντα κατὰ μεταβολὴν γι-

ratione sejungit eo, quod iis, quæ eveniunt, offenditur; illa enim hoc fert, quæ te quoque tulit: avulsus a civitate, qui suam animam ab anima ratione præditorum, utpote una, avellit.

30. Hic sine tunica philosophatur, ille sine libro, iste tertius seminudus. « Pane careo, » inquit, « et tamen in ratione persisto. » Ego vero victum ex disciplinis non quaero et tamen persisto.

31. Artem, quam didicisti, diligito et in ea acquiesceto: quod autem vitæ super est, id ita exigit, ut qui Deo omnia ex toto animo commiseris, neque ullius hominis aut dominum aut servum te præbeto.

32. Cogita, verbi gratia, tempora sub Vespasiani imperio acta, et videbis hæc omnia: homines matrimonia ineuntes, liberos alentes, morbis laborantes, morientes, militantes, festa celebrantes, negotiantes, agros colentes, adulantes, insolenter se gerentes, suspicantes, insidiantes, mortem quorundam exoptantes, murmurantes de præsentī rerum statu, amorī indulgentes, thesauros colligentes, consulatum, Imperium affectantes: nusquam profecto amplius eorum vita. Rursus ad Trajani tempora transi: rursus eadem omnia; hæc quoque vita interit. Similiter et jam alios quasi titulos sepulcrales temporum totarumque gentium contemplare et vide, quam multi eorum, post summam virium contentionem, paulo post occiderint et in elementa dissoluti sint. Potissimum autem ruminandi sunt ii, quos ipse novisti rebus vanis distractos id agere neglexisse, quod propriæ eorum constitutioni conveniebat, huic firmiter adhaerescere, hoc contentos esse. Necesse autem est, hac in re illius meminere, diligentiam in singulis actionibus collocandam suam ac propriam habere dignitatem ac mensuram. Ita enim fiet, ut non omnem spem abicias, quum non plus quam par est in rebus minoribus versatus fueris.

33. Vocabula olim usitata, nunc glossemata. Ita igitur nomina quoque eorum, qui olim longe clarissimi fuerunt, nunc quodammodo glossemata sunt, Camillus, Cæso, Vollesus, Leonnatus; paulo post etiam Scipio et Cato: postea Augustus quoque; postea etiam Hadrianus et Antoninus. Evanida enim omnia et cito in fabulas abeunt, cito plena oblivione obruuntur. Atque hoc dico de iis, qui admirabiliter quodammodo splenduerunt. Reliqui enim, simul atque exspirant, « ignoti nec fando auditi. » Quid autem est æterna memoria? nil nisi vanitas. Quid igitur est, in quo studium collocari oportet? Hoc unum, mens justa et actiones communioni accommodatæ et sermo mendacii expers, et animi adfectio prompta ad amplectendum quidquid contingit ut necessarium, ut familiare, ut ab ejusmodi principio et fonte promanans.

34. Parcæ sponte te præbe, permittens, ut te quibuscunque tandem libuerit rebus innendo neclat.

35. Unius diei et quod commemorat et quod commemoratur.

36. Continuo contemplare, omnia mutatione fieri, et

όμενα καὶ ἐθελῶ ἐννοεῖν, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὄλων φύσις, ὥς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὁμοία. Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὄν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου. Σὺ δὲ μόνα σπέρματα φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν ἢ μὴ-ραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

λζ'. Ἡδὴ τεθνήξῃ, καὶ οὕτω οὔτε ἀπλοῦς, οὔτε ἀτάραχος, οὔτε ἀνύποπτος τοῦ βλαθῆναι ἂν ἔωθεν, οὔτε ἰλεως πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν τιθέμενος.

λη'. Τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν διάβλεπε, καὶ τοὺς φρονίμους, οἳ μὲν φεύγουσιν, οἳ δὲ διώκουσιν.

λθ'. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὺν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ μὴν ἐν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος. Ποῦ οὖν; ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σοὶ ἐστι. Τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνετω, καὶ πάντα εὖ ἔχει. Κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ, τὸ σωματίον, τέμνηται, καίηται, διαπύσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον ἡσυχάζει· τουτέστι, κρινέτω, μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθόν, δ' ἐπίσης δύναται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν. *Ο γὰρ *** καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, τοῦτο οὔτε κατὰ φύσιν ἐστίν, οὔτε παρὰ φύσιν.

μ'. Ὡς ἐν ζῶν τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου πάντα ἀναδίδοται· καὶ πῶς ὁρμῇ μὴ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναΐτια· καὶ οἳ τις ἡ σύνησις καὶ συμμήρυσις.

μα'. Ψυχάριον εἶ, βαστάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

μβ'. Οὐδὲν ἐστὶ κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ὑφίσταμένοις.

μγ'. Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεύμα βίαιον δ' αἰών· ἅμα τε γὰρ ὥφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραρέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

μδ'. Πᾶν τὸ συμβαίνειν οὕτως σύνηδες καὶ γνώριμον, ὡς τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔαρ, καὶ ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβουλὴ, καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἢ λυπεῖ.

με'. Τὰ ἐξῆς αἰεὶ τοῖς προηγησαμένοις οἰκειῶς ἐπὶ γίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταριθμησίς τις ἐστὶν ἀπρητη-μένως καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα, ἀλλὰ συνάφεια εὐλόγος· καὶ ὥσπερ συντέτακται συντρυμωμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλὴν, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

μς'. Ἀεὶ τοῦ Ἡρακλειτείου μεμνήσθαι· ὅτι γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος, ἀέρα γενέσθαι, καὶ αἶρος πῦρ, καὶ ἔμπαιιν. Μεμνήσθαι δὲ καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου, ἧ ἡ δόξ' ἀγε· καὶ ὅτι, ὃ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται. Καί, ὅτι οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ

adsuesce intelligere, nihil atque diligere universalis naturam atque ea, quæ sunt, mutare et nova similia efficere : semen enim quodammodo quicquid est ejus, quod ex eo oriturum est : tu vero ea tantum semina opinaris, quæ in terram aut uterum sparguntur ; id autem est hominis admodum rudis et imperiti.

37. Jamjam morieris, et nondum firmus nec imperturbatus es nec liber suspitione, extrinsecus damnum tibi adferri posse, nec propitius omnibus neque is, qui prudentiam non nisi in juste agendo positam existimes.

38. Mentēs eorum intuerē, adeoque prudentissimos, qualia fugiant, qualia sectentur.

39. In alterius mente malum tuum non situm est, neque vero in quodam motu aut mutatione ejus, quod te ambit. Ubi igitur? ubi tibi id est quod de malis opinatur : id igitur ne opinetur, et omnia bene habent : etiamsi, quod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, id tamen, quod de istis opinatur, quiescat, hoc est, judicet nec malum esse nec bonum, quod similiter vi bono et malo accidere potest : quod enim * ei, qui contra naturam, et ei, qui secundum naturam vivit, similiter contingit, id neque secundum naturam neque contra naturam est.

40. Ut unum animal uno corpore et una anima præditum continuo contemplari mundum : et quomodo in unum hujusce sensum omnia digerantur ; et quomodo uno impetu omnia agat ; et quomodo omnia cum omnibus, quæ fiunt, ut partes causarum cohereant, et qualis quidem hic sit connexus et contextus.

41. Animula es, cadaver gestans, ut Epictetus dicebat.

42. Nil mali est rebus mutationem subeuntibus, ut neque boni quidquam iis, quæ per mutationem existunt.

43. Fluvius quidem eorum, quæ fiunt, et rapidus torrens est ævum ; simul atque quidquam comparuit, etiam abreptum est, et aliud abripitur et illud inferetur.

44. Quidquid accidit, tam consuetum est et familiare, quam rosa vere et fructus tempore messis. Ejusdem enim generis est morbus, et mors, et infamia, et insidiæ, et omnia, quæ stultos hilares aut tristes reddunt.

45. Subsequentia semper antecedentibus familiari quadam ratione succedunt : non enim est quasi computatio disjunctim et id tantum quod numerando coactum est continens, sed connexio rationi consentanea : et quemadmodum ea, quæ sunt, convenienter sunt ordinata, sic ea, quæ fiunt, non nudam successionem, sed admirabilem quandam familiaritatem præ se ferunt.

46. Semper Heraclitei meminiisse : terræ mortem fieri aquam, aquæ mortem fieri ærem, aeris ignem, et retro. Meminiisse vero etiam illius, qui, qua ducat via, obliviscitur et qua potissimum perpetuo familiariter utantur ratione rerum universitatem administrante, cum ea eos dissidere, et, in quæ quotidie incidant ea ipsis videri peregrina : porro, non oportere nos instar dormientium agere et loqui, — nam etiam tum nobis videmur agere et loqui, — neque instar

λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, τοῦτ' ἔστι, κατὰ φίλων, καθότι παρελήφραμεν.

μζ'. Ὡς περ εἰ τις σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὔριον τεθνῆξῃ, ἢ πάντως γε εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιοῦ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὔριον, εἰ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννῆς εἶ· πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ; οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον, μὴδὲν μέγα εἶναι νομίζε.

μη'. Ἐννοεῖν συνεχῶς, πόσοι μὲν ἱατροὶ ἀποτεθνήκασι, πολλάκις τὰς ὁρῶς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπασαντες· πόσοι δὲ μαθηματικοί, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα, προειπόντες· πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου, ἢ ἀθανασίας, μυρία διατεινόμενοι· πόσοι δὲ ἀριστοεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρουράματος ὡς ἀθάνατοι κεχρημένοι· πόσοι δὲ πολεῖς θλαί, ἴν' οὕτως εἴπω, τεθνῆκασιν, Ἑλλήκη, καὶ Πομπήϊοι, καὶ Ἡρκλάνων καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. Ἐπιθι δὲ καὶ θσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλω· ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἴτα ἐξετάθῃ, ὁ δὲ ἐκείνων· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ. Τὸ γὰρ ὅλον, κατιδεῖν αἰετὰ ἀνθρώπινα, ὥς ἐφήμερα καὶ εὐτελῆ· καὶ ἐχθὲς μὲν μυζάριον, αὔριον δὲ τάριχος, ἢ τέφρα. Τὸ ἀκαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου κατὰ φύσιν διελευθῆναι, καὶ ἴλεων καταλῦσαι, ὥς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἐπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἶδουα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

μθ'. Ὁμοιον εἶναι τῇ ἀκρᾷ, ἢ διηνεκῶς τὰ κύματα προσήρσεται· ἡ δὲ ἔσθηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμῆναι τοῦ ὕδατος. — Ἀτυχῆς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη. — Οὐ μνησθῆναι· ἀλλ', «Εὐτυχῆς ἐγὼ, ὅτι, τούτου μοι συμβεβηκός, ἄλπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ τοῦ παρόντος θραυόμενος, οὔτε τὸ ἐπὶν φοβούμενος.» Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετέλεσε. Διὰ τί οὖν ἐκείνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο ἀτύχημα; λέγεις δὲ ὅπως ἀτύχημα ἀνθρώπου, δὲ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοι δοκεῖ, ὁ μὴ παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἔστι; Τί οὖν; τὸ βούλημα μεμάρηκε· μὴ τι οὖν τὸ συμβεβηκός τοῦτο κωλύσει σε δίκαιον εἶναι, μεγαλόφυχον, σύφρονα, ἔμφρονα, ἀπρόπτωτον, ἀδιάφυστον, αἰδήμονα, ἐλεύθερον, τάλλα, ὧν παρόντων ἡ φύσις ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια; Μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντὸς τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι· οὐχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

ν'. Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυστικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἢ ἀναπόλησιν τῶν γλίσχρων ἐνδιαιτημένων τῷ ζῆν. Τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς αἰσίοις; πάντως ποῦ ποτε κείνται, Καδικιανός, Φάβιος, Ἰουλιανός, Λέπιδος, ἢ εἰ τις τοιοῦτος, οἱ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἴτα ἐξηνέθησαν· ὅλον, μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ μεθ' ὧν ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἷῳ σωματικῷ; μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα.... βλέπε γὰρ ὅπισθ' οὐκ ἀγανὲς τοῦ αἵματος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἀπει-

liberorum parentibus obnoxiorum, quorum est illud : « simpliciter, prout accepimus. »

47. Quemadmodum si quis Deus tibi diceret cras aut ad summum perendie te moriturum, non amplius huic faceres, perendie potius, quam cras, obire, nisi abjectissimi esses animi : quantum enim est intervallum? sic quoque certo aliquo anno e multis potius, quam crastino die, mori magnum esse noli existimare.

48. Perpetuo reputare : quam multi medici occubuerunt, qui saepe super ægrotis supercilia contraxerant! quot mathematici, qui aliorum mortem ut rem magnam prædixerant! quot philosophi, qui de morte et immortalitate acerrime et copiosissime disseruerant! quot bellatores, qui multos peremerant! quot tyranni, qui vitæ necisque potestate horribili cum fastu tanquam immortales usu erant! quot urbes, ut ita dicam, emortuæ sunt, Helice et Pompeii et Herculani et aliae innumerabiles! Adde quos ipse novisti, qui alium post alium, postquam hic illius exsequias curavit, et ipse elatus est, alius alium, atque hæc omnia brevi tempore. Summa est : semper humana spectari oportere ut in unum diem durantia et vilia, fieri mucum, cras salsuram aut favillam : hoc quod puncti instar obtinet tempus naturæ convenienter transigere et æquo animo hinc discedere, perinde atque oliva maturitatem adepta decideret, genitricem [terram] collaudans arborique gignenti gratias agens.

49. Promontorii instar esse, ad quod fluctus perpetuo alliduntur : illud autem consistit et circa se maris æstum compescit. « O me infelicem, cui hoc acciderit! » Minime vero, sed « O me beatum, qui, quum hoc mihi acciderit, sine dolore vivam, neque a præsentē ictu vulneratus, neque futuri metuens! » Nam tale quid accidere poterat cuivis sed non quivis, si hoc ei accidisset, dolore vacuus mansisset. Quare igitur illud infortunium potius, quam hoc felicitas? Num omnino id infortunium vocas, quo hominis fortuna non frustratur? hominis ne natura frustrari tibi videtur eo, quod non contra voluntatem naturæ ejus sit? Quid igitur? Voluntatem nosti : num igitur id quod tibi accidit, te impedit, quominus justus sis, magnanimus, temperans, prudens, ab assentiendi temeritate alienus, erroris immunis, verecundus, liber ceterisque virtutibus onatus, quæ quando adsunt, natura hominis habet sibi propria? Quod reliquum est, memento in omni re, quæ ad dolorem te impellit, illius decreti, id non esse infortunium, sed generose id ferre esse felicitatem.

50. Plebeium quidem, emcax tamen est adjumentum ad mortem contemnendam, memoria recolere eos qui vitæ pertinaciter inhasere. Quid igitur plus est iis, quam immature defunctis? Omnino alicubi jacent Cæcilianus, Fabius, Julianus, Lepidus aut si quis alius ejus generis est, qui quum multos extulissent, et ipsi elati sunt? Omnino parvum est intervallum, idque per quot casus et cum quibus hominibus et quali in corpuscule exantlatum. Ne igitur quasi magnum aliquid.... Considera enim præteriti ævi immensitatem, futuri iidem aliam immensitatem! in hac

ρον. Ἐν δὴ τούτῳ, τί διαφέρει ὁ τρίήμερος τοῦ τρι-
γερηνίου;

να. Ἐπὶ τὴν σύντομον αἰὲν τρέχει σύντομος δὲ ἡ
κατὰ φύσιν ὥστε κατὰ τὸ ὑγιέστατον πᾶν λέγειν καὶ
πράσσειν. Ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις κό-
πων, καὶ στρατείας, καὶ πάσης οἰκονομίας, καὶ κομ-
ψείας.

BIBAION E.

Ὁρθρου, ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω,
ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· τί οὖν δυσκολαίνω,
εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἐνεκεν γέγονα, καὶ ὧν
 χάριν προῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τούτῳ κατεσκευά-
σμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἐμαυτὸν
θαλπω; — Ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. — Πρὸς τὸ ἡδεσθαι
οὖν γέγονας; ὁλως δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν;
οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας,
τοὺς ἀράχνας, τὰς μελίσσας τὸ ἴδιον ποιοῦσας, τὸν καθ'
αὐτὰς συγκοσμοῦσας κόσμον; ἔπειτα σὺ οὐ θέλεις τὰ
ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν φύ-
σιν; — Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. — Δεῖ ἔδωκε μέντοι
καὶ τούτῳ μέτρα ἡ φύσις· ἔδωκε [μέντοι] καὶ τοῦ ἐσθίειν
καὶ πίνειν καὶ θυμῶς σὺ ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρ-
κοῦντα προχωρεῖς ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς
τοῦ δυνατοῦ. Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτὸν. Ἐπεὶ τοι καὶ
τὴν φύσιν ἄν σου, καὶ τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. Ἀλλ'
οἱ γε τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατήκονται
τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἀλουτοὶ καὶ ἄστοι· σὺ (δὲ) τὴν
φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμᾷς, ἢ ὁ τορνευτὴς τὴν
τορνευτικὴν, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχηστικὴν, ἢ ὁ φιλάργυ-
ρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον. Καὶ οὗτοι,
ὅταν προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέ-
λουσιν μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναΐξειν, πρὸς ἃ διαφέρονται·
σοὶ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται,
καὶ ἥσσανος σπουδῆς ἄξιαι;

β'. Ὡς εὐκόλον ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν
φαντασίαν [τὴν] ὀχληράν, ἢ ἀνοίχειν, καὶ εὐθὺς ἐν
πάσῃ γαλήνῃ εἶναι.

γ'. Ἀξίον ἑαυτὸν κρίνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ
κατὰ φύσιν καὶ μὴ σε παρειπάτω ἢ ἐπακολουθοῦσά
τινων μέμφει, ἢ λόγος, ἀλλὰ, εἰ καλὸν πεπρωχθαι, ἢ
εἰρησθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίου. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἴδιον
ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ δρμῇ χρῶνται ἃ σὺ μὴ πε-
ριβλέπου, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε, ἀκολουθῶν τῇ φύσει
τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων [ἡ]
ὁδός.

δ'. Πορεύομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν
ἀναπαύσομαι, ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, ἐξ οὗ καθ'
ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ
σπερματίον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἡ
μήτηρ, καὶ τὸ γαλακτίον ἡ τροφός· ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν
τοσοῦτοις ἔτεσι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὃ φέρει με
πατοῦντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχωρῶμενον αὐτῷ.

ε'. Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι. Ἔστω·

vero quid differt, qui triduum vixit, ab eo, qui per tria
hominum sæcula vitam extraxit?

51. Ad compendiarium semper fac curras : compendiarla
autem, quæ secundum naturam est, ita ut ad sanissimam
rationem quidquid loquaris et facias. Tale enim propositum
te molestiis liberabit et militia et omni dissimulatione et
vafritie.

LIBER V.

1. Mane, quum gravatim expergisceris, promptum sit
hoc : ad hominis opus expergiscor : quid igitur moleste fero,
quod pergo ad ea agenda, quorum causa natus sum, quo-
rum causa in mundum veni? an vero ad hoc natus sum, ut
in stragulis decumbens me foveam. « At hoc magis dele-
ctat. » — Ad delectationem igitur natus es, non ad agendum
seu opus faciendum? Videsne arbusculas, passerculos, formi-
cas, araneas, apes, quum quod sui officii est, faciant, suum
exornantes mundum? itane tu ea, quæ hominum sunt,
facere recusas? non properas ad id, quod secundum tuam
naturam est? — « Verum etiam quiete opus est. » — Est;
dedit tamen etiam hujus mensuram natura; dedit item
mensuram edendi ac bibendi; et tu tamen ultra mensuram,
ultra ea, quæ sufficiunt, progredieris; in agendo autem non
ulterius, sed intra id, quod fieri potest : nam te ipsum non
diligis; alioquin etiam naturam tuam ejusque voluntatem
diligeres. Atque ii quidem, qui artes suas diligunt, earum
operibus intabescunt, illoti et impransi; tu naturam tuam
minoris facis, quam tornator tornariam, quam saltator
saltandi artem, quam avarus argentum, quam ambitiosus
gloriolam. Etiam hi, ubi his addicti sunt, neque cibum
nec somnum magis capere expetunt, quam ea amplificare,
quæ ipsos delectant; tibi autem actiones ad societatem per-
tinentes viliores esse videntur et minore studio dignæ?

2. Quam facile, amoliri et abstergere visum quodvis vel
molestiam excitans vel societati repugnans, et statim in
summa tranquillitate esse.

3. Dignum te habeto quovis sermone et opere naturæ
conveniente, neque te avertat quæ sequatur quorundam
vituperatio aut sermo, si factu dictive pulcrum est, noli
te eo indignum judicare : illi enim sua utuntur mente suoque
ducuntur impetu; hæc tu noli circumspicere, sed recta
perge, naturæ et propriæ et communi obsequens : una et
eadem utriusque via.

4. Proficiscor per ea, quæ secundum naturam sunt,
donec occumbens requiescam, in id animam expirans,
unde quotidie spiritum haurio et in id cadens, unde pater
semen collegit, sanguinem mater, nutrix lac; unde ex tot
annis pascor et potor, quod me fert calcantem eoque ad
tot res abutentem.

5. Ingenii tui acumen non est, quod admirentur. Sit

ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, « Οὐ γὰρ πέφυκα. » Ἐκεῖνα οὖν παρέχου, ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐπὶ σοί, τὸ ἀκίβδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμφίμοιρον, τὸ ὀλιγοδές, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλευθέρων, τὸ ἀπείριστον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλείον. Οὐκ αἰσθάνη, πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφύτας καὶ ἀνεπιτηδεύτητος πρόφρασις, ὅμως ἐτι κάτω μένεις ἐκών; ἢ καὶ γογγύζειν, καὶ γλισχρεῦεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωματίον κατατιτῆσθαι, καὶ ἀρεσκεύεσθαι, καὶ περπερεύεσθαι, καὶ τσαῦτα ῥιπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφύτως κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζη; Οὐ μὰ τοὺς θεούς! Ἀλλὰ τούτων μὲν πάλοι ἀπηλλαγθῆαι ἐδύναστο· μόνον δὲ, εἰ ἄρα, ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεισθαι· καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμούμενῳ, μηδὲ ἐμφιληδύνῳ τῇ νοθείᾳ.

ζ'. Ὁ μὲν τις ἐστίν, θαντὶ δεξιὸν περὶ τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, ἄλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώσεων διανοεῖται, καὶ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν. Ὁ δὲ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὁμοίος ἐστὶν ἀμπελῷ βότρυον ἐνεγκούσῃ, καὶ μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἅπαρ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐννοχέειν. Ἴππος ὁραμῶν, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἀμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν βότρυον ἐνεγκεῖν. — Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπῳ τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; — Ναί. — Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν· ἴδιον γὰρ (φησὶ) τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ νῆ Δία, βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι. — Ἀληθὲς μὲν ἐστίν, ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ· διὰ τοῦτο ἐσηεῖς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότῃ παράγονται. Ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι, τί ποτὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τὴν ἔργον κοινωνικόν.

ζ'. Εὐχῇ Ἀθηναίων, « Ὑσον, ὕσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. » Ἦτοι οὐ δεῖ εὐχέσθαι, ἢ οὕτως, ἀπλῶς καὶ ἐλευθέρως.

η'. Ὅποιόν τί ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι « Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν. » τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, « Συνέταξε τούτῳ ἢ τῶν ὄλων φύσις νόσον, ἢ πῆρσιν, ἢ ἀποβολὴν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. » Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ « Συνέταξε, » τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τούτῳ τοῦτο, ὡς κατὰλληλον πρὸς ὑγίειαν· καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἐκάστῳ τέτακται πῶς αὐτῷ κατὰλληλον πρὸς τὴν εἰμαρμένην. Οὕτως γὰρ καὶ « συμβαίνειν » αὐτὰ ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσιν, ἢ ταῖς πυράμεισι, « συμβαίνειν » οἱ τεχνίται λέγουσι, συναρμολογῶντες ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνήσει. Ὅλος γὰρ ἁρμονία ἐστὶ μίξ. Καὶ ὥσπερ ἐκ πάντων τῶν σωματίων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται, οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ἡ

ita; verum multa alla sunt, ad quae te natura aptum esse, negare non possis: haec igitur praesta, quae tota in tua sunt potestate, sinceritatem, gravitatem, laborum tolerantiam, voluptatibus abstinere, de sorte non queri, paucis indigere, benevolum esse, liberum, a luxuria, nugis et magnificentia alienum. Sentisne, ad quam multa praestanda viribus pollens, ita ut, quin habilis aptusque sis, nihil sit, quod causeris, tamen adhuc infra ea sponte consistas? Num etiam murmurare et tenacem esse et adulari et corpusculum incusare et assentari et te ostentare et tot res animo volutare per naturalem ingenii hebetudinem cogaris? Non, per Deos; non; sed his omnibus jam pridem liber esse potuisti, et tantum, si modo, propter ingenii tarditatem et hebetudinem notari. Verum etiam in hoc te exerce, nec tarditatem illam negligens neque in ea tibi placens.

6. Alius simul atque gratum alicui aliquid fecit, promptus est ad beneficium illi in accepta referendum; alius ad id non promptus est, ceterum tamen apud se ut de debitore cogitat et novit, quod fecit: alius quodammodo ne novit quidem, quod fecit, sed similis est viti, quae uvam protulit et nihil praeterea appetit, postquam semel fructum suum genuit. Ut equus, qui cucurrit; ut canis, qui feras investigavit; ut apis, quae mel confecit, ita homo qui bene fecit, non clamore rem extollit, sed ad aliud transit, ut vitis ad uvam iterum suo tempore gignendam. — Inter hos igitur esse oportet, qui quodammodo, quod agunt, ipsi nesciunt? — Oportet. — At hoc ipsum intelligere fas est: nam proprium est (inquit) illius, qui ad communionem natus est, ut sentiat, se quemadmodum societatis amantem decet agere, immo etiam velit, ut socius id sentiat. — Verum quidem est, quod dicis, sed hoc dictum non recte accipis; hinc unus eris ex iis, quorum antea mentionem feci: nam hi quoque rationali quadam probabilitate ducuntur. Quod si intelligere volueris, quid tandem hoc dictum sibi velit, noli timere, ne hac de causa quidquam, quod societati prodest, praetermittas.

7. Votum Atheniensium: « Pluviam, pluviam da, care Jupiter, arvis et pratis Atheniensium! » aut non oportet precari, aut sic, simpliciter et ingenue.

8. Cujusmodi id est, quod vulgo dicunt, « Aesculapium huic vel illi, ut equitet aut frigida lavetur aut nudis pedibus incedat, constituisse; » ejusmodi est etiam hoc, « naturam huic vel illi, ut aegrotet, ut membris mutiletur, ut suos amittat aut aliud ejus generis constituisse; » nam et illic « constituisse » hujusmodi aliquid significat, « statuisse » huic illud [Aesculapium] ut sanitati conveniens, et hic quod cuique contingit, illi aliquo modo statutum esse, ut fato consentaneum; ita enim haec quoque nobis « contingere » dicimus, ut lapides quadratos in muris aut pyramidibus « contingere » dicunt artifices, quum sibi inter se quadam positione coaptant. Omnino conceptus est unus; et quemadmodum cunctis corporibus hic mundus, quo ejusmodi corpus sit, perficitur, ita ex universis

είμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. Νοοῦσι δὲ, ὁ λέγω, καὶ οἱ τέλειον ἰδύονται· φασὶ γάρ, «Τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ. » Οὐκοῦν τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνετάττετο. Δεχόμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς ἐκεῖνα, ἃ ὁ Ἀσκληπιὸς συντάττει. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγείας. Τοιοῦτόν τί σοι δοκεῖται, ἀνυσίς καὶ συντέλεια τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγεία. Καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκέῖσε ἄγειν, ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐδοίαν καὶ εὐπραγίαν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο τινι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν. Οὐδὲ γὰρ ἡ τυχούσα φύσις φέρει τι, ὁ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατὰλλήλῳ ἐστι. Οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους στέργειν χρὴ τὸ συμβαλόν σοι· καθ' ἓνα μὲν, ὅτι σοι ἐγίγνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρὸς σέ πως εἶχεν, ἀνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκαλωθόμενον· καὶ ἕτερον δὲ, ὅτι τῷ τὸ ὅλον διοικούντι τῆς, εὐδοίας καὶ τῆς συντελείας, καὶ νῆ Δία τῆς συμμο- νῆς αὐτῆς καὶ τὸ ἰδίᾳ εἰς ἑκάστον ἔχον αἰτιόν ἐστι. Πηροῦται γὰρ τὸ δλόκληρον, ἐὰν καὶ ὀτιοῦν διακόφῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὴ καὶ τῶν αἰτίων. Διακόπτεις δὲ, ὅσον ἐπὶ σοι, ὅταν δυσαρεστῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναίρης.

θ'. Μὴ σικχαίνειν, μηδὲ ἀπαυδᾶν, μηδὲ ἀποδυσπε- τεῖν, εἰ μὴ καταπυκνωταὶ σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἑκαστα πράσσειν· ἀλλὰ ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανιέναι, καὶ ἀσμενίζειν, εἰ τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανάρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς παιδαγωγῶν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανιέναι· ἀλλ' ὡς οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ὠόν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταιόνησιν. Οὕτως γὰρ οὐδὲν ἐπιδείξει τὸ πει- θαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσαναπαύσει αὐτῷ. Μέμνησο δὲ, ὅτι φιλοσοφία μόνᾳ θέλει, ἃ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο θέλεις οὐ κατὰ φύσιν. — Τί γὰρ τούτων προση- νέστερον; — Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει; Ἀλλὰ θέασθαι, εἰ προσηνέστερον μεγαλοφυχία, ἐλευθερία, ἀπλότης, εὐγνωμοσύνη, σοσιότης. Αὐτῆς γὰρ φρονή- σεις τί προσηνέστερον; ὅταν τὸ ἀπταιστον, καὶ εὖρουν ἐν πᾶσι τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνά- μως ἐνθυμηθῇς.

ι'. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπῳ τινὰ ἐγκαλύ- φει ἐστίν, ὥστε φιλοσόφοι οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τοῖς τυχού- σιν, ἔδοξε παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι. Πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ· καὶ πᾶσα ἡ ἡμέ- τερα συγκατάθεσις μεταπτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτω- τος; Μέτιθι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα· ὡς ὀλιγό- χρονα, καὶ εὐτελῆ, καὶ δυνάμενα ἐν κτήσει κιναίδου, ἢ πόρνῃς, ἢ ληστοῦ εἶναι. Μετὰ τοῦτο ἐπιθι ἐπὶ τὰ τῶν συμβιούτων ἦθη, ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαρισιστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ ἑαυτὸν τις μόλις ὑπο- μένει. Ἐν τοιούτῳ οὖν ζόφῳ καὶ ῥύπῳ καὶ τοσαύτῃ βύσει τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ ὁλως σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῶ. Τούναν-

causis, ut hujusmodi causa sit, fatum perficitur. Intel- ligunt hoc, quod dico, etiam imperitissimi quique; dicunt enim, «tulit hoc illi.» Hoc igitur illi «serebatur» et hoc «illi constituebatur.» Accipiamus igitur haec ut ea quæ Æsculapius «constituit»; multa enim etiam in his aspera sunt, quæ tamen sanitatis spe amplectimur. Ejus- modi igitur aliquid tibi videatur perfectio et absolutio eorum, quæ naturæ communi visa sunt, cujusmodi est bona tua valetudo. Et ita quidquid evenit, etiamsi asperum videatur, amplectere, quoniam eo tendit, ad mundi sanitatem et Jovis prosperitatem et felicitatem: non enim id cui- quam ferret, nisi ad universi bonum conferret: neque enim natura ubique obvia quidquam fert, quod rei a se administratæ non consentaneum est. Duæ igitur sunt ra- tiones, cur singulari quodam amoris affectu quidquid eve- nerit id amplecti te oporteat: altera, quod tibi factum est, tibi constitutum erat, certa quadam ratione ad te se ha- bebat, inde a principio ex causis antiquissimis tibi con- textum: altera, quod etiam id, quod singulis quibusque privatim contingit, naturæ universitatem administranti in causa est prosperitatis et perfectionis et utique ipsius con- servationis: mutilatur enim integrum ipsum, si vel mini- mum, ut partium, ita et rerum efficientium abscindas: abscindis autem, quantum in te est, quando moleste fers aliquid et quodammodo tollis.

9. Noli fastidire aut animum despondere aut desperare, si tibi secundum recta decreta singula agere cupienti non perinde semper res successerit; sed deturbatus iterum regredere et contentus esto, si plura homine digniora edideris et id, ad quod reversus es, fac diligas. Neque tanquam ad pædagogum redi ad philosophiam, sed, ut qui oculis laborant ad penicillum et ovum, ut alius ad emplastrum, alius ad perfusionem: sic nihil * te mordebit obsequium rationi præstandum, sed in eo acquiesces. Il- lud autem memento, philosophiam ea sola postulare, quæ natura tua postulet: tu autem aliud volebas non convenienter naturæ. — Quid horum blandius est? — Nonne enim ea propter fallit voluptas? — At vide, gratiorne sit magnanimitas, libertas, simplicitas, animi æqui- tas, sanctitas. Ipsa vero prudentia quid jucundius est? si eam cogitaveris ejus facultatis, in qua intelligentia et scientia inest, præstantiam, quæ in nulla re labitur et in omni re prospere fertur.

10. Res quidem ipsæ in tantis quodammodo involutæ sunt tenebris, ut philosophis laud paucis nec vulgaribus omnino non comprehensibiles esse viderentur: præterea ipsis adeo Stoicis perceptu difficiles videntur: etiam omnis noster assensus mutabilis; ubi enim est homo, qui sen- tentiam non mutet? Proinde transi ad res subjectas: quam caducæ, quam viles et quæ etiam a cinædo aut scorto aut latrone possideri possint. Tum porro accede ad mores eorum, quibuscum vivitur, quos sustinere vix festivissimi est, ne dicam, se ipsum quoque vix quemquam sustinere. Tali igitur in caligine et sordibus et in tanto et materiæ et temporis et motus et rerum molarum fluxu quid tan- dem magna aestimatione aut omnino studio dignum sit, non intelligo. Contra fas est me ipsum consolari et exspectare

τίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τοῦτοις μόνοις προσαναπαύεσθαι· ἐνὶ μὲν τῷ, ὅτι οὐδὲν συμβήσεται μοι, δ' οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἐστίν· ἑτέρῳ δὲ, ὅτι ἔξιστί μοι μὴδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἑμὸν ὕδον καὶ δαίμονα. Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

ια'. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἑμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἑκάστα τοῦτο ἐπανερωτῶν ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοι ἐστὶ νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνοσις ἄρα νῦν ἔχω ψυχῇ; μῆτι παιδίου; μῆτι μεираίου; μῆτι γυναικαρίου; μῆτι τυράννου; μῆτι κτήνους; μῆτι θηρίου;

ιβ'. Ὅποιά τινὰ ἐστὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις. Εἰ γάρ τις ἐπινοήσῃεν ὑπαρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, ὅσον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρίαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνήθειν τί· ὑπὸ * τῷ ἀγαθῷ γὰρ (οὐκ) ἐφαρμόσει. Τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ ῥαδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτε καὶ ἀπησιόητο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφὴν, ἢ δόξαν, εὐκληρημάτων παρεδεγόμεθα, ὡς ἱκνουμένως καὶ ἀστείως εἰρημένον. Προῖθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ἐπιφέροιντο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν, ὅποι χέσῃ.

ιγ'. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὕλικου συνέστηκε· οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὄν φθαρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. Οὐκοῦν καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἑμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. Κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γενήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. Οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἄν κατὰ περιόδους πεπερασμένως ὁ κόσμος διοικῇται.

ιδ'. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. Ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· δδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος· καθ' ὃ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρθότητα τῆς δόδο σημαίνουσαι.

ιε'. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου, ἀ ἀνθρώπου καθὼ ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους, τὸ ἀγαθόν. Ἦτι εἰ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ κατεξάνιστασαι, ἐπιβάλλον ἦν· οὐδὲ ἐπικινετὸς ἦν, δ ἀπροσδεῖ τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος· οὐδ' ἂν δ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τινι τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Νῦν δὲ, ὅσῳ περ πλείω

naturalem dissolutionem, neque moram inique ferre, sed nis tantum duobus acquiescere : primo, nihil mihi posse accidere, quod universitatis naturæ non conveniat : altero, in mea situm esse potestate, ut nihil contra dei mei atque genii voluntatem agam : nemo enim est, qui hanc transgredi cogat.

11. Quam tandem ad rem igitur nunc animo meo utor? In singulis hoc me ipsum interrogare me identidem oportet et explorare, quid mihi nunc versetur ea in parte, quam animi principatum vocant; cujus nunc gero animam? numquid pueruli? adolescentuli? mulierculæ? tyranni? jumentum? belluæ?

12. Qualia sint, quæ vulgo bona videntur, etiam hinc intelligas licet : nam si quis cogitaverit quædam ut vera bona, velut prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, non poterit, his animo præconcepis, amplius audire hoc : « Præ.... » Nam cum bono dissonabit. Atqui ea, quæ vulgo bona videntur, si animo præconcepserit, exaudiet et facile admittet ut apposite adjectum illud Comici dictum. Sic etiam vulgus animo sibi fingit hoc discrimen. Non enim illic offenderet et improbaretur, idemque de divitiis atque iis fortunæ commodis, quæ ad luxum et gloriam pertinent, acciperemus ut scite et urbane dictum. Igitur et percontare, num æstimanda et pro bonis habenda sint talia, quibus mente præconcepis apte inferri possit illud, hominem iis instructum præ affluentia rerum non habere, quo ventris onus deponat.

13. Forma et materia consto : harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum neque ex nihilo exstitit. Itaque omnis mei pars per mutationem in aliquam mundi partem transferetur; et hæc rursus in aliam mundi partem mutabitur, et sic porro in infinitum. Secundum talem mutationem etiam ego ortus sum et ii, qui me genuerunt, et sic retro in aliud infinitum : nihil enim ita nos loqui velat, etiamsi secundum periodos certis finibus terminatas mundus administraretur.

14. Ratio et ars rationales sunt facultates sese ipsis suisque operibus contentæ. Cientur igitur a suo ac proprio principio et pergunt ad suum finem propositum : quapropter recte facta appellantur ejusmodi actiones, ipso nomine rectam viam significantes.

15. Nihil horum hominis dicendum est, quæ ad hominem, quoad homo est, non pertinent : non requiruntur ab homine, neque promittuntur a natura hominis, neque ad naturam hominis perficiendam faciunt : proinde neque finis homini propositus in iis consistit, neque id, quod ad hunc finem conficiendum facit, bonum. Porro, si quid horum ad hominem pertineret, ea contemnere iisque se opponere non pertineret ad hominem, neque laude dignus esset, qui se his non indigentem præbet, neque qui aliquid ex iis sibi detrahit, bonus esset, si hæc essent bona. Jam vero ut

τις ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἐτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενός τι τούτων ἀνέχεται, τοσῶδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

ιζ'. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῆς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ. Βάπτε οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν ὅσον, ὅτι ὅπου ζῆν ἔστιν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν· ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν ἔστιν· ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ. Καὶ πάλιν, ὅτι ὕπερ ἔνεκεν ἕκαστον κατεσκευάσται, * * πρὸς δὲ κατεσκευάσται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς δὲ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὰγαθὸν ἕκαστου· τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. * Ὅτι γὰρ πρὸς κοινωνίαν γεγόνυ μιν, πάλαι δέδωκεται. * Ἡ οὐκ ἦν ἐναργὲς, ὅτι τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἔνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων τὰ ἐμψύχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

ιζ'. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μακρόν· ἀδύνατον δὲ, τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

ιη'. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, δ' οὐ γὰρ πέφυκε φέρειν. Ἄλλω τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἥτοι ἀγνοῶν, ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοπρροσύνην, εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει. Δεινὸν οὖν, ἀγνοῖαν καὶ ἀρεσκείαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

ιθ'. Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὁπωστίουν ψυχῆς ἄπτεται· οὐδὲ ἔχει εἰσὸδον πρὸς ψυχὴν· οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυχὴν δύναται· τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· καὶ ὅσον ἂν κριμάτων καταξίωσι ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσυφαστάτα.

κ'. Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστὶν οἰκειότατον ἀνθρώπου, καθ' ὅσον εὖ ποιητέον αὐτοῦ καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, ἐν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται δ' ἀνθρώπου, οὐχ ἥσσον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. Ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μὲν τις ἐμποδισθῆναι ἂν ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ τὴν περιτροπὴν. Περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἢ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

κα'. Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον. Ὅμοιως δὲ καὶ τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ ἐκείνῳ ὁμογενές. Καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ δὲ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

κβ'. Ὅ τῃ πόλει οὐκ ἐστὶ βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει. Ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βελιάσθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα· εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέλλαμμαι· εἰ δὲ ἡ πόλις βιάπτεται, οὐκ ὀργαστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν· τί τὸ παρορώμενον;

κγ'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων καὶ γινομένων. Ἡ τε γὰρ

quisque maxime his et ejus generis aliis sese ipse privat, aut etiam illis se privari sustinet, ita optimus est.

16. Qualia sunt, quæ sæpe cogitaveris, talis tibi erit mens tua; imbuatur enim cogitationibus animus. Itaque eum perpetuo imbue hujusmodi cogitationibus, ut : ubi vivere licet, ibi etiam bene vivere licet; in aula autem vivere licet; ergo licet etiam bene vivere in aula. Iterum, cujus rei causa aliquid comparatum est, * ad hanc (accommodate) comparatum est; ad quam rem comparatum est, ad hanc fertur; ad quod fertur, in eo finis ipsius est; ubi finis, ibi etiam bonum et utilitas cujusvis: bonum igitur animalis rationalis in colenda societate : nam ad societatem nos esse genitos, dudum est demonstratum. An vero non liquet, deteriora præstantiorum, et ex his alterum alterius causa natum esse? inanimatis autem animata præstantiora, animatis autem ea, quæ ratione prædita sunt.

17. Ea, quæ fieri nequeunt, sectari, insania mentis est; fieri autem non potest, quin mali talia faciant.

18. Nihil cuiquam accidit, ad quod ferendum natura non sit comparatus. Alii eadem accidunt, et aut ignorans, sibi ea accidisse, aut magnanimitatem ostentans, tranquillus manet et illæsus. Indignum igitur, ignorantiam et obsequium plus posse, quam prudentiam.

19. Res ipsæ ne minime quidem animum tangunt, neque ullum aditum habent ad animum, neque vertere nec movere possunt animum : se ipse solus verit ac movet et qualibus se ipse dignum reddit iudiciis, talia sibi reddit ea, quæ extrinsecus ipsi afferuntur.

20. Altera quidem ratione nobis res conjunctissima homo, quatenus iis bene facere eosque ferre nos oportet : quatenus autem quidam nos impediunt in operibus propriis, una e rebus mediis mihi fit homo, non minus quam sol, quam ventus, quam bellua. Ab his autem effectus quidem impediri potest; conatus autem et adfectionis nulla existunt impedimenta propter exceptionem et circumversionem. Convertit enim mens ac transfert unumquodque effectus impedimentum ad id, quod præpositum est : atque operi conducit id, quod hoc opus impedit, et ad viam confert id, quod in hac via obstat.

21. Eorum, quæ in mundo sunt, præstantissimum colito : id autem hoc est, quod omnibus utitur omniaque administrat. Similiter eorum, quæ in te sunt, præstantissimum colito; hoc autem id est, quod illi cognatum est : nam etiam in te id, quod ceteris utitur, hoc est, atque vita tua ab hoc regitur.

22. Quod civitati non nocet, neque civi nocet. Ubicumque cogitatio de damno tibi incidit, hanc adhibe regulam : si civitas ea re damnum non facit, neque ego damnum feci; sin civitati nocetur, non irascendum est ei, qui civitati damnum infert, * sed ostendendum, * quid sit, quod negligitur.

23. Sæpe animo reputa celeritatem, qua omnia, quæ sunt et fiunt, abripiuntur et oculis subducuntur. Nam

οὐσία ὅσον ποταμὸς ἐν διηνεκῇ ῥύσει· καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεγείῃ μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαῖς τροπαῖς· καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐστὼς, καὶ τὸ πάρεργος· τὸ δὲ ἀπειρον τοῦ τε παροργιστοῦ καὶ μελλόντος ἀχανές, ὃ πάντα ἐναφανίζεται. Πῶς οὖν οὐ μωρὸς ὁ ἐν τούτοις φουσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἐν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

κδ'. Μέννησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις· καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ βραχὺ καὶ ἀχρησιῶν σοι διάστημα ἀφώρισται· καὶ τῆς ἐμαρμένης, ἧς ποστὸν εἴ μέρους;

κε'. Ἄλλος ἀμαρτάνει· τί εἰς ἐμέ; ὀφεται· ἰδίαν ἔχει διαθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἢ κοινῇ φύσει, καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν θέλει ἢ ἐμῇ φύσει.

κς'. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῖον τῆς ψυχῆς σου μέρος ἀτρεπτον ἔστω ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ μὴ συγκρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω ἑαυτὸ καὶ περιοριζέτω τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. Ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἐτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἰσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ ἑαυτοῦ.

κζ'. Συζῆν θεοῖς. Συζῆ δὲ θεοῖς δὲ συνεχῶς δεικνύς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, ποιοῦσαν δὲ, ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστω προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. Οὗτος δὲ ἐστίν, ὁ ἐκάστου νοῦς καὶ λόγος.

κη'. Τῷ γράσωνι μῆτι ὀργίζῃ; μῆτι τῷ ὀχοστόμῳ ὀργίζῃ; Τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. — « Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει (φησί), καὶ δύναται συνοεῖν ἐπιστάνων, τί πλημμελεῖ. » — Εὖ σοι γένοιτο! τοιγαροῦν καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει λογικὴν διάθεσιν· δεῖξον, ὑπόμνησον. Εἰ γὰρ ἐπάτει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεῖα ὀργῆς. Οὔτε τραγωδός, οὔτε πόρνη.

κθ'. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε καὶ τοῦ ζῆν ἐξιθί· οὕτως μέντοι, ὡς μηδὲν κακὸν πάσγων. Καπνός, καὶ ἀπέρχομαι. Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; μέγρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύθερος, καὶ οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν, ἃ θέλω· θέλω δὲ κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

λ'. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. Πεποίηκε γοῦν τὰ χεῖρω τῶν κρειττόνων ἐνεκεν· καὶ τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. Ὅρῳ, πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἐκάστω, καὶ τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

λα'. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυνικί, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φί-

et materia fluminis instar in perpetuo est fluxu, et effectus in perpetuis mutationibus, et causae efficientes in innumeris conversionibus; atque propemodum nihil est, quod perstat; * item adjacentem hanc praeteriti et futuri temporis immensitatem, in qua omnia evanescent. Quidni igitur stultus, qui his rebus inflatur aut angitur aut lamentatur, quasi diutius vel minimam molestiam creantibus?

24. Memento et universae materiae, cujus minimam obtines partem, et totius aevi, cujus brevissimum et puncti instar obtinens spatium tibi assignatum est, et fati, cujus quantilla pars es!

25. Peccat aliquis. Quid ad me? ipse viderit: suam habet affectionem, suam agendi rationem. Ego nunc habeo, quod me habere vult natura communis, et ago, quod me vult agere natura mea.

26. Quae animae pars principatum et dominium obtinet, ea immota maneat ad levem asperumve carnis motum, neque ei se immisceat, sed se ipsa circumscribat et illas adfectiones intra limites particularum coerceat: quando autem per alterum consensum usque ad mentem perveniunt, ut in corpore unilo, tum contra sensum quidem, quippe naturalem, non luctandum; sed opinionem, quasi bonum aut malum sit animi principatus ne a se adjiciat.

27. Cum diis vivere. Cum diis autem vivit, qui perpetuo iis exhibet animum suum contentum iis, quae ipsi sunt assignata, et efficientem ea, quae jubet genius, quem vitae moderatorem ac rectorem cuique Jupiter tribuit, particulam a se delibatam; hic autem genius cujusque mens est ac ratio.

28. Numquid ei, qui hircum olet, succenses? numquid ei, cui os fœlet? Quid te faciat? ejusmodi os, ejusmodi alas habet, ut necesse sit ejusmodi inde exhalari. — « At homo, inquiet, ratione praeditus est atque, modo animum advertat, intelligere potest, quid delinquat. » Quod bene tibi vertat! Proinde etiam tu ratione praeditus es; rationali animi affectione move rationalem affectionem; edoce, commonefac! nam si audiverit, eum sanabis, neque opus erit ira. Neque tragædus neque scortum.

29. Quemadmodum hinc egressus vivere in animum induxisti, ita etiam hic vivere licet; quod si tibi non concesserint, etiam e vita exi, ita tamen, ut qui nihil mali passus sis. Fumus est, et abeo. Cur id rem magnam putas? quamdiu autem nihil ejusmodi me hinc educit, liber maneo, nec quisquam me impedit, quominus faciam, quae volo: volo autem ea, quae cum natura animalis ratione praediti et ad societatem nati conveniunt.

30. Universi mens communis et societatis amans; hinc deteriora praestantiorum causa fecit et praestantiorum alteri conciliavit. Vides, quomodo subjecerit, con-gesserit, pro dignitate suum cuique tribuerit et praestantissima quaeque mutuo inter se consensu devinxerit.

31. Quo modo te usque ad hoc tempus gessisti erga deos, parentes, fratres, uxorem, liberos, praeceptores, educato-

λους, οικείοις, οικέταις; εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἐστὶ τὸ,

Μήτε τίνα ῥέζει ἐξαισιον, μήτε (τι) εἰπεῖν.

Ἀναμνησκού δέ, καὶ δι' οἷων διελήλυθας, καὶ ὅα ἤρκεσας ὑπομείναι. Καὶ ὅτι πλήρης ἤδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου καὶ τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὤπται καλὰ· καὶ πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· πόσα δὲ ἔνδοξα παρεῖδες· εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

λβ. Διὰ τί συγγέουσιν ἄτεχοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχὰς ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα; Τίς οὖν ψυχῇ ἔντεχνος καὶ ἐπιστήμων; ἡ εἰδυία ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος κατὰ περιόδους τεταγμένης οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

λγ. Ὅσον οὐδέπω σποδός, ἡ σκελετός, καὶ ἦτοι ὄνομα, ἡ οὐδὲ ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, φόρος καὶ ἀπήχημα. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτέμνητα, κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρὰ, καὶ κινίδια διαδακνόμενα, καὶ παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἴτα εὐθὺς κλαίοντα. Πίστις δὲ καὶ αἰδώς, καὶ δίκη καὶ ἀλήθεια,

πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἶγε τὰ μὲν αἰσθητὰ εὐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἐστώτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ καὶ εὐπαράτυπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμιάσις ἀπ' αἵματος. Τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν. Τί οὖν; περιμένεις Πλευς τὴν εἴτε σέβειν, εἴτε μετάστασιν. Ἔως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐρίσταται, τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο, ἡ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι ὅσα δὲ ἐκτὸς ὄρων τοῦ κραδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνησθαι μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί.

λδ. Δύνασαι αἰεὶ εὐροεῖν, εἶγε καὶ ὀδεύειν, εἶγε καὶ δῶρ ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. Δύο ταῦτα κοινὰ τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ ἐν τῇ δικαίᾳ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁρεξίν ἀπολήγειν.

λε. Εἰ μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

λς. Μὴ ὀλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἀξίαν· καὶ εἰς τὰ μέσα ἐλαττωῖνται, μὴ μέντοι βλάβην αὐτὸ φανταζέσθαι. Κακὸν γὰρ ἔθος. Ἀλλ' ὥς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν τοῦ ὄρεπτοῦ ῥόμβον ἀπῆτει, μεμνημένος, ὅτι ῥάμβος· οὕτως οὖν καὶ ὧδε. Ἐπεὶ τοι γίνῃ καλὸν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Ἀνθρώπε, ἐπελάβου, τί ταῦτα ἦν; — Ναί· ἀλλὰ τούτοις περισπούδαστα. — Διὰ τούτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένη; — Ἐγενόμην ποτὲ δευροθήποτε κατελεφθεῖς, εὐμοῖρος ἀνθρώπος· — τὸ δὲ « εὐμοῖρος » ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

res, amicos, familiares, famulos? valetne ad hoc usque tempus erga omnes illud, « nil injusti erga quemquam fecisse aut dixisse? » Memento autem etiam illius, per qualia pertransieris, et qualibus perferendis par fueris: item, plenam tibi jam esse vitae contemplationem et absolutum ejus ministerium; quot pulcra visui oblata sint, quot voluptates ac labores contempseris, quot res gloriosas neglexeris, erga quot iniquos aequum te praebueris.

32. Qui fit, ut ingenia artium rudia et imperita confundant artium gnara et perita? Quid igitur est ingenium artis peritum eaque instructum? Quod principium et finem novit rationemque per omnem materiam permeantem et per omne aevum certis quibusdam et definitis temporum cursibus univrsum administrantem.

33. Jamjam cinis eris aut nuda ossa, et aut nomen aut ne nomen quidem; nomen autem nil nisi strepitus et resonantia; quae in vita magni aestimantur, vana et putida et exilia, caniculae mordentes, pueruli contentiosi, modo ridentes, modo plorantes. Fides autem et iustitia et verecundia et veritas « ad Olympum a terra spatiosa. » Quid igitur amplius est quod hic te retineat? si quidem res, quae sub sensus cadunt, mutationibus obnoxiae sunt nec persistunt, ipsi sensus obscuri et hebetes, qui facile falsas rerum species admittunt, ipsa animula exhalatio sanguinis, inter tales gloria florere vanitas. Quid igitur? Aequo animo exspectas vel extinctionem vel translationem. Hujus vero tempus donec advenit, quid sufficit? Quid aliud, nisi ut deos colas celebresque, hominibus bene facias, eos sustineas et ab iis te abstineas, quaecunque autem extra fines carunculae et animulae sita sunt, ea memineris nec tua esse neque in potestate tua sita.

34. Potes semper prosperum vitae cursum tenere, si quidem et certum iter tenere, si quidem via ac ratione et cogitare et agere potes. Haec duo et dei et hominis et cuiusvis animalis ratione praediti animo communia, non ab alio impediri et in animi affectione iustitiae studiosa habere bonum et hic terminare appetitionem.

35. Si neque vitiositas haec mea est, neque meae vitiositatis effectus, neque respublica laeditur, cur propter hoc differor? Quid autem est damnum civitatis communis?

36. Noli ulla ex parte sinere te abripi visis, sed auxiliare pro viribus et dignitate etiam, quando in mediis illis rebus aliquid damni faciunt, quod tamen cave pro damno habeas: malus enim hic mos est; sed quemadmodum senex abiens petebat, pueruli turbinem, memor, turbinem esse, sic igitur etiam hic agendum. Atqui in jus vocas pro rostris. Oblitusne es, homo, qualia haec sint? — Nequaquam, sed illis videntur studio dignissima. — Eapropter tu quoque stultus fias? Fui olim. — Ubicumque derelictus, bene fortunatus homo: « bene fortunatus, » qui bonam fortunam sibi comparavit; bona autem fortuna, boni animi motus, bona agendi ratio, bonae actiones.

BIBAION ς.

α'. Ἡ τῶν ὄλων οὐσία εὐπειθής καὶ εὐτρεπής ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδὲ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται τι ὑπ' ἐκείνου. Πάντα δὲ κατ' ἐκείνον γίνεται καὶ περαίνεται.

β'. Μὴ διαφέρει, πότερον ῥιγῶν ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. Μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκωμεν· ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

γ'. Ἐσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία παρατρεχέτω σε.

δ'. Πάντα τὰ ὑποκείμενα τάχιστα μεταβάλλει, καὶ ἥτοι ἐκθυμιασθήσεται, εἴπερ ἤνται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

ε'. Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε, πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

ς'. Ἀριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

ζ'. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικῆν, σὺν μνήμῃ θεοῦ.

η'. Τὸ ἡγεμονικὸν ἐστὶ, τὸ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ, ὅσον ἂν ἢ καὶ θέλῃ, ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὅσον αὐτὸ θέλει.

θ'. Κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἥτοι ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

ι'. Ἦτοι κυκεῶν, καὶ ἀντεμπλοκή, καὶ σκεδασμός· ἢ ἔνωσις καὶ τάξις καὶ πρόνοια. Εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκάτως συγκρίματι καὶ φυρμῷ τοιούτων ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινος, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ « αἶψα γίνεσθαι; » Τί δὲ καὶ ταράσσομαι; ἤξει γὰρ ἐν' ἐμὲ ὁ σκεδασμός, ὅ τι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, σέβω καὶ εὐσταθῶ, καὶ θαρρῶ τῷ διοικοῦντι.

ια'. Ὅταν ἀναγκασθῇ ὑπὸ τῶν περιεστηκότων οἷονε διαταραχθῆναι, ταχέως ἐπ' ἀνίθι εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ρυθμοῦ· ἔση γὰρ ἑγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

ιβ'. Εἰ μητριῦν τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν θεράπευες, καὶ ὁμοῦς ἢ ἐπ' ἀνόδῳ σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχῆς ἐγίνετο. Τοῦτ' οὖν σοι νῦν ἐστὶν ἡ αὐλή, καὶ (ἢ) φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις ἐπ' ἀνίθι, καὶ προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνονται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

ιγ'. Οἷον δὴ τὸ φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὄψων καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδύμων, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύς, οὗτος δὲ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φά-

LIBER VI.

1. Universi materia obsequens est et *singenti* bene parata: ratio eam administrans nullam in se habet male faciendi causam; malitiam enim neque habet nec male faciet culquam, neque ab ea quidquam laeditur. Omnia vero secundum hanc fiunt ac perficiuntur.

2. Nihil tua referat, utrum rigens an calore fatus id, quod te decet, facias, neque utrum dormituriens an somni satur, male audiens an fama florens, moriens an aliquid diversum faciens. Etenim ex hujus vitae officiis hoc est etiam quod morimur; sufficit igitur et in hoc, quod prae manibus est recte disponere.

3. Acriter intuiere; neque propria ullius rei natura nec dignitas te fugiat!

4. Omnia, quae sunt, celerrime mutantur et aut in exhalationem abibunt, si unita est materia, aut dissipabuntur.

5. Ratio universi gubernatrix novit certo modo se habens, quod agit et in qua materia versatur.

6. Optima ratio ulciscendi, non similem *malis* fieri.

7. Delectet te tibi que satisfaciatur ab una actione, quae societati prodest, transire ad aliam ejusdem generis, memorem dei.

8. Principalis animi pars ea est, quae se ipsa suscitatur et vertit et talem se ipsa facit, qualis demum sit et esse velit, quaeque facit, ut quidquid contingit tale videatur, quale ipsa vult.

9. Secundum universi naturam singula perficiuntur; neque enim secundum aliam ullam vel extrinsecus ambientem vel intus inclusam vel foris suspensam.

10. Aut confusio et mutuus complexus et dissipatio, aut unitas et ordo et providentia: si priora, quid est, cur huic mixturae fortuitae et colluviei immorari cupiam? quid aliud mihi curae est, quam quomodo « terra flam? » Cur etiam perturbor? Veniet enim ad me dissipatio, quidquid faciam. Si altera sunt, veneror et tranquillo sum animo et confido rectori.

11. Quando a rebus, quae circumstant, quasi perturbari coactus es, cito ad te redi, neque ultra, quam necesse est, a tenore dimovearis: eo enim facilius concentum tueberis, quo saepius ad eum redieris.

12. Si novercam simul et matrem haberes, illam quidem coleres, ad matrem tamen te frequentissime reciperes. Harum instar nunc tibi aula est, et philosophia: ad hanc saepe revertere et in ea acquiesce, per quam etiam quae illic sunt tibi tolerabilia videntur, et tu ipse in illis tolerabilis.

13. Quemadmodum jam de obsoniis atque ejusmodi edulis imaginem animo concipimus, ut, hoc piscis cadaver esse, illud cadaver avis aut porci, item, Falernum esse succulum

λενος χυλάριον ἐστὶ σταφυλίου· καὶ ἡ περιπόρφυρος, τριχὰ προβάτιου, αἱματῶ κόγχης δεδευμένα· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παρὰ τριψίς, καὶ μετὰ τινος σπασμοῦ μυζαρίου ἐκκρίσις· οἳ δὲ αὐταὶ εἰσιν αἱ φαντασίαι, καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιούσαι δι' αὐτῶν, ὥστε δρᾶν, οἷά τινά ποτ' ἐστίν· οὕτως δὲ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιώσιστα τὰ πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ἣ σημνύεται, περαιοῖν. Δεινὸς γάρ ὁ τυρός παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. Ὅρα γοῦν, ὁ Κράτης τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ιδ'. Τὰ πλεῖστα, ὧν ἡ πληθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, σπυᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετριοτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, ὅσων ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐτι χαριεστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικῆς, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχέας, ἢ κατὰ ψιλόν, τὸ πλῆθος ἀνδοσπόδων κεκτησθαι. Ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἐτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἀπάντων δὲ τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν λογικῶς καὶ κοινωνικῶς ἔχουσαν, καὶ κινουμένην διασω- ζει, καὶ τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο συνεργεῖ.

ιε'. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γε- γέναι· καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσβη· ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι τὸν κόσμον διηλεκτῶς, ὥσπερ τὸν ἀπειρον αἰῶνα ἢ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον αἰεὶ παρέχεται. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ τί ἂν τις τού- των τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, ἐφ' οὗ σῆναι οὐκ ἔστιν; Ὡς περ εἴ τίς τι τῶν παραπετομένων στρου- θρίων φιλεῖν ἀρροῖτο· τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελή- θωρεν. Τοιοῦτον δὲ τι καὶ αὐτῇ ἡ ζωὴ ἐκάστω, ὅσον ἢ ἐφ' αἵματι ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ αἵματος ἀνά- πνευσις. Ὅποιον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἐλκύσαι τὸν αἶρα καὶ ἀποδοῦναι, ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῶην ἀποτεχθεὶς ἐκτίσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

ις'. Οὕτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὥς τὰ φυτὰ, τίμιον, οὕτε τὸ ἀναπνεῖν, ὥς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία, οὕτε τὸ τυπούσθαι κατὰ φαντασίαν, οὕτε τὸ νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὁρμὴν, οὕτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὕτε τὸ τρέφεσθαι· τούτω γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποχρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. Τί οὖν τίμιον; Τὸ κροτεῖσθαι; Οὐχί. Οὐκ- αὖν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημῖαι, κρότος γλωσσῶν. Ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον· τί καταλείπεται τίμιον; Δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχεσθαι, ἐφ' ὅ καὶ αἱ ἐπιμελῖαι ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. Ἡ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τούτου στοχάζεται, ἵνα τὰ κατασκευασθέν ἐκτιηθείως ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον, πρὸς δὲ κατεσκευασταί·

vulvae, prætextam oviculæ pillos, conchas cruore infectos; de coitu, esse intestini frictionem et excretionem muci cum convulsione quadam — quales utique sunt rerum imagines, quæ res ipsas assequuntur easque penetrant, ut, quænam tandem eæ sint videre liceat — sic etiam per totam vitam nos facere oportet ac res, ubi vel maxime fide dignæ videantur, denudare et vilitatem earum spectare et externam speciem, qua superbiunt, tollere. Nam gravis impostor est fastus, et quando maxime putas, te res serius agere, tum maxime in fraudem inducit. Vide saltem, Crates quid de ipso Xenocrate dixerit.

14. Pleraque, quæ vulgus hominum admiratur, ad generalia rerum capita referuntur: alia quæ vi copulante aut natura continentur, lapides, arbores, ficus, vites, oleæ: alia, quæ paulo moderatiores admirantur, inter ea, quæ anima continentur, ut greges, armenta; alia, quibus urbaniore capiantur, inter ea quæ anima rationali prædita sunt, non tamen universali, sed quatenus artium perita aut alia quadam sollertia excellit aut simpliciter *rationalis* est, ut servitiorum turbam possidere. Qui autem animam rationalem universalem et societatis amantem veneratur, nihil amplius cetera curat, ante omnia vero animum suum ita affectum et se moventem, ut rationi et civitati convenit, conservat et cognatum suum, ut idem consequatur, adjuvat.

15. Hæc properant fieri, illa properant fuisse, quin etiam ejus quod fit, jam aliquid evanuit: fluxus et mutationes mundum perpetuo renovant, quemadmodum immensum illud ævum continuus temporis lapsus novum semper præstat. In hoc igitur flumine equis horum, quæ præterlabuntur, quidquam in pretio habeat? perinde ac si quis prætervolantium passerculorum aliquem diligere cœpi- set, is vero jam e conspectu abisset. Ejusmodi sane est vita cujusque, cujusmodi est exhalatio sanguinis aut spiritus ab aere attractio. Quale enim est, semel animam atrahere et efflare, quod quidem singulis temporis momentis facimus, tale etiam est, omnem illam respirandi facultatem, quam heri aut nudius tertius in ortu accepisti, eo reddere, unde eam primo hausisti

16. Neque quod perspiramus, ut stirpes, æstimatione dignum est, neque quod respiramus, ut pecudes et belluæ, neque quod species rerum per visa nobis imprimuntur, neque quod agendi impetu huc illuc rapimur, neque quod congregamur et nutrimur: hoc enim perinde est atque alimenti quod superfluum est excernere. Quid igitur est, quod æstimatione dignum sit? Num plausus excipi? Nequaquam. Itaque nec linguarum plausus excipi: multitudinis enim laus quid aliud est, nisi linguarum strepitus? Sustulisti igitur gloriolam quoque; quid restat, quod æstimatione dignum sit? Hoc opinor, secundum propriam constitutionem et moveri et motum sistere, quo etiam et studia et artes ducunt. Nam etiam omnis ars id spectat, ut id, quod paratur aptum sit ad opus, ad quod paratur: et vi-

δ τε φυτουργός ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πωλοδόμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. Αἱ δὲ παιδοπαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τι σπεύδουσιν· ὧδε οὖν τὸ τίμιον. Καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχη, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσῃ σεαυτῷ. Οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὐτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρχης, οὔτε ἀπαθής. Ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑπορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκείνο δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅπως περὶ ῥῥῃαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδώς καὶ τιμὴ σεαυτῷ τε ἀρεστόν σε ποιήσῃ, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς εὐάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τούτέστιν, ἐπαινοῦντα, ὅσα ἐκείνοι διανέμουνσι καὶ διατετάχασιν.

ιζ'. Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φοραὶ τῶν στοιχείων. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θειότερόν τι, καὶ ὁδῷ δυσπεπιστήτῳ προϊούσα εὐοδοεῖ.

ιη'. Οἷον ἐστίν, ὁ ποιοῦσι! τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουνσι· αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὐς οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄφονται, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους ἐδρήμους ἐποιοῦντο.

θ'. Μὴ, εἰ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἰ τι ἀνθρώπῳ δύνατον καὶ οἰκείον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

κ'. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι κατέδρουσέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ ἐρῥαγείς πληγὴν ἐποίησεν. Ἄλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὥς ἐπιβούλον· καίτοι φυλαττόμεθα, οὐ μέντοι ὥς ἐχθρόν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. Τοιούτον τι γινέσθω καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἷον προσγυμναζομένων. Ἐξεστὶ γάρ, ὥς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲν ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

κα'. Εἰ τίς με ἐλέγξει, καὶ παραστήσῃ μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. Βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

κβ'. Ἐγὼ [δὲ] ἐμαυτοῦ καθήκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἦτοι γὰρ ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ πεπλανημένα, καὶ τῇν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

κγ'. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, ὥς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως· τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ὥς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. Ἐφ' ἅπασιν δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρχοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦτα.

κδ'. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρευκόμος αὐτοῦ, ἀποθανόντες εἰς ταῦτο κατέστησαν· ἦτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικούς λόγους· ἡ διεσχεδάζθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

nitor, qui vites colit, et qui equos domat et qui canes curat huic studet operi. Puerorum educatio et disciplina aliquem finem consequi student; ibi igitur id, quod aestimatione dignum est; quod si bene habuerit, nihil ceterorum tibi comparare studebis. Non desines multa alia aestimare? Itaque nec liber eris, nec tibi sufficiens, neque animi perturbationibus vacuus. Non enim fieri potest, quin invidias, aemuleros eosque suspectos habeas, qui illis te privare possint, et insidias struas iis, qui id, quod a te tanti aestimatur, possident. Omnino necesse est te perturbari, si qua illarum rerum indigeas, praeterea saepe de diis conquiri; sed propriae mentis verecundia et honor et te tibi gratum reddet et sociis commodum et diis consentientem, hoc est, quaecumque attribuunt et constituunt, laudibus celebrantem.

17. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa; virtutis autem motus nulla harum viarum fertur, sed divinius quaedam res et via difficili comprehensu incedens feliciter progreditur.

18. Quale est, quod faciunt! homines ejusdem aetatis et qui cum ipsis vivunt, eos laudare nolunt, ipsi vero a posteris, quos nec viderunt neque unquam viderunt, celebrari plurimi faciunt. Hoc propemodum idem est, ac si doleres, quod prisci illi te non celebrarunt laudibus.

19. Noli, si quid tibi effectum difficile, opinari, hominem id non posse praestare, sed si quid ab homine effici potest eique est familiare, id te quoque assequi posse persuasum habe.

20. In palestra vel unguibus nos laceravit aliquis vel illiso capite vulnus nobis inflixit. Verum neque notamus, neque offendimur, neque in posterum, ut insidiatorem, suspectum habemus, quaminquam cavemus, nec tamen tanquam ab hoste, neque cum suspicione, sed benevola cum declinatione. Idem etiam in ceteris vitae partibus fiat: ad multa eorum, quae faciunt, qui nobiscum quasi in certamine committuntur, animum non advertamus. Licet enim, ut dixi, declinare, et nec suspiciosum esse, neque odio illos habere.

21. Si quis me convincere mihi ostendere potest, me non recte sentire aut agere, laeto animo ad meliorem frugem redibo: veritatem enim sector, a qua nemo unquam laesus est, laeditur autem, qui in errore suo et ignorantia persistit.

22. Ego, quod meum est officium, facio: cetera me non distrahunt; aut enim anima aut ratione carent, aut aberrant et viam ignorant.

23. Animantibus ratione carentibus omninoque rebus et conditionibus tu, ut ratione praeditus, ratione carentibus, magno ac libero animo fac utaris; hominibus ut ratione praeditis ita utere, ut communionis ratio postulat; in omnibus deorum auxilium implora nec tua intersit, quam longo tempore haec facturus sis: nam sufficient tres horre sic exaltae.

24. Alexander Macedo ejusque multo post mortem in idem redacti sunt: nam aut in easdem mundi rationes seminales redacti sunt, aut pariter in atomos dispersi.

κα'. Ἐνθυμήθητι, πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἐνί τε καὶ σὺμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

κς'. Ἐὰν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μήτι κατεντεινόμενος προοίση ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν ἐὰν ὀργίζονται, μήτι ἀντοργίζῃ; μήτι οὐκ ἐξαριθμῆσθαι πρῶως προῖων ἕκαστον τῶν γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι πᾶν καθήκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Τούτους δεῖ τηροῦντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, περαίνειν δὴ τὸ προκείμενον.

κζ'. Πῶς ὡμόν ἐστι, μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεία καὶ συμφέροντα; καίτοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, θάψαν ἀγανακτῆς, ὅτι ἁμαρτάνουσι. Φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεία καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. — Ἄλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. — Οὐκοῦν διδάσκει, καὶ δείκνυσι μὴ ἀγανακτῶν.

κη'. Θάνατος, ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας, καὶ ὁρμητικῆς νευροσπαστίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

κθ'. Αἰσχρὸν ἐστίν, ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδοῖ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν προπαυδοῖ.

λ'. Ὅρα, μὴ ἀποκαισαυδοῦν, μὴ βαρῆς γίνεται γάρ. Τίτησον οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, ἀκομφον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρῶμενόν πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. Ἀγώνισται, ἵνα τοιοῦτος συμμείνης, οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. Αἰδοῦ θεοὺς, σῶζε ἀνθρώπους. Βραχύς ὁ βίος· εἰς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις δόσια, καὶ πράξεις κοινωνικαί. Πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρᾶσσομένων εὐτονον ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ δσιον, καὶ τὸ εὐδιον τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μελιχρίον, καὶ τὸ ἀκνεόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκείνος οὐκ ἂν τι ὀλως παρῆκε, μὴ πρότερον εὖ μάλα χιτιδῶν καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς ἔφερον ἐκείνος τοὺς ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους, μὴ ἀντιμεμρόμενος· καὶ ὡς ἐπ' οὐδὲν ἐσπευδεν· καὶ ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβῆς ἦν ἐξεταστὴς ἡθῶν καὶ πράξεων· καὶ οὐκ ὀνειδιστής, οὐ φοροδεής, οὐχ ὑπόπτῃς, οὐ σοριστής· καὶ ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς φιλόπνοος, καὶ μακρόθυμος· καὶ ὅς μὲν ἐν τῷ μέγχι ἐσπέρας διὰ τὴν λιτὴν δίαιταν, μηδὲ τοῦ ἀποκρίνειν τὰ περὶ τῶν ματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρῆζων· καὶ τὸ βέλαιον καὶ ὁμοιον ἐν ταῖς φιλαίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι (τῶν) ἀντιβαίνοντων παρῆρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἰ τίς τι δεικνύει κρείττον· καὶ ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκείνου.

λα'. Ἀνάγησε καὶ ἀνακαλῶ σεαυτὸν. Καὶ ἐξυπνί-

25. Considera, quam multa uno eodemque temporis puncto in uniuscujusque nostrum et animo et corpore fiunt: atque ita non miraberis, si multo plura, imo vero omnia, in uno hoc atque universo, quod mundum vocamus, simul existunt.

26. Si quis te interrogaverit, Antonini nomen quo pacto scribatur, num magna vocis contentione singulas edes literas? Quid igitur? si tibi irascuntur, numquid tu vicissim iis irasceris? nonne illi placide omnes ac singulas enumerabis literas? Sic igitur etiam istic memento, omne officium quibusdam numeris absolvi, quos te oportet servare, et nec perturbatum, neque aliis indignantibus vicissim indignantem recta pergere ad id, quod propositum est.

27. Quam durum est, non ea permittere hominibus quæ ad se pertinere sibi que conducere opinantur! attamen quodammodo non permittis, ut hoc faciant, quum aggre fers, illos peccare; feruntur enim omnino ad ea, quæ ad se pertinere sibi que conducere ipsis videntur. — Verum res non ita habet. — Tu igitur id doce et ostende sine indignatione.

28. Mors, quies a sensuum repercnssione, ab impulsu affectuum animi quasi fiduculis trahentium, a discursibus mentis et a carnis ministerio.

29. Turpe est, in qua vita corpus non succumbit, in ea prius succumbere animam.

30. Cave, ne in mores Casareos degeneres, ne inficiaris: solet enim fieri. Serva te igitur simplicem, bonum, integrum, gravem, ab elegantie studio alienum, justitie studiosum, pium in deos, benevolum, tuorum amantem, et ad officia præstanda strenuum. Adnitere, ut talis permanes, qualem te facere voluit philosophia: venerare deos; prospice salutem hominum. Brevis vita est et unus fructus vitæ terrestris, sancta animi affectio et actiones societati utiles. Omnia ut Antonini discipulus: constantem illius firmitatem in iis, quæ naturæ convenienter aguntur, et æquabilitatem in omnibus rebus et sanctitatem et vultus serenitatem et comitatem et gloria inanis contemptum et diligens in rebus percipiendis studium et quemadmodum ille omnino nihil prætermisit priusquam sedulo id consideraverat et accurate intellexerat; quemadmodum ille tulit eos, qui immerito eum reprehendebant neque eos vicissim reprehendebat; quemadmodum ad nihil festinabat; ut non delationes admisit; ut accuratus ille erat morum actionumque explorator; neque calumniator, nec meticulosus, nec suspiciosus, nec sophista; et quam paucis erat contentus, velut domo, strato, veste, victu, famulatio; ut laboris tolerans et leni animo. Poterat idem propter victus tenuitatem in eodem usque ad vesperam versari nec nisi consueta hora excernere ei necesse erat: constantiam ejus et æquabilitatem in amicitias colendis, facile ferre eos, qui sententias ejus libere impugnabant, atque gaudere, si quis melius aliquid proferret; et quam pius in deos sine superstitione — ut tibi bene factorum conscio, sicut illi, obveniat hora novissima.

31. Redi ad sobrietatem et revoca te. Somno iterum

σθείς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὄνειροί σοι ἡνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορώς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἐβλεπες.

λβ'. Ἐκ σωματίου εἰμι καὶ ψυχῆς. Τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρει-σθαι. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. Ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἔστιν ἐνεργήματα, ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἔστιν. Καὶ τούτων μέντοι, ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρωγνήκτα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

λγ'. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ ποὺς τὰ τοῦ ποδὸς, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. Οὕτως οὖν οὐδὲ ἀνθρώπῳ, ὡς ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν ἔστιν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

λδ'. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λησται, κίναιδοι, πατραλοῖται, τύραννοι;

λε'. Οὐχ ὄρθς, πῶς οἱ βάνουσι τεχνίται ἀρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἥσσαν μέντοι ἀντέγονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστή-ναι οὐχ ὑπομένουσιν; Οὐ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἱατρὸς, μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ ὁ ἀνθρώπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινὸς ἐστὶ πρὸς τοὺς θεοὺς;

λς'. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, γονίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἀθως βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὸς τοῦ χρόνου, στιγμή τοῦ αἰῶνος. Πάντα μικρὰ, εὐτρεπτα, ἐναφανίζόμενα. Πάντα ἐκείθεν ἔρχεται, ἀπ' ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. Καὶ τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. Μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὐ σέβεις, φαντάζου· ἀλλὰ τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

λζ'. Ὅ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἐώρκεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται· πάντα γὰρ δημογενῆ, καὶ δημοιδῆ.

λη'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἀλλήλα. Τρόπον γὰρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί· καὶ γὰρ ἀλλῷ ἄλλο ἐξῆς ἐστι· τοῦτο δὲ διὰ τὴν τοικίην κόνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἑνωσιν τῆς οὐσίας.

λθ'. Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρ-μοζε σεαυτὸν· καὶ οἷς συνελήχας ἀνθρώποις, τούτους φίλει, ἄλλ' ἀληθινῶς.

μ'. Ὅργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ, πρὸς ὃ κατεσκευάσται, ποιεῖ, εὖ ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὃ κατασκευά-σας ἐκποδῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων ἔνδον ἐστὶ καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὼ καὶ μᾶλλον αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ, καὶ νομίζειν, ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξάγῃς, ἔχειν σοι

excusso quum intellexeris, somnia fuisse, quæ te pertur-
babant, vigilans denuo hæc intuiere, quemadmodum illa
intuitus es.

32. Ex corpusculo consto et anima. Corpusculo indiffe-
rentia sunt omnia : non enim possunt ejus differre; menti
autem indifferentia sunt, quæcunque non sunt ipsius
actiones; quæcunque autem sunt ejus actiones, in potestate
ejus sitæ sunt omnes. Ex his tamen ex tantum *ei curæ
sunt*, quæ circa id, quod præsens est, versantur : quæ
enim futuræ sunt ejus actiones aut præteritæ, et ipsæ ei
nunc indifferentes.

33. Neque manui labor est neque pedi contra naturam,
quamdiu pes facit, quod pedis est, et manus, quod manus
est. Sic igitur neque homini ut homini, labor est contra
naturam, quamdiu facit, quod hominis est. Quod si con-
tra naturam ejus non est, nec malum ei est.

34. Quantis voluptatibus delectati sunt latrones, cinædi,
parricidæ, tyranni?

35. Videsne, ut qui illiberales profitentur artes, aliqua-
tenus quidem ad imperitos se accommodent, nihilominus
tamen artis rationem retineant neque ab ea discedere sus-
tineant? Nonne turpe est, architectum ac medicum artis
suæ rationem magis vereri, quam hominem suam ipsius ra-
tionem, quæ ei cum diis communis est?

36. Asia, Europa, anguli mundi : omne mare, guttula
mundi : Athos, glebula mundi : omne quod instat tempus,
punctum ævi : omnia parva, caduca, evanida : omnia inde
veniunt, a communi illo principatu profecta, vel per conse-
quentiam. Itaque etiam leonis rictus et venenum morti-
ferum et noxium quidvis, ut spina, ut lutum, honestarum
illarum et pulcrarum rerum appendices agnatæ sunt. Noli
igitur ea ab eo, quem colis, aliena opinari, verum omnium
fontem tecum perpende.

37. Qui præsentia cernit, omnia vidit, quæ ab æterno
fuerunt et in infinitum usque erunt : omnia enim ejusdem
generis ejusdemque formæ sunt.

38. Sæpe tecum perpende rerum omnium, quæ in mundo
sunt, connexum et mutuam rationem : quodammodo enim
omnia inter se sunt implicita et eatenus inter se amica :
nam alii consequens est hoc per tendentem connexum et
conspirationem et unitatem materiæ.

39. Quibus sorte addictus es rebus, iis te accommoda, et
quibuscum forte conjunctus es hominibus, eos amore, eo-
que vero, prosequere.

40. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si ad quod
fabricatum est, id facit, bene habet, quamquam ibi, qui
condidit, opifex abiit : in iis vero, quæ a natura continentur
intus est et permanet quæ condidit vis. Proinde vel magis
enim vereri te oportet atque existimare, si secundum eam te

πάντα κατὰ νοῦν. Ἐχει δὲ οὗτος καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

μα'. Ὁ τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσης σαυτῷ ἄγαθόν, ἢ κακόν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περιπτώσιν τοῦ τοιοῦτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀπότευξιν τοῦ τοιοῦτου ἀγαθοῦ, μέμψασθαι σε θεοί· καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι, τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν. Ἐὰν δὲ μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κρῖνωμεν, οὐδεμίᾳ αἰτία χεῖρα λείπεται, οὔτε θεῶ ἔγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἀνθρώπων στήναι στάσιν πολέμιου.

μβ'. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότες καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως· ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας, οἶμαι, δ' Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ συνεργούς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενων. Ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· ἐκ περιουσίας δὲ καὶ δ' μεμφομένος, καὶ δ' ἀντιβαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναίρειν τὰ γινόμενα. Καὶ γὰρ τοῦ τοιοῦτου ἔρχηεν δ' κόσμος. Λοιπὸν οὖν σύνες, εἰς τίνας ἑαυτὸν κατατάσεις· ἐκείνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται δ' τὰ θλα διοικῶν, καὶ παραδέχεται σε εἰς μέρος τι τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. Ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γένη, ὅς ο' εὐτελὲς καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ ὄραματι, οὗ Χρῡσιππος μέμνηται.

μγ'. Μῆτι δ' ἥλιος τὰ τοῦ βετοῦ ἀξιοί ποιεῖν; μῆτι δ' Ἀσκληπιδὲς τὰ τῆς Καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἀστρῶν ἔκαστον, οὐχὶ διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς ταῦτόν;

μδ'. Εἰ μὲν οὖν ἐβούλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοὶ, καλῶς ἐβούλεύσαντο· ἐβούλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι βῆδιον· κακοποιῆσαι δὲ με διὰ τίνα αἰτίαν ἐμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, οὐ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγένητο; Εἰ δὲ μὴ ἐβούλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περὶ γὰρ τῶν κοινῶν πάντως ἐβούλεύσαντο, οἷς κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα ἀσπῆζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. Εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλευόνται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχόμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἔκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιούοντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. Εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλευόνται, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἑμαυτοῦ βουλευέσθαι· ἐμοὶ δὲ ἐστὶ σκέψιν περὶ τοῦ συμφέροντος. Συμφέρεει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· ἢ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτικὴ· πόλις καὶ πατρίς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, δ' κόσμος. Τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταῦταις ὠφέλιμα, μόνα ἐστὶ μοι ἀγαθὰ.

με'. Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρεει· ἥρκει τοῦτο. Ἀλλ' ἐτι ἐκείνο ὡς ἐπίπαν ὀφείλει παραφυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ, καὶ ἑτέροις ἀνθρώποις. Κοινώτερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω.

μς'. Ὅσπερ προσίσταται σοι τὰ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ

M. ANTONINUS

habeas et degas, omnia tibi ex animi sententia habere: sic etiam universo omnia ex sui animi sententia se habent.

41. Si quid eorum, quæ arbitrii tui non sunt, bonum malumve esse in animum induxeris; non poterit non fieri, quin, si istiusmodi vel in malum incideris vel bono excideris, de diis queraris, homines autem oderis, ut qui auctores sint aut ex suspitione tua futuri sint ut altero excidas, in alterum incidas. Et utique multa injuste facimus idcirco, quod illarum rerum nostra interest. Quod si ea sola, quæ in nostra sunt potestate, bona malaque censeamus, nulla jam restat causa, cur deum accusemus aut contra homines inimici partes geramus.

42. Omnes ad unum eundemque effectum operam conferimus, alii scientes et intelligentes, alii quod faciunt nescientes; quemadmodum etiam dormientes Heraclitus, opinor, operarios esse dixit et conferre ad ea, quæ in mundo fiant. Alius vero alio modo operam confert, ex abundanti vero etiam is, qui queritur et iis, quæ fiunt, reniti conatur eaque tollere; nam tali quoque homine mundo opus erat. Igitur quod reliquum est tu cogita, quorum in numerum te referas: ille enim, qui rerum universitatem administrat, omnino bene te utetur atque te in partem operariorum eorumque, quæ opus adjuvant, recipiet: tu autem cave, ne talis pars fueris, qualis in fabula vilis ac ridiculus versus, cujus meminit Chrysippus.

43. Numquid sol quæ pluvix sunt facere cupit? numquid Æsculapius quæ Frugiferæ sunt? Quid siderum quodvis? nonne, quamquam diversa, idem opus adjuvant?

44. Si quidem dii de me iisque quæ mihi evenire oportet, consulerunt, bene consulerunt; etenim consilii expertem esse deum ne ad cogitandum quidem facile est; ut autem mihi malefaciendi consilium caperent, quænam eos causa impulisset? Quid enim ipsis aut communitati, cujus maximam curam gerunt, inde accederet? Sin de me privatim nihil, de rebus universi certe consulerunt, ex quibus quum ea quoque, quæ mihi eveniunt, necessario consequantur, amplecti hæc debeo atque diligere. Sin vero de nulla prorsus re consulerunt — credere tamen non fas est aut neque sacra faciamus neque preces fundamus, neque per eos iuremus neque alia faciamus, quæ quidem singula facimus tanquam diis nobis presentibus et nobiscum viventibus — sin vero, inquam, de nulla mearum rerum consulere, mihi quidem licet de me ipso consilium capere. Mea autem deliberatio ad id quod utile est, spectat: utile vero cuivis est, quod constitutioni ipsius ac naturæ convenit: natura autem mea rationalis est et societatis amans: civitas et patria mihi, ut Antonino, Roma, ut homini, mundus; his igitur civitatibus quæ utilia sunt, ea mihi sola sunt bona.

45. Quæcunque singulis eveniunt, ea universo prosunt: hoc suffecerit. Verum præterea illud, quod, si animum adverteris, ubique videbis, quæcunque homini etiam aliis hominibus *prodesse*. Vocabulum « utilis » nunc vulgari sensu de rebus mediis accipias.

46. Quemadmodum te lædio afficiunt, quæ in amphitheatro

καὶ τοῖς τοιοῦτοις χωρίοις, ὡς αὐτὰ δρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς προσκορῇ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ θλου τοῦ βίου πάσχει· πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. Μέχρι τίνος οὖν;

μζ'. Ἐννοεῖ συνεχῶς παντοῦς ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεώτας· ὥστε κατιέναι τοῦτο μέχρι Φιλιστίωνος, καὶ Φοιβου, καὶ Ὀριγανίωνος. Μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φύλα. Ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, θπου τοσούτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσούτοι δὲ σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσούτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσούτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὐδόξος, Ἰππάρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις δεῖξαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανούργοι, αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταί, οἷον Μένιπκος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. Περὶ πάντων τούτων ἔννοει, ὅτι πάλαι κεῖνται. Τί οὖν τοῦτο δεινὸν αὐτοῖς; τί δαὶ τοῖς μὴδ' ὀνομαζομένοις θλως; ἐν ᾧδε πολλοῦ ἄξιον; τὸ μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης εὐμενῇ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδόκτοις διαβιοῦν.

μζ'. Ὅταν εὐφραῖναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων· οἷον, τοῦ μὲν τὸ δραστήριον, τοῦ δὲ τὸ αἰδῆμον, τοῦ δὲ τὸ εὐμετάδοτον, ἄλλου δὲ ἄλλο τι. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὥς τὰ δμοιωματα τῶν ἀρετῶν, ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε συμπίπτοντα. Διὸ καὶ πρόχειρα αὐτὰ ἐκτέον.

μθ'. Μήτιι δυσχεραίνεις, ὅτι τοσῶνδὲ τινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοσῶνδὲ ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος· ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας ὅσον ἀφώρισται σοι στέργεις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου.

ν'. Πειρώμεν πείθειν αὐτούς. Πράττει δὲ καὶ (αὐτῶν) ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. Ἐὰν μόντοι βίῃ τις προσγνώμενος ἐνίστηται, μετάβαινει ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἀλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαίρεσεως ὁρμᾷς, ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὀρέγου. Τίνος οὖν; τῆς τοιαυδὲ τινος ὁρμῆς. Τούτου δὲ τυγχάνεις· ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται.

να'. Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἰδίον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πείσιν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πράττειν.

νβ'. Ἐξεστὶ περὶ τούτου μὴδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀφείσθαι τῇ ψυχῇ· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέσθιν χρίσεων.

γγ'. Ἐθισον σεαυτὸν πρὸς τὸ ὑπ' ἑτέρου λεγόμενον γίνεσθαι ἀπαρενθυμητῶς, καὶ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

νδ'. Τὸ τῇ σμῆνι μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

νε'. Εἰ κυβερνῶνται οἱ νῦνται, ἡ ἱατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῃ τινὶ ἂν προσεῖχον, ἢ πῶς

tro et ejusmodi locis spectantur, quippe quæ quum eadem semper ejusdemque generis sint, quæ spectantur, spectandi satietatem afferant, idem te in tota vita pati necesse est. Cuncta enim sursum deorsum eadem et ex iisdem. Quousque igitur?

47. Considera perpetuo, omnis generis omniumque et studiorum et gentium homines mortuos, ita ut ad Philistionem, Phœbum, Origanionem descendas. Transi nunc ad alia genera. Eodem nos concedere oportet, quo tot oratores disertī, tot philosophi venerabiles, Heraclitus, Pythagoras, Socrates, tot prisci heroes, tot postea imperatores, tyranni, post hos Eudoxus, Hipparchus, Archimedes, alii porro acutis præditi ingeniis, magnanimi, laboriosi, versuti, arrogantes, ipsi denique vitæ hominum caducæ et in diem durantis subsannatores, ut Menippus et omnes hujus generis. Hos omnes cogita jamdudum jacere: quid igitur iis inde mali? quid vero iis, qui ne nominantur quidem? Unum hic magni æstimandum, ut ipse veritatem et justitiam colens erga mendaces et injustos benevolum te præbeas.

48. Si quando te exhilarare tibi libet, in mentem tibi revoca virtutes eorum, qui tecum vivunt, ut hujus alacritatem in negotiis obeundis, illius verecundiam, hujus munificentiam, illius aliam aliquam; nihil enim ita animum oblectat, quam imagines virtutum in moribus eorum, quibuscum vivitur, expressæ et quam frequentissime visui sese offerentes. Quamobrem ad manum eas fac habeas.

49. Numquid ægre fers, te tot pondo nec trecentorum esse? Sic vero etiam, quod tot annos neque ulterius victurus es; quemadmodum enim, quantum materiæ tibi assignatum est, tanto es contentus, sic etiam quod attinet ad tempus.

50. Conemur iis persuadere. Verum etiam iis invitis age, quum justitiæ ratio sic exigit: si quis tamen vi tibi resistit, ad lenitatem et tranquillitatem te transfer et utere impedimento ad aliam virtutem exercendam; ac memento, te cum exceptione rem aggredi, neque ea te voluisse, quæ fieri nequeant. Quid igitur? ut talem agendi conatum habeas; atque hunc assequeris: ad quæ impulsus sumus, ea fiunt

51. Gloriæ cupidus in aliena actione bonum suum situm esse opinatur; voluptati deditus in sua ipsius affectione; ratione utens in sua ipsius actione.

52. Licet de hac re nihil opinari, neque animo perturbari; res enim ipsæ non ea sunt natura, ut judicia nostra cogant.

53. Adsuesce iis, quæ ab alio dicuntur, animum sedulo adhibere, et, quantum fieri potest, in dicentis animo esse.

54. Quod examini non prodest, neque api prodest.

55. Si vectores gubernatori, ægroti medico maledicerent,

αὐτὸς ἐνεργῶς τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θερπτευομένοις ὑγιεινόν;

κς'. Πόσοι, μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

κς'. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοδήκτος τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίους τὸ σφαιρίον καλόν. Τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἐλασσον ἰσχύειν τὸ διεψευδόμενον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἴος τῷ λυσσοδήκτῳ;

νη'. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει· παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως οὐδὲν σοι συμβήσεται.

νθ'. Οἱοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' ὧν ἐνεργεῖν. Ὡς ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει· καὶ ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

BIBAION Z.

α'. Τί ἐστὶ κακία; — Τοῦτ' ἐστίν, ὃ πολλάκις εἶδες. Καὶ ἐπὶ παντός δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχει, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὃ πολλάκις εἶδες. Ὅλους ἀνω κάτω τὰ αὐτὰ εὐρήσεις, ὧν μεστὰί αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγειοι· ὧν νῦν μεστὰί αἱ πόλεις καὶ (αἱ) οἰκίαι. Οὐδὲν καινόν· πάντα καὶ συνήθη καὶ ὀλιγοχρόνια.

β'. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ καταλλήλῃ αὐτοῖς φαντασίαι σθεσθῶσιν; ἅς διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν ἐπὶ σοί ἐστι. Δύναμαι περὶ τούτου, ὃ δεῖ, ὑπολαμβάνειν· εἰ δύναμαι, τί ταρασσώμαι; τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιν. Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἴ· ἀναβιῶναί σοι ἔξεστιν· ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς εἴρας· ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

γ'. Πομπῆς κενωσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, διαδορατισμοί, κυνιδίους ὁστάριον ἐρρίμμενον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενὰς, μυρμηκῶν ταλαιπωρία καὶ ἀχθορορία, μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαί, σιγιλάρια νευροσπαστούμενα. Χρὴ οὖν ἐν τούτοις εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ καταφραυαττόμενον ἐσθάναι· παρακολουθεῖν μέντοι, ὅτι τοσούτου ἀξίος ἕκαστός ἐστιν, ὅσου ἀξία ἐστὶ ταῦτα, περὶ ᾧ ἐσπούδακεν.

δ'. Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν τοῖς γινομένοις. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου εὐθὺς ὄραν, ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἢ ἀναφορά· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαίνον.

ε'. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὐ; Εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, γρῶμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὄργανον παρὰ τῆς τῶν ὅλων φύσεως δοθέντι. Εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἤτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελεῖσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκη· ἢ πράσσω, ὡς δύναμαι, προσπαράλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ πρόσχρησιν τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι τὸ εἰς τὴν κοινωσίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. Ὅ τι γὰρ ἂν δι'

num ad aliud aliquid animum adverterent, quam ut ipso navigantibus salutem, ægrotantibus sanitatem pararet?

56. Quam multi, quibuscum mundum intravi, jam ex-cesserunt!

57. Aurigine affectis mel amarum videtur, et iis, qui a cane rabido morsi sunt, aqua formidini est, et pueris pila res pulcra. Quid igitur irascor? an vero minus valere putas falsam opinionem, quam apud lymphaticum bilem, apud arquatum virus?

58. Quominus secundum tuæ naturæ rationem agas, nemo te impedit: contra communis naturæ rationem nihil tibi accidit.

59. Quales sunt, quibus placere student et qualia ob emolumenta et qualibus actionibus! Quam cito ævum omnia abscondet et quam multa jam abscondidit!

LIBER VII.

1. Quid est malitia? Id est, quod sæpe vidisti. Quidquid accidat, hoc tibi in promptu sit, esse id, quod sæpe videris. Omnino sursum deorsum eadem deprehendes, quibus refertæ sunt historiæ priscæ, mediæ, recentes, quibus nunc refertæ urbes et domus. Nihil novi, omnia et usitata et brevi tempore durantia.

2. Placita qua alia ratione aboleri possunt, quam visis quæ iis respondent, extinctis? quæ ut * non * suscites continenter, in tua potestate situm est. Possum, quod oportet, hac de re existimare; si possum, quid animo perturbor? quæ extra mentem sunt, omnino nihil ad mentem meam. Sic affectus sis, et rectus es; reviviscere tibi licet; intueri rursus res, ut eas intuitus es: in eo enim situm est reviviscere.

3. Inane pompæ studium, fabulæ scenicæ, greges, armenta, velitationes, ossiculum canibus projectum, offula in piscinas injecta, formicarum ærumnæ et bajulationes, musculorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis commota. Oportet igitur in his benevolo animo et sine ferocia consistere, animadvertere tamen, tanti quemvis esse, quanti sint ea, in quibus studium ponat.

4. In sermone iis, quæ dicuntur, animum advertere te oportet, in agendi impetu iis, quæ fiunt, atque hic videre, ad quem finem referantur, illic observare, quid sit, quod significetur.

5. Sufficitne mens mea ad hanc rem, necne? Si sufficit, ea utor ad rem efficiendam ut instrumento ab universi natura mihi dato: sin minus, aut hoc opus illi concedo, qui me melius id exsequi potest, * si modo id me deceat, aut ipse pro viribus perago, adsumpto mihi auxiliario, qui mentis meæ opera adjutus id efficere possit, quod societati hoc ipso tempore tempestivum et utile est; quidquid enim

ἐμαυτοῦ, ἥ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὥδε μόνον χρῆ συντείνειν, εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάριστον.

ζ'. Ὅσοι μὲν, πολυύμνητοι γενόμενοι, ἤδη λήθη παραδέδονται· ὅσοι δέ, τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδών.

ζ'. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιῶτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. Τί οὖν, ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνων ἐπὶ τῇ ἐπαλξιν ἀναβῇαι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

η'. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω· ἤξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, ἐὰν δεήσει, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ὃ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶ.

θ'. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ, καὶ σχεδὸν τι οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ. Συγκатаτέτακται γάρ, καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Κόσμος τε γὰρ εἰς ἐξ ἀπάντων, καὶ Θεὸς εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ ἀλήθεια μία· εἶγε καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

ι'. Πᾶν τὸ ἐνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὄλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον εἰς τὸν τῶν ὄλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

ια'. Τῷ λογικῷ ζῳῷ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

ιβ'. Ὁρθός, ἢ ὀρθούμενος.

ιγ'. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ἐν διεσπῳσμένῳ τὰ λογικὰ, πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. Μᾶλλον δέ σοι ἡ τοῦτου νόησις προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. Ἴδεν δὲ [διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου] « μέρος » εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὕτω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἐτι ὡς πρόπον αὐτὸ φίλων ποιεῖς· οὕτω ὡς αὐτὸν εὖ ποιῶν.

ιδ'. Ὁ θελεῖ, ἐξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προσπιτώσεως ταύτης δυναμένοις. Ἐκεῖνα γάρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· ἐγὼ δέ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω, ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκός, οὕτω βέβλαμμαι. Ἐξεστὶ δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

ιε'. Ὁ τι ἂν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσός, ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο αἰετὶ ἔλεγεν, ὅτι ἂν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

ις'. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ, οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ, εἰς ἐπιθυμίαν. Εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιεῖται. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέψει εἰς τοιαύτας τροπὰς. Τὸ σωματίον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων ὁλως ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ. Οὐ γὰρ ἔξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην· ἀπροσδεῖς ἐστίν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονι-

vel per me vel per alium facio, eo spectare debet, ut communi societati utile et consentaneum sit.

6. Quam multi, qui clarissimi fuerunt, jam oblivioni traditi sunt! quam multi, qui eos celebrarunt, e medio sublati!

7. Auxilii ne te pudeat : tibi enim propositum est, id quod tuum est facere, ut militi in moenium oppugnatione. Quid igitur, si claudicans ad propugnaculum solus adscendere nequeas, cum alio autem id fieri possit?

8. Futura ne te perturbent; venies enim ad ea, si opus erit, eadem ratione instructus, qua nunc ad praesentia uteris.

9. Omnia inter se implexa sunt, et sanctum vinculum, et nihil fere alterum ab altero alienum; nam inter se ordine composita sunt et simul eundem mundum exornant. Nam et unus mundus ex omnibus, et unus Deus in omnibus, et una lex, ratio omnibus animalibus ratione praeditis communis, et una veritas, si quidem etiam una est perfectio animalium ejusdem generis et ejusdem rationis participum.

10. Quidquid materia constat, id celerrime in universi materiam evanesceat, et quidquid causam continet, in omnium rerum rationem celerrime recipitur, et cujusvis rei memoria celerrime in aëro sepelitur.

11. Animali ratione praedito eadem actio et secundum naturam et secundum rationem est.

12. Rectus aut erectus.

13. Quam rationem in unitis membra corporis habent, eandem in dissitis obtinent ea, quae ratione sunt praedita, ad unam quandam mutuum operam comparata. Magis autem hujus rei cogitatio animum tuum tanget, si saepius tibi ipse dixeris : « membrum sum ejus, quod ex ratione praeditis compositum est, corporis. » Sin vero « partem » illius te esse dicis, nondum ex animo diligis homines : nondum te simpliciter delectat bene facere; adhuc tanquam quod fieri decet id duntaxat facis, non tanquam tibi ipsi bene faciens.

14. Quidquid velit, extrinsecus accadat iis, quae ejusmodi casu affici possunt; illa enim quae affecta sunt, conquerantur, si velint; ego vero, si id, quod accidit, malum non censeo, nondum lador : licet autem mihi non opinari.

15. Quidquid aliquis vel faciat vel dicat, me probum esse oportet, non aliter ac si aurum aut smaragdus aut purpura semper hoc diceret : Quidquid vel faciat aliquis vel dicat, me smaragdum esse oportet et colorem meum retinere.

16. Principalis animi pars se ipsa non perturbat, hoc volo, se ipsa non in terrorem* doloremve injicit; si autem quis alius eam terrere aut ei dolorem asferre potest, faciat; nam se ipsa non talibus dabit motibus opinando : corpusculum ne quid patiat, sibi curae habeat, si potest, et, si quid patitur, queratur : animula autem quae terretur et dolet et de his omnino opinatur, nihil patitur; nam eam non * trahes in tale iudicium. Nullius rei, quantum ad ipsum attinet, indigens est animi principatus, nisi sibi ipse in-

κόν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἐνδοίαν ποιῇ· κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἀτάραχον, καὶ ἀνεμπόδιστον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταρασσῇ καὶ ἐμπόδιζῃ.

ιζ'. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἢ ἀγαθόν. Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὡς φαντασία; ἀπέρχου, τοὺς θεοὺς σοι! ὡς ἤλθες· οὐ γὰρ χρήζω σου. Ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Οὐκ ὀργίζομαι σοι· μόνον ἀπιθι.

ιη'. Φοβεῖται τις μεταβολήν; τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; τί δαί φιλερον, ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὄλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραπῆναι δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δὲ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; Οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοῖόν ἐστι καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὄλων φύσει;

ιβ'. Διὰ τῆς τῶν ὄλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, τῷ ὄλῳ συμφυῇ καὶ συνεργῇ, ὡς τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. Πόσους ἤδη δ' αἰῶν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτους, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπνευκε; τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ παντὸς οὕτως οὖν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

κ'. Ἐμὲ ἐν μόνον περισπᾷ, μὴ τι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἢ κατασκευῇ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει.

κα'. Ἐγγὺς μὲν ἢ σὴ περὶ πάντων λήθη· ἐγγὺς δὲ ἢ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

κβ'. Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ φιλεῖν καὶ τοὺς πταίνοντας. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ συγγενεῖς, καὶ δι' ἀγνοίαν, καὶ ἄκοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφοτέροις τεθνήξεσθε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἔβλαψέ σε· οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

κγ'. Ἡ τῶν ὄλων φύσις ἐκ τῆς ὄλης οὐσίας, ὡς κηρὸν, νῦν μὲν ἱππάριον ἐπλάσσε· συγγέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεκρήσατο τῇ ὄλῃ αὐτοῦ· εἴτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

κδ'. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκῃν ἢ πρόσχημα, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθῃ, ὥστε ὄλος ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. Αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἀμαρτάνειν οὐχ ἵσταται, τίς ἐτι τοῦ ζῆν αἰτία;

κε'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὕτως μεταβαλεῖ ἢ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, ἵνα αἰε νεαρὸς ἦ ὁ κόσμος.

κς'. Ὅταν τις ἀμάρτη τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ, τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἤμαρτε. Τοῦτο γὰρ ἰδὼν, ἐλεήσεις αὐτόν, καὶ οὔτε θαυμάσεις, οὔτε ὀργισθήσῃ. Ἦτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἐτι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. Δεῖ οὖν συγγνώσκῃν. Εἰ

digentiam faciat, exque de causa etiam sine perturbatione est, neque impediri potest, nisi se ipse perturbet et impediat.

17. Felicitas est bonus genius seu bonum. Quid igitur hic facis, phantasia? Abi, per deos! ut accessisti: nihil enim te opus habeo. Accessisti autem e prisca consuetudine: non succenseo tibi; abi tantum!

18. Mutationem quis metuit? Quid vero fieri potest sine mutatione? quid vero gratius aut familiarius universi naturae? tune ipse balneo uti potes, nisi lignis mutatis? num ali, nisi cibis mutatis? num quid aliud perfici potest sine mutatione? Non igitur vides par esse tui mutationem et pariter necessariam universi naturae?

19. Per rerum omnium materiam, tanquam per torrentem, transeunt omnia corpora, universo cognata et cooperantia, ut nostrae inter se partes. Quot jam Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetos aevum absorpsit! Idem verum et de quovis homine et de quavis re tibi succurrat!

20. Me hoc unum sollicitum tenet, ne quid ipse faciam, quod hominis conditio nolit aut sic nolit aut nunc nolit.

21. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris: instat, quo omnes tui obliti erunt.

22. Homini proprium, etiam eos, qui offendunt, diligere: hoc autem fit tum, quum tibi succurrit, et cognatos tibi esse, et incios invitosque peccare, et paulo post utrumque vestrum esse moriturum, et ante omnia te ab ea non esse laesum; non enim principatum animi tui deteriorem reddidit, quam antea erat.

23. Universitatis natura ex universa materia, tanquam ex cera, nunc equuleum effinxit, nunc, hoc dissoluto, materia ejus ad arborem gignendam usa est, tum ad homunculum, deinde ad aliud quidpiam: horum autem quodlibet ad brevissimum temporis spatium subestit. Iniquum autem nequaquam est arcule dissolvi, ut neque compingi.

24. Iratus vultus admodum contra naturam, quum saepe immoriatur decus et ad extremum ista exstingatur, ut omnino suscitari nequeat: atque ex hoc ipso fac intelligas, etiam contra rationem esse. Nam si etiam conscientia peccandi abibit, quanam erit vivendi causa?

25. Quaecunque vides, haec omnia jamjam natura, quae res omnes administrat, mutabit, aliaeque ex eorum materia faciet, et ex horum rursus alia, ut mundus semper sit novus.

26. Si quando aliquis aliquid in te peccavit, statim considera, qua boni aut mali opinione ductus peccaverit, hoc enim intellecto, misereberis illius, neque aut miraberis aut succensebis; nam aut et ipse idem, quod ille, adhuc bonum opinaris aut aliud ejusdem generis: oportet igitur

δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥᾶον εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.

κζ'. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιότατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεισθαι, πῶς ἂν ἐπεξηγείτο, εἰ μὴ παρῇ. Ἄμα μέντοι φυλάσσου, μὴ, διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐβίσης ἐκτιμᾶν αὐτὰ, ὥστε, ἐάν ποτε μὴ παρῇ, παραχθῇσονται.

κη'. Εἰς αὐτὸν συνελευθῶ. Φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικόν, ἐαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο γαλήνην ἔχοντι.

κθ'. Ἐξάλειπον τὴν φαντασίαν. Στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. Περιγράφον τὸ ἐνεστώδες τοῦ χρόνου. Γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. Διέλε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον εἰς τὸ αἰτιώδες καὶ ὑλικόν. Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. Τὸ ἐκείνῳ ἀμαρτηθὲν ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἀμαρτία ὑπέστη.

λ'. Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. Εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

λα'. Φαίδρουνον σεαυτὸν ἀπλότῃ καὶ αἰδοί καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. Φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀκολουθήσον θεῷ. Ἐκεῖνος μὲν φησιν, ὅτι « Πάντα νομιστί. » Ἐτεῖ εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνησθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἔχει· ἤδη λίαν ὀλίγα.

λβ'. Περὶ θανάτου· εἰ σχεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, ἤτοι σβέσις, ἢ μετὰστασις.

λγ'. Περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ ἡ διάνοια τὴν ἐαυτῆς γαλήνην κατὰ ἀποληψὶν διατηρεῖ, καὶ οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονε. Τὰ δὲ κακούμενα μέρη τοῦ πόνου, εἰ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀπορρησάσθω.

λδ'. Περὶ δόξης· ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσαι, οἷα δὲ διώκουσαι. Καὶ ὅτι, ὡς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰς προτέρας, οὕτως ἐν τῷ βίῳ τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

λε'. [Πατωινικόν.] « Ὁ οὖν ὑπάρχει διάνοια με- « γαλοπρεπής, καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ « οὐσίας, ἅρα (οἷόν τε) οἷαι τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι « τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἢ δ' ἔς. Οὐκοῦν « καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος. « Ἠκιστά γε. »

λς'. [Ἀντισθενικόν.] « Βασιλικόν, εὖ μὲν πράττειν, « κακῶς δὲ ἀκούειν. »

λζ'. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι, ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἐαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

λη'. Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

λθ'. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάσματα δοίης! μ'. Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν, καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μὴ.

μά. Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶ,

illi ignoscas : si non amplius ejusmodi res bona aut mala esse optaris, facile benignus eris visu laboranti.

27. Noli absentia cogitare ut jam praesentia, sed ex praesentibus optima quaeque elige, eorumque gratia tunc re-puta, quanto studio requirerentur, si non adessent. Simul tamen cave, ne idcirco, quod ea libenter accipis, ad- suescas, tanti ea aestimare, ut, si quando defuerint, animo perturbaberis.

28. In temet ipsum te contrahe : ea est natura mentis ratione praeditae, ut sibi sufficiat ipsa, quando justa agit, atque eo ipso tranquillitate fruitur.

29. Dele visum : compesce affectuum motum : circumscribe praesens tempus : cognosce id, quod accidit sive tibi sive alii : divide rem menti subjectam in materiam et formam : cogita horam novissimam : quod ab illo peccatum est, ibi relinque, ubi peccatum est.

30. Intendere animum in ea, quae dicuntur : mente penetrare in ea, quae fiunt, et ea, quae faciunt.

31. Exhilara te ipsum simplicitate, verecundia et indifferencia adversus ea, quae medio inter virtutem et vitiositatem loco sunt. Dilige genus humanum. Obsequere deo. « Omnia, » inquit ille, « legitime. » Praeterea* aut dii aut elementa — sed sufficit illud, omnia ex lege fieri. — * Utique pauca.

32. De morte : si dissipatio, aut atomi, aut exinanitio, aut extinctio, aut translatio.

33. De dolore : si intolerabilis est, e vita educit ; si durat, tolerabilis est : mens, dum in semet se recipit, suam tranquillitatem servat, nec deterior fit principalis animi pars : membra vero, quae dolore afficiuntur, si possunt, de eo statuunt.

34. De gloria : intueri mentes eorum, quales sint, qualia fugiant, qualia sectentur ; et, sicut arenarum cumuli alii super alios aggesti priores abscondant, ita etiam in vita priora a succedentibus celerrime abscondi.

35. [Platonicum.] « Qui mente praeditus est sublimi et tempus omne omnemque rerum naturam contemplatus est, num is tibi videtur vitam humanam magni aestimare? Non potest fieri, inquit ille. Igitur nec mortem ille terribilem existimabit. Minime vero. »

36. [Antisthenicum.] « Regium est, quum recte facias, male audire. »

37. Turpe est, vultum obsequentem esse atque ita se conformare et componere, ut mens jubet, ipsum autem animum ad suum ipsius arbitrium non conformari et componi.

38. Nam nequiquam homines rebus irasci decet : nil quippe curant ipsae.

39. Immortalibus et nobis tu gaudia dones !

40. Vitam metere ut aristam frugiferam, atque hunc esse ; illum non.

41. Si me meosque liberos di negligant,

ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

μδ'. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

μγ'. Μὴ συνεπιθρηνεῖν, μὴ σφύζειν.

μδ'. [Πλατωνικά.] « Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντεῖποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶσι, δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, θοῦ τι καὶ μικρὸν ὄφελός (ἐστίν)· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκαια πράττει, καὶ ἄνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. »

μέ. « Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἀρχόντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο (τι) μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ. »

μς'. « Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα, μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι· μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὁποσονδ' ἡρόν, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, ἑατέον ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοψυχεῖν, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ Θεῷ, καὶ πιστεῦσαντα ταῖς γυναῖξιν, ὅτι τὴν εἰμαρμένην οὐδ' ἂν εἰς ἐκρύβοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίνα ἂν τρόπον, τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἀριστα βιώῃ. »

μζ'. Περισκοπεῖν ἄστρον δρόμους, ὥσπερ συμπεριθέοντα· καὶ τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἀλλήλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν. Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον χαμαὶ βίου.

μη'. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιοῦμενον, ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ ποθὲν ἀνωθεν, κατὰ ἀγέλας, στρατεύματα, γεωργία, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτάς, θρήνους, ἀγοράς, τὸ παμμιγές, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον.

μβ'. Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. Ἐξεστὶ καὶ τὰ ἐσόμενα προφορᾶν. Ὀμοειδῆ γὰρ πάντως ἐσται, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐκδῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων· ὅθεν καὶ ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἑτῇ μύρια. Τί γὰρ πλέον ὄψει;

ν'. Καὶ τὰ ἐκ γῆς μὲν

Φύντ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
πόλον ἤλθε πάλιν.

Ἡ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπελοῦν καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.
να'. Καὶ

Σίτοισι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
παρεκτρέποντες ὀχετόν, ὥστε μὴ θανεῖν.

Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὐρον ἀνάγκη
τλῆναι χαμάτις ἀνοδύρτοις.

hujus quoque constal ratio.

42. Æquum et justum a me est.

43. Noli cum aliis lamentari aut exsultare.

44. [Platonica.] « Ego vero huic laud injuria hoc responderim : Non bene statuis, homo, si putas, viro, qui vel minimi sit usus, consentaneum esse, vitæ discrimen aut mortem respicere, ac non id unum potius considerare, quando agit, utrum justa an injusta agat, ea, quæ probi, an ea, quæ improbi viri sunt. »

45. « Profecto res se ita habet, Athenienses : quo quisque loco se ipse constituerit, id ipsum sibi optimum ratus ; aut ab imperatore constitutus fuerit, in eo, ut mihi videtur, oportet eum manentem periclitari et nec mortem neque aliud quidquam magis formidare, quam turpitudinem. »

46. « Verum vide, o bone, no aliud quid sit generosum et bonum, quam servare et servari, ne ei, qui vere sit vir, hoc, ut quam diutissime vivat, mittendum nec vitæ adhaerendum sit, sed his Deo permissis et fide habita mulierculis, fieri non posse, ut satum quisquam effugiat, deinde hoc ei sit perpendendum, qua ratione hoc ipso tempore, quo vita fungetur, quam optime vivat. »

47. Contemplantur astrorum cursus quasi cum his circumactus ; et elementorum alius in aliud mutationes continenter considera : harum enim rerum considerationes sordes vitæ terrestres abstergunt.

48. Præclarum est illud Platonis : Atque utique eum, qui de hominibus loquitur, oportet etiam terrestria et superiore aliquo loco intueri, singulos greges, exercitus, agri-colationes, nuptias, reconciliationes ; ortus, interitus, judiciorum strepitus, loca deserta, varias barbarorum gentes, festa, lamentationes, nundinas, promiscuam colluviem et quod e contrariis adornatum est.

49. Præterita animo recolere oportet et tot imperiorum mutationes : licet etiam futura prospicere ; ejusdem enim omnino generis erunt neque fieri potest, ut extra numerum eorum, quæ nunc fiunt, se moveant ; quamobrem perinde est, per quadraginta annos vitam humanam perlustrare atque per decem millia annorum. Quid enim plus videbis?

50? [Retroque meant,] quæ terra dedit,
Iterum in terram : quod ab ætherio
venerat ortu, cœleste poli
repetit templum.

Aut hoc atomorum inter se adherentium dissolutio et talis aliqua dispersio elementorum sensu carentium.

51. Et :

Cibo potaque et magicis artibus
Fati cursum avertentes, ne moriantur.

Divinitus at spirantem auram
pati necesse est cum labore et lacrimis.

νβ'. Καθβαλικώτερος, ἀλλ' οὐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος, οὐδὲ εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίων παροράματα.

γγ'. Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι διὰ τῆς εὐδοχίας καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προΐουσης ἐνεργείας, ἐκεῖ οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

νδ'. Πανταχοῦ καὶ διηλεκτῶς ἐπὶ σοί ἐστι, καὶ τῇ παρουσίᾳ συμβάσαι θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεισθαι, καὶ τῇ παρουσίᾳ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχεῖν, ἵνα μὴ τι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

νε'. Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε κατ' εὐθὺ, ἐπὶ τί σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ, ἥ τε τοῦ θλου διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ τῶν πρακτικῶν ὑπὸ σοῦ. Πρακτέον δὲ ἐκάστῳ τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκευάσθαι δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου τὰ χεῖρω τῶν κρειττόνων ἔνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἔνεκεν. Ἐὐ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ τὸ κοινωνικὸν ἐστι. Δεύτερον δὲ τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις· λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον, περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττάσθαι μῆτε αἰσθητικῆς, μῆτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἐκάτται· ἡ δὲ νοερά ἐθέλει πρωτιστεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων. Δικαίως γε· πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. Τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. Τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν εὐθέα περαινέτω, καὶ ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

νς'. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ, καὶ μέχρι νῦν βεβωκότα, τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ περιόντος ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

νζ'. Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. Τί γὰρ ἀρμολώτερον;

νη'. Ἐφ' ἐκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὁμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαιεν, ἔπειτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοτο· νῦν οὖν ἐκείνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὁλος γίνεσθαι; χρῆσις γὰρ καλῶς· καὶ ὅλη σου ἔσται· μόνον πρόσχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι ἐπὶ παντός, οὐ πράξεις· καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις.

νθ'. Ἐνδον βλέπε. Ἐνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ αἰ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αἰ σκάπτῃς.

ξ'. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διεβρῆσθαι, μῆτε ἐν κινήσει, μῆτε ἐν σῆσει. Οἷον γὰρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, συνετὸν αὐτὸ καὶ εὐσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. Πάντα δὲ ταῦτα σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

ξα'. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιότερα, ἥπερ τῇ

52. Est aliquis luctu perfrior; verum non societatis amantior, non verecundior, non constantior in iis, quæ accidunt nec lenior erga aliorum peccata.

53. Ubi effici potest ullum opus secundum rationem diis et hominibus communem, ibi nihil est, quod reformides; nam ubi utilitatem consequi potes per actionem prospere progredientem et secundum constitutionem tuam procedentem, ibi ne suspicio quidem damni esse debet.

54. Ubique ac semper penes te est, et in casu præsentia acquiescere, et cum hominibus, qui nunc sunt ex iustitiæ lege versari, et visum, quod nunc se offert, explorare, ne quid quod comprehendi nequit, subrepat.

55. Noli aliorum mentes circumspicere, sed eo recta intueri, quo natura ducit, universi natura per ea, quæ tibi accidunt, tua per ea, quæ agere debes. Id autem cuiusque agendum, quod constitutioni ejus consentaneum est; comparata autem cetera ratione præditorum causa, ut in omnibus aliis deteriora meliorum gratia. Præstantissimum vero in hominis natura est societatis studium; secundum, se non permittere corporeis affectionibus; motui enim, qui a ratione et intellectu oritur, proprium est, se ipsum circumscribere, neque unquam sensuum aut impetus affectionibus succumbere: animalium enim utrique motus sunt; sed qui ab intellectu oritur principatum sibi vindicat, neque ab illis se regi patitur: idque jure; natura enim ita est constitutus; ut omnibus illis utatur. Tertium in natura rationali est, a temeritate in assentiendo et errore alienum esse. Hæc igitur firmiter tenens principatus animi recta procedat et habet quæ sua sunt.

56. Ut mortuum et qui ad hoc *duntaxat* tempus vixerit, quod reliquum est ex abundanti vivere naturæ convenienter.

57. Id solum diligere, quod ipsi accidit et fato connexum est. Quid enim concinnius?

58. In singulis, quæ accidunt, eos ante oculos habere, quibus eadem obveniebant et qui deinde ea ægre ferebant, ut nova admirabantur, querebantur; ubi jam sunt illi? nusquam. Cur igitur tu similiter *agere* vis ac non potius alienos illos motus iis relinquere, qui eos movent iisque moventur? ipse vero totus in eo esse, quomodo iis utaris? Uteris autem recte tibi quæ materia erunt: huc modo animum adverte et operam da, ut in omni actione bonum te præstes. Denique memento utriusque, *nihil tua interesse quæ eveniant*, interesse autem tua, quæ agas.

59. Intus* fode*: intus fons boni isque qui semper scaturiat, si quidem semper fodias.

60. Oportet vero etiam corpus fixum esse et neque in motu neque in gestu temere jactari; sicut enim in vultu mens se prodit, eumque et compositum et decorum servare studet, ita ut idem in toto corpore fiat, studendum est: hæc autem omnia sine affectatione observanda.

61. Ars vivendi luctatoris similior, quam saltatoris,

ὀρηστικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπύκνοντα, καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἔτοιμος καὶ ἀπῶς ἐστάναι.

ξβ'. Συνεχῶς ἐφίστανται, τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὅφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. Οὐτε γὰρ μέμνη τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὐτε ἐπιμαρτυρήσεως δεῖσι, ἐμβλέπων εἰς τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

ξγ'. « Πᾶσα ψυχὴ, φησὶν, ἀκουσα στέρεται ἀληθείας » οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. Ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηλεκτικῶς τούτου μνησθαι· ἔστι γὰρ πρὸς πάντας πρᾶότερος.

ξδ'. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου πρόχειρον ἔστω, ὅτι οὐκ αἰσχρὸν, οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χεῖρῳ ποιεῖ· οὐτε γὰρ, καθὼς ὕλική ἐστιν, οὐτε καθὼς κοινωνικὴ, διαφθείρει αὐτήν· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοὶ βοηθεῖτω, ὅτι οὐτε ἀφόρητον, οὐτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὄρων μνημονεύης, καὶ μὴ προσδοξάζῃς· κακίαν δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ, πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λαμβάνει δυσχεραίνόμενα, ὅσον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τινι τούτων δυσαρεστῆς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδωκ.

ξε'. Ὅρα, μήποτε (τι) τοιούτων πάθης πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, ὅσον οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ξς'. Πόθεν ἴσμεν, εἰ μὴ Τηλαύγης Σωκράτους τὴν διάθεσιν κρίσεωσιν ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανε, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέμεινε, καὶ τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν, γεννικώτερον ἔδοξεν ἀντιᾶναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· περὶ οὗ καὶ μάλιστα· ἂν τις ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἄλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποῖαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεοὺς, μήτε εἰκὴ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοία, μήτε τῶν ἀπονεμόμενων ἐκ τοῦ θλου ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθῇ τὸν νοῦν.

ξζ'. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκράσε' (σε) τῷ συγκρματι, ὥς μὴ ἐφείσθαι περιορίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὅφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γυνωρισθῆναι. Τούτου μέμνησο δέ, καὶ ἔτι ἐκείνου, ὅτι ἐν δλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιώσαι. Καὶ μὴ, ὅτι ἀπῆλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῶς, καὶ ἐλεύθερος, καὶ αἰδήμων, καὶ κοινωνικὸς, καὶ εὐπειθὴς θεῷ.

ξη'. Ἀδιάστως διατῆσαι ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, καὶ πάντες καταβῶσιν ἅτινα βούλονται, καὶ τὰ θηρία διασπῇ τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου τούτου φερέματος. Τί γὰρ κωλύει, ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ κρίσει περὶ τῶν

quatenus adversus ea, quæ incidunt et improvisa sunt, parata et immota consistit.

62. Assiduo perpendere, quales sint, a quibus testimonium tibi exhiberi cupis et qualibus præditi sint mentibus. Neque enim incusabis invite peccantes, neque testimonio indigebis, perspectis opinionum et consiliorum fontibus.

63. « Quævis anima, » inquit « invita privatur veritate. » Itaque etiam iustitia et temperantia et benevolentia et aliis ejusmodi virtutibus. Necesse autem est, hujus continuo memineris; eris enim erga omnes mitior.

64. In omni dolore hoc in promptu sit, eum nec turpem esse, nec mentem gubernatricem reddere deteriore; neque enim eam, quatenus * ratione prædita est; neque, quatenus societatis amans, corrumpit. In plerisque tamen doloribus tibi adjumento sit illud Epicuri, neque intolerabilem esse dolorem, neque æternum, si modo finium, quibus continetur, memor sis neque opinione quidquam adjicias. Id quoque recordare, multa, quæ eandem cum labore naturam habent, clam molestiam creare, ut dormiturire, æstu affici, nausea laborare: quando igitur horum aliquid moleste fers, dic tibi, te dolori succumbere.

65. Cave unquam erga inhumanos sic adficiaris, ut homines erga homines.

66. Unde nobis constat, an Telanges non præstantior Socrate fuerit? Neque enim satis est, quod Socrates gloriōsiore morte occubuit et acutius cum sophistis disserebat et patientius in frigore pernoctabat, et Salaminium illum sistere jussus generosius resistere decrevit, et in viis fastum præ se ferebat, ad quod quis vel maxime animadverteret, si quidem verum esset; sed hoc considerari oportet, quali animo fuerit Socrates, an potuerit contentus esse eo, quod se erga homines justum et erga deos pium præberet, nec temere malitiam cujusquam indignaretur, neque ignorantiae serviliter assentaretur aut tanquam peregrinum quidquam exciperet ab universo ipsi assignatum aut tanquam intolerandum sustineret, neque caruncula affectionibus mentem affici pateretur.

67. Non ita te natura huic mixtioni commisit, ut tibi non liceat te ipsum circumscribere, et, quæ tui sunt munera, tuæ potestati subjicere; omnino enim fieri potest, ut divinus vir sis et a nemine agnoscaris. Hujus semper memento, simul etiam illius, in paucissimis vitam beatam esse positam, et quamvis desperes te logicorum aut physicorum peritum fore, noli tamen desperare, te liberum et verecundum et societatis amantem et deo obsequentem esse futurum.

68. Tutum ab omni vi in summa animi tranquillitate vivere, etiamsi omnes quæcunque velint adversus te vociferentur, etiamsi membra corporeæ illius massæ, quæ te circumdat, a feris lanientur. Quid enim obstat, quominus inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus,

περιεστηκότων ἀληθεῖ, καὶ χρήσει τῶν ὑποβεβλημένων ἐτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, Τούτῳ ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, κὰν κατὰ δόξαν ἄλλοιόν φαίνη· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποκίπτοντι, Σὲ ἐξή-
τουν· αἰ γάρ μοι τὸ παρὸν ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου, ἡ θεοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, θεῶν, ἢ ἀνθρώπων ἐξοικειοῦται, καὶ οὔτε καινόν, οὔτε δυσμεταχειρίστον, ἀλλὰ γνώριμον καὶ εὐεργές.

ξθ'. Τοῦτο ἔχει ἡ τελειότης τοῦ ἤθους, τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, μήτε ὑποκρίνεσθαι.

ο'. Οἱ θεοὶ, ἀθάνατοι ὄντες, οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως αἰεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φυχῶν ἀνέγεσθαι· προσέτι δὲ καὶ κηδόνται αὐτῶν παντοίως. Σὺ δὲ, ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, ἀπαυδᾷς, καὶ ταῦτα, εἰς ὧν τῶν φυχῶν;

οα'. Γελιόν ἐστι, τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, δ καὶ δυνατόν ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, ὅπερ ἀδύνατον.

οβ'. Ὁ ἀνὴρ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὕρισκε μήτε νοερὸν, μήτε κοινωνικόν, εὐλόγως καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνει.

ογ'. Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἐτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δοῖαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμειβῆς τυχεῖν;

οδ'. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος. Ὁφείλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. Μὴ οὖν κάμνε ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

οε'. Ἡ τοῦ θλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιίαν ὥρμησε· νῦν δὲ ἥτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολουθήσιν γίνεται, ἢ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν, ἐφ' ᾧ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τοῦ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. Εἰς πολλά σε γαληνότερον ποιήσει τοῦτο μνημονευόμενον.

BIBAION II.

α'. Καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκονόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἐτι δύνασαι τὸν βίον θλον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος, φιλόσοφον βεβωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρῳ φιλοσοφίας ὦν. Πέφυρσαι οὖν· ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι βᾶδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. Εἴπερ οὖν ἀληθὺς ἐώρακας, ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, τί δοῖς, ἀφες· ἀρκέσθητι δὲ, εἰ κὰν τὰ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον ὅποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσεις. Κατανόησον οὖν, τί θέλει, καὶ μηδὲν ἄλλο σε περιστάτω· πεπειράσαι γάρ, περὶ πόσα πλανηθεῖς, οὐδαμῶς εὗρες τὸ εὖ ζῆν. Οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμῶς. Ποῦ οὖν ἐστιν; ἐν τῇ ποιεῖν, ᾧ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἐὰν δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα;

quæ circumstant, vere judicantem, lisque, quæ præ manibus sunt, prout decet, utentem? ita ut iudicium rei, quæ incidit, dicat: « hoc es revera, quamquam ex opinione alius generis videris, » et usus rei, quæ accidit: « te quaerebam. » Semper enim mihi quælibet res præsens materia est virtutis rationi et societati consentaneæ omninoque artis humanæ aut divinæ. Quidquid enim accidit, id vel deo vel homini familiare redditur, neque novum est, neque ad tractandum difficile, sed familiare et tractabile.

69. Hoc præstat perfectio morum, ut omnem diem tanquam supremum agas nec palpites nec torpeas nec simules.

70. Dii, quum immortales sint, non aegre ferunt, quod in ævo tam diuturno eos omnino semper oportet tam multos tamque improbos perferre, immo vero etiam omni modo eorum curam gerunt; tu vero, qui jamjam moriturus es, defatigaris, idque quum ipse ex eorum numero sis?

71. Ridiculum est, tuam ipsius vtiliositatem non fugere, quod fieri potest; aliorum autem fugere, quod fieri nequit.

72. Quidquid vis rationalis et societatis amans neque rationi consentaneum neque societati utile reperit, id jure infra se positum judicat.

73. Ubi tu alteri bene fecisti et hic a te beneficio affectus est, quid præterea stultorum exemplo tortum quaeris, ut bene fecisse aliis videaris et gratiam recipias?

74. Nemo defatigatur utilitatem accipiendo: utilitas autem est actio naturæ consentanea. Noli igitur defatigari tibi prodesse in eo, in quo alii prodes.

75. Universi natura mundi condendi consilium cepit: jam vero aut, quidquid sit, per necessariam consequentiam fit, aut nulla ratione gubernantur ea quoque, quæ principalia sunt, ad quæ gignenda singulari consilio utitur mundi principatus. In multis te tranquilliorem reddet hoc memoria servatum.

LIBER VIII.

1. Hoc quoque ad contemnendam vanam gloriam facit, quod non amplius totam vitam, eam saltem, quæ a prima ætate peracta est, ut philosophum decet, peregrisse potes, sed et multis aliis et tibi ipsi visus es longissime a philosophia abesse. Perturbatus igitur es, ut philosophi nomen tueri non amplius tibi facile sit: adversatur autem vitæ quoque institutum. Siquidem igitur recte intellexisti, quo in loco res sit posita, missa existimatione tua, eo contentus sis, si quod reliquum est vitæ, quantumcunque donum natura tibi dare velit bene transigis. Disce, igitur, quid velit, neque aliud quidquam te distrahat: expertus enim es, circa quot res vagatus beatam vitam nusquam invenieris, non in ratiocinationibus, non in divitiis, non in gloria, non in oblectatione, nusquam. Ubi igitur sita est? In eo, ut facias, quæ hominis natura exigit: hæc vero quomodo facies? si decreta habes, ex quibus agendi conatus et actio.

τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὡς οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπου, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σωφρόνα, ἀνδρεῖον, ἐλευθέρον, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τάναντία τοῖς εἰρημένοις.

β'. Καὶ ἐκαστὴν πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτὸν, Πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. Τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ τὸ παρὸν ἔργον ζώου νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου θεῶ;

γ'. Ἀλέξανδρος [δὲ] καὶ Γάιος καὶ Πομπήιος, τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον καὶ Σωκράτην; Οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικά ἦν αὐτῶν ταῦτά· ἐκεῖ δὲ ὄσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;

δ'. Ὅτι οὐδὲν ἦττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ διαρρήγῃς.

ε'. Τὸ πρῶτον μὴ ταράσσου· πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ θίου φύσιν· καὶ ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμῶς ἔσθ' ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὐγούστος. Ἐπειτα ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμνημονεύσας, δτι ἀγαθὸν σε ἀνθρώπων εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμετατρέπτι, καὶ εἰπέ, ὡς δικαιοτάτον φαίνεται σοι· μόνον εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ ἀνυποκρίτως.

ς'. Ἡ τῶν θίων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἶρειν ἔνθεν, καὶ ἐκεῖ φέρειν. Πάντα τροπαί· οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, μὴ τι καίνόν· πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

ζ'. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐδοῦσθ'· φύσις δὲ λογικὴ εὐδοεῖ, ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκατατιθεμένη· τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικά ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα· τὰς ὁρέξεις δὲ καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζομένη. Μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστίν, ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως· πλὴν δτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθητοῦ καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις μέρος ἐστὶν ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· εἶγε ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἐκάστοις ποιεῖται. Σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἴσον εὐρήσεις ἐπὶ παντός, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

η'. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν. Ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ ἀναισθητοῖς καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι κηδεσθαι αὐτῶν, ἔξεστιν.

θ'. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου τὸν ἐν αὐτῇ βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ.

ι'. Ἡ μετάνοιά ἐστίν ἐπιληψίς τις ἑαυτοῦ, ὡς χρήσιμόν τι παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ καλῷ καγαθῷ ἀνδρί·

nes existunt. Quænam decreta? de bonis et malis: nihil bonum esse homini, quod eum non justum, temperantem, fortem, liberum reddat, nihil malum, quod non efficiat contraria iis, quæ dixi.

2. In singulis actionibus te ipse interroga: Quomodo hæc mihi habet? num ejus me puniet? breve est tempus, et mortuus sum et omnia evanuerunt. Quid est, quod amplius requiram, si id quod nunc facio est animalis ratione præditi, societatis studiosi, ex eadem, qua deus, lege agentis?

3. Alexander et Gaius et Pompeius quid ad Diogenem et Heraclitum et Socratem? Hi enim et res et earum causas ac materias perspectas habebant et eorum mentes erant *semper eadem*. In illis vero quot rerum erat cautio, quantum rerum servitus!

4. Nihilominus eadem facient, etiamsi tu ruptus fueris.

5. Primum noli perturbari: omnia enim secundum universi naturam *eveniunt*, et intra breve tempus nullus usquam eris, ut neque Hadrianus neque Augustus: dein in rem intentus eam considera, memor simul, te oportere esse virum bonum, et, quod hominis natura exigit, id fac simpliciter, et loquere, ut justissimum tibi videtur; modo placide, verecunde et sine simulatione.

6. Rerum omnium natura hoc agit, ut quæ hic sunt, illuc transferat et mutet, hinc tollat et illic deponat: omnia mutantur; hinc non est ut metuas, ne quid novi: omnia usitata, sed etiam omnia æqualiter distribuuntur.

7. Omnis natura sese ipsa contenta est, quando prospere procedit: natura autem ratione prædita prospere procedit, ubi in *oblatis rerum visis* neque falso neque dubie assentitur; animi porro impetus ad solas actiones societati convenientes dirigit; ea denique tantum appetit et aversatur, quæ in nostra potestate sita sunt et quidquid a communi natura assignatum est amplectitur; ejus enim pars est, quemadmodum natura folii pars est naturæ arboris, nisi quod folii natura pars est naturæ sensu ac ratione carentis ejusdemque, quæ impediri potest; hominis contra natura pars naturæ, quæ impediri non potest, rationalis et justæ, si quidem ex æquo pro cujusque dignitate tempus, materiam, formam, facultatem, eventum singulis tribuit: considera autem, non, an singula cum singulis comparando æqualia in omnibus reperias, sed, an universis alterius cum alterius confertim comparatis.

8. Legere non licet. At contumeliam arcere licet; at voluptates ac dolores contemnere licet; at gloriola superiorem esse licet; at stupidis et ingratis non irasci, adeoque eorum curam gerere licet.

9. Nemo te posthac aut vitam anicam aut tuam reprehendentem audiat.

10. Pœnitentia est reprehensio quædam sui ipsius, quasi utile quid neglexerit; bonum autem sit utile quid necesse est, et quod curæ esse debeat viro bono et honesto; nemi-

οὐδεις δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἄνθρωπος μετανοήσκειν, ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικέναι· οὔτε ἄρα χρησίμων, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

ια'. Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; τί μὲν τὸ οὐσιώδες αὐτοῦ καὶ ὕλικόν; τί δὲ τὸ αἰτιώδες; τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ; πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται;

ιβ'. Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμνησκού, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθυδεῖν, κοῖνον καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἐκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφύτερον, καὶ δὴ καὶ προσηγέστερον.

ιγ'. Διηλεκτικῶς καὶ ἐπὶ πάσης, εἰ οἶόν τε, φαντασίας φουσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

ιδ'. Ὁ ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθύς σαντῶ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς, τοιαῦτα δόγματα ἔχει, οὐδὲν θαυμάσιον, ἢ ξένον μοι δοῖται, ἐὰν τὰδε τινὰ ποιῇ· καὶ μεμνησόμεαι, ὅτι ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

ιε'. Μέννησο, ὅτι, ὥσπερ αἰσχρόν ἐστι ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συχὴ σῶκα φέροι, οὕτως, εἰ ὁ κόσμος τὰδε τινὰ φέροι, ὧν ἐστι φορός· καὶ λατῶν δὲ καὶ κυβερνήτῃ αἰσχρόν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίποινα γέγονεν.

ις'. Μέννησο, ὅτι καὶ τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἐπεσθαι τῷ διορθῶντι ὁμοίως ἐλευθερόν ἐστι. Σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένην.

ιζ'. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, τίνι μέμφῃ; ταῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφοτέρω μακινώδῃ. Οὐδὲν μεμπτόν. Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, τό γε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτο, πρὸς τί ἔτι σοι φέροι τὸ μέμψασθαι; εἰκὴ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

ιη'. Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανόν οὐ πίπτει. Εἰ ὧδε μένει, καὶ μεταβάλλει ὧδε καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἴδια, ὃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει.

ιθ'. Ἐκαστον πρὸς τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος ἔρεϊ, πρὸς τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἡδέσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

κ'. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἐκάστου, οὐδὲν τι ἐλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὥς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν· τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρῶ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσει, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχῳ.

κα'. Ἐκστρεψον, καὶ θέασαι, οἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον γίνεται, νοσήσαν δὲ, πορνεύσαν.

Βραχύδιον καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ

nem vero bonum et honestum ponniteret, si voluptatem aliquam neglexisset: neque igitur utile neque bonum est voluptas.

11. Hoc quidnam per se est et ex propria ejus constitutione? quænam ejus vera natura et materia et forma? Quid facit in mundo? quamdiu subsistit?

12. Cum gravatim e somno expergisceris, reminiscere, et constitutioni tuæ et naturæ humanæ esse consentaneum, ut actiones societati utiles edas, dormire autem tibi etiam cum brutis animantibus commune esse; quod vero cuique secundum naturam est, id ei est familiarius et aptius et vero jucundius.

13. In omni viso, quantum potes, physicas et pathologicas et dialecticas rationes in usum perpetuo adhibe.

14. Quemcumque conveneris, statim tu tecum loquere: quænam hic habet placita de bonis et malis? non si quæ ejusmodi de voluptate et dolore iisque, quæ utrumque efficiunt, de fama porro, ignominia, morte et vita habet placita, neque mirum neque novum mihi videbitur, si ejusmodi faciat; et memor ero, eum vi cogi, ut ita agat.

15. Memento, quemadmodum turpe sit, tanquam de re insueta mirari, quod ficus ficum ferat, ita quoque, si mundus ea, quorum ferax sit, ferat; et vero medico atque gubernatori turpe, obstupescere, si quis febri laboret aut ventus adversus existat.

16. Memento, sententiam mutare et recte monenti obsequi pariter liberi hominis esse: tua enim est actio quæ secundum tuum consilium atque judicium et vero ex animi tui sententia perficitur.

17. Si tui est arbitril, cur facis? sin alius, quid accusas? atomos, an deos? utrumque est insani. Nihil reprehendendum. Si enim potes, corrige peccantem; si hoc nequis, rem ipsam; si ne hoc quidem potes, quid tibi amplius confert reprehendisse? nihil enim temere faciendum.

18. Quod mortuum est, mundo non excidit. Si hic manet, etiam mutatur hic, et dissolvitur in elementa sua, quæ eadem et mundi sunt et tua: hæc quoque mutantur nec mussant.

19. Unumquodque alicujus rei causa natum est; quid miraris? Sol quoque dicit: alicujus rei causa factus sum, idem reliqui dii. Tu igitur cujus rei causa? num ut delecteris? vide, num intelligentia hoc ferat.

20. Natura cujusque rei rationem habet, non minus, quod ad ejus finem attinet, quam ad ortum ejus et transitum, ad instar ejus, qui pilam emitit. Quid igitur boni pilæ sursum missæ aut mali eidem descendenti aut adeo delapsæ? quid boni bullæ consistenti, aut mali dissolutæ? Eadem de lucerna valent.

21. Inverte corpus et vide, quale sit, senio confectum quale fiat, morbo languidum, * proclinatorum.

Brevis est vita et ejus, qui laudat, et ejus, qui laudatur.

ἡ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονεύόμενος. Προσέτι δὲ καὶ ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ οὐδὲ αὐτός τις ἐαυτῷ· καὶ ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

κβ'. Πρόσεχε τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ τῷ σημαινόμενῳ.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις· μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὐρίον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

κγ'. Πράσσω τι; πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιαν ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρύνεται.

κδ'. Ὅποιόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι, ἑλαιον, ἰδρῶς, ῥύπος, ὕδωρ γλοιώδες, πάντα σιχαγνά· τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

κε'. Λούκιλλα Οὐῆρον, εἴτα Λούκιλλα· Σέκουνδα Μάξιμον, εἴτα Σέκουνδα· Ἐπιτύγχανος Διότιμον, εἴτα Ἐπιτύγχανος Φαυστίναν Ἀντωνίνος, εἴτα Ἀντωνίνος· τοιαῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν, εἴτα Κέλερ. Οἱ δὲ δριμεῖς ἐκείνοι, ἢ προγινωσκτικοί, ἢ τετυφωμένοι, ποῦ; οἶον, δριμεῖς μὲν, Χάραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἰ τις τοιοῦτος. Πάντα ἐνήμερα, τεθνηκότα· πάσαι· ἐνιοὶ μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἔζη καὶ ἐκ μύθων ἐξίτηλοι. Τούτων οὖν μεμνησθαι, ὅτι δέήσει ἥτοι σκεδασθῆναι τὸ συγχριματίον σου, ἢ σκεσθῆναι τὸ πνευματίον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταταχθῆναι.

κς'. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου, εὖνοια πρὸς τὸ δμοφύλον, ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, ἐπιτεώρησις τῆς τῶν ὄλων φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

κζ'. Τρεῖς σχέσεις ἡ μὲν πρὸς τὸ αἷτιον τὸ περιελόμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θεῖαν αἰτίαν, ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς συμβιούοντας.

κη'. Ὁ πόνος ἥτοι τῷ σώματι κακόν· οὐκοῦν ἀποφαιnéσθω ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῇ, τὴν ἰδίαν εἰθρίαν καὶ γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ μὴ ὑπολαμβάνειν, ὅτι κακόν. Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμή, καὶ ὀρεξίς, καὶ ἐκκλίσις, ἔνδον, καὶ οὐδὲν κακόν ὧδε ἀναθαίνει.

κθ'. Ἐξάλειψε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων· νῦν ἐπ' ἐμοὶ ἐστίν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὀλως ταραχὴ τις· ἀλλὰ βλέπων πάντα, ὅποιά ἐστι, χρῶμαι ἐκάστῳ κατ' εἶαν. Μέννησο ταύτης τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

λ'. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγλήτῳ, καὶ πρὸς πάντῳ· ὅτι· νῦν κοσμίως, μὴ περιτράνως· ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.

λα'. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνή, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφεὶ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἀρεῖος, Μαικίνθας, ἱατροί, θύται· ὅλης αὐλῆς θάνατος. Εἴτα ἐπιθὶ τὰ ἄλλα, μὴ καθ' ἑνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἶον Πομπηίων· κακῆϊον δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ΕΞΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΓΕΝΟΥΣ· ἐπιλο-

ejus, qui mentionem facit, et ejus, cujus mentio fit. Præterea hoc fit in angulo hujus plagæ, et ne ibi quidem omnes consentiunt, immo ne sibi ipse quisquam : tota denique terra puncti instar.

22. Animum adverte ad rem subjectam aut decretum aut vim aut id, quod significatur.

Merito hæc pateris : mavis enim cras bonus fieri, quam hodie bonus esse.

23. Facio aliquid? ita facio, ut ad hominum salutem id referam : accidit mihi aliquid? ita accipio, ut id ad deos referam et fontem omnium rerum, a quo omnia, quæ fiunt, inter se connexa profisciscuntur.

24. Quale tibi videtur lavari, oleum, sudor, sordes, aqua viscida, omnia putida; talis quævis vitæ pars est et quævis res subjecta.

25. Lucilla Verum, deinde Lucilla; Secunda Maximum, deinde Maximus; Epitynchanus Diotimum, deinde Epitynchanus; Faustinam Antoninus, deinde Antoninus. Hujusmodi omnia : Celer Hadrianum, deinde Celer; quin etiam acres illi et futurorum præscii et fastu elati ubi nunc sunt? ut ex acribus Charax, Demetrius Platonius, Eudæmon et si quis alius ejusmodi. Omnia caduca et jam dudum emortua : aliorum ne minimum quidem tempus mansit memoria; alii in fabulas abierunt; alii jam adeo e fabulis evanuerunt. Horum igitur memento, aut dissipatum iri compagem tuam aut extinctum iri spiritum aut migratum esse et alibi constitutum iri.

26. Lætatur homo, quum facit, quæ homini propria sunt : proprium autem est homini, benevolum esse erga contribules, motus sensuum contemnere, visa probabilia discernere, naturam universitatis et ea, quæ secundum hanc fiunt, contemplari.

27. Tres rationes : una ad vas circumdatum, altera ad causam divinam, a qua omnibus evenit quidquid evenit, tertia ad eos, quibuscum vivis.

28. Dolor aut corpori malum : ergo hoc pronunciet ! aut animo; verum huic licet, serenitatem suam et tranquillitatem servare et non opinari, esse malum; omne enim judicium et impetus et appetitus et aversatio intus est, eoque nihil mali adscendit.

29. Exstingue visa, sæpe tecum loquens : Nunc in potestate mea situm est, ut nulla in hoc animo improbitas insit, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio, sed ut, omnibus, qualia sint, perspectis, singulis pro dignitate utar. Memor esto hujus potestatis a natura tibi tributæ.

30. Loqui et in senatu et cum quolibet modeste nec voce nimis intenta : sano sermone uti.

31. Aula Augusti, uxor, filia, nepotes, privigni, soror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Areus, Mæcenas, medici, sacrificuli : totius aulæ mors. Tum perge ad alia, quæ non ad unius mortem pertinent, ut Pompeiorum, ad id, quod in monumentis inscribitur : ULTIMUS CENTIS SVÆ, et re-

γίεσθαι, πόσα ἐσπάσθησαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδο-
χόν τινα καταλίπωσιν· εἴτα, ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γε-
νέσθαι· πάλιν ὦδε θλου γένους θάνατον.

λβ'. Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ
εἰ ἐκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει, ὥς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι·
ἵνα δὲ τὸ ἑαυτῆς παρέχῃ, οὐδὲ εἴς σε κωλύσαι δύνα-
ται. — Ἄλλ' ἐνστήσεται τι ἔξωθεν. — Οὐδὲν εἰς γε τὸ
δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· ἄλλο δὲ τι ἴσως
ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται· ἀλλὰ τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώ-
λυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι
μεταβάσει, εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικαθίσταται, ἐναρ-
μόσους εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

λγ'. Ἀτύφως μὲν λαβεῖν, εὐλύτως δὲ ἀφείναι.

λδ'. Εἰ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα,
ἢ κεφαλὴν [ἀποτετμημένην], χωρὶς τοῦ ποτε ἀπὸ τοῦ
λοιποῦ σώματος κειμένην, τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον
ἐφ' ἑαυτῷ, ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ ἀποσχίζων
ἑαυτὸν, ἢ ὁ ἀκοινωνητόν τι πράσσειν. Ἀπέρριψαί ποῦ
ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ μέ-
ρος· νῦν δὲ σεαυτὸν ἀπέκοψας. Ἄλλ' ὦδε κομψὸν ἐκεί-
νο, ὅτι ἔξεστί σοι πάλιν ἐνώσαι σεαυτὸν. Τοῦτο ἄλλω
μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι,
πάλιν συνελθεῖν. Ἄλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, ἣ
τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ
ἀπορραγῇ ἀπὸ τοῦ θλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορ-
ραγέντι πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ
μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

λε'. Ὡς περ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογι-
κῶν σχεδὸν ὅσον ἢ τῶν λογικῶν φύσις, οὕτως καὶ ταύτην
παρ' αὐτῆς εἰλήφραμεν. Ὅν τρόπον γὰρ ἐκείνη πᾶν
τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει καὶ κα-
τατάσσει εἰς τὴν εἰμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ,
οὕτως καὶ τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην
ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ, ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὤρ-
μησε.

λς'. Μὴ σε συγγεῖτω ἡ τοῦ θλου βίου φαντασία.
Μὴ συμπερινοεῖ, ἐπίπονα ὅλα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγε-
γενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα
σεαυτὸν, τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον· αἰ-
σχυνθήσῃ γὰρ διμολογῆσαι. Ἐπειτα ἀναμύμνησκε
σεαυτὸν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρωχῆκος βαρεῖ
σε, ἀλλὰ αἰεὶ τὸ παρόν. Τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται,
ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν,
εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

λς'. Μήτι νῦν παρακᾶθῃται τῇ τοῦ κυρίου σοφῷ
Πάνθεια, ἢ Πέργαμος· τί δὲ, τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρίας,
ἢ Διότιμος· γελοῖον. Τί δὲ, εἰ παρεκᾶθῃτο, ἐμελλόν
αἰσθάνεσθαι· τί δὲ, εἰ ἡσθάνοντο, ἐμελλόν ἡσθῆσεσθαι·
τί δὲ, εἰ ἡζόντο, ἐμελλόν οἷτοι ἀθάνατοι εἶναι· Οὐ καὶ
τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὐ-
τως εἴμαρτο, εἴτα ἀποθανεῖν· τί οὖν ὕστερον ἐμελλόν
ἐκείνοι ποιεῖν, τούτων ἀποθανόντων· Γράσος πᾶν τοῦτο
καὶ λύβρος ἐν θυλάκῃ.

puta tecum, quanto studio majores eorum in id incubuerint, ut successorem relinquerent : tum, necesse esse, ut ali-quis ultimus sit : hic iterum totius gentis mortem.

32. Componere te oportet vitam ex singulis actionibus, atque si singulae, quantum fieri potest, praestant, quod suum est, in eo acquiescere; nemo autem prohibere potest, quin quaevis praestet, quod suum est. — Verum extrinsecus aliquid obstat. — Nihil certe, quo minus juste, moderate et considerate agas. At alius fortasse effectus impediatur. Verum hoc ipsum impedimentum placide ferendo et aequo animo ad id, quod conceditur, te transferendo alia statim succedit actio, quae cum illa, quam dixi, vitae compositione convenit.

33. Sine fastu accipere, aequo animo dimittere.

34. Si quando manum vidisti abscissam aut pedem aut caput [amputatum], seorsim alicubi a reliquo corpore jacens, scito talem se facere, quantum penes ipsum est, eum, qui id, quod contingit, non vult, aut aliquid facit, quod societatis saluti obest. Abiectus jaces alicubi revulsus ab ea, quae secundum naturam est, unione : pars enim natura fuisti, nunc autem te avulsisti. Verum hic scitum est illud, quod tibi licet, te rursus unire. Hoc nulli alii parti deus concessit, ut revulsa et praecisa denuo coalesceret. Verum considera benignitatem, quae homini tantum honoris tribuit : nam in hominis potestate posuit, ut ab initio ne avelleretur a toto, et ut avulsus redire et coalescere et partis locum recuperare possit.

35. Sicut reliquas facultates unicuique eorum, qui ratione praediti sunt, * ac propemodum quantum habet ipsa, attribuit rationalis universi natura*, sic hanc quoque ab ea accepimus. Quemadmodum enim illa quidquid obstat et resistit, circumvertit et in necessaria rerum serie collocat et sui partem facit, ita etiam animal ratione praeditum omne impedimentum suam ipsius materiam facere potest eoque uti ad consilium suum consequendum, quaecumque hoc fuerit.

36. Ne te confundat totius vitae cogitatio, neque animo simul complectere, quot et quantas molestias tibi super-venturas esse vero simile est, sed in singulis, quae adsunt, te ipse interroga, quid hac in re sit, quod ferri et sustineri nequeat; erubescas enim, id confiteri. Tum in memoriam tibi revoca, neque futurum nec praeteritum tibi molestiam allaturum esse, sed semper id tantum, quod praesens est. Hoc autem minuitur, si suis id limitibus terminas et mentem tuam redarguis, quod ne huic quidem soli ferendo par est.

37. Numquid nunc domini tumulto assidet Panthea et Pergamus? num Hadriani Chabrias aut Diotimus? ridiculum. Quid vero si assiderent, sentirentne illi? quid, si sentirent, num voluptatem inde caperent? quid, si hanc caperent, num hi immortales essent? Nonne etiam his fato constitutum erat, ut senes ac vetulae fierent, deinde morentur? quid igitur postea illi facerent, his mortuis? Factor est hoc omne et sanies in sacco.

λη'. Εἰ δύνασαι δεῦν βλέπειν, βλέπε, κρίνων, φησὶ, σαρωτάτοις.

λβ'. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ· ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἐγκράτειαν.

μ'. Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκούντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔστηκας. — Τίς αὐτός; — Ὁ λόγος. — Ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. — Ἔστω. Οὐκοῦν δὲ μὲν λόγος αὐτὸς ἐκυτὸν μὴ λυπεῖται. Εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

μα'. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἔστι δέ τι ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. Οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. Πάντα δὲ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν μεταφέρει. Πόνος, (ἡ) ἡδονὴ ἀπτεταί σοι; ὀψεται ἡ αἴσθησις. Ὁρμησάντι ἐνσθημα ἐγένετο; εἰ μὲν ἀνυπεξαιρέτως ὄρμας, ἡδὴ ὡς λογικοῦ κακόν. Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὕτω βέβληται, οὐδὲ ἐμπεποδισαί. Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἰώθεν ἐμποδίζειν· τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὅτι οὐκ ἀπτεταί· ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

μβ'. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα.

μγ'. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο· ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, μὴ ἀποστρεφόμενον μήτε ἀνθρωπὸν τινα, μήτε τι τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων· ἀλλὰ πᾶν εὐμένειν ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τε καὶ δεχόμενον, καὶ χρώμενον ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν.

μδ'. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι. Οἱ τὴν ὑστεροφημίαν μαῖλλον διώκοντες οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκείνοι εἶναι, ὅσοι εἰσιν οὗτοι, ὡς βαρύνονται· κακίνοι δὲ ὄνητοί. Τί δὲ ὁλως πρὸς σέ, ἂν ἐκείνοι φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἡ ὑπόληψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν;

με'. Ἄρὸν με καὶ βάλε, ὅπου θέλεις. Ἐκεῖ γὰρ ἔξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ὠλεων, τοῦτ' ἐστίν, ἀρκούμενον, εἰ ἔχει καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. Ἄρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχῃ ἡ ψυχὴ, καὶ χεῖρον ἐαυτῆς ἢ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὐρήσεις τούτου ἄξιον;

μς'. Ἀνθρώπων οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοί, ὃ οὐκ ἔστι βοικόν· οὐδὲ ἀμπελῶ, ὃ οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. Εἰ οὖν ἐκάστῳ συμβαίνει, ὃ καὶ εἰώθεν καὶ πέφυκε, τί ἂν δυσχεραίνεις; οὐ γὰρ ἀρρήτον σοι ἔφερειν ἡ κοινὴ φύσις.

μζ'. Εἰ μὲν διὰ τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκείνῳ σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ χρέμα. Τοῦτο δὲ ἡδὴ ἐξαλείφει ἐπὶ σοὶ ἐστίν. Εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διατίθεται, τίς ὃ κυλώσεις διορθῶσαι τὸ δόγμα; Ὅμως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ τότε τι ἐνεργεῖς, ὑγιὲς

38. Si potes acute videre, vide, inquit, ut quam * sapientissime judices.

39. Quae justitiae opponatur virtutem nullam video in natura animalis ratione praediti; at voluptati quae opponatur, video temperantiam.

40. Si opinionem ab eo, quod tibi dolorem asferre videtur, sejungis, ipse in tutissimo es collocatus. — Quis ipse? — Ratio. — Verum non sum ratio. — Esto. Igitur ne ratio se tristitia afficiat; si quid aliud male habet, id ipsum de se ipso opinetur.

41. Impedimentum sensus est malum naturae animantis; impedimentum motus pariter naturae animantis malum: est vero etiam aliud, quod pariter vegetabilem naturam impedit ejusque malum sit: ita porro impedimentum mentis malum naturae ratione praeditae. Jam vero haec omnia ad te transfer. Dolor aut voluptas tangit te? Viderit sensus. Consilio obstitit aliquid? si quidem sine exceptione hoc moliebaris, jam malum est tuum ut animalis ratione praediti; sin commune et universum intelligis, nec laesus es, neque impeditus: mentis sane quae propria sunt, nemo solet impedire; hanc enim neque ignis nec ferum nec tyrannus neque criminatio neque aliud quidquam tangit. Quum sphaera facta est, teres ac rotunda manet.

42. Indignum est, me mihi dolorem asferre, qui neminem unquam alium meapte sponte laeserim.

43. Alia alios oblectant: me, si animi principatum habeo sanum neque hominem neque quidquam quod homini accidit aversantem, sed quidquid evenit benignis oculis adspicientem et excipientem et singulis pro dignitate utentem.

44. Hoc, quod est, tempus fac tibi impertias. Qui studiosius famam posthumam sectantur, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore illos, ejusmodi hi sunt, quos gravatum ferunt: etiam illi mortales. Quid vero omnino tua interest, si talibus vocibus illi strepant aut sic de te opinentur?

45. Tolle me et projice, quocunque vis. Nam ibi genio meo utar propitio, hoc est, contento, si se habet et agit naturae meae convenienter. Num hoc tanti est, ut animus meus ejus causa male se habeat et se ipso deterior sit, depressus, cupiditate extensus, in semet compressus, consternatus? Atque quid reperies, quod tanti sit?

46. Nulli homini aliquid evenire potest, quod non sit casus humanus, neque bovi, quod bovis non sit, neque viti, quod non sit vitis, neque lapidi, quod lapidis non sit. Si igitur singulis accidit, quod et consuetum et a natura ad ductum est, quid est, quod agere feras? nihil enim tibi ferebat natura communis, quod ferri non possit.

47. Si quam ob rem externam te dolore affectum sentis, non res ipsa, sed tuum de ea judicium dolore te afficit: id autem delere in tua est potestate. Si in tua dispositione inest, quod te dolore afficit, quis te prohibet, quominus decretum corrigas? Ita quoque si doles idecirco,

σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μάλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; — Ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. — Μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σέ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. — Ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. — Ἀπιθὶ οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενής, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἀμὰ ὅμως τοῖς ἐνισταμένοις.

μὴ. Μέννησο, ὅτι ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν εἰς αὐτὸ συστραφέν ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, μὴ ποιοῦντι, δ μὴ θέλει, καὶ ἀλόγως παρατάσσεται. Τί οὖν, ὅταν καὶ μετὰ λόγου, καὶ περιεσκεμμένως, κρίνῃ περὶ τινος; Διὰ τοῦτο ἀκρόπολις ἐστὶν ἡ ἐλευθέρα παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἀνθρώπος, ἐφ' ὃ καταφυγὼν ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. Ὁ μὲν οὖν μὴ ἐωρακώς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἐωρακώς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

μβ'. Μῆδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν. Ἥγγελλται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. Ἥγγελλται τοῦτο· τὸ δὲ, ὅτι βέλταφαί, οὐκ ἤγγελλται. Βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον. Βλέπω· ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. Οὕτως οὖν μένε αἰεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μῆδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδὲν σοι γίνεται· μάλλον δὲ ἐπίλεγε, ὡς γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

ν'. Σίκκος πικρός· ἄρες. Βάτοι ἐν τῇ δόμῳ· ἐκκλινον. Ἀρκεῖ. Μὴ προσεπέιπες· «Τί δὲ καὶ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ;» ἐπεὶ καταγελαστήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ζέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὁράς. Καίτοι ἐκείνοι γε ἔχουσι, ποῦ αὐτὰ βρίσκουσιν· ἡ δὲ τῶν θλων φύσις ἔξω οὐδὲν ἔχει· ἀλλὰ τὸ θαυμαστόν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι, περιορίσασα ἑαυτήν, πᾶν τὸ ἐνδόν, διαφθείρεσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἀχρηστον εἶναι δοκοῦν, εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτὴν ποιεῖ· ἵνα μῆτε οὐσίας ἔξωθεν χρήζῃ, μῆτε, ὅπου ἐκβάλλῃ τὰ σαπρότερα, προσδέχεται. Ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρα τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

να'. Μῆτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μῆτε ἐν ταῖς διμυλλίαις φύρειν· μῆτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μῆτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνέλκεσθαι, ἢ ἐκθόρυνσθαι· μῆτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. Κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. Τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένεν καθαρὰν, φρενήρη, σώφρονα, δίκαιαν; οἷον εἴ τις, παραστάς πηγῇ διουγῇ καὶ γλυκεῖᾳ, βλαστημοίῃ αὐτὴν, ἡ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναβλύουσα· καὶ πηλὸν ἐμβάλλῃ, καὶ κοπρίαν, τάχιιστα διασκεδάσει αὐτὰ, καὶ ἐκκλύσει, καὶ οὐδαμῶς βαφθήσεται. Πῶς οὖν πηγὴν ἀένναον ἔξει, [καὶ μὴ φρέαρ]; Φύου σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἀπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

νδ'. Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς, ὅτι ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν, ὅπου ἐστίν. Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς, πρὸς ὃ τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν, ὅστις ἐστίν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. Ὁ δὲ ἐν τῇ

quod non id facias quod sanum videtur, cur non potius hoc facias, quam doles? Verum obstat aliquid potentius. — Noli igitur dolere: non enim penes te est causa, quod nihil agitur. — Verum nullius pretii est vita, si hoc non agitur. — Decede igitur e vita aequo animo, * ut is quoque qui agit moritur, atque propitius obstantibus.

48. Memento, partem tui principalem fieri inexpugnabilem, quum, in se collecta, contenta sit se ipsa nihil, quod nolit, faciente, etiamsi sine ratione obstet. Quid igitur, ubi ratione in consilium adhibita de re aliqua iudicat? Hinc arx quaedam est mens perturbationibus libera: nihil enim munitius habet homo, quo quum confugerit, in posterum expugnari non possit. Hoc igitur qui non videt, imperitus est; qui videt nec tamen eo se recipit, infelix.

49. Noli quidquam ultra tecum addere iis, quæ visa præeuntia renunciant. Nunciatum est, illum tibi male dicere? nunciatum est hoc, neque vero etiam illud, te læsum esse. Video, puerulum aegrotare: video; eum autem in vitæ discrimen adduci, non video. Sic semper in primis visis consiste neu quidquam intrinsecus iis adijce, et nihil tibi accidit; aut potius adijce, sed ut qui omnia, quæ in mundo eveniunt, perspecta habeas.

50. Cucumis amarus: mitte! Vepres in via: declina! sufficit. Noli hæc verba addere: «Quare quæso hæc quoque in mundo sunt?» ludibrio enim fores homini rerum naturalium perito, perinde atque fabro et sutori ludibrio esses, si ei exprobares, quod eorum, quæ conficiuntur,amenta et segmenta in officina ejus vides. Quamquam ii quidem, quo talia projiciant, habent; rerum natura autem nihil extra se habet: sed quod potissimum in hac arte admireris, hoc est, quod, quum se certis finibus circumscripserit, quidquid intra se corrumpi, senescere et inutile fieri videtur, id in se ipsam mutat rursusque ex his alia nova efficit, ita ut neque materia extrinsecus opus habeat, neque, quo putrefacta projiciat, desideret: itaque manet contenta suo loco, et sua materia, et arte sibi propria.

51. Neque in actionibus negligentem esse, neque in sermonibus turbidum, neque in visis vagari, neque animo omnino contrahi aut exsilire, neque in vita negotiis districtum esse. Occidunt, mactant, diris devovent. Quid igitur hæc obstant, quominus mens pura maneat, prudens, moderata, justa? Perinde ac si quis fonti limpidi ac dulci adsistens eum vituperaret, at ille nihilominus non cessaret aqua potui apta scatere; quin etiam si quis lutum injecerit aut stercus, cito hæc disperget et eluet, neque ullo modo inquinabitur. Quomodo igitur fontem habebis perennem, [non puteum]? * Vindica te quavis hora in libertatem cum benevolentia, simplicitate et verecundia.

52. Qui, quid mundus sit, ignorat, is etiam, ubi sit, ignorat. Qui vero, ad quid natus sit, ignorat, non, quis ipse sit, novit, neque, quid mundus sit: qui in horum al-

τούτων ἀπολιπὼν, οὐδ' ἂν, πρὸς ὃ τι αὐτὸς πέφυκεν, εἴποι. Τίς οὖν φαίνεται σοι ὁ τὸν τῶν χροτούντων ἐπαινον [φεύγων ἢ] διώκων, οἱ οὐδ' ὅπου εἰσίν, οὔτε οἵτινές εἰσι, γινώσκουσι;

γγ'. Ἐπαινέσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρεῖς τῆς ὄρας ἐκὺτῷ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; Ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὃ μετανοῶν ἐφ' ἅπανσι σχεδὸν, οἷς πράσσει;

γγ'. Μῆκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλ' ἤδη καὶ συμρροεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ. Οὐ γὰρ ἦττον ἢ νοερὰ δύναμις πάντη κέχυται καὶ διαπεροίτηκε τῷ σπᾶσι βουλομένῳ, ἥπερ ἡ ἀερώδης τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένη.

νε'. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν ὁμόσμον, ἡ δὲ κατὰ μέρος, οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. Μόνῳ δὲ βλαβερὰ ἐστὶ τούτῳ, ὃ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁπόταν πρῶτον οὗτος θελήσῃ.

νε'. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάρκον ἐστίν, ὥς καὶ τὸ πνευμάτιον αὐτοῦ καὶ τὸ σαρκίδιον. Καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα ἀλλήλων ἔνεκεν γεγόναμεν, ὁμοῦς τὰ ἡγεμονικὰ ἡμῶν ἕκαστον τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεὶ τοι ἐμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

νε'. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντῃ γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν. « Ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἐκτείνεσθαι » λέγονται. Ὅποιον δὲ τι ἐστὶν ἀκτῖς, ἴδοις ἂν, εἰ διὰ τινος στενοῦ εἰς ἐσχισμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδύμενον θεάσαιτο· τείνεται γὰρ κατ' εὐθὺ, καὶ ὡς περ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, ὃ τι ἂν ἀπαντήσῃ, διεῖργον τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· ἐνταῦθα δὲ ἔστη, καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. Τοιαύτην οὖν τὴν χύσιν καὶ διάχυσιν τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδ' ὁμοῦς ἐκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα μὴ βίσιον μηδὲ βαγδαῖαν τὴν ἐπέρεισιν ποιέσθαι· μηδὲ μὴν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἴστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δειρόμενον. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

νη'. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἥτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἰσθησιν ἑτεροῖαν. Ἄλλ' εἴτε οὐκέτι αἰσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἰσθησιν κτήσῃ, ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

νη'. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἔνεκεν. Δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

ξ'. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέντοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῇται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφῃται, φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν ἦττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

ξ'. Εἰσεῖναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἕκαστου παρέχειν δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσεῖναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

teratro deficit, neque, ad quid natus sit, dixerit. Quis igitur tibi videtur is, qui eorum hominum plausum [fugit aut] caplat, qui neque ubi sint, neque quinam sint ipsi, norunt?

53. Laudari cupis ab homine, qui intra unius horæ spatium se ipse ter exsecratur? placere cupis ei, qui sibi ipse non placet? Num vero sibi placet, quem omnium fere, quam ipse facit, pernitet?

54. In posterum non tantum cum aere ambiente conspirare te oportet, verum etiam cum mente, quæ omnia continet, consentire. Non minus enim vis intelligendi ubique funditur et permeat per ea, quæ eam attrahere possunt, quam aerea per ea, quæ respirare possunt.

55. Omnino vitiositas non nocet mundo, singulatim non nocet alteri. Ei tantum damnum affert, cui concessum est, ea liberari, quam primum ipse voluerit.

56. Arbitrio meo pariter indifferens est alterius arbitrium, atque animala ejus et caruncula. Etenim si vel maxime alter alterius causa nati sumus, tamen mentium nostrarum cuivis propria sua constat potestas: alioquin profecto alterius vitiositas meum malum foret: quod deo non visum est, ne in alterius esset potestate, me miserum reddere.

57. Sol diffundi videtur et ubique funditur, non effunditur tamen. Fusio enim hæc tensio est. Quapropter radii ejus ἀκτῖνες dicuntur ab ἐκτείνεσθαι, extendi. Qualis autem res ait radius, intellexeris, si per angustum foramen in domum tenebriosam lumen a sole profectum videris immisum: recta enim tenditur et quasi illiditur sane ad solidum, quodcumque ei obstiterit, aerem arcens; ibi autem consistit et nec delabitur nec decidit. Ejusmodi igitur fusionem et diffusionem mentis habere te oportet, minime effusionem, sed tensionem, atque adversus impedimenta ei objecta nec violento nec rapido illis ferri, neque vero decidere, sed consistere et illustrare id quod eam recipit. Ipsum enim se splendore privabit, quod eam prætermittit.

58. Qui mortem timet, aut sensuum extinctionem timet, aut diversam sensuum affectionem. Verum sive nulum amplius habebis sensum, neque mali quid senties, sive diversum aliquem sensum habebis, aliud animal eris nec vivere desines.

59. Homines, alter alterius causa nati sunt. Eos igitur doce aut fer.

60. Aliter sagitta, aliter mens fertur; mens utique etiam, quum cavet et quum in considerando versatur, non minus recta fertur et ad propositum.

61. Intrare in mentem cujusvis, sed etiam alteri concedere, ut in suam ipsius mentem intret.

BIBAION Θ.

LIBER IX.

α'. Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. Τῆς γὰρ τῶν ὄλων φύσεως κατεσκευασμένης τὰ λογικὰ ζῶα ἐνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἀλλήλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδ' αὐτῶς, δὲ τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ ὁρλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. Καὶ δὲ ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ περὶ τὴν αὐτὴν θεόν. Ἡ γὰρ τῶν ὄλων φύσις ὄντων ἐστὶ φύσις. Τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκειῶς ἔχει. Ἐπὶ δὲ καὶ ἀλλήθεια αὕτη ὀνομάζεται, καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. Ὁ μὲν οὖν ἐκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· δὲ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὄλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ δὲ ἐπὶ τὰναντία τοῖς ἀληθεῖς φερόμενος παρ' ἑαυτὸν· ἀφορμὰς γὰρ προεὶλήφει παρὰ τῆς φύσεως, ὣν ἀμελήσας οὐχ ὅπως τέ ἐστι νῦν διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Καὶ μὴν δὲ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰ διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. Ἀνάγκη γὰρ, τὸν τοιοῦτον μέμψασθαι πολλὰκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπουδαίοις, διὰ τὸ πολλὰκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. Ἐπὶ δὲ δὲ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεται ποτε καὶ τῶν ἐσομένων τι ἐν τῷ κόσμῳ· τοῦτο δὲ ἡδὴ ἀσεβεῖς. Ὁ τε διώκων τὰς ἡδονὰς, οὐκ ἀφεῖται τῷ ἀδικεῖν τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβείας. Χρὴ δὲ, πρὸς αὐτὴν κοινὴν φύσιν ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἂν ἀμφοτέρω ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρω ἐπίσης εἶχε), πρὸς ταῦτα καὶ τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἐπισθαι, ὁμογνώμονας ὄντας, ἐπίσης διακείσθαι. Ὅστις οὖν πρὸς πόνον καὶ ἡδονὴν, ἢ ὀνόματι καὶ ζῶν, ἢ ὁδῶν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὄλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, ὁρλον, ὡς ἀσεβεῖ. Λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἐξῆς γινόμενοις, καὶ ἐπιγινόμενοις ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, καθ' ἣν ἀπὸ τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τῇνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα ὑποστάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

β'. Χαριστερόν μὲν ἂν ἦν ἀνδρὸς, ἀγευστον ψευδολογίας καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γερόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. Ἰὸ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς. Ἡ προήρησιναι προσκαλεσθαι τῇ κακίᾳ, καὶ οὕτω σε οὐδὲν ἡ πείρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ· λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας πολλῶν γε μᾶλλον, ἢ περὶ τὸ περιεχόμενον τούτου πνεύματος τοιαύτε τις δυσκρασία καὶ τροπή. Αὕτη μὲν γὰρ ζῶων λοιμὸς, καθὼς ζῷά ἐστιν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὼς ἀνθρωποὶ εἰσιν.

γ'. Μὴ καταρρῶνει θανάτου, ἀλλὰ εὐαρέσκει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἐνός ὄντος, ὃν ἡ φύσις ἐθέλει. Ὅσον γὰρ ἐστὶ τὸ νεᾶσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ

1. Qui injuste agit, impie agit. Quum enim natura universalis animalia ratione praedita, alterum alterius causa, condiderit, ut sibi pro cuiusque dignitate mutuo prosint, minime vero noceant, is, qui hujus voluntatem transgreditur, manifesto impius est in antiquissimam deorum. Porro qui mentitur, impie agit adversus eandem deam: nam universi natura est natura eorum, quae sunt; ea autem, quae sunt, ad ea, quae existunt, familiari ratione se habent; praeterea et veritas ipsa appellatur et omnium, quae vera sunt, prima est causa. Qui igitur volens mentitur, impie agit, quatenus eo, quod decipit, impie agit: qui nolens, quatenus cum universi natura dissentit et quatenus mundi ordinem turbat, contra naturam ejus pugnat; contra hanc enim pugnat, qui suapte sponte ad ea fertur, quae veris contraria sunt: praesidia enim veritatis a natura acceperat, quibus neglectis jam falsa a veris discernere nequit. At vero etiam is, qui voluptates ut bona sectatur et dolores ut mala fugit, impie agit. Nam necesse est, ut ita adfectus saepe de communi natura conqueratur, quasi nulla dignitatis ratione habita improbis ac probis aliquid tribuat, quoniam improbi saepe voluptatibus fruuntur, eaque possident, quibus voluptates parari possunt, probi contra in dolorem incidunt et in ea, quibus dolores creantur. Praeterea qui dolorem timet, is etiam interdum aliquid eorum timebit, quae in mundo futura sunt; atque hoc jam impium est. Et vero qui voluptates sectatur, ab injuste agendo non abstinere; id autem aperte impium. Oportet vero ad quae communis natura ex aequo se habet (non enim utrumque fecisset, si ad utrumque se non ex aequo habuisset), ad ea quoque ex aequo affectos esse eos, qui naturam, quippe cum ea consentientes, tanquam ducem sequi velint. Qui igitur ad dolorem et voluptatem, ad mortem et vitam, ad gloriam et infamiam, quibus ex aequo utitur universi natura, non ipse ex aequo affectus est, eum manifestum est impium esse. Dico autem, his ex aequo uti communem naturam, pro, haec pariter accidere iis, quae per necessariam rerum seriem fiunt et deinceps nascuntur antiquo quodam consilio Providentiae, ex quo a principio quodam accessit ad hunc mundi ordinem condendum, conceptis quibusdam rerum futurarum rationibus et electis viribus genitalibus eorum, quae sic subsistunt, mutantur, succedunt.

2. Elegantioris quidem foret hominis, expertem mendacii et omnis simulationis et luxus et fastus hac vita defungi; horum autem satietate affectum e vita migrare, secunda navigatio. An vero malis assidere improbitati, et necdum experientia te movet, ut pestem fugias? pestis enim est corruptio mentis multo magis, quam hujus spiritus circumfusi intemperies quaedam et mutatio. Haec enim animalibus pestis, quatenus animalia sunt, illa hominum, quatenus homines sunt.

3. Mortem noli contemnere, sed laeto animo eam excipe, ut quae unum sit eorum, quae natura vult. Cujusmodi enim generis est, puerum esse, senescere, adolescere, vigere,

τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολὺς ἐνεργεῖν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυρορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὥραι φέρουσι, τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. Τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἀνθρωπὸν ἐστὶ λελογισμένον, μὴ δλοσγεῖν, μηδὲ ὡστικῶς, μηδὲ ὑπερφηάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὡς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἐμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικὸς σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται. Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπτωμα ἀψιχάρδιον θέλεις, μάλιστα σε εὐκολον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει ἡ ἐπίστασις ἢ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, ὣν μέλεις ἀρίστασθαι, καὶ μετ' ὧν ἡδὺν οὐκέτι ἐστὶ ἡ ψυχὴ συμπεφυρμένη. Προσκοπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ κηδεσθαι καὶ πρῶως φέρειν μεμνησθαι μέντοι, ὅτι οὐκ ἂν ἀνθρώπων δημοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐσται. Τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνδείκνεν ἂν καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐρεῖτο τοῖς τὰ αὐτὰ ὄγματα περιπεποιημένοις. Νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβούσεως, ὥστε εἰπεῖν, Θάττον ἔλθοις! ὦ θάνατε, μή που καὶ αὐτὸς ἐπιλάβωμαι ἑμαυτοῦ.

δ'. Ὁ ἁμαρτάνων, ἑαυτῷ ἁμαρτάνει· ὁ ἀδικῶν, ἑαυτὸν ἀδικεῖ, κακὸν ἑαυτὸν ποιεῖν.

ε'. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

ς'. Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα ὑπόληψις καταληπτικὴ, καὶ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνικὴ, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον.

ζ'. Ἐξαλείψαι φαντασίαν· σῆσαι ὁρμήν· σβέσαι δρεξίν· ἐρ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

η'. Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερά ψυχὴ μεμερίσται. Ὡς περ καὶ μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ ἐνὶ φωτὶ ὁρώμεν καὶ ἐν ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα βρατικά καὶ ἐμψυχα πάντα.

θ'. Ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει. Τὸ γεῶδες πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν σύρρουν, τὸ αερώδες ὁμοίως ὥστε χρῆζειν τῶν διεργόντων καὶ βίας. Τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεζάπτεσθαι ἔτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικόν, τὸ ὀλίγῳ ξηρόρετον, εὐεξάπτον εἶναι, διὰ τὸ ἑλαττον ἐγκραῖσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν πρὸς ἔξασιν. Καὶ τοίνυν πᾶν τὸ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως σπεύδει, ἢ καὶ μάλλον. Ὅσῳ γάρ ἐστι κρείττον παρὰ τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συκρινᾶσθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγχρῖσθαι ἐτοιμότερον. Εὐθὺς γοῦν ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων εὐρέθῃ σμῆνῃ, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γάρ ἤδη ἥσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρείττειν ἐπιταίνόμενον εὐρίσκετο, οἷον οὔτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὔτε ἐπὶ λίθων, ἢ ξύλων. Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖται, καὶ φιλαί, καὶ

dentire, pubescere, canescere, liberos procreare, uteri ferre, parere et ceteri naturae effectus, quos vitae aetates adferunt, ejusmodi quoque est dissolvi. Est igitur hominis, qui rem reputavit, neque negliger, neque violent, neque fastuose adversus mortem se gerere, sed eam tamquam unam actionum naturalium expectare; quemadmodum nunc expectas, quando foetus ex utero uxoris tuae prodeat, sic tibi expectanda hora, qua animula tua ex hoc involucro excidet. Si populare vis praeceptum, quod cor tangat, facilem erga mortem te potissimum reddet, si consideraveris et, quales sint res subjectae, a quibus te divelli oportebit, et quales mores, quibuscum animus tuus non amplius commistus erit. Iis tamen offendi nequitiam te oportet, sed eorum curam gerere, eosque placide ferre; nihilominus meminisse, tibi ab hominibus non idem tecum sentientibus esse discendum: hoc enim solum, si quidem forte, nos retraheret et in vita retineret, si cum hominibus eadem decreta probantibus vivere liceret. Nunc autem vides, quanta molestia ex dissensu eorum, quicum vivitur, oriatur, ut dicere libeat: « Citius veni, Mors, ne quando etiam mei ipsius obliviscar! »

4. Qui peccat, sibi peccat; qui injuriam facit, sibi ipsi injuriam facit, quippe se ipsum malum reddens.

5. Sarpe injuste agit, qui nihil facit, non is modo, qui aliquid facit.

6. Sufficient, quae praesens est, comprehensibilis notio, et, quae praesens est, actio societati conveniens, et quae praesens est, animi affectio boni consulens, quidquid ex causa *externa* proficiscitur.

7. Visum tollere: extinguere animi impetum: principalem animi partem in sua potestate habere.

8. In brutas animantes una divisa est anima; animalibus ratione praeditis unus animus rationalis distributus est, quemadmodum omnium terrenorum una est terra, et una luce cernimus unumque aerem spiramus, quotquot visus et animae participes sumus.

9. Quaecunque aliquid commune habent, ad id, quod ejusdem generis est, tendunt. Terrenum omne vergit ad terram, in idem confluit humidum omne et pariter aerium, ut opus sit rebus dirimentibus ac vi. Ignis quidem sursum fertur; omni tamen cum igne, qui hic est, tam promptus accendi, ut etiam materia quacvis, quae paulo siccior est, facile accendatur, quoniam minus habet admistum, quo incendium prohibeatur. Itaque quidquid communis naturae rationalis particeps est, pariter ad cognatum tendit, vel magis etiam. Quanto enim ceteris prestantius est, tanto paratius est, cum affinis misceri et confundi. Hinc, ne longius abeam, in iis, quae ratione carent, reperiuntur examina, greges, pullorum nutritiones et quasi amores: anima enim jam in his insunt, et in praestantiore reperitur intensius congregandi studium, quale neque in plantis inest neque in lapidibus lignisque. In animalibus vero ratione praeditis civitates, amicitiae, familiae, conventus atque in

οἰκοί, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πόλεμους συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἔτι κρείττονων, καὶ ἐκ διεστηχότων τρόπον τινὰ ἔνωσις ὑπέστη, οἷα ἐπὶ τῶν ἀστρων. Οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ κρείττον ἐπαναβάσις συμπάθειαν καὶ ἐν διεστώσιν ἐργάσασθαι δύναται. Ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. Μόνα γὰρ τὰ νοερά νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύββουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. Ἀλλ' ὁμοὺς καίτοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται· κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὅψει δὲ, ὃ λέγω, παραφυλάσσω. Ὁ ἄσσω γοῦν εὗροι τις ἂν γεωδὲς τι μηδὲν γεώδους προσαπτόμενον, ἤπερ ἀνθρώπων ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

ι'. Φέρει καρπὸν καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνθήθεια κυρίως τέττιφεν ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο. Ὁ λόγος δὲ καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ' ἕτερα, ὁποῖόν τι αὐτὸς ἐστὶν ὁ λόγος.

ια'. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἕνα δὲ καὶ συνηγοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσι χρηστοί. Ἐξεστὶ δὲ καὶ σοί· ἡ εἰπέ, τίς ὁ κωλύων;

ιβ'. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεισθαι, ἡ ὀχυμάζεσθαι θέλων· ἀλλὰ μόνον ἐν θέλει, κινεῖσθαι καὶ ἰσχεσθαι, ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

ιγ'. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν περιστάσιν· ἔξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ ἐνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

ιδ'. Πάντα ταῦτα, συνθήη μὲν τῇ πείρᾳ· ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ· ῥυπαρά δὲ τῇ ὕλῃ. Πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκείνων, οὐς κατεθάψαμεν.

ιε'. Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἔστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα περὶ αὐτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. Τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

ις'. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

ιζ'. Τῷ ἀναβρίφέντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενέχθηναι, οὐδὲ ἀγαθὸν τὸ ἀνενεχθῆναι.

ιη'. Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὅψει, τίνας χριτὰς φοβῆ, οἷους καὶ περὶ αὐτῶν ὄντας χριτὰς.

ιβ'. Πάντα ἐν μεταβολῇ. Καὶ αὐτὸς σὺ ἐν διηγεῖ καὶ ἀλλοιώσει, καὶ κατὰ τι φοροῖ· καὶ ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

κ'. Τὸ ἄλλου ἀμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

κα'. Ἐνεργείας ἀπόλησις, ὁρμῆς (καὶ) ὑπολήψεως πᾶν, καὶ ὅσον θάνατος, οὐδὲν κακόν. Μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, ὅσον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μεираχίου, τὴν νεότητά, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος. Μήτιθι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρὶ·

bellis foedera pacis atque induciae. In iis, quae etiam praestantiora sunt, vel ex longe distantibus quodammodo unitas subsistit, ut in astris. Sic adscensus ad id, quod praestantius est, etiam inter distantia mutuam affectionem efficere potest. Jam vide id, quod nunc fit. Sola enim animalia ratione praedita nunc mutui illius inter se studii et inclinationis oblita sunt, atque confluxus ille hic tantum non cernitur. Veruntamen, fugiant licet homines, undique occupantur; praevallet enim natura, atque diligenti contemplatione id, quod dico, comperies. Etenim facilius reperies terrenum aliquid nulli rei terrenae adjunctum, quam hominem ab homine prorsus avulsum.

10. Fert fructus et homo et deus et mundus, et suo quodvis tempore fert, nam quod usu loquendi hoc de vite aliisque hujus generis tritum est, id nihil ad rem. Ratio autem fructum habet et communem et proprium ejusmodi, cujusmodi est ipsa ratio.

11. Si potes, meliora edoce: sin minus, memento, ad hoc tibi datam esse mansuetudinem. Etiam dii talibus propitii sunt iisque adeo ad quaedam consequenda, ut sanitatem, divitias, gloriam, opem ferunt. Idem tibi licet: aut dic, quis sit, qui te prohibeat.

12. Laborem sustine neque ut miser, neque ut qui miserationem aut admirationem consequi velis, sed unum modo tibi sit propositum, moveri et motum sistere, prout ratio civilis exigit.

13. Hodie ex omni, in qua versabar, molestia evasi, vel potius omnem molestiam foras ejeci; extra enim non erat, sed intra in opinionibus.

14. Omnia haec, familiaria usu, caduca tempore, sordida materia. Omnia nunc talia, qualia sub iis, quos sepe livimus.

15. Res foris consistunt, ipsae apud se, nec quidquam sui norunt nec pronunciant. Quid igitur de iis pronunciat? Principatus animi.

16. Non in affectione, sed in actione bonum et malum animalis ratione praediti et ad civitatem nati situm est, quemadmodum virtus ejus ac vitiositas non in affectione, sed in actione cernitur.

17. Lapidis projectio nec malum deorsum ferri, nec bonum, sursum ferri.

18. Demitte te penitus in eorum mentes, et videbis, quales iudices metuas et quales in sua ipsorum causa sint iudices.

19. Omnia in mutatione. Atque tu ipse in perpetua variatione et quodammodo corruptione, atque totus mundus.

20. Alterius peccatum ibi relinquendum.

21. Cessatio actionis, quies et, ut ita dicam, mors conatus et opinionis, nil mali. Transi jam ad aetates, pueritiam puta, adolescentiam, juventutem, senectutem, etiam harum omnis mutatio mors, sed numquid mali? Transi porro ad vitam sub avo, deinde sub matre, post sub patre transactam, et quum multas alias vicissitudines ac mutationes

καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολήξεις εὗρισκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, Μῆτι δεινόν; Οὕτως τοῖνον οὐδὲ ἡ τοῦ θλου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

κδ'. Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ τοῦ θλου, καὶ τὸ τούτου. Τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα νοῦν δικαῖ-κὸν αὐτὸ ποιήσης· τὸ δὲ τοῦ θλου, ἵνα συμμνημονεύσης τίνος μέρος εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσης, πότερον ἀγνοία ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ, ὅτι συγγενές.

κε'. Ὡς περ αὐτὸς οὐ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ πᾶσα πρᾶξις σου συμπληρωτικὴ ἐστὼ ζωῆς πολιτικῆς. Ἥτις ἐάν οὖν πρᾶξις σου μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πῶρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινοικὸν τέλος, ἀβτὴ διασπᾶ τὸν βίον, καὶ οὐκ εἴ ἕνα εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστίν, ὥς περ ἐν δῆμῳ ὁ τὸ καθ' αὐτὸν μέρος διῆσάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας.

κδ'. Παιδίων ὄργαι, καὶ παίγνια, καὶ πνευμάτια νεκρῶς βαστάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς Νευκίας.

κε'. Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλικοῦ αὐτὸ περιγράφας θέασαι· εἴτα καὶ τὸν χρόνον περιόριστον, ὅσον πλείστον ὕφιστασθαι πέφυκε τοῦτο τὸ ἰδίως ποῖόν.

κς'. Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ, ποιοῦντι ταῦτα ὅλα κατεσκευάζονται· ἀλλὰ ὀλις.

κς'. Ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, δέλεθε ἔσω, καὶ ἴδε, ποιοὶ τινές εἰσιν. Ὅφει, ὅτι οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τοῦτοις τίποτε περὶ σοῦ δοκῇ. Εὐνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ· φύσει γὰρ φίλοι. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ παντοίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, δι' ὀνειρῶν, διὰ μαντείων, πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ ἐκείνοι διαφέρονται.

κη'. Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Καὶ ἦτοι ἐφ' ἑκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ θλου διάνοια· ὅπερ εἴ ἐστιν, ἀποδέχου τὸ ἐκείνης ὁρμητίν· ἢ ἀπαξ ὠρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολουθήσιν καὶ τί ἐν τίνι· τρόπον γὰρ τινα ἄτομοι, ἢ ἄμερῃ· τὸ δὲ θλον, εἴτε θεός, εὖ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, μὴ καὶ σὺ εἰκῇ. Ἦδη πάντας ἡμᾶς γῇ καλύψει· ἐπειτα καὶ αὕτη μεταβαλεῖ· κακείνα εἰς ἀπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκείνα εἰς ἀπειρον. Τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ τὸ τάχος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

κθ'. Χειμάρρους ἢ τῶν θλων αἰτία· πάντα φέρει. Ὡς εὐτέλῃ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς οἰεταί, φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπια! μυσῶν μεσά. Ἀνθρώπε, τίποτε; ποίησον, ὃ νῦν ἢ φύσις ἀπαιτεῖ. Ὅρμησον, ἐάν διδῶται, καὶ μὴ περιβλέπου, εἴ τις εἴσεται· μὴ δὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἑλπίε· ἀλλὰ ἀρχοῦ, εἴ τὸ βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἐκδασιν, ὡς ὁ μικρόν τι ἐστὶ, διανοοῦ. Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς

et cessationes deprehendis, te ipse interroga, « Numquid mali? » Sic igitur neque totius vitæ cessatio et quies et mutatio.

22. Recurrito ad mentem et tuam ipsius et universi et hujus hominis; ad tuam, ut justitiæ studiosam eam reddas; ad universi, ut recorderis, cujus sis pars; ad alterius, ut intelligas, num ignorantia sit an consilium, et simul cogites, esse tibi cognatam.

23. Ut tu ipse ad corpus quoddam civile complendum natus es, sic singulæ actiones tuæ ad vitam civilem complendam faciant. Quæcunque igitur actio tua nec propiorem nec remotiorem rationem ad communem illum finem habet, ea vitam tuam divellit, neque eam unam esse patitur, sed seditiosa est instar ejus, qui in populo suæ factionis homines a tali consensu dirimit.

24. Puerorum rixæ et ludicra, et animulæ cadavera gestantes, ita ut vehementius nos afficiat illud Nevkias.

25. Accede ad qualitatem formæ eamque a materia secretam contemplare: deinde longissimum tempus define, quod res hujus singularis qualitatis per naturam suam durare possit.

26. Perpressus es innumerabilia idcirco, quod non eras contenta mente tua faciente ea, ad quæ comparata est. Verum satis!

27. Ubi alii te reprehendunt aut oderunt aut tales contra te clamores tollunt, adi animulas eorum, penitus te intus in eas demitte, et vide, quales quidam sint. Videbis, non oportere te angere, ut illis nescio quæ opinio de te sit. Bene tamen iis velle debes: natura enim amici estis. Quia etiam dii iis omni ratione consulunt per somnia, per vaticinia, in iis tamen rebus, quæ iis curæ sunt.

28. Eædem sunt mundi vicissitudines in orbem redeuntes sursum, deorsum, a sæculo in sæculum. Atque aut ad singula quæque consilium capit universi mens; quod si est, excipe id, quod ex ejus consilio proficiscitur; aut semel consilium cepit, reliqua autem per consequentiam fiunt et unum* quodammodo conficiunt; aut atomi et corpora individua. Summa autem rei: si deus est, omnia bene habent; si omnia consilio carent, noli tu sine consilio agere. Jamjam terra nos omnes occultabit; mox et ipsa mutabitur. et illa mutabuntur in infinitum, et rursus hæc in infinitum. Nam si quis hos mutationum et vicissitudinum fluctus eorumque celeritatem consideraverit, omnia mortalia contemnet.

29. Torrens est rerum omnium natura: omnia rapit. Quam viles quoque civilis peritiæ studiosi et, ut opinantur, ex philosophiæ præscriptis negotia gerentes homunciones! quam plena mucro! Mi homo, quid tandem? fac quod nunc natura abs te postulat. Aggredere rem, si tibi datur, neque circumspice, an quis cogniturus sit; et noli sperare Platonis rempublicam, sed sufficiat tibi, si vel minimum res procedit, et cogita, hunc ipsum eventum non parvi quid esse. Decreta enim eorum quis mutare potest? sine horum autem

μεταβάλλει; χωρίς δὲ δογμάτων μεταβολῆς τί ἄλλο, ἢ δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων; Ὑπαγε νῦν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. Ὁφονται, εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγωγῆσαν· εἰ δὲ ἐτραγώδησαν, οὐδεὶς με κατακέκρικε μμείσθαι. Ἀπλοῦν ἐστί καὶ αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον· μὴ με ἄπαγε ἐπὶ σεμνοτυρίαν.

λ'. Ἀνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετάς μυρίας, καὶ πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. Ἐπινοεῖ δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ τὸν μετὰ σε βιωθήσμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβαροῖς ἔθνεισι βιούμενον· καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, ὅσοι δὲ, ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε, τάχιστα ψέξουσιν· καὶ ὡς οὔτε ἡ μνήμη ἀξιολογόν γε, οὔτε ἡ ὄξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

λα'. Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. Δικαιοσύνη δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τοῦτέστιν, ὁρμὴ καὶ πρᾶξις, καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι, ὡς τοῦτο σοι κατὰ φύσιν ὄν.

λβ'. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλούντων σοι δύνασαι, ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἡδὴ σεαυτῷ, τῷ τὸν ὅλον κόσμον περιεληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν αἰδίων αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου πράγματος ταχέϊαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, ἀχανεὶς δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

λγ'. Πάντα, ὅσα ὄρεξ, τάχιστα φθαρῆσεται καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρῆσονται. Καὶ ὁ ἐσχατογῆρος ἀποθάνων εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

λδ'. Τίνα τὰ ἡγεμονικά τούτων, καὶ περὶ ὅα ἐσπουδάκασιν, καὶ δι' ὅα φιλοῦσι καὶ τιμῶσι! Γυμνὰ νόμιζε βλέπειν τὰ ψυχάρια αὐτῶν. Ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὡφελεῖν ἐξυμνοῦντες, ὅση οἴησις!

λε'. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβολή. Τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται, (καὶ) ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαυτὸ ἕτερα ἔσται. Τί οὖν λέγεις; ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ πάντα αἰεὶ κακῶς ἔσται, καὶ οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἢ διορθώσασα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαιλέτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

λς'. Τὸ σαπρὸν τῆς ἐκάστῃ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, δαστάρια, γράσος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα· καὶ ὑποστάθμαι ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος· καὶ τριχία ἡ ἐσθῆς· καὶ αἵμα ἡ πορφύρα· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. Καὶ τὸ πνευματικὸν δὲ ἄλλο τοιούτων, ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

λζ'. Ὅλις τοῦ ἀθλοῦ βίου, καὶ γογγυσμοῦ, καὶ πι-

mutatione, quid aliud, quam servitus ingemiscientium et persuasum habere simulantium? I nunc, et Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi narra! Viderint, an, quid natura communis vellet, intellexerint et se ipsi sub disciplina tenuerint. Si vero tragicorum more egerunt, nemo me, ut eos imitarer, damnavit. Simplex est et verecundum philosophia: opus: noli me ad fastum gravitate tectum abducere.

30. E superiore loco intueri greges innumerabiles, caerimonias innumerabiles et navigationis genus omne in tempestatibus et maris tranquillitate, et rerum praeteritarum, praesentium et decedentium differentias. Contemplare vero etiam vitam dudum sub aliis transactam, et post te transigendam eamque, quae nunc in barbaris gentibus degitur, et quam multi sint, qui ne nomen quidem tuum norint, quam multi, qui ejus mox obliviscuntur, quam multi, qui quum nunc fortasse te laudent, mox vituperaturi sint, atque nec memoriam, nec gloriam neque aliud quidvis ullius pretii esse.

31. Tranquillitas mentis in iis, quae ab externa causa proficiscuntur. Justitia in iis actionibus, quarum tu ipse es in causa, hoc est, agendi impetus et actio, quibus hic tantum finis propositus est, ut id, quod societati prosit, facias, ut quod naturae tuae consentaneum sit.

32. Ex iis, quae tibi molestiam creant, multa supervacanea tollere potes, quippe quae tota in opinione tua sita sint: atque amplum liberumque spatium tibi comparabis, si totum mundum mente complexus fueris et aeternum aevum consideraveris et singulatim celerrimam omnium rerum mutationem contemplatus fueris, quam breve sit inter ortum et dissolutionem temporis spatium, quam immensum contra, quod ortum praecessit, quam infinitum pariter id, quod dissolutionem sequetur.

33. Omnia, quae vides, brevi corrumpuntur, et haec qui corrumpi vident, et ipsi brevi corrumpuntur, et qui extrema confectus senectute moritur, in idem redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

34. Quales sunt horum mentes! quibus rebus studuerunt, quas ob causas diligunt et colunt! Nudas eorum animulas intueri adsuesce. Quando vel vituperando nocere vel laudando prodesse sibi videntur, quanta opinatio!

35. Amissio nihil aliud est, nisi mutatio. Hac autem gaudet universi natura, secundum quam omnia bene fiunt, ab aeterno eadem ratione facta sunt et in infinitum alia ejusdem generis erunt. Quid igitur dicis? Omnia facta esse, omniaque semper futura esse male, et nullam in tot diis unquam facultatem esse repertam, quae ea corrigeret, sed mundum ejus infelicitatis damnatum esse, ut perpetuis malis affligatur?

36. Putredo materiae cuique rei substratae: aqua, pulvis, ossicula, fœtor: rursus calli terrae, marmora; aurum et argentum, faeces; pili, vestis; sanguis, purpura et reliqua omnia ejusdem generis. Etiam animula alià ejusmodi, ex aliis in alia transiens.

37. Jam satis miseræ vitæ est et murmurationis et scurri-

θηκισμοῦ. Τί ταράσσει; τί τούτων καίνον; τί σε ἐξίστησι; τὸ αἵτιον; ἴδε αὐτό. Ἄλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. Ἐξω δὲ τούτων οὐδὲν ἐστίν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἦδη ποτὲ ἀπλούστερος καὶ χρηστότερος γένου. Ἴσον τὸ ἕκατόν ἐτεσι, καὶ τὸ τριὰς ταῦτα ἱστορῆσαι.

λγ'. Εἰ μὲν ἤμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. Τάχα δ' οὐχ ἤμαρτεν.

λδ'. Ἦτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοεῖρας πάντα, ὡς ἐνὶ σώματι, ἐπισυμβαίνει, καὶ οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινομένοις μέμψασθαι· ἢ άτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ κυκεῶν καὶ σκεδάσμος. Τί οὖν ταράσσει; Τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις. Τέθηκας, ἐφθαρσαι, ὑποκρίνη, τετηρίωσαι, συναγέλῃ, βόσκη;

μ'. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ δύνανται. Εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὐχῃ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὐχῇ διδόναι αὐτοὺς τὸ μῆτε φοβεῖσθαι τι τούτων, μῆτε ἐπιθυμεῖν τινος τούτων, μῆτε λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι τούτων μᾶλλον, ἢ περὶ τὸ μὴ παρεῖναι τι τούτων, ἢ τὸ παρεῖναι; πάντως γὰρ, εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. Ἀλλὰ ἰσὺς ἐρεῖς, ὅτι· Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν. » Εἴτα, οὐ κρείσσον γρηθῆναι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ διατρέσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; Ἀρξαι γοῦν περὶ τούτων εὐχεσθαι, καὶ ὀφεί. Οὗτος εὐχεται· Πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης! σύ· Πῶς μὴ ἐπιθυμῶ τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης! Ἄλλος· Πῶς στερηθῶ ἐκείνου! σύ· Πῶς μὴ χρῆζω τοῦ στερηθῆναι! Ἄλλος· Πῶς μὴ ἀποβάλλω τὸ τεχνίον! σύ· Πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν! Ὁλως (δὲ) ὥδε ἐπίτρεψον τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει, τί γίνεται.

μα'. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἦσαν μοι αἱ δουλῖαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησιν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ ὄν, πῶς ἡ διάνοια συμματαλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραχτῇ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. Οὐδὲ τοῖς ἱατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, ἀταφρυνάττεσθαι, ὡς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς. Ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐν νόσῳ, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει· τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δὴποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀφυσιολόγῳ συμμελῶσαι, πάσης αἰρέσεως κοινόν, πρὸς μόνῳ (δὲ) νῦν τῷ πρᾶσσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ, δι' οὗ πράσσει.

μβ'. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντία προσκόπτης, εὐθὺς πυθάνου σεαυτοῦ, δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναισχυντοὶ μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. Μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ δύναντον. Εἷς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναισχυντῶν, οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὅτιον ἀμαρτανόντος, ἔστω σοι πρόχειρον. Ἄμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς

litatis! Quid perturbaris? quid in nis novi? Quid te percellit? num forma? vide eam! num materia? vide eam! Praeter has autem nihil est. Quin etiam erga deos fac tandem aliquando simplicior fias ac melior. Perinde est centum ac tribus annis hac contemplari.

38. Si quis peccavit, ibi malum est; fortasse tamen non peccavit.

39. Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori eveniunt omnia, nec par est, partem queri de iis, quae in commodum totius eveniunt, vel atomi et nihil aliud nisi confusio et dissipatio fortuita. Quid igitur perturbaris? Menti* dic: Mortua es, corrupta es, simulas, efferata es, pecudis more congredieris et pascaris.

40. Aut nihil possunt dii aut possunt. Si igitur nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non potius eos precibus rogas, ut tibi dent, ne quid horum extimescas aut cupias neque tali re doleas, quam ut horum aliquid vel absit vel adsit? Omnino enim, si hominibus auxilium prestare possunt, in talibus quoque id possunt. Verum fortasse dices: « Hac dii in mea potestate posuere. » Itane vero praestat, iis, quae tui sunt arbitrii, cum libertate uti, quam ea, quae tui arbitrii non sunt, animo aerviili et abjecto curare? Quis tamen tibi dixit, deos nobis non ad ea quoque, quae in nostra potestate sunt, opem ferre? Hac igitur ab iis precari incipe, et videbis. Alius precatur: utinam mihi contingat concubitus cum illa! Tu: utinam non appetam illius concubitum! Alius: utinam eo priver! Tu: utinam non opus habeam eo privari! Alius: utinam filiolum non amittam! Tu: utinam non metuam amittere! Huc omnino verte vota tua, et vide, quid futurum sit.

41. Epicurus, Quum aegrotarem, inquit, non sermones mihi erant cum iis, qui me invisebant, de corporis affectionibus neque de rebus istiusmodi cum iis, ait, colloquebar; sed perpetuo ea, quae crepta erant, de natura rerum disserebam, et in eo ipso occupatus eram, quomodo mens, quamquam istiusmodi in corpusculo motuum particeps, tamen, suum bonum servans, imperturbata staret; neque medicis, inquit, occasionem praebebam sese jactandi, quasi magni quid facerent, sed vita et bene et beate agebatur. Eadem, quae ille, tu quoque fac in morbo, cum aegrotas, et in quacunque alia molestia: nam a philosophia non deficere neque cum indocto et naturae rerum ignaro garrere, id omaibus philosophorum sectis commune est, sed in ea tantum re, quae nunc in manibus est, occupari atque instrumento, quo haec res perficitur.

42. Quum alicujus impudentia offenderis, statim te interroga, « fierine igitur potest, ut in mundo non sint impudentes? » non potest. Noli ergo postulare, quod fieri nequit: nam hic quoque unus est illorum impudentium, quos in mundo esse necesse est. Idem vero et de versuto et infido et quolibet vitioso in promptu tibi sit; simulatque enim recordatus fueris, fieri non posse, quin talium hominum genus sit, singulis eorum te aequorem praebabis. Utile

τοὺς καθ' ἑνα. Εὐχρηστον δὲ κακῆϊν εὐθὺς ἐννοεῖν, τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἀμάρτημα. Ἔδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν θγνώμονα τὴν πρᾶξιν, πρὸς δὲ ἄλλον ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὅπως δὲ ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον· πᾶς γάρ ὁ ἀμαρτάνων ἀμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ πεπλάνηται. Τί δὲ καὶ βέβλησαι; εὐρήσεις γάρ μηδένα τούτων, πρὸς οὓς καὶ παροξύνῃ, πεπειρηκότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χεῖρων ἐμελλε γενήσθαι· τὸ δὲ κακὸν σου καὶ τὸ βλαβερὸν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. Τί δὲ κακὸν ἢ ξένον γέγονεν, εἰ ὁ ἀπαιδεύτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει; ὅρα, μὴ σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόχῃς τούτον τοῦτο ἀμαρτήσθαι. Σὺ γάρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκὸς ἐστὶ τοῦτον τοῦτο ἀμαρτήσθαι, καὶ ὁμῶς ἐπιλαθόμενος θαυμάζεις, εἰ ἡμάρτηκε. Μάλιστα δὲ, ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμῃ, εἰς ἐαυτὸν ἐπιστρέφῃς. Προδήλως γάρ σὸν τὸ ἀμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτου [τὴν] διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδούς, μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μὴ δὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπὸν. Τί γάρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἀνθρώπων; οὐκ ἀρκῇ τούτῳ, ὅτι κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἔπραξας, ἀλλὰ τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῆται, ὅτι βλέπει, ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουν. Ὅσπερ γάρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, ἅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργεῖν ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἀνθρώπος εὐεργετικὸς πεφυκὼς, ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, πεποιήκε, πρὸς δὲ κατεσκευάσται, καὶ ἔχει τὸ ἐαυτοῦ.

BIBAIION I.

α'. Ἔσθι ποτὲ ἄρ', ὧ ψυχῇ, ἀγαθῇ, καὶ ἀπλῇ, καὶ μία, καὶ γυμνῇ, φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γέυση ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ στερκτικῆς διαθέσεως; Ἔσθι ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ ἀνεπιδέξ, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου, πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου ἢ χώρας, ἐν ᾧ εὐκαιρίας, οὐδὲ ἀνθρώπων εὐχρηστοσίας; Ἀλλὰ ἀρχεσθήσῃ τῇ παρούσῃ κτασάσει, καὶ ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι, καὶ συμπίσεις σεαυτὴν, ὅτι πάντα σοι πάρεστι, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι, καὶ εὖ ἔξει, ὅσα φίλων αὐτοῖς, καὶ ὅσα μέλλουσι δώσειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; Ἔσθι ποτὲ ἄρα τοιαύτη, ὅλα θεοὶς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω συμπολιτεύεσθαι, ὥς μήτε μέμψεσθαι τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

β'. Παρατῆρει, τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ

vero etiam illud est, statim cogitare, quam natura homini virtutem dederit contra hoc peccatum; nam dedit, tanquam remedium, contra ingratum mansuetudinem, contra alium aliam quandam facultatem. Omnino autem tibi licet, meliora edocere eum, qui deceptus est; quisquis enim peccat, a fine sibi proposito aberrat et deceptus est. Quidnam vero damni tibi illatum est? neminem enim eorum, quibus irascaris, quidquam fecisse reperies, quo mens tua pejor redatur; atque in eo tamen omne malum ac damnum tuum consistit. Quid vero novi aut insoliti fit, ubi indoctus id, quod indocti est, facit. Vide, ne potius te ipsum reprehendere debeas, qui non exspectaveris, fore, ut is hoc peccatum committeret. Nam tu, quamquam ratione nactus eras occasiones cogitandi, credibile esse, hunc ita esse peccaturum, tamen ejus oblitus eum deliquisse miraris. Potissimum autem ubi aliquem ut infidum aut ingratum accusas, in te ipsum descende. Manifesto enim peccatum tuum est, sive, quoniam hominem ita affectum fidem tibi servaturum esse credidisti, sive, quoniam, beneficium quum dares, non simpliciter dedisti, nec tanquam qui ex ipsa actione omnem ejus fructum perciperes. Quid vero, beneficio in alterum collato, plus requiris? nonne sufficit tibi, quod naturæ tuæ convenienter aliquid egisti, sed hujus mercedem postulas? perinde atque si oculus idcirco, quod videt, mercedem postulet, aut pedes, quod ambulant. Quemadmodum enim hæc facta sunt ad munus aliquod, quo quum pro naturæ suæ conditione funguntur, habent, quod ipsorum est: sic etiam homo, utpote ad bene faciendum natus, si in alios beneficium contulit, aut iisdem auxilium præstitit in rebus mediis, fecit id, ad quod natus est, et, quod suum est, obtinuit.

LIBER X.

1. Erisne tandem aliquando, mi anime, bonus, et simplex, et unus, et nudus, et corpore, quod te circumdat, perlucidior? gustabisne tandem affectionem ad amorem et pietatem proclivem? Erisne tandem plenus et nullius rei indigens et nihil ulterius desiderans, nihili amplius appetens neque animati neque inanimati, quo voluptatibus fruaris? nec temporis, in quo diutius fruaris, nec loci aut regionis aut blandæ aeris * temperiei, aut hominum consensus? sed ea, quæ nunc est, conditione contentus delectaberis presentibus ac persuasum habebis, omnia (quæ) tibi adsunt, bene tibi habere et a diis profecta esse et bene habitura esse, quæcunque illis visa erunt et quæcunque daturi sunt ad salutem illius vivæ naturæ perfectæ et bonæ et justæ et honestæ et omnia gignentis et continentis et ambientis et complectentis, quæ, ut alia similia inde oriantur, dissolvuntur? Erisne tandem talis, qui cum diis hominibusque in tali societatis communione vivas, ut neque quidquam in iis reprehendas neque ab iis condemneris?

2. Observa, quid natura tua requiratur, quatenus natura

φύσεως μόνον διοικουμένου· ἔτα ποιεῖ αὐτὸ καὶ προσ-
ῖεσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι σου ἢ ὡς ζώου
φύσις. Ἐξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἢ ὡς
ζώου φύσις. Καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χει-
ρον μέλλει διατίθεσθαι ἢ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. Ἔστι
δὲ τὸ λογικοῦ εὐδὺς καὶ πολιτικόν. Τούτοις δὴ κανόσι
χρόμιενος, μηδὲν περιεργάζου.

γ'. Πᾶν τὸ συμβαίνειν ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς
πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν.
Εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι, ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσ-
χέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας, φέρε. Εἰ δὲ, ὡς μὴ πέ-
φυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γὰρ σε ἀπα-
ναλῶσαν. Μένειν σοι μέντοι, ὅτι πέφυκας φέρειν πᾶν,
περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ, φορητὸν καὶ ἀνε-
κτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν, ἢ
καθήκειν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

δ'. Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν εὐμενῶς, καὶ τὸ
παρορώμενον δεικνύναι. Εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, σεαυτὸν
αἰτιῶσθαι, ἢ μὴδὲ σεαυτὸν.

ε'. Ὅ τι ἂν σοι συμβαίῃ, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος
προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπολὴ τῶν αἰτίων συνέ-
κλωθε τήν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου, καὶ τὴν τούτου
σύμβασιν.

ς'. Εἴτε άτομοι, εἴτε φύσις, πρῶτον κείσθω, ὅτι
μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου, ὑπὸ φύσεως διοικουμένου· ἔπειτα,
ὅτι ἔχω πῶς οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. Τούτων
γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμὶ, οὐδὲν δυσαρ-
εστήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονειμμένων· οὐδὲν γὰρ
βλαβερόν τῷ μέρει, δὲ τῷ ὅλῳ συμφέρει. Οὐ γὰρ ἔχει
τι τὸ ὅλον, δὲ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ· πασῶν μὲν φύσεων
κοινὸν ἔχουσιν τοῦτο, τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειλη-
φύας τὸ μὴδὲ ὑπὸ τίνος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι
βλαβερόν τι ἑαυτῇ γεννᾶν. Κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνη-
σθαι, ὅτι μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, εὐαρεστήσω
παντὶ τῷ ἀποθάνοντι. Καθόσον δὲ ἔχω πῶς οἰκείως
πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μέλ-
λον δὲ στοχάζομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ
συμφέρον πᾶσαν ὁρμὴν ἑμαυτοῦ ἄξω, καὶ ἀπὸ τούναν-
τίου ἀπάξω. Τούτων δὲ οὕτω περαιωμένων, ἀνάγκη
τὸν βίον εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ πολίτου βίον εὐρουν ἐπινοή-
σεις, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολίταις λυσitelῶν,
καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζόμενον.

ζ'. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα φύσει περιέχεται ὑπὸ
τοῦ κόσμου, ἀνάγκη φθίρεσθαι· λεγέσθω δὲ τοῦτο ση-
μαντικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι· εἰ δὲ φύσει κακὸν τε καὶ
ἀνγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς
διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ
πρὸς τὸ φθίρεσθαι ἀπαρόρως κατεσκευασμένων. Πό-
τερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτῇ τὰ ἑαυτῆς μέρη
κακῶν, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης
ἐμπτωτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιαύ-
τὰ γενόμενα; ἀμώστερα γὰρ ἀπὸ θανάτου. Εἰ δὲ τις,
καὶ ἀφέντος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα
ἐξηγοῖτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι πεφυκέναι τὰ

tantum regitur : id deinde fac et admitte, nisi natura tua,
qua animal es, eo deterius se habitura sit. Deinceps ob-
servandum, quid natura tua, qua animal es, requirat.
Atque id omne admittendum, nisi natura tua, qua animal
es ratione præditum, eo deterius se habitura sit. Quod
autem naturæ, idem quoque civitati convenit. His jam
regulis utens ne ulla in re curiosius agas.

3. Quidquid contingit, ita contingit, ut tu id ferre natus
es, aut ut non natus es id ferre. Quod si tibi contingit, ut
natus es ferre, noli indignari, sed, ut natus es, perfer; sin,
ut non natus es ferre, noli gravari; peribit enim quum te
consumperit. Memento tamen, te natum esse ad quidvis
ferendum, quod ut tolerabile facias, in tua opinione situm
est, si cogitaveris, id tibi conducere aut tui esse officii, ut
id facias.

4. Si quis fallitur, benevole eum doce et errorem indica.
Si non potes, te culpa ipsum, aut ne te ipsum quidem.

5. Quidquid tibi contingit, id tibi ab æterno destinatum
erat, et complexa causarum series ab infinito hoc conjun-
xerat, ut et tu esses et hoc tibi contingeret.

6. Sive atomi, sive natura, primum positum sit, me par-
tem esse universi a natura administrati; deinde, me fami-
liari quadam ratione cum partibus ejusdem generis conjun-
ctum esse. Horum enim memor, quatenus pars sum, nihil
ægre feram eorum, quæ mihi ab universo tributa sunt;
nihil enim parti nocet, quod universo prodest. Non enim
habet quidquam universum, quod ei non prosit, quum et
omnes naturæ id commune habeant, et præterea universi
natura id acceperit, ut non ab ulla causa externa cogatur ad
id gignendum, quod ipsi noceat. Itaque quatenus recor-
dabor, me hujusmodi universi partem esse, quidquid obti-
gerit, id gratum acceptumque habeo. Quatenus autem
familiaris quadam ratione cum partibus ejusdem generis
conjunctus sum, nihil faciam communioni contrarium, sed
consulam cognatis et omnem conatum ad id; quod societati
communi prosit, dirigam et a contrario avertam. His ita
peractis, vita prospere mihi fluat necesse est, quemadmo-
dum vitam illius civis prospere fluere existimaris, qui per
actiones civibus utiles procedit, et quodcunque civitas ei
tribuat, libenter amplectitur.

7. Partibus universi iis omnibus, quæ natura tantum in
mundo continentur, necesse est corrumpi. Dixcris sic ad
graviter significandum « aliud atque aliud fieri. » Si autem
natura et malum et necessarium iis hoc esset, universum
non bene regeretur, partibus ejus in aliud atque aliud trans-
euntibus et ad corrumpendum varia ratione comparatis.
Utrum vero natura ipsa consilium cepit, partibus suis da-
mnum inferendi easque tales efficiendi, ut et fortuito et ex
necessitate in malum incidant, an eam latuit, tales eas fa-
ctas esse? utrumque enim incredibile. Quod si quis, etiam
nulla naturæ ratione nabita, id inde explicaret, quod hæ
semel ita comparatæ essent, vel sic ridiculum foret dicere,

μέρη τοῦ θλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντων θαυμάζειν, ἢ δυσχεραίνειν, ἄλλως τε καὶ τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. Ἦτοι γὰρ σχεδασμὸς στοιχείων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπή, τοῦ μὲν στερεομένου εἰς τὸ γεῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ εἰς τὸ ἀερῶδες ὥστε καὶ ταῦτα ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ θλου λόγον, εἴτε κατὰ περίωδον ἐκπυρουμένου, εἴτε αἰδίους ἀμοιβαῖς ἀνανεομένου. Καὶ τὸ στερεομένο δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. Πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθές καὶ τρίτην ἡμέραν ἐκ τῶν σιτίων καὶ τοῦ ἐλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιβρότην ἔλαβεν. Τοῦτο οὖν, ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. Ὑπόθου δ', ὅτι ἐκείνῳ σε λίαν προσπέχει τῷ ἰδίῳ ποιῶ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

η'. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθής, ἔμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσχε, μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἀπολλύης ταῦτα τὰ ὀνόματα, ταχέως ἐπάνει ἐπ' αὐτά. Μέννησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρων ἐβούλετό σοι σημαίνειν τὴν ἐπ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ τὸ ἀπαρενθύμητον τὸ δὲ σύμφρων, τὴν ἐκούσιον ἀπόδεξιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων τὸ δὲ ὑπέρφρων, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονούτος μορίου ὑπὲρ λίαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐάν οὖν διατηρῇς σεαυτὸν ἐν τοῦτοις τοῖς ὀνόμασι, μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. Τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ ἐν βίῳ τοιοῦτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀνασθητόν καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθρότοις θηριομάχοις, οἵτινες, μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὁμοῖς εἰς τὴν αὖριον φυλαγθῆναι, παραβληθισόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δόγμασιν. Ἐμβέβασον οὖν σεαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. Κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένῃς δύνῃ, μένε, ὥσπερ εἰς Μακάρων τινὰς νήσους μετωχισμένος ἔαν δὲ αἰσθῇ, ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἀπιθι θαρρῶν εἰ γωνίαν τινά, ὅπου κρατήσεις, ἢ καὶ παντάπασιν ἐξιθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς, καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, ἐν γε τοῦτο μόνον πράζας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελεθεῖν. Πρὸς μέντοι τὸ μεμνησθαι τῶν ὀνομάτων μεγάλως συλλήβεται σοι, τὸ μεμνησθαι θεῶν, καὶ ὅτιπερ οὐ κολαχέυεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα καὶ εἶναι τὴν μὲν συκὴν τὰ συκῆς ποιούσαν, τὸν δὲ κύνα τὰ κυνὸς, τὴν δὲ μέλισσαν τὰ μελίσης, τὸν δὲ ἀνθρώπον τὰ ἀνθρώπου.

θ'. Μίμος, πόλεμος, πτοία, νάρκα, δουλεία, καὶ ἡμέραν ἀπαλείψεται σοι τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, ἡ πόσα ὁ φυσιολογητὴς φαντάζῃ καὶ παραπέμπει. Δεῖ δὲ πᾶν οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐκάστων ἐπιστήμης

partes universi ita comparatas esse, ut mutarentur, simulque id, quasi aliquid, quod contra naturam eveniret, mirari aut id aegre ferre, quum praesertim in eadem dissolvantur singula, e quibus sunt composita; aut enim dissipatio atomorum est, aut mutatio et solidi quidem in terram, et spiritus in aerem, ita ut haec quoque recipiantur in rationem universi, sive hoc intra certum temporis circuitum coullagrat sive perpetuis vicissitudinibus renovatur. Quin ipsum illud solidum et spirabile noli putare idem, quod ab ortu fuit. Hoc enim quidquid est, heri et nudius tertius ex alimentis et aere, quem spiritus hausit, influxit. Id igitur, quod recepit, mutatur, non id, quod mater genuit. Fac autem, id te nimis annectere illi singulari modo affecto, nihil id revera obstare arbitror ei, quod nunc dixi.

8. Nomina adeptus viri boni, verecundi, veritatis studiosi, prudentis, concordis, magnanimi, cave ne aliis nominibus appelleris, et si haec nomina amiseris, celeriter ad ea redi. Memento autem prudentiae nomine tibi significari sedulam singularum rerum considerationem et diligenter institutam; concordiae nomine spontaneam eorum receptionem, quae a natura communi assignantur; magnanimitatis nomine intentionem partis intelligentis ejusque elationem supra levem asperumque carnis motum et gloriam et mortem et alia ejusmodi. Haec igitur nomina si tibi servaveris, neque tamen admodum appetens, et alii te illis appellent, alius eris et aliam inibis vitam. Talem enim esse, qualis adhuc fuisti, et in ejusmodi vita raptari et inquinari, hominis est prorsus sensu carentis et vitae avidi et istorum bestiariorum similis, qui, quamquam vulneribus ac sanie repleti, ut in crastinum diem servantur, orant, utpote eodem in statu iisdem ungibus et morsibus objiciendi. In hac igitur pauca nomina te recipe, et, si fieri potest, ut in iis mancas, mane, quasi in aliquas beatorum insulas tractus; si iis te excidere easque non tueri te sentis, audeat ab in angulum aliquem, ubi ea tuearis, aut omnino e vita abi, neque tamen iratus, sed simplici, libero ac modesto animo, ut qui hoc unum saltem in vita egeris, quod ita decessisti. Ut autem illorum nominum memineris, utique magnum tibi erit auxilium, si deorum memor fueris, atque eos nolle, animalia ratione pravilita ipsos adulari, sed velle, ut ea omnia sibi quam similissima fiant, ac ficum esse, quae faciat, quae ficus sint, et canem, quae canis, et apem, quae apis, et hominem, quae hominis.

9. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus quotidie delebunt illa sancta tua decreta.* Atque quam multa ratione a naturae studio aliena imaginis aut praetermittis! Omnia autem sic considerare et facere te oportet, ut et, quod praesens necessitas postulat, perficiatur, et facultas contemplandi exerceatur, et fiducia ex certa rei cujusque scientia orta

αὐθαδὲς σώζεσθαι, λαμβάνον, οὐχὶ κρυπτόμενον. Πότε γὰρ ἀπότρητος ἀπολαύσεις; πότε δὲ σεμνότητος; πότε δὲ τῆς ἐρ' ἐκάστου γνωρίσεως, τί τε ἐστὶ κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπὶ πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγκέχρηται, καὶ τίσι δύνανται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

15. Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν μέγα φρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ὑπογῆ ἀφύην, ἄλλος δὲ σιδία, ἄλλος δὲ ἀρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. Οὗτοι γὰρ οὐ λησται, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζης;

16. Πῶς εἰς ἄλλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι, καὶ διηνεκῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐνόησας, ὅτι ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπύοντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, ἀνέκην ὄλον ἐαυτὸν, δικαιοσύνη μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἐαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὄλων φύσει. Τί δ' ἐρεῖ τις, ἡ ὑπολήφεται περὶ αὐτοῦ, ἡ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται, δύο τούτοις ἀρκούμενος αὐτός, δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρᾶσσόμενον, καὶ φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἐαυτῷ ἀσφαλείας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκε, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἡ εὐθείαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθείαν περαίνοντι ἐπεσθαι τῷ θεῷ.

17. Τίς ὑπονοίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν, τί δαὲ πράχθῃαι; καὶ μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, ἀμεταστρεπτεῖ ταύτῃ χωρεῖν ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ συμβούλους τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι ἐὰν δὲ ἕτερα τίνα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνει, προΐεσαι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. Ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου· ἐπεὶ τοι ἤ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔστω. Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν ἐστι, καὶ παιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκός, ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἐπόμενος.

18. Πυθάνεσθαι ἐαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕψους γινόμενον, μῆτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. Μῆτι ἐπιλέλῃσαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνους καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἀρπάζουσιν, οὐ γερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμωτάτῳ ἐαυτῶν μέρει, ᾧ γίνεται, ὅταν ὀλέῃ (τις), πίστις, αἰδώς, ἀλήθεια, νόμος, ἀγαθὸς δαίμων;

19. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει ὁ πεπαιδευμένος καὶ αἰδῶμων λέγει· « Δὸς, ὁ θελεῖς, ἀπόλαβε, ὁ θελεῖς. » Λέγει δὲ τοῦτο οὐ καταθραυσνόμενος, ἀλλὰ πευθαρχῶν καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

20. Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκεῖ, ἡ ὧδε, ἐὰν τις πανταχοῦ, ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. Ἰδῶσσαν, ἱστορήσασσαν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον ἀλλήθινον κατὰ φύσιν

conservetur, latens quidem, nec vero abscondita. Quando enim simplicitate frueris? quando gravitate? quando cuiusque rei cognitione, qualis per naturam suam sit, et quem locum in mundo occupet, et quamdiu pro natura sua perdurare possit, et e quibus conflata sit, et quibus subesse possit, et quinam eam et dare et auferre possint.

10. Aranea, musca capta, se effert; alius, ubi lepusculum, alius, quum reticulo apuam, alius, quum apros, alius, quum ursos, alius, quum Sarmatas cepit. Nonne enim etiam hi latrones, si decreta spectaveris?

11. Viam ac rationem contemplandi, quo modo cuncta inter se mutantur, comparatam habe, et semper iis adhibe atque in hac parte te exerce; nihil enim est, quod perinde magnum animum efficiat. Exiit corpus et quum reputaverit, jamjam ab hominibus discessurum se hæc omnia relinquere debere, totum se permisit justitiæ in iis rebus, quas ipse agit, et in iis, quæ accident, naturæ universi. Quid autem alii de ipso dicant aut opinentur aut contra ipsum faciant, id ne cogitat quidem, quippe his duobus contentus, ut id, quod nunc agat, juste agat, et id, quod nunc obtingat, libenter amplectatur: reliqua omnia negotia ac studia omisit nihilque aliud cupit quam ut recta via legi convenienter progrediatur et deum sequatur recta progredientem.

12. Quid suspicione opus est, quum considerare tibi liceat, quid sit agendum, et, quum id perspexeris, placide et constanter hac progredi; si non perspexeris, assensum sustinere et optimos quosque in consilium adhibere; si alia aliqua his obstiterint, pro iis, quæ nunc sunt, rerum opportunitatibus considerate progredi, ei, quod justum videretur, firmiter adherentem. Optimum enim est, hoc consequi, quum certo ab hoc aberrare sit turpissimum. Quietus autem simul et agilis, alacris simul et compositus est, quisquis rationi in omnibus obsequitur.

13. Quamprimum e somno expergefactus es, te percontare numquid tua intersit, ut ab alio justa et honesta fiant. Nil interest. Numquid oblitus es, istos, qui aliis vel laudandis vel vituperandis tantopere se jactant, tales in lecto esse, tales ad mensam, qualia faciant, qualia fugiant, qualia sectentur, qualia furentur, qualia rapiant, non manibus pedibusque, sed pretiosissima sui ipsorum parte, qua, si quis velit, fides acquiratur, verecundia veritas, lex, genius bonus?

14. Naturæ pariter omnia danti ac recipienti probe institutus et verecundus homo: « da, inquit, quidquid vis; aufer quidquid vis! » Neque hoc dicit ferocia elatus, sed illi obtemperans et bene volens.

15. Parvum est, quod reliquum est. Vive ut in monte. Nihil enim refert, hic an illic, modo ubique, tanquam in urbe, sic in mundo. Videant, contemplentur homines ho-

ζῶντα. Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. Κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

ις'. Μηκέθ' ὀλιος περὶ τοῦ, οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα (δεῖ), διαλέγεσθαι, ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

ιζ'. Τοῦ ὁλοῦ αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγγραμῖς· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφῇ.

ιη'. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, ἐπιννοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει, ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θησκεῖν.

ιθ'. Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἅλλα. Εἴτα οἷοι ἀνδρονόμοι· καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες. Πρὸ ὀλίγου δὲ καὶ ἐδούλευον πόσοις, καὶ δι' οἷα· καὶ μετ' ὀλίγον ἐν τοιούτοις ἔσονται.

κ'. Συμφέρει ἕκαστῳ, ὃ φέρει ἕκαστῳ ἢ τῶν ὁλῶν ῥύσις. Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

κα'. « Ἐρᾷ μὲν ὁμοῦ γαῖα· ἔρᾳ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ »· ἔρᾳ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι, ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. Λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι σοι συνερῶ. Μῆτι δ' οὕτω κάκεινο λέγεται, ὅτι « φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι; »

κβ'. « Ἦτοι ἐνταῦθα ζῆς, καὶ ἡδὲ εὐθικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἠθέλες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ ἀπελειτούργησας. Παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. Οὐκοῦν εὐθύμει.

κγ'. Ἐναργὲς ἔστω αἰὲν τὸ, ὅτι τοιοῦτο ἐκείνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς πάντα ἐστὶ ταῦτα ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. Ἀντικρὺς γὰρ εὐρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· « σκῆλον ἐν ὄρει, φησί, (τὸ τεῖχος) περιβαλλόμενος, » καὶ « βδᾶλλον βοσκήματα. »

κδ'. Τί ἐστὶ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποίω νῦν; καὶ πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μῆτι κενὸν νοῦ ἐστὶ; μῆτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μῆτι προστετηχὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι;

κε'. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης· κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης. Ἄμα καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, ὃ βούλεται τι γεγενῆσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, νέμων, ὅσα ἕκαστος ἐπιβάλλει. Ὁ ἀρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

κς'. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφελὲς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· ἐξ οὗο οἶον; πάλιν τροφήν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα, αἰσθησιν, καὶ ὁρμήν, καὶ τὸ δλον, ζῶην, καὶ ῥύμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. Ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾶν, ὡς καὶ τὴν βρίθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῇ, ὁρῶμεν, οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἔττον ἐναργῶς.

κζ'. Συνεχῶς ἐπιννοεῖν, πῶς πάντα τοιαῦτα, ὅποια νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγένετο· καὶ ἐπιννοεῖν γενησό-

minem verum, naturæ convenienter viventem. Si eum non ferunt, occidunt : nam id satius, quam sic vivere.

16. Omnino non amplius, de eo, qualem oporteat esse bonum virum, disserere, sed talem esse.

17. Totius ævi ac totius naturæ cogitatio crebro tibi occurrat, et omnia singulatim spectata, quod ad materiam attinet, granum, quod ad tempus, terebræ circum actionem.

18. Ad unamquamque rem animum advertens, eam considera ut jam dissolutam, et in mutatione et quasi putredine et dissipatione versantem, aut quatenus quasi ad moriendum nata sit.

19. Quales sint vescentes, dormientes; coeuntes, excipientes, reliqua. Deinde quales, ubi inflantur, efferantur, irascantur et quasi ex sublimiore loco increpent; paulo ante autem quam multis servirent et ob quas res. Et paulo post inter tales erunt.

20. Confert cuique, quod cuique fert natura universi, et tum confert, quam illa fert.

21. « Amat imbrem terra, amat sanctus æther. » Amat mundus facere, quidquid futurum est ut fiat. Dico igitur mundo : « idem, quod tu, ego amo. » Numquid etiam sic dicitur illud, « amat hoc fieri? »

22. Aut hic vivis et adsuevisti : aut foras abisti et hoc volebas : aut moreris et munere defunctus es. Præter hæc nihil est. Esto igitur bono animo.

23. Semper tibi evidens sit, hujuscemodi aliquid esse agrum : et ut omnia hic eadem sint, quæ in vertice montis aut in littore aut ubicumque demum vis. Omnino enim vera reperies hæc Platonis : « ut septo, inquit, in monte mœnibus circumdatus » et « mulgens pecudem ».

24. Quidnam mihi est pars mea principalis? qualem ego eam nunc præsto? quam ad rem ea nunc utor? numquid intelligentia caret? num a communi societate soluta est et divulsa? num caruncula ita adfixa et admixta, ut simul cum ea convertatur?

25. Qui dominum fugit, fugitivus est : dominus autem est lex, et, hanc qui transgreditur, fugitivus. Neque vero minus qui dolet aut irascitur aut metuit, * quippe qui aversetur, factum esse aut fieri aut futurum esse aliquid eorum, quæ ab universitatis administratore constituta sunt, qui ipse lex est, cuique, quod suum est, tribuens. Ergo : qui aut metuit aut dolet aut irascitur, fugitivus est.

26. Hic discedit misso in uterum semine : id deinde alia natura excipiens excollit et absolvit factum — ex quali qualem! Alimentum rursus per gulam demisit, quod alia deinceps causa excipiens sensum inde et motum et omnino vitam ac vires — quot et quales res! efficit. Hæc igitur, quæ tanta caligine involuta fiunt, contemplari oportet, et vim illam sic cernere, ut eam, qua res vel deorsum vel sursum feruntur, cernimus, non oculis quidem, nec tamen minus clare.

27. Semper considerare, quomodo, qualia nunc fiunt, talia etiam antea facta esse omnia, et considerare, talia

μενα. Καὶ δια δράματα, καὶ σκηνὰς ὁμοειδείς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνω, πρὸ ὁμμάτων τίθεσθαι· ὅλον αὐλὴν ὄλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὄλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὄλην Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

κγ'. Φαντάζου πάντα τὸν ἐπ' ὥτινιουσιν λυπούμενον, ἢ δυσχερεστοῦντα, ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ καὶ ἀπολακτίζοντι καὶ κεκραγόντι· ὅμοιος καὶ δ' οἰμῶζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἐνδρασίαν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζῳῷ δέδοται, τὸ ἐκουσίως ἔπαισθαι τοῖς γνωστέοις· τὸ δὲ ἔπαισθαι ψιλόν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

κδ'. Κατὰ μέρος ἐπ' ἐκάστου, ὧν ποιεῖς, ἐφιστάνων, ἐπερωτᾷ σεαυτὸν, εἰ δ' θάνατος δεῖνόν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

λε'. Ὅταν προσκόπτῃς ἐπὶ τινος ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβάς, ἐπιλογίζου, τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις· ὅλον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶδος κρίνων, (ἢ) τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ δοξάριον, καὶ κατ' εἶδος. Τούτω γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς· συμπίπτοντος τοῦ, ὅτι βιάζεται· τί γὰρ ποιήσει; ἢ, εἰ δύνασαι, ἀφελε αὐτοῦ τὸ βιάζόμενον.

λα'. Σατύριονα ἰδὼν, Σωκρατικὸν φαντάζου, ἢ Εὐτύχη, ἢ Ὑμένα· καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σευῆρον φαντάζου· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καيسάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐπ' ἐκάστου τὸ ἀνάλογον. Εἴτα συμ-προσπιπτέτω σοι· ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ποουδῇ. Οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, καπνὸν, καὶ τὸ μηδὲν· μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι τὸ ἅπαξ μεταβαλὼν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ ἀρκεῖ σοι τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; Ὅταν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γὰρ ἐστὶ πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν γυμνάσματα λόγου, ἐωρακὸς ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; Μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσεως σαυτοῦ καὶ ταῦτα, ὥς δ' ἐρῶ-μένος στόμαχος πάντα ἐξοικεῖσιν, ὥς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅτι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

λβ'. Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐχ ἄπλοος, ἢ ὅτι οὐχ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήφεται· πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. Τίς γὰρ δ' κωλύων ἀγαθὸν εἶναι σε καὶ ἄπλοον; σὺ μόνον κρίνῃς μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. Οὐδὲ γὰρ αἰρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον εἶναι.

λγ'. Τί ἐστὶ τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὅτι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, ἐξεστὶν αὐτὸ πρᾶξαι, ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφασίζου, ὥς κωλυόμενος. Οὐ πρότερον παύσῃ στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι, ὅλον ἐστὶ τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοιοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης ποιεῖν τὰ οἰκεία τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν. πᾶν, δ' ἐξεστὶ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. Πανταχοῦ δὲ ἐξεστὶ. Τῷ

esse futura. Atque totas fabulas et scenas ejusdem generis, quas vel per experientiam tuam vel ex antiqua historia cognovisti, ob oculos ponere, veluti totam Hadriani aulam, totam Antonini aulam, totam aulam Alexandri, Philippi, Cræsi; omnia enim illa ejusdem generis fuerunt, modo per alios.

28. Hominem quemcunque ulla de re dolentem aut eam indigne ferentem similem animo tibi finge porcello, qui, dum mactatur, calcitrat et grunit — hujus etiam similis est is, qui solus in lectulo decumbens tacite alligationem nostram deplorat — et animal duntaxat rationi prædito datum esse, ut iis, quæ sunt, sponte obsequatur; simpliciter autem sequi omnibus necessarium.

29. Singulatim ad res, quas agis, singulas animum advertens te ipse interroga, num mors horrenda sit idcirco, quod te hac re privat.

30. Quum peccato alicujus offenderis, statim transiens tecum perpende, quid simile ipse pecces, ut, quod argentum pro bono habes aut voluptatem aut gloriosam et quæ hujus sunt generis. Huic enim rei intentus mox iræ oblivisceris, si etiam illud tibi succurrerit, eum vi coactum agere — quid enim faciet? — aut, si potes, libera eum vi illa cogente.

31. Satyronem ubi vides, Socraticum tibi finge Eutychem aut Hymena; et Euphratem quum vides, Eutychem cogita aut Silvanum; Alciphronem viso, animo tuo obversetur Tropæophorus, et, viso Xenophonte, Crito aut Severus; et te quum adspicis, Caesarum aliquem cogita, et sic in quolibet geminum ei aliquem. Tum tibi succurrat: ubi nunc sunt illi? nusquam aut ubicunque. Sic enim semper spectabis res humanas ut fumi ac nihili instar, præsertim quum simul recordatus fueris, id, quod semel mutatum sit, non per infinitum tempus esse duraturum. Tu autem, quamdiu? cur vero tibi non sufficit, spatium hoc tam breve, prout decet, transigere? Qualem materiam, qualem rem, in qua elaboras, fugis? Quid enim hæc omnia sunt, nisi exercitia rationis, quæ accurate, et, ut naturæ scrutatorem decet, ea, quæ in vita sunt, perspecta habet? Persiste igitur, donec etiam hæc tibi familiaria reddideris, quemadmodum bonus stomachus cuncta sibi reddit familiaria et ignis validus, quidquid injeceris, inde flammam et splendorem edit.

32. Nemini liceat, id, quod verum est, loquenti, te dicere non esse simplicem aut bonum, sed mentiat, quisquis horum aliquid de te opinatur. Quidquid autem hujus generis est, id in tua situm est potestate. Quis enim est, qui te prohibeat, quominus bonus et simplex sis? tu tantum certo statue, non diutius vivere, nisi talis sis futurus. Neque enim ratio te jubet, si non talis sis, diutius vivere.

33. Quid est, quod hac in re optime vel agi vel dici possit? nam quodcunque fuerit, id ipsum facere vel dicere licet, neque causari, te impediri. Non gemere desines, priusquam ita affectus fueris, ut quod voluptariis deliciæ, idem tibi sit, in quavis materia subjecta tibi que oblata ea facere, quæ propriæ hominis constitutioni consentanea sunt: fructus enim loco habendum est, quidquid secundum tuam naturam agere tibi licet. Ubique autem id licet. Cyhindru

μὲν οὖν κυλινδρῶν οὐ πανταχοῦ δίδονται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ὑπὸ φύσεως, ἢ ψυχῆς ἀλόγου, διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνισταμένα πολλά. Νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιτίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύνανται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Ταύτην τὴν βασιάνην πρὸ ὀμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεργήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρηνούς, μηκέτι μηδὲν ἐπιζητεῖ. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμιματα ἥτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστὶ τοῦ νεκροῦ, ἢ χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, οὐ θραύει, οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοσιῶν· ἐπεὶ τοι καὶ ὁ πάσχων αὐτό, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγίγνετο. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὃ τι ἂν κακὸν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χειρὸν γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπαινετώτερος, ὁρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. Ὅλος δὲ μέμνησο, ὅτι τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὁ πόλιν οὐ βλάπτει, οὐδὲ γε πόλιν βλάπτει, ὁ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. Ὁ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

λδ'. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογματῶν ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπομνησιν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας· οἷον·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χαμάδις χέει . . .

.....

ὡς ἀνδρῶν γενεή.

Φυλλάρια δὲ καὶ τὰ τεχνία σου· φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα καὶ γλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως καὶ τὰ διαδεχόμενα τὴν ὑστεροφημίαν. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα « ἐπὶ ἐπιγίγνεται ὥρη »· εἴτα ἀνεμος καταβέβληκεν· ἐπεὶ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. Τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν ἀπάντων· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις καὶ διώκεις. Μικρὸν καὶ καταμύσεις· τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη ἄλλος θρηνήσει.

λε'. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ δραστὰ, καὶ μὴ λέγειν, « Τὰ χλωρὰ θέλω »· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιοῦντός ἐστι. Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοήν, καὶ ὁσφρησιν, εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὁσφραντὰ ἐτοιμὴν εἶναι. Καὶ τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρώφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα, ὅσα ἀλῆσουσα κατεσκευάσται. Καὶ τοίνυν τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐτοιμὴν εἶναι· ἢ δὲ λέγουσα, « Τὰ τεχνία σωζέσθω, » καὶ « Πάντες, ὃ τι ἂν πράξω, ἐπαινεῖτωσαν, » ὀφθαλμός ἐστι, τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὁδόντες τὰ ἀπαλά.

λς'. Οὐδεὶς ἐστὶν οὕτως εὐποτος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήγονται τινες, ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν· μὴ τὸ πανύστατον ἔσται

quidem non datur, ut proprio suo ex motu ubique feratur neque aquar, neque igni, nec reliquis, quæ a natura aut anima ratione carente reguntur; multa enim sunt, quæ hæc coercent iisque resistunt. Mens autem et ratio per omnia, quæ obsistunt, secundum naturam et voluntatem suam procedere potest. Hanc facilitatem, qua ratio per omnia ferri potest, ut ignis sursum, lapis deorsum, cylindrus per declive, ob oculos tibi ponens, nihil amplius require. Reliqua enim omnia impedimenta aut corporei sunt cadaveris, aut sine opinione et ipsius rationis remissione nec vulnerant nec minimum quidem mali efficiunt; alioquin qui hoc pateretur, statim deterior fieret. In aliis quidem operibus, quicunque alicui contingat mali, eo ipso redditur deterius id, quod patitur; hic autem, si ita dicere licet, etiam melior fit homo et laude dignior, si iis, quæ ipsi obijciuntur, recte utitur. Omnino autem memento, civem indigenam nihil lardere, quod civitatem non lædat, nihil autem civitatem lardere, quod legem non violet; eorum autem, quæ infortunia dicuntur, nihil violat legem. Quod igitur legem non violat, id neque civitatem neque civem lardit.

34. Ei, qui veris decretis* acutus est, brevissimum et in medio positum sufficit, quo admoneatur de mœrore et metu abijciendis, ut

« Sternit humi frondes alias vis aspera venti »

.....

« sic hominum genus est. »

Foliola et liberi tui; foliola et ii, qui maximo sublato clamore, ut fidem dictis faciant, alios celebrant, aut e contrario diris devovent, aut clam vituperant et ridet; foliola pariter, qui famam posthumam excipient. Omnia enim hæc « veris nascuntur in hora. » Post ventus ea humum sternit: deinde silva alia in ipsorum locum profert. Brevitas autem temporis communis est omnibus; tu vero omnia perinde atque æterna forent, fugis et sectaris. Mox etiam tui clauduntur oculi, et eum, qui te extulit, mox alius lugebit.

35. Sani oculi est videre omnia, quæ sub visum cadunt, nec dicere: « viridia volo. » Hoc enim ejus est, qui oculis laborat. Sanum porro auditum et olfactum oportet ad omnia, quæ auditu aut olfactu percipi possunt, esse paratum. Bene valentis porro stomachi est, ad omnia alimenta pariter se habere, ac mola se habet ad omnia, ad quæ molenda fabricata est. Atque sic etiam mentis sanæ est, ad omnia, quæ eveniant, esse paratam. Illa vero, quæ « Liberos, » inquit, « mihi salvos esse volo », aut, « omnes quidquid faciam laudare volo, » oculi instar est, qui viridia poscit, et dentium, qui mollia.

36. Nemo adeo felix est, cui morienti non adstituri sint quidam, qui malo, quod accidit, lætantur. Bonus et sapiens fuerit: nonne tamen ad extremum erit, qui secum di-

τις, ὁ καὶ αὐτὸν λέγων, « Ἀναπνεύσωμέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν, ἀλλὰ ἡσθάνομην, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. » Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἔλλα ἐστὶ, δι' ἃ πολλὸς ὁ ἀπαλλακτικῶν ἡμῶν; τοῦτο οὖν ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσει, λογιζόμενος· ἐκ τοιούτου βίου ἀπερχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοὶ, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἡγωνισάμην, τῆς δαμῆν, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκείνῳ ἐθέλουσι με ὑπάγειν, ἄλλην τινὰ τυχόν ἐκ τούτου βασιάνην ἐλπίζοντες. Τί ἂν οὖν τις ἀντέροιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; Μὴ μέντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενῆς αὐτοῖς ἀπιθί, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἔθος διασώζων, φίλος, καὶ εὖνους, καὶ ὕλειος, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατούντος εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ τούτοις ἡ φύσις (σε) συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. Ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μὲν, οὐ μὴν ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀβιάστις· ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

λζ'. Ἐθίσον ἐπὶ παντός, ὡς οἷόν τε, τοῦ πρασσομένου ὑπὸ τίνος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν. « Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; » Ἀρχοῦ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ σαυτόν πρῶτον ἐξέταξε.

λη'. Μέννησο, ὅτι τὸ νευροσπαστοῦν ἐστὶν ἐκείνο, τὸ ἐνδὸν ἐγκεχυμμένον· ἐκείνο ῥητορεία, ἐκείνο ζωὴ, ἐκείνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἀνθρωπος. Μηδέποτε συμπεριφαντάζου τὸ περιεικείμενον ἀγγειῶδες, καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. Ὅμοια γὰρ ἐστὶ σκεπάριον, μόνον διαφέροντα, καλὸς προσφυτὴ ἐστίν. Ἐπεὶ τοι οὐ μᾶλλον τι τούτων ὀφελὸς ἐστὶ τῶν μορίων, χωρὶς τῆς κινούσης καὶ ἰσχύουσης αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὕφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

BIBAIION IA.

α'. Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· ἑαυτὴν ὁρᾷ, ἑαυτὴν διαρῖσοι, ἑαυτὴν, ποίαν ἂν βούληται, ποιεῖ, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρπούς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται), τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. Οὐχ, ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως, καὶ τῶν τοιούτων, ἀτελὲς γίνεταί· ἢ ὅλην πράξιν, ἐν τῇ ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντός μερούς, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, πλήρης καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προτελεῖν ποιεῖ· ὥστε εἰπεῖν, Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. Ἔτι δὲ περιέρεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενόν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὄφονται οἱ μετ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττώτερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης ἐκὼν οὖν ὅσοσόνον ἔχῃ, πάντα τὰ

cat : « Respirabimus tandem aliquando ab hoc paedagogo : nemini quidem nostrum gravis ac molestus fuit, sed sensi, eum nos tacite damnare. » Haec igitur de viro probo. In nobis autem quam multa alia sunt, propter quae a nobis liberari cupiant haud pauci? Haec igitur moribundus contempleris et libentius discedes, haec tecum reputans : « discedo e tali vita, in qua ipsi vitae socii, quorum gratia tantos suscepi labores, tot fudi preces, tantas sustinui curas, me migrare volunt, quod inde aliud quid levaminis sibi fore sperant. Quid igitur est, cur quis diutius hic morari cupiat? Nec tamen propterea illis minus benevolus hinc discede, sed mores tuos servans, amicus, benevolus, mitis; neque tamen contra quasi vi avellaris, verum, quemadmodum in eo, cui facilis mors contingit, animula facile corpore exsolvitur, talem etiam tuam ab his secessionem esse oportet; cum his enim natura te copulavit et coniunxit. Verum nunc dissolvit? Dissolvor igitur tanquam familiaribus, nec tamen reluctans, sed nulla vi coactus discedens : nam hoc quoque unum est eorum, quae naturae convenient. »

37. Solemne tibi sit, in singulis cujusvis actionibus, quoad fieri potest, tecum reputare : « Quorsum haec ejus actio spectat? » A te ipso autem fac initium teque primum explora.

38. Memento, illud, quod te quasi fidiculis huc illuc impellat, id esse, quod intus absconditum est; hoc est suadela, hoc vita, hoc, si verum volumus, homo. Noli igitur unquam cum eo mente complecti circumjectum tibi vas et instrumenta illa undique tibi afflicta : nam dolabrae sunt similia, abs qua eo tantum differunt, quod adnata sunt. Nam profecto non magis cujusquam harum partium tibi usus est sine illa causa, quae ea movet eorumque motum retinet, quam radii textrici, aut calami scribenti, aut flagelli currus rectori.

LIBER XI.

1. Haec sunt propria animo ratione praedito : se ipse videt, se effingit, se, qualem vult esse, reddit, et fructus, quos fert, ipse percipit — plantarum enim fructus et quae his in animalibus respondent, alii percipiunt — finem suum consequitur, ubicunque vitae terminus imminet. Non; quemadmodum in saltatione et actione fabularum, manca et mutila rediditur tota actio, si quid inciderit, sed in quacunque parte, et ubicunque deprehensus fuerit, id, quod sibi proposuit, perfectum et omnibus numeris absolutum reddit, ut dicere possit, « ego quae mea sunt, habeo. » Totum praeterea mundum contemplando pervagatur, et, quod hunc ambit, vacuum, et figuram ejus, atque in aevi immensitatem se extendit et omnium rerum regenerationem certis temporum periodis circumscriptam complectitur et considerat, atque intelligit, nihil novi visuros esse posteros nostros, nihilque majus vidisse majores nostros, sed eum, qui quadraginta vixerit annos, si vel minimum mentis habuerit, quodam-

γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε κατὰ τὸ ὁμοειδές. Ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου. Οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὁρθός, καὶ λόγος δικαιοσύνης.

β'. Ὡδὴς ἐπιτερποῦς, καὶ ὀρχήσεως καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἑκαστον τῶν φλόγγων, καὶ καθ' ἓνα πύθῃ σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἥτιον εἴ· διατραπήσῃ γάρ· ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν, ἢ σγέσιν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. Ὅλως οὖν, χωρὶς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν εἶναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίον ὅλον μετάφερε.

γ'. Ὅλα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἔτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῇαι δὲ τοῦ σώματος, καὶ ἤτοι σθεσθῇαι, ἢ σκεδασθῇαι, ἢ συμμεῖναι. Τὸ δὲ ἔτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἔρχεται, μὴ κατὰ φιλήν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πείσαι, ἀτραγώδως.

δ'. Πειποηκὰ τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφελῆμαι· τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ μηδ' αὖ ποταύου.

ε'. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται ἡ ἐκ θεωρημάτων, τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

ζ'. Πρῶτον αἱ τραγῳδαὶ παρήχθησαν ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα. οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι, οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγέισθε, τούτοις μὴ ἄχθεσθε ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς. Ὅρατε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ταῦτα περαινέσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες· « Ἰὼ Κιθαιρών. » Καὶ λέγεται δὲ τίνα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως· οἷον ἐστὶν ἐκεῖνο μάλιστα,

Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶν,
ἔχει λόγον καὶ τοῦτο·

καὶ ἄλιν,

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι (χρεών)·

καὶ,

Βίον θερίζειν ὥστε κάριμον στάχυν·

καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παρῆρσιαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυρίας οὐκ ἀχρήστως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυβρῆ-μοσύνης ὑπομνηστικῶς· πρὸς οἷον τι καὶ Διογένης ταυτὶ παρελάμβανε. Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρεληπτῇ, ἢ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερβύη, ἐπίστασιν. Ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματοποιίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε;

modo et praeterita et futura vidisse omnia, quum ejusdem speciei sint omnia. Proprium quoque est animo ratione praedito, amare proximos, et veritas, et verecundia, et summa sui ipsius aestimatio, quae etiam legi propria est. Sic igitur non differt recta ratio a ratione legis.

2. Cantilenam jucundam, et saltationem et pancratium contemnes, si voce concinna in singulos sonos divisa, de his singulatim te interrogaveris, num hoc inferior sis; nam te id confiteri pueret; et vero, si simile quid feceris in saltatione, quod ad singulos motus et gestus attinet, idemque in pancratio. In omnibus igitur omnino rebus, excepta virtute et iis, quae e virtute proficiscuntur, ad singulas earum partes recurrere memento et per earum divisionem ad ipsas contemnendas abire. Idem ad totam vitam, fac, transferas.

3. Qualis est animus paratus, si jam debeat a corpore solvi et vel exstingui vel dissolvi vel permanere. Haec tamen promptitudo ut a singulari judicio proficiscatur, nequaquam e mera obstinatione, ut in Christianis, sed re bene deliberata, et cum gravitate et, ut etiam alii id persuadere possis, sine fastu tragico.

4. Feci aliquid, quod societati prodest? Igitur utilitatem consecutus sum: hoc ut semper tibi in promptu sit et occurrat! Nunquam desine.

5. Quanam est ars tua? Bonum esse. Hoc autem quia alia ratione fit, nisi per praecepta tum ad naturam universi, tum ad propriam hominis conditionem spectantia?

6. Primum tragoediae sunt institutae, quae monerent de iis, quae accidunt, eamque esse rerum naturam, ut haec sic eveniant, atque ne, quibus in scena delectamini, iisdem in majore scena offendamini. Nam videtis, non posse fieri, quin haec non accidant, eaque etiam illos sustinere, qui, « Eheu, Cithaeron! » exclamant. Atque dicuntur quaedam ab iis, qui fabulas composuerunt, utiliter, velut potissimum hoc:

« Si me meosque liberos di negligunt,
hulus etiam constat ratio. »

Et rursus:

« Nam nequitiam hominem rebus irasci decet. »

Et:

« Spicas ut frugiferas, sic vitam metere; »

et quae id genus sunt alia. Post tragediam vetus comedia in medium prolata est, quae paedagogicam usurpabat libertatem et ipsa sermonis licentia ad homines de fastu vitando admonendos non inutilis erat; quo consilio etiam Diogenes quaedam hinc suscepit. Deinde quanam fuerit media comedia et quo consilio nova sit instituta quae paulatim in artificiosum imitationis studium abiit, considera. Nam etiam ab his dici quaedam utilia, nemo ignorat; verum totum hujus poesis et fabularum institutum quorsum spectat?

ζ'. Πῶς ἐναργὲς προσπίπτει τὸ μὴ εἶναι ἀλλήν· βίου ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτῆδειον, ὡς ταύτην, ἐν ᾗ νῦν ὦν τυγχάνεις;

η'. Κλάδος, τοῦ προσεχῶς κλάδου ἀποκοπεῖς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκοῦσθαι. Οὕτω δὴ καὶ ἄνθρωπος, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθείς, ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. Κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ ἀποστραφεῖς, ἀγνοεῖ δὲ, ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέμνηκεν ἑαυτὸν. Πλὴν ἐκεῖνό γε ὄνρον τοῦ συστήσαντός τὴν κοινωνίαν Διὸς· ἐξεστὶ γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῶναι τῷ προσεχῇ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοὺς γενέσθαι. Πλεονάκεις μέντοι γινόμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωτον καὶ ὀσαποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. Ὅλως τε οὐχ ὁμοῖος ὁ κλάδος, ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλαστήσας καὶ σύμπλους συμμείνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐθις ἐγκεντρισθέντι, ὃ τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοί· Ὁμοθαμνὴν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

θ'. Οἱ ἐνιστάμενοι προΐοντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὑγιούς πράξεως ἀποτρέψαι σε οὐ δυνήσονται, οὕτως μὴδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλασσε σεαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς κωλύειν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας, πραότητος. Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενές, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ ἀποστήναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλεγέντα· ἀμφοτέροι γὰρ ἐπίσης λειποτάκται, ὁ μὲν ὑποτρέσας, ὁ δὲ ἀλλοτριωθείς πρὸς τὸν φύσει συγγενῇ καὶ φίλον.

ι'. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πασῶν τῶν ἄλλων τελεωτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις οὐκ ἂν ἀπολείποτο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. Πᾶσαι δὲ γε τέχναι τῶν κρείττονων ἐνεκεν τὰ χείρων ποιοῦσιν, οὐκοῦν καὶ ἡ κοινὴ φύσις. Καὶ δὲ ἐνδὲν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἦτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ εὐεξαπάτητοι καὶ προπρωτικοὶ καὶ μεταπρωτικοὶ ὦμεν.

ια'. Εἰ οὐκ ἔρχεται ἐπὶ σέ τὰ πράγματα, ὣν αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσιν σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἔρχη· τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν ἡσυχάζετο, ἀκαίρως μὲν ἀτρεμούντα, καὶ οὔτε διώκων οὔτε φεύγων ὀρθήσῃ.

ιβ'. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, ὅταν μῆτε ἐκτείνηται ἐπὶ τι, μῆτε ἔσω συντρέχῃ, μῆτε σπεῖρηται, μῆτε συνιζάνῃ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, ᾧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ τὴν πάντων, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ.

ιγ'. Καταφρονήσει μου τίς; ὀφεται. Ἐγὼ δὲ ὀφίμαι, ἵνα μὴ τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσω ἢ λέγων εὐρίσκωμαι. Μισήσει; ὀφεται. Ἀλλὰ ἐγὼ εὐμενὴς καὶ εὖνους παντὶ, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἔτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ ἐνεδιδιτωῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιτείνω-

7. Quam liquido compertum habes, nullo aliud vitae genus ad philosophandum tam idoneum, quam hoc, in quo forte versaris?

8. Ramus a ramo cohaerente amputatus non potest non a tota arbore abscissus esse. Sic igitur etiam homo ab uno homine avulsus, tota societate excidit. Ac ramum quidem alius amputat; homo autem se ipse a proximo separat, dum eum odit et aversatur, ignorat autem, se simul a tota civitate sese abscidisse. Veruntamen illud munus est ejus, qui hanc societatem condidit, Jovis, quod nobis licet rursus cum eo, cui antea adhesimus, coalescere ac rursus partem necessariam ad totius integritatem fieri. Quod tamen saepe in illa separatione versatur, facit, ut id quod abscessit, haud facile uniri et in pristinum locum restitui possit. Omnino ramus, qui ab initio cum arbore germinavit et cum ea constanter quasi conspiravit, non similis est ei, qui, postquam abscissus erat, iterum insertus est, quidquid dicant hortulani: Una quidem fructuari, verum non una probare eadem decreta.

9. Qui tibi secundum rectam rationem procedenti impedimento sunt, sicut a sana agendi ratione te depellere non possunt, ita neque benevolentiam erga ipsos tibi excutiant; sed utrumque pariter tuere, constantiam in iudicando et agendo, et mansuetudinem erga eos, qui te impedire aut alia ratione molesti esse conantur. Etenim non minus imbecilli animi est, iis succensere, quam ab actione desistere et consternatum succumbere; uterque enim pariter desertur: stationis reus est et qui metu percussus est et qui cognatum sibi natura et amicum aversatus est.

10. Nulla natura inferior est arte; nam etiam artes naturam imitantur. Quod si est, natura omnium praestantissima et ceteras omnes complectens artium solertiae neutiquam cesserit. Omnes autem artes praestantiorum gratia deteriora efficiunt: igitur etiam communis natura. Atque hinc sane iustitiae origo, ex hac autem reliquae virtutes oriuntur: non enim servari poterit id, quod justum est, si aut medias res ad nos pertinere putamus, aut nos facile decipi patimur, aut in assentiendo temerarii et inconstantes sumus.

11. Non veniunt ad te res, quarum cupido et aversatio te conturbant, verum quodammodo ipse ad eas accedis. Proinde tuum de his iudicium quiescat; quo facto etiam illae manebunt immotae et ut eas neque sectans neque fugiens videberis.

12. Sphaera animi sui similis, quando se neque extendit ad aliquid, neque intro se contrahit, neque dilatatur, neque subsidit, sed lumine collustratur, quo veram et omnium rerum et suam ipsius naturam perspicit.

13. Contemnit me aliquis? ipse viderit. Ego vero cavebo, ne quid contemptu dignum agere aut dicere deprehendar. Odit me? ipse viderit. Ego vero omnibus sum mitis et benevolus et paratus, qui huic errorem ostendam suum, neque tamen exprobrandi causa, neque ut ostentem, me

μενος, ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος, εἰ γε μὴ προσποιεῖτο. Τὰ ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἀνθρώπων πρὸς μηδὲν ἀναγκαστικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ τῇ φύσει σου οἰκεῖον, καὶ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὁλῶν φύσει εὐκαιρον, ἀνθρώπος τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ κοινῇ συμφέρον;

ιδ'. Ἀλλήλων καταφρονούντες, ἀλλήλοις ἀρεσχεύονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

ιε'. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος δὲ λέγων· « Ἐγὼ προήρημαι ἀπλῶς σοι προσφέρειν· » Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. Αὐτοῦ φανήσεται· ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή· Τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὁμμασιν ἐξέχει, ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει δ' ἐρώμενος. Τοιοῦτον ὁλως δεῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οἷον γράσωνα, ἵνα ὁ παραστὰς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἰσθηταί. Ἐπιτήδευσις δὲ ἀπλότης σκάλμη ἐστίν. Οὐδὲν ἐστὶν αἰσχίον λυκοφιλίας. Πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. Ὁ ἀγαθὸς, καὶ ἀπλοῦς, καὶ εὐμενής, ἐν τοῖς ὁμμασιν ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

ις'. Κάλλιστα διαζῆν, δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. Ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν ἔκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένους, καὶ δλιχῶς, καὶ μεμνημένος, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐσμέν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, ἐξὸν δὲ, καὶν που λάθῃ, εὐθὺς ἐξαλείψαι· ὅτι ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχή, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. Τί μέντοι δύσκολον ἄλλως ἔχει ταῦτα; Εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστί, χαίρει αὐτοῖς, καὶ βῆδια ἔστω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, ζητεῖ, τί ἐστί σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, καὶν ἀδοξον ἤ· παντὶ γὰρ συγγνώμη, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

ιζ'. Πόθεν ἐλθλυθεν ἔκαστον, καὶ ἐκ τίνων ἔκαστον ὑποκειμένων, καὶ εἰς τί μεταβάλλει, καὶ οἷον ἔσται μεταβαλὼν, καὶ ὡς οὐδὲν κακὸν πείσεται.

ιη'. Καὶ πρῶτον, τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις· καὶ ὅτι ἀλλήλων ἐνεκεν γεγόναμεν· καὶ καθ' ἕτερον λόγον, προσστησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κρὶς ποίμνης, ἡ ταῦρος ἀγέλης. Ἄνωθεν δὲ ἐπιθι, ἀπὸ τοῦ, Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα· εἰ τοῦτο, τὰ χείρονα τῶν κρείττωνων ἐνεκεν, ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, ὅποιοί τινες εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλιναρῷ, τὰλλα· μάλιστα δὲ, οἷας ἀνάγκας δογμάτων κειμένας ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα μεθ' οἷου τοῦρου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι, εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ' οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι ἄκοντες καὶ ἀγνοοῦντες. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στέρεται, ὥσπερ

tolerare, sed ingenue et benigne, ut ille Phocion fuit, nisi quidem id simulavit. Intus enim ea ejusmodi esse oportet, et a diis conspici hominem nullam rem ægre ferentem aut quiritantem. Quid enim mali tibi est, si ipse nunc id agis, quod naturæ tuæ proprium est? et excipis id, quod nunc universi naturæ tempestivum est, quippe constitutus homo, qui per omnia, qualiacunque demum sunt, societas salutis consulas?

14. Qui mutuo se contemnunt, iidem alter alteri assentantur, et qui id agunt, ut alios superent, iidem aliis se submittunt.

15. Quam putidus et fucatus est, qui, « Ego, » inquit, « apertetecum agere constitui »? Quid agis, homo? hoc præfari te non oportet. Illico apparebit; in fronte inscripta esse debet hæc vox, « Ita se res habet, » statimque ex oculis apparere, quemadmodum in amantis oculis statim omnia intelligit is, qui amatur. Talem omnino oportet esse virum simplicem ac probum, qualis est, qui hircum olet, ut qui ei adstat, simulatque accedit, velit nolit, sentiat. Affectatio autem simplicitatis instar pugionis est. Nil turpius amicitia lupina. Maxime omnium hoc fuge. Vir bonus, simplex et benevolus hæc omnia in oculis habet, nec latenti.

16. Optime vitam transigendi facultas ipsa in animo sita est, si res indifferentes in nullo discrimine ponit; id autem faciet, si earum unamquamque se junctim et ex omni parte spectaverit et meminerit, illarum nullam nos cogere, ut hoc vel illud de iis opinemur, neque ad nos accedere, sed illas quietas consistere, nos autem esse, qui judicia de iis proferamus easque in nobis ipsis depingamus, quum liceat non depingere, adeoque liceat, si forte clam irrepserint, statim delere: brevi tantum tempore hac cautione opus fore, tum vitæ finem instare. Quid tamen in his* omnino difficile est? Si enim naturæ conveniunt, iis lætare et facilia tibi sunt; si contra naturam, quare, quid tibi secundum tuam naturam sit et ad hoc contende, etiamsi non gloriosum sit. Venia enim cuique est, qui bonum suum sectatur.

17. Unde prodierint singula, quibus ex materiis substratis singula constent, in quid mutantur, mutata qualia sint futura, et ut nihil mali patiantur.

18. Ac primum: quænam mihi ad eos sit ratio, et nos, alterum alterius causa, natos esse, me alio quodam respectu iis esse præfectum, ut gregi aries, ut armento taurus. Alius vero rem repete, ex hoc: si non atomi, natura est, quæ res administrat; quod si est, deteriora sunt præstantiorum causa, hæc autem, alterum alterius causa.

Deinde, quales sint ad mensam, in lectulo, reliqua; potissimum vero, quibus decretorum necessitatibus cogantur, et hæc ipsa quanto cum fastu agant.

Tum, si recte hæc faciant, non esse ægre ferenda; sin minus, eos manifesto nolentes et ignorantes agere. Omnis enim animus, ut veritate, sic etiam ea virtute, quæ suum

τοῦ ἀληθοῦς, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστω προσ-
φέρεσθαι. Ἀχθονται γοῦν ἀκούοντες ἀδικοὶ, καὶ
ἀγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἀμαρτητικοὶ
περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ἀμαρτάνεις, καὶ ἄλλος
τοιοῦτος εἶ· καὶ εἰ τινων δὲ ἀμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ
τὴν γε ἑξὶν ποιητικὴν ἔχεις, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξο-
κοσίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακόν, ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἀμαρτη-
μάτων.

Πέμπτον, ὅτι οὐδὲ εἰ ἀμαρτάνουσι, κατείληψας·
πολλὰ γὰρ καὶ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. Καὶ ὅλος
πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πρά-
ξεως καταληπτικῶς τι ἀποφῇνηται.

Ἑκτον, ὅτι, ὅταν λίαν ἀγανακτῇς, ἢ καὶ δυσπα-
θῇς, ἀκαριαῖος δ' ἀνθρώπειος βίος, καὶ μετ' ὀλίγον
πάντες ἐξετάθην.

Ἑβδομον, ὅτι οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοβλοῦσιν
ἡμῖν· ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς·
ἀλλὰ αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. Ἄρον γοῦν, καὶ θέλησον
ἀρεῖναι τὴν ὥς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὀργή.
Πῶς οὖν ἄρης; Λογισάμενος, ὅτι οὐκ αἰσχρόν· ἐάν γὰρ
μὴ μόνον ἢ τὸ αἰσχρόν κακόν, ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ
ἀμαρτάνειν, καὶ λησθῆναι καὶ παντοῖον γενέσθαι.

Ὅγδοον, ὅσην χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ
καὶ λύπαι, αἱ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις, ἢ περ αὐτὰ ἐστίν, ἐφ'
οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἐνάτον, ὅτι τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐάν γνήσιον ᾖ,
καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. Τί γάρ σοι ποιήσει
δ' ὑβριστικώτατος, ἐάν διατελῇς εὐμενὲς αὐτῷ, καὶ, εἰ
οὕτως ἔτυχε, πρῶτος παραινῇς καὶ μεταδιδάσκεις εὐ-
σκολῶν παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν
σε ἐπιχειρεῖ. « Μὴ, τέκνον· πρὸς ἄλλο πεφυκάμεν. Ἐγὼ
μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον. » Καὶ δει-
κνύναι εὐαφῶς καὶ δολικῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι οὐδὲ
μελισσαι αὐτὸ ποιῶσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικά πέφυκε.
Δεῖ δὲ μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, μήτε ὀνειδιστικῶς,
ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀθήκτως τῇ ψυχῇ· καὶ μὴ ὥς ἐν
σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστὰς θαυμάσῃ· ἀλλ' ἥτοι
πρὸς μόνον, καὶ ἐάν ἄλλοι τινὲς περιεστήκωσι. . .

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὥς παρὰ
τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφῶς· καὶ ἀρξαι ποτὲ ἀνθρώπος
εἶναι, ὥς ζῆς. Φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῇ ὀργίζεσθαι
αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφοτέρω γὰρ ἀκοινώ-
νητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. Πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς
ὀργαῖς, ὅτι οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικόν, ἀλλὰ τὸ πρᾶον
καὶ ἡμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἄρρε-
νικώτερον· καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτῳ
μέτεστιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι.
Ὅση γὰρ ἀπαθεία τοῦτο οἰκειότερον, τοσοῦτον καὶ δυ-
νάμει. Ὅσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενούς, οὕτως καὶ ἡ ὀργή.
Ἀμφοτέροι γὰρ τέτρυνται, καὶ ἐνδεδώκασιν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου
δῶρον λάβε, ὅτι τὸ μὴ ἀξιοῦν ἀμαρτάνειν τοὺς φαύλους
μανικόν· ἀδυνάτου γὰρ ἐρίεται. Τὸ δὲ συγχωρεῖν ἀλ-

cuique pro dignitate tribuit, invitatus privatur; hinc quoque
dolore afficiuntur, quum iniusti, ingrati, avari, omninoque
in alios peccantes audiunt.

Porro, te quoque ipsum multa peccare et alium ejusdem
generis esse; atque, si quibusdam abstineas peccatis, ta-
men tibi esse habitum, ex quo proficiscantur, etsi ignavia
aut gloriæ cupiditate aut alia mala de causa similibus absti-
neas.

Porro, te, an peccaverint, ne satis quidem intelligere:
multa enim etiam ex prudenti dispensatione fiunt; atque
omnino multa explorata haberi oportere, priusquam de
aliorum actionibus certi aliquid statuas.

Porro, quando maxime stomacharis et inique fers, puncti
instar esse vitam humanam et brevi nos omnes vita esse
excessuros.

Porro, non eorum actiones nobis molestiam creare, quippe
quæ in illorum mentibus insint, sed nostras opinionones.
Tolle igitur et missum fac judicium illud, quasi malum es-
set, et abiit ira. Quomodo vero tollas? Reputans tecum,
non esse inhonestum: nisi enim sola turpitudine esset malum,
necesse esset, te quoque multa peccare et latronem et quid
non? fieri.

Porro, quanto molestiora nobis adferant, ira et dolor
qui ex iis oriuntur, quam res ipsæ, propter quas irascimur
et dolemus.

Denique, benevolentiam, si genuina, non simulata aut
fucata sit, invictam esse. Quid enim tibi faciet, qui vel
maxime contumeliosus est, si benevolus ei esse perrexeris,
et, si occasio ita tulerit, eum placide adhortatus fueris, et
eo tempore, quo te lædere conatur, quietus sic admonue-
ris; « Absit, mi fili! ad aliam rem nati sumus: ego quidem
neutiquam læsus ero, sed tu læderis, mi fili! » Atque quam
lenissime et universim ei ostendere, rem sic se habere, neque
apes id facere, neque alias animantes, quæ natura gregatim
vivant. Oportet vero hoc neque irridendi neque expro-
brandi causa te facere, sed cum sincero amoris affectu atque
animo non irritato, neque vero tanquam in schola, neque
ut alius, qui adstat, te admiretur, sed aut ei soli id dici
oportet, aut, * si forte alii adsint....

Horum novem capitulum memento, quasi dona ea a Musis
accepisses; et incipe tandem homo esse, dum vivis. Pariter
vero cavendum, ne aduleris eos, quam ne irascaris: utrum-
que enim a societatis communione alienum est et damnum
adfert. Accedente autem ira, in promptu sit, non irasci
esse viri, sed lenitatem ac mansuetudinem, ut humaniorem,
ita viro digniorem esse; huic robur et nervos et fortitudinem
inesse, non ei, qui indignatur et offenditur. Quanto enim
propinquius hoc est affectuum vacuitati, tanto etiam po-
tentia propius est. Atque ut tristitia, ita etiam ira infirmi
hominis est; nam uterque vulneratus est et sese dedit.

Si lubet, etiam decimum a Musarum præsidente donum ac-
cipe: nolle peccare pravos homines, esse insanum; quo-
niam appetit id, quod fieri non potest. Concedere, ut erga

λοις μὲν εἶναι τοιοῦτους, ἀξιοῦν δὲ, μὴ εἰς σέ ἀμαρτάνειν, ἀγνωνον καὶ τυραννικόν.

ιβ'. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηγεῖσθαι, καὶ ἐπειδὴν φωράσης, ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως· Τοῦτο τὸ φάντασμα οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτο λυτικὸν κοινωνίας τοῦτο οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀποπωτάτοις νόμιζε. Τέταρτον δέ ἐστι, καθ' ὃ σεαυτῷ ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο ἡττωμένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμωτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς.

κ'. Τὸ μὲν πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν, ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῇ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὄλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος. Καὶ τὸ γεῶδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι κατωφερῇ ὄντα, ὅμως ἐγὴγερται καὶ ἐστῆκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. Οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὄλοις, ἐπειδὴν πᾶν καταταχθῇ, σὺν βίᾳ μένοντα, μέχρις ἂν ἐκείθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημῆνῃ. Οὐ δεινὸν οὖν, μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθὲς εἶναι καὶ ἀνακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ· καίτοι οὐδὲν γε βίαιον τοῦτω ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὁ μόνος κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μέντοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κινήσεις, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἀφίσταμένους τῆς φύσεως. Καὶ ὅταν δέ τι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνῃ τὸ ἡγεμονικόν, καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Πρὸς δεινότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκευάσται, οὐχ ἤττον, ἢ πρὸς δικαιοσύνην. Καὶ γὰρ ταῦτα ἐν εἰδῇ ἐστὶ τῆς εὐκοινωνίας, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

κα'. Ὡ μὴ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν αἰὲ τοῦ βίου σκοπός, οὗτος εἰς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται. Οὐκ ἀρκεῖ δὲ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κακῆϊον προσθῇς, ὅποιον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπὸν. Ὡσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὀπωσῶν τοῖς πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ἐστίν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδ' ἐτινων, τουτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινικὸν καὶ πολιτικὸν ὑποστήσασθαι. Ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο αἰὲ ὁ αὐτὸς ἐσται.

κε'. Τὸν μὲν τὸν ὀρεινόν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ τὴν πτοίαν τούτου καὶ διασόδησιν.

κγ'. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει, παιδιῶν δείματα.

κδ'. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιά τὰ βάθρα ἐτίθεισαν· αὐτοὶ δὲ, οὐ ἔτυχεν, ἐκαθέζοντο.

κε'. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἐργεσθαι παρ' αὐτὸν, « Ἰνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ

alios tales sint, modo non in te peccent, iniquum esse et tyrannicum.

19. Quattuor potissimum mentis aberrationes perpetuo cavendæ, et si quando eas in te deprehenderis, tollendæ eo, quod de singulis sic tecum loqueris : Hæc opinio non est necessaria : hoc societatis vinculum solvit : hoc non a te dicturus es ; non autem a te dicere ineptissimum habeto. Quartum est, in quo tibi ipse exprobras, proficisci id a parte tui diviniore devicta et succumbente parti corporis villiori ac mortali ejusque crassis voluptatibus.

20. Animula tua omneque igneum, quantum commistum est, quamquam natura sursum feruntur, tamen universi dispositioni obtemperantia, hic in hac massa commixta detinentur. Quidquid porro in te terrenum et humidum est, quamquam deorsum fertur, tamen sursum attollitur et statum occupat suæ ipsius naturæ non proprium. Sic igitur ipsa elementa universo obtemperant et postquam allucubi per vim collocata sunt, ibi permanent, donec iterum dissolutionis signum datur. Nonne igitur turpissimum est, solam tui partem ratione præditam esse immorigeram et locum suum indigne ferre? quamquam ei nihil quidem per vim imponitur, sed ea tantum, quæ naturæ ejus conveniunt — et tamen non sustinet, sed in adversam fertur partem : motus enim, quo ad injurias, voluptatum blanditias, iram, dolorem, metum fertur, nihil aliud est, nisi defectio a natura. Quin etiam mens, quum aliquid eorum, quæ accidunt, ægre fert, stationem suam deserit : ad pietatem enim et deorum venerationem non minus nata est, quam ad justitiam. Nam hæc quoque in eorum numero sunt, quæ ad societatem servandam faciunt, immo vero justis actionibus antiquiora.

21. Cui non unum idemque vitæ consilium est, is unus idemque per totam vitam esse non potest. Neque vero sufficit, quod dictum est, nisi etiam id addideris, quale hoc consilium esse debeat. Quemadmodum enim non eadem est opinio de bonis, quæ quoquo modo bona esse videntur multitudini, sed de certis quibusdam, hoc est, de communibus; ita etiam id consilium nobis proponendum, quod societati communi et civitati accommodatum est. Ad hoc enim qui omnes suos conatus dirigit, is actiones sibi similes præstabit, et hac ratione semper unus idemque erit.

22. Murem montanum et domesticum, et hujus pavorem et trepidationem.

23. Socrates etiam vulgi placita Lamias appellabat, puerulorum terroculamenta.

24. Lacedæmonii peregrinis sub umbra sedem assignabant in spectaculis : ipsi, ubi fors ferebat, considerabant.

25. Socrates Perdicæ, quod ad cornam non veniebat

ἀπώλωμαι, » τουτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνήθῃ ἀντε-
ποιῆσαι.

κς'. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι παράγγελμα
ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνησκέσθαι τῶν παλαιῶν τινος
τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

κζ'. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν,
ἐν' ὑπομιμνησκώμεθα τῶν αἰετῶν κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως τὸ αὐτῶν ἔργον διανούντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ
τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. Οὐδὲν γάρ
προκάλυμμα ἀστρου.

κη'. Οἷος δ' Ὀϊκράτης, τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε
ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἡ
εἶπεν δ' Ὀϊκράτης τοῖς ἐταίροις αἰδεσθεῖσαι καὶ ἀναχω-
ρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

κθ'. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον
ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῆς. Τοῦτο πολλῶν μᾶλλον ἐν τῷ
βίῳ.

λ'. Δούλος πέφυκας, οὐ μέτεσί σοι λόγου.

λα'. Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.

λβ'. Μέρψονται δ' ἀρετὴν χαλεποὶς βάζοντες ἔπασσιν.

λγ'. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, μαινομένου· τοιοῦτος δ'
παῖδιον ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδεται.

λδ'. Καταφιλοῦντα τὸ παῖδιον δεῖν, ἔλεγεν δ' Ἐπί-
κτητος, ἐνδον ἐπιφθέγγεσθαι, « Αὐρίον ἴσως ἀποθανῇ. »
— Δύσφημα ταῦτα. — Οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ
τινος ἔργου σημαντικόν· ἡ καὶ τὸ τοὺς στάχους θερι-
σθῆναι δύσφημον.

λε'. Ὀμφαξ, σταφυλὴ, σταφίς, πάντα μεταβολαί,
οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

λς'. Ληστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται· τὸ τοῦ Ἐπι-
κτήτου.

λζ'. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὐρεῖν,
καὶ ἐν τῷ περὶ τὰς ὁρμάς τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσ-
σειν, ἵνα μεθ' ὑπεξαίρέσεως, ἵνα κοινωνικαί, ἵνα κατ'
ἀξίαν· καὶ ὁρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἐκκλι-
σει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

λη'. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν δ' ἀγὼν,
ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι, ἡ μή.

ληβ'. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· Τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς
ἔχειν, ἢ ἀλόγων; — Λογικῶν. — Τίνων λογικῶν;
ἑγῶν, ἢ φαύλων; — Ὑγιῶν. — Τί οὖν οὐ ζητεῖτε;
— Ὅτι ἔχομεν. — Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

BIBAIION IB.

α'. Πάντα ἔκείνα, ἐφ' ἃ διὰ περιόδου εὐχῇ ἐλθεῖν, ἥδη
ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῆς. Τοῦτο δὲ ἐστίν,
ἐὰν πᾶν τὸ παρελθὼν καταλίπῃς, καὶ τὸ μέλλον ἐπι-
τρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς πρὸς
δοσιότητα καὶ δικαιοσύνην. Ὅσιότητα μὲν, ἵνα φιλῆς
τὸ ἀπονεμόμενον· σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ
τούτῳ. Δικαιοσύνην δὲ, ἵνα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς πα-
ρικλοῆς λέγῃς τε τὰ ληθῆ, καὶ πράσῃς τὰ κατὰ νό-
μον, καὶ κατ' ἀξίαν· μὴ ἐμποδίζῃ δὲ σε μήτε κακία

« Ne pessimo » inquit, « interitu peream » hoc est, ne gra-
tiam in me collatam referre nequeam.

26. In literis Ephesiorum praeceptum erat, ut semper
alicujus ex antiquis, qui virtuti operam dederant, remi-
niscerentur.

27. Pythagorei mane oculos ad caelum tollere nos jubent,
ut eorum recordemur, quae in iisdem et eadem ratione suum
opus perficiunt, et ordinis ac puritatis nudaque simplicita-
tis : nullum enim velamentum astri.

28. Qualis fuerit Socrates, quum Xanthippe pallio ejus
sumpto foras exisset; et quid familiaribus suis dixerit pu-
dore suffusus ac recedentibus, quum eum sic indutum vi-
derent.

29. Nunquam scribendi et legendi praecepta dabis, nisi
prius ipse didiceris. Id multo magis in vita.

30. « Quum liber haud sis, jus loquendi non habes. »

31. « Cor meum mihi risit. »

32. « Virtuti gravibus facient convicia verbi. »

33. Ficum hieme quaerere, insani est : talis est, qui li-
beros optat, quando non amplius datur.

34. Filiolum exosculanti praecepit Epictetus, ut intus
diceret : « Cras fortasse morieris. » — At hoc mali ominis.
— Nihil, inquit, mali ominis est, quod opus aliquod na-
turae significat, aut etiam « spicas demeti » mali ominis.

35. Uva acerba, matura, passa, omnes mutationes non
in nihilum, sed in id, quod nunc non est.

36. Liberi arbitrii latro nullus est. Hoc Epicteti.

37. Artem vero assensum praebendi monebat esse repe-
riendam et in loco de appetitionibus cautionem servandam,
ut sint cum exceptione, ut sint societati utiles, ut cujusque
rei dignitatem sequantur, atque appetentia prorsus abstinen-
dum, aversatione autem ad nihil eorum utendum, quae non
sint in nostra potestate.

38. Non igitur, inquit, certamen est de re vulgari, sed
de eo, utrum insaniamus, necne.

39. Socrates : « Quid, inquit, vultis, utrum animas ha-
bere eorum, qui ratione praediti sunt, an eorum, qui ra-
tione carent? » — Eorum, qui ratione sunt praediti. —
« Quorumnam ratione praeditorum? sanorum an pravo-
rum? » — Sanorum. — « Quare igitur eas non quaeritis? » —
Quoniam habemus. — « Quamobrem igitur pugnatu et
contenditis? »

LIBER XII.

1. Omnia illa, quae per ambages assequi cupis, jam
nunc habere potes, nisi tibi ipse invides, hoc est, si,
omisso eo, quod praeterit, et eo, quod futurum est, com-
misso providentiae, id duntaxat, quod praesens est, ad san-
ctitatem et justitiam dirigis : ad sanctitatem, ut diligas ea,
quae tibi destinantur; tibi enim hoc tulit natura et te huic :
ad justitiam, ut libere et sine ambagibus veritatem loqua-
ris atque secundum legem et pro cujusque dignitate agas.
Ne vero te impediatur neque alterius malitia, neque opinio,

ἀλλοτρία, μήτε ὑποληψίς, μήτε φωνή, μηδὲ μὴν αἰσθησις τοῦ περιτεθραμμένου σοι σαρκιδίου· ὀφεται γὰρ τὸ πάσχον. Ἐὰν οὖν, ὅτεδῇποτε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμῆσης, καὶ μὴ τὸ παύσεσθαι ποτε (τοῦ) ζῆν φοβηθῆς, ἀλλὰ τό γε μηδέποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔση ἄνθρωπος ἄξιος τοῦ γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύση ξένος ὢν τῆς πατρίδος, καὶ θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ κρεμύμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

β'. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικά γυμνὰ τῶν ὑλικῶν ἀγγείων καὶ φλοιῶν καὶ καθαρμάτων ὁρᾷ. Μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων ἄπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐρρύηκτων καὶ ἀπωχεταιμένων. Ἐὰν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐθέσης ποιεῖν, τὸν πολλὴν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. Ὁ γὰρ μὴ τὰ περιειμένα κρεᾶδια δρῶν, ἥπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολῆσεται.

γ'. Τρία ἐστίν, ἐξ ὧν συνέστηκε, σωματίον, πνευματίον, νοῦς. Τούτων τὰλλα, μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν. Ὁ ἐὰν χωρίσῃ ἀπὸ σεαυτοῦ, τούτεστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, ὅσα ἄλλοι ποιοῦσιν, ἢ λέγουσιν, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐποίησας, ἢ εἶπας, καὶ ὅσα ὡς μέλλοντα ταρασσει, καὶ ὅσα τοῦ περιειμένου σοι σωματίου, ἢ τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσσετιν, καὶ ὅσα ἢ ἐξωθεν περιβρέουσα δίνῃ ἐλίσσει, ὥστε, τῶν συνειμαρμένων ἐξηρμένην (καὶ) καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν, ἀπολύτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ θελοῦσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ λέγουσαν τὰληθῆ· ἐὰν χωρίσῃς, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσσητημένα ἐκ προσπαθείας, καὶ τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρῴχητά, ποιήσης τε σεαυτὸν, οἷος δ' Ἐμπεδοκλείους

Σφαῖρος κυκλοτερής, μονὴ περιήθει γαίων,

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσης, δ' ἤης, τούτεστι, τὸ παρόν· δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν ὑπολειπόμενον ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς καὶ ἡλεως τῷ σεαυτοῦ δαίμονι διαβῶναι.

δ'. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττω λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. Ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστάς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμῆσθαι καὶ διανοεῖσθαι, δ' μὴ ἅμα [γε] γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομενεῖ. Οὕτω τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδοῦμεθα, τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

ε'. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοί, τοῦτο μόνον παρῶν, τὸ ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάνν χρηστῶς, καὶ πλείστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένων, καὶ ἐπὶ πλείστον δι' ἔργων δόλων καὶ ἱερουργιῶν συνήθεις τῷ θείῳ γενομένους, ἐπειδὴν ἀπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὐθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσβηκέναι; Τούτο δὲ εἶπερ καὶ οὕτως

neque vox, nec vero sensus carunculae tibi circumdatae; nam viderit id, quod patitur. Si igitur, quocunque tandem tempore in exitu futurus sis, ceteris omnibus missis, principalem tui partem et divinam particulam magni aestimaveris neque hoc metueris, ne vivere aliquando desinas, sed ne nunquam naturae convenienter vivere incipias, homo eris mundo, qui te protulit, dignus et desines in patria tua peregrinus esse eaque, quae quotidie fiunt, tanquam inopinata admirari et ab hoc vel illo pendere.

2. Deus mentes omnes hiac corporeis vasis, corticibus, sordibus denudatas videt. Sola enim sua ipsis intelligentia ea tantum attingit, quae ab ipso in illas derivata ac delibata sunt. Quod ipsum si tu quoque facere adsueveris, multa temet molestia liberabis. Qui enim carnem sibi circumdatam non respicit, is multo minus in veste, domo, gloria et alio huiusmodi cultu et apparatu contemplandis occupabitur.

3. Tria sunt, ex quibus constas: corpusculum, animula, mens. Horum reliqua, quatenus eorum cura tibi demandata est, tua sunt, tertium autem solum proprie tuum. Quamobrem si a te ipso, hoc est, a mente tua separaveris quaecumque alii dicunt et faciunt, et quaecumque ipse dixisti et fecisti et quaecumque ut futura conturbant et quaecumque vel circumdati corpusculi vel huius congenitae animulae non tui sunt arbitrii, et quaecumque extrinsecus circumfluens vertigo volvit, ita ut vis intelligendi rebus a fato obvenientibus exempla, pura ac libera apud se ipsam vivat, iusta agens; ea, quae accidunt, libenter accipiens et, quae vera sunt, loquens; si, inquam, a mente haec separaveris, quae e communi cum corpore affectione ei adhaerent et temporis id, quod futurum est, et id, quod praeteriit, teque ipse feceris talem, qualis est globus Empedocleus:

« Orbis teres mansione laetifica gaudens. »

atque id tantum temporis, quod vivis, hoc est praesens, bene ut vivas studueris, poteris id, quod usque ad mortem relinquitur vitae, tranquilluss, generosus et genio tuo propitius transigere.

4. Saepenumero mirari soles, quomodo fiat, ut, quum sese magis quam alios quisque diligit, suam tamen ipsius de se opinionem minoris faciat, quam aliorum. Igitur si cui deus aut prudens praceptor adstans ei praeciperet; ne quidquam cogitaret aut animo conciperet, quod non, simulatque conceperit, proferre posset; ne unum quidem diem id sustineret. Adeo magis alios, quid de nobis sentiant, veremur, quam nos ipsos.

5. Quomodo sit, ut dii, qui pulcre et cum singulari erga genus humanum amore omnia disposuerunt, hoc neglexerint, quod inter homines etiam ii, qui admodum probi sunt, qui quasi plurima cum diis commercia habent hisque per opera pia et sacra ministeria maxime familiares exstiterunt, postquam semel defuncti sunt, non amplius reduncuntur, sed prorsus exstinguuntur? Hoc si quidem sic se

ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι, εἰ ὡς ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἄν. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν, καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἴπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστοῦσθαι σοι, τὸ μὴ δεῆσαι οὕτω γίνεσθαι. Ὅρᾳς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν· οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιοτάτοι εἰσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τι περιέδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμῇσει.

ζ'. Ἐθίζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. Καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερά, πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέριστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ χαλινοῦ ἐββρωμενέστερον, ἢ ἡ δεξιὰ, κρατεῖ. Τοῦτο γὰρ εἰθίσταται.

ζ'. Ὅποιον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, τὴν ἁλάνειαν τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

η'. Γυμνὰ τῶν φλοῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς δ' ἑαυτῷ ἀσχολίας αἷτιος· πῶς οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπόληψις.

θ'. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ, ἐν τῇ τῶν δογματῶν χρήσει, παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομαχίῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ὃ χρῆται, ἀποτίθεται καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ συστρέφει αὐτὴν, δεῖ.

ι'. Ὅποια αὐτὰ τὰ πράγματα, ὁρᾷ, διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἶτιον, ἀναφοράν.

ια'. Ἠλίαν ἐξουσίαν ἔχει ἀνθρώπος μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει ὁ θεὸς ἐπαινέειν, καὶ δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

ιβ'. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον· οὐδὲν γὰρ ἐκόντες, ἢ ἄκοντες, ἁμαρτάνουσι, μήτε ἀνθρώποις· οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἄκοντες. Ὡστε οὐδενὶ μεμπτέον.

ιγ'. Πῶς γελοῖος καὶ ξένος, ὁ θαυμάζων ὅτι οὖν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινόμενων;

ιδ'. Ἦτοι ἀνάγκη εἰμαρμένη, καὶ ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἰάσιμος, ἢ φυρμὸς εἰκασιότητος ἀπροστάτητος. Εἰ μὲν οὖν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; Εἰ δὲ πρόνοια, ἐπιδεχομένη τὸ ἰάσκεσθαι, δέξιν σαυτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείας. Εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινα νοῦν ἡγεμονικόν. Κἂν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων, παραφερέτω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευμάτιον, τὰλλα· τὸν γὰρ νοῦν οὐ παροίσει.

ιε'. Ἦ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς, μέχρι σβεσθῆ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· ἢ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

ις'. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἤμαρτε, τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἁμαρτήμα; εἰ δὲ καὶ ἤμαρτεν, ὅτι (οὐ) κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν; καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. Ὅτι ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῇν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθυμρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα

habet, certo scito, si aliter se habere deberet, deos sic res instituturos fuisse. Nam si iustum caset, fieri quoque posset, et si naturæ consentaneum esset, natura id ferret. Ex eo igitur, quod non ita se habet, si quidem non ita habet, persuasum habet, non oportuisse id fieri. Ipse quoque intelligis, te in hac rei indagazione cum deo de jure disceptare, cum diis vero non ita ageremus, nisi optimi et iustissimi essent. Quod si ita est, nihil contra justitiæ ac rationis legem in mundi dispositione neglectum prætermiserint.

6. Adsuesce etiam illa, quæ fieri posse desperas : nam etiam sinistra manus, quum ad alia opera ob desuetudinem iners sit, frenum tamen validius, quam dextra, tenet; ei enim rei adsueta est.

7. Qualem oporteat deprehendi a morte tum corpore tum animo; brevitatem vitæ, immensitatem ævi præteriti ac futuri et omnis materiæ imbecillitatem considera.

8. Nudatas corticibus contemplari formas; et quo referantur actiones; quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria; quis sibi ipse molestiarum auctor; quomodo nemo ab alio quoquam impediatur; omnia in opinione sita.

9. Similem esse oportet in decretorum usu pancratiastæ, non gladiatoris; hic enim gladium, quo utitur, deponit et interficitur; ille vero manum semper præsto habet, neque alia re opus habet, quam ut manum contorqueat.

10. Quales sint res ipsæ intueri, divisione facta in materiam, formam et rationem, in qua sunt ad alias res.

11. Quanta homini est potentia, ut nihil aliud faciat, nisi quod Deus probaturus sit, et libenter accipiat, quidquid Deus illi assignarit.

12. Quidquid naturæ consequens est, de eo nec dii sunt accusandi, quippe qui nihil nec sponte neque invitati peccant, neque homines; hi enim nihil non invitati peccant. Ergo nihil accusandum.

13. Quam ridiculus ac peregrinus, qui quidquid est eorum, quæ in mundo fiunt, admiratur!

14. Aut necessitas fatalis et ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confusio temeraria sine summo aliquo rectore. Si igitur necessitas inviolabilis, cur reluctaris? si vero providentia, quæ placari possit, auxilio divino dignum te præsta; si mera confusio, quæ rectore caret, eo contentus esto, quod in tanto rerum fluctu in te ipso mentem aliquam rectricem habes. Quodsi æstus ille te corripuerit, carunculam, animulam et reliqua abripiat! mentem enim non abripiet.

15. An vero erit, ut lucernæ lumen, donec exstinguatur, luceat, et splendorem non amittat; in te autem veritas et justitia et temperantia prius exstinguantur?

16. Si quis opinionem tibi excitet, quasi peccavit, tu tecum : Num certo mihi constat, an hoc sit peccatum? aut si peccaverit, an se ipse peccati reum non damnaverit? Hoc enim perinde est ac si suum ipsius vultum dilaceret. Eum, qui nolit, improbum peccare, similem esse ei, qui nolit sicum in fructibus succum ferre, et infantes vagire et equum huiusmodi et quæ alia sunt necessaria. Quid enim

ἀλλὰ ἀναγκαῖα. Τί γάρ πάθη, τὴν ἔξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἴ, ταύτην θεραπείεσον.

ιζ'. Εἰ μὴ καὶ ἡ κατὰ φύσιν, μὴ πράξις· εἰ μὴ ἀληθὲς ἐστὶ, μὴ εἴη. Ἡ γὰρ δριμύτης σου ἐστὶν.

ιη'. Εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ ὄρεαι, τί ἐστὶν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ ἀναπτύσσειν, διαιροῦντα εἰς τὸ αἴτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφορὰν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαύσθαι αὐτὸ δεήσει.

ιθ'. Αἰσθου ποτὲ, ὅτι κρείττονι τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τῶν τὰ πάθη ποιοῦντων, καὶ καθάπαξ τῶν νευροσπαστούντων σε. Τί μου νῦν ἐστὶν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

κ'. Πρῶτον, τὸ μὴ εἰχῆ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. Δεύτερον, τὸ μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

κα'. Ὅτι μετ' οὐ πολλὸν οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσθι, οὐδὲ τούτων τί, ἀ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων. Πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φεῖρεσθαι πέφυκεν, ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

κβ'. Ὅτι πάντα ὑπόληψις· καὶ αὕτη ἐπὶ σοί. Ἄρρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ ὥσπερ χάμψαντι τὴν ἀκραν, γαλήνην, σταθερὰ πάντα, καὶ κολπος ἀκύνων.

κγ'. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια, κατὰ καιρὸν παυσαμένη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ πράξας τὴν πράξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακὸν τι πέπονθεν. Ὁμοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃται, οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καταπαύσας ἐν καιρῷ τὸν εἰρμόν τοῦτον, κακῶς διετέθη. Τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδιότης, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὄλων· ἥς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, νεαρὸς αἰεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. Καλὸν δὲ αἰεὶ πᾶν καὶ ὠραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὄλῳ. Ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου ἐκάστω δὴ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρὸν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ οὐκ ἀκοινωνήτων· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ τῷ ὄλῳ καίριον καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ θεοφύροτος, ὁ φερόμενος κατὰ ταῦτά θεῷ, καὶ ἐπὶ ταῦτά τῇ γνώμῃ φερόμενος.

κδ'. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν. Ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ μήτε εἰχῆ, μήτε ἄλλως, ἢ ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτῇ ἐνέργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅτι ἤτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. Δεύτερον, τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις, καὶ εἰς ὅσα ἡ λύσις. Τρίτον, εἰ ἄνθρωπος μετέωρος ἐξαρθεὶς κατασκέψαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν, ὅσην, κατανοήσας, συνιδὼν ἅμα καὶ ὅσον τὸ περιουκοῦν ἐναερίων καὶ ἐναίθερίων· ὅτι, ὁσάκις ἂν

aliud facere potuit, quum talem habitum habeat? Si igitur strenuus es, hunc habitum sana.

17. Si non convenit, noli id facere; si non est verum, boli id dicere. Tuus enim esto impetus.

18. Universum semper intueri, quid sit ipsum illud, quod opinionem in te excitat, idque diligenter explicare dividendo in causam et materiam et consilium, quo exstiterit, et tempus, intra quod finem sit habiturum.

19. Sentias fac tandem aliquando, esse aliquid in te praestantius et divinius, quam ea, quae affectus movent atque omnino tanquam fidiculis te trahunt. Quid mihi nunc est mens? num metus? num suspicio? num libido? num aliud quid ejusmodi?

20. Primum, ne quid temere aut sine certo consilio. Deinde, ut non alio, nisi ad societatis salutem referatur.

21. Brevi neque ipse ullus usquam eris, nec quidquam eorum, quae vides, neque eorum, qui nunc vivunt, quicquam. Omnia enim ita nata sunt, ut mutantur, verlantur, intereant, ut inde alia sua quaeque serie oriantur.

22. Omnia, opinio; et haec in te sita est. Tolle igitur, quando libet, opinionem, atque, ut promontorium praetervecto maris tranquillitas, sic tibi omnia serena et portus aestu vacans.

23. Una aliqua quaecumque demum est actio, quae suo tempore desiit, nihil mali patitur eo, quod desiit; neque is, qui illius actionis auctor est, eo, quod illa desiit, mali quid patitur. Eodem igitur modo omnium actionum complexus, qui vita dicitur, si tempore suo desinet, nihil inde mali patitur, quod desiit, nec qui suo tempore huic serie finem fecit, male affectus est. Tempus autem ac terminum natura constituit, interdum propria, ut in senectute, omnino autem universi natura, cujus partibus sese mutantibus, novus semper ac vegetus totus mundus permanet. Pulcrum autem semper et tempestivum, quod universo prodest. Cessatio igitur vitae singulis quidem non est malum, quia neque inhonesta est, siquidem neque a potestate nostra pendet nec societati repugnat; bonum autem, si quidem universo tempestiva et commoda est et cum eo fertur. Ita enim etiam numine divino fertur, qui eadem, qua deus, via fertur et mente sua ad eadem fertur.

24. Haec tria in promptu haberi oportet: in iis, quae agis ne quid temere agas aut secus, quam ipsa iustitia exisset; in iis vero, quae extrinsecus accidunt, ea vel casu fortuito vel providentia evenire, et neque fortunam culpandam, neque de providentia querendum. Secundum, quale unumquodque sit a semente usque ad animationem, ab animatione usque dum animam reddit, ex qualibus conflatum sit, et in qualia dissolvatur. Tertium, si repente in sublime elatus res humanas cerneret, earumque, quanta esset, varietatem considerares, eodem conspectu comprehensens quantum undique aeriorum et aetheriorum sedes suas habet, te, quotiescunque evectus esses, eadem semper vi-

ἐκάρθης, ταῦτά ὄψει, τὸ ὁμοειδὲς καὶ τὸ ὀλιγοχρόνιον. Ἐπὶ τούτοις ὁ τυφός;

κβ'. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν· σέσωσαι. Τίς οὖν ὁ καλῶν ἐκβάλλει;

κγ'. Ὅταν δυσφορῆς ἐπὶ τινι, ἐπελάβου τοῦ, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν γίνεται, καὶ τοῦ, ὅτι τὸ ἀμαρτανόμενον ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως αἰεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται, καὶ τοῦ, ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος· οὐ γὰρ αἱματίου, ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Ἐπελάβου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἐκάστου νοῦς θεός, καὶ ἐκείθεν ἐρρύθηκε· τοῦ, ὅτι οὐδὲν ἴδιον οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τὸ τεκνίον, καὶ τὸ σωματίον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον ἐκείθεν ἐλήλυθεν τοῦ, ὅτι πάνθ' ὑπόληψις· τοῦ, ὅτι τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

κδ'. Συνεχῶς ἀναπολεῖν τοὺς ἐπὶ τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔχθραις, ἢ ὁποιασοῦν τύχαις ἀκμάσαντας· εἴτα ἐπιστάνειν, ποῦ νῦν πάντα ἐκείνα; καπνός, καὶ σποδός, καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. Συμπροσπιπτέτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, οἷον Φάβιος Κατουλλίνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ Λούσιος Λοῦπος ἐν τοῖς κήποις, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαίαις, καὶ Τιβερίος ἐν Καπρίαις, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος, καὶ ὅπως ἡ πρὸς ὅτιοῦν μετ' οἰήσεως διαφορά· καὶ ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον· καὶ ὅσω φιλοσοφώτερον τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σύμφρονά, θεοῖς ἐπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Ὁ γὰρ ὑπὸ ἀτυφία τυφὸς τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

κε'. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, «Ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατελιγφῶς, ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις;» πρῶτον μὲν καὶ ὅβρι δρατοὶ εἰσὶν· ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ ἐώρακα, καὶ ὅμως τιμῶ. Οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἕκαστοτε πειρῶμαι, ἐκ τούτων, ὅτι τε εἰσὶ, καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

κς'. Σωτηρία βίου, ἕκαστον δι' ὅλου αὐτοῦ τί ἐστὶν δρᾶν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὑλικόν, τί δαὶ τὸ αἰτιῶδες· ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τὰ ληθῆ λέγειν. Τί λοιπόν; ἢ ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, συνάπτοντά ἄλλα ἐπ' ἄλλω ἀγαθόν, ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν.

λ'. Ἐν φῶς ἡλίου, κἂν διείρηται τοίχοις, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις. Μία οὐσία κοινὴ, κἂν διείρηται ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις. Μία ψυχὴ, κἂν φύσει διείρηται μυρίαίς καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. Μία νοερά ψυχὴ, κἂν διακεκρίσθαι δοκῇ. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημέων, οἷον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀνασθητα καὶ ἀνοικειώτα ἀλλήλοις· καίτοι κάκεινα τὸ νοοῦν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βριῖθον. Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ἐμόφυλον τείνεται, καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διείρεται τὸ κοινωνικόν πάθος.

λα'. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ δρᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λῆγειν αὐθις· τὸ φωνῇ

surum esse ejusdemque generis res, casque ad breve tempus duraturas. De his fastus!

25. Ejice foras opinionem, salvus eris. Quis igitur prohibet, quominus eam ejicias?

26. Quando aliquid moleste fers, oblitus es, omnia secundum naturam universitatis fieri; tum vero, alterius peccatum a te alienum esse; præterea, omnia, quæ nunc fiant, semper ita facta esse et futura esse et nunc ubique fieri; porro, quam sancta sit hominis cum universo hominum genere cognatio, non enim sanguinis et seminis, sed mentis communio est. Oblitus vero etiam es hujus, quod animus uniuscujusque ratione præditus deus est et inde fluxit; tum porro, nihil cuiquam esse proprium, sed et filiolum et corpusculum et ipsam animulam inde fluxisse; porro, omnia in opinione sita esse, denique, unumquemque id tantum temporis, quod præsens est, et vivere et amittere.

27. Continuo recolere memoriam eorum, qui aliqua de re vehementer indignati sunt, qui summis honoribus aut calamitatibus aut inimicitii aliave quacunque fortuna nobilitati sunt, deinde reputare, ubi nunc illa omnia? Fumus et cinis et fabula aut ne fabula quidem. Succurrant tibi porro quæ hujus generis sunt omnia, ut Fabius Catullinus rure, Lucius Lupus in hortis, Stertinius Baïs, Tiberius Capreis, Velius (?) Rufus, et quidquid est hujusmodi vehementis studii, quod opinione nititur; et quam vile omne, quod intenditur, quanto magis philosophum deceat, in quavis data materia justum, temperantem et diis simpliciter obedientem se præstare. Fastus enim sub modestia gliscens omnium maxime intolerabilis.

28. Interrogantibus, «Ubi deos conspicatus aut, unde compertum habens, eos esse, eos ita veneris?» primum etiam visu percipi possunt; deinde vero, neque animum meum vidi et tamen eum in honore habeo. Sic igitur etiam deos ex iis, quibus quoquo tempore eorum vim expior, et esse intelligo et eos veneror.

29. Vitæ salus, res singulas ex omni parte, quid sint, intueri, quæ earum sit materia, quæ forma: toto ex animo, quæ justa sunt, facere; quæ vera sunt, dicere. Quid reliquum est? quam ut vita fruaris, bonum alii bono ita adnectens, ut ne minimum quidem spatium relinquatur.

30. Unum lumen solis, etiamsi muris, montibus, aliisque innumerabilibus dividatur. Una communis materia, etiamsi innumeris corporibus certo modo constitutis dividatur. Una anima, etiamsi naturis innumerabilibus et propriis limitibus dividatur. Unus animus ratione præditus, etiamsi diremptus esse videatur. Ceteræ vero rerum, quas dixi, partes, ut spiritus et materiæ substratæ, sensus expertes et a communionis studio alienæ: quamquam etiam has mens continet, et gravitas, quæ eas in eundem locum cogit. Mens autem singulari quodam modo ad naturas ejusdem generis fertur, neque divellitur ab ea societatis studium.

31. Quid præterea expetis? diutius in vita esse? an vero sentire? animo moveri? crescere? rursus denasci? voce

χρησθαι; τὸ διανοεῖσθαι; τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; Εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσθι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ ἔπεισθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. Ἀλλὰ μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα τὸ ἄχθεσθαι, εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσεται τις αὐτῶν.

λδ'. Πόστον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἑκάστω; τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ αἰδίῳ. Πόστον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόστον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόσῳ δὲ βουλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπει; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἢ τὸ, ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἀγει, ποιεῖν, πάσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

λγ'. Πῶς αὐτῷ χρητὰι τὸ ἡγεμονικόν; Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. Τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ προαίρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα, νεκρά καὶ καπνός.

λδ'. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν διεγερτικώτατον, ὅτι καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὁμῶς τούτου κατεφρόνησαν.

λε'. Ὡς τὸ εὐκαιρὸν μόνον ἀγαθὸν, καὶ ὅ τὸ πλεῖον κατὰ λόγον ὁρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρῳ ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ὅ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι, ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

λς'. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει· τί σοι διαφέρει, εἰ πέντε ἔτεσιν, (ἢ τρισί;) τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. Τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμψει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' ἡ φύσις ἡ εἰσαγαγοῦσα; ὅσον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός. — Ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία. — Καλῶς εἶπας ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὄλον τὸ δρᾶμά ἐστι. Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὀρίζει ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων. Ἀπιθὶ οὖν ὡς καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ὡς.

uti? cogitare? Ecquid horum tibi videtur desiderio dignum? Quodsi haec singula satis vilia sunt, progredere ad ultimum, Deum et rationem sequi. Horum autem cultui repugnat, inique ferre, si quis per mortem his cariturus sit.

32. Quantula pars infiniti et immensi aevi unicusque assignata est? celerrime enim in aeternitate evanescit. Quantula totius materiae? quantula totius animae? in quantula totius terrae glebula repis? Haec omnia tecum reputans nihil magni facias, nisi hoc, ut agas, quemadmodum natura jubet, et feras, ut communis natura fert.

33. Quomodo mens se ipsa utitur? In hoc enim sita sunt omnia. Reliqua non tui sunt arbitrii; si non tui arbitrii, cadavera et fumus.

34. Maximam vim ad mortis contemptum excitandum habet hoc, quod etiam ii, qui dolorem pro malo et voluptatem pro bono habebant, eam contempserunt.

35. Cui id tantum, quod tempestivum, bonum est, et cui perinde est, plures an pauciores secundum rectam rationem actiones exegerit, et cujus nihil refert utrum longiore an breviori temporis spatio mundum contemplatus sit, huic mors quoque non est formidini.

36. Homo, civis fuisti in magna hac civitate. Quid tua interest, utrum quinque annis, an tribus? Quod enim sit secundum legem, id aequum est unicuique. Quid igitur adeo grave est, si hac civitate te emitit, non tyrannus, non injustus iudex, sed natura, quae te in eam induxit? perinde ac si histriionem idem praetor, qui eum conduxit, e scena dimittit. — Verum quinque actus fabulae non peregi, sed tres tantum. — Recte dicis; in vita tamen etiam tres actus totam fabulam constituunt. Finem enim determinat is, qui olim concretionis auctor fuit, et nunc dissolutionis auctor est; tu vero neutrius auctor es. Abi igitur propitius; nam is quoque, qui te exsolvit, propitius est.

INDEX NOMINUM.

A

Adrianus, IV, 33; VIII, 5, 25, 37; X, 27.
Æsculapius, V, 8; VI, 43.
Agrippa, VIII, 31.
Alciphro, X, 31.
Alexander, grammaticus, I, 10. — Platonius, I, 12 — Macedo, III, 3; VI, 24; VIII, 3; IX, 29; X, 27.
Antisthenes. Antisthenicum, VII, 36.
Antoninus, IV, 33; VI, 26, 30, 44; VIII, 25; X, 27.
Apollonius, I, 8, 17.
Archimedes, VI, 47.
Areus, VIII, 31.
Athenodotus, I, 13.
Athos, VI, 36.
Augustus, IV, 33; VIII, 5, 31.

B

Bacchius, I, 6.
Baizæ, XII, 27.
Beatorum insulæ, X, 8.
Benedicta, I, 17.
Brutus, I, 14.

C

Cæcilianus, IX, 50.
Cæsar (Gaius), III, 3; VIII, 3.
Cæso, IV, 33.
Caieta, I, 17.
Camillus, IV, 33.
Capreæ, insula, XII, 27.
Carnuntum, II, 17.
Cato, I, 14; IV, 33.
Catullinus. *Vid.* Fabius.
Catulus, I, 13.
Cecrops, IV, 23.
Celer, VIII, 25.
Chabrias, VIII, 37.
Chaldæi, III, 3.
Charax, VIII, 25.
Chrysippus, VI, 42; VII, 19.
Clotho, IV, 34.
Crates, VI, 13.
Crito, X, 31.
Cræsus, X, 27.

D

Demetrius, Platonius, VIII, 25 — Phalereus, IX, 29.
Democritus, III, 3.
Dio, I, 14.
Diogenes, VIII, 3.
Diognetus, I, 6.

Diotimus, VIII, 25, 37.
Domitius, I, 13

E

Empedocles, XII, 3.
Epictetus, VII, 19; XI, 34, 36; ejus libri commentarii, I, 7.
Epicurus, IX, 41.
Epitynchanus, VIII, 25.
Eudæmon, VIII, 25.
Eudoxus, VI, 47.
Euphrates, X, 31.
Eutyches, X, 31.
Eutychio, X, 31.
Eutychius, I, 6.

F

Fabius Catullinus, XII, 27.
Falernus (liquor), VI, 13.
Faustina, VIII, 25.
Fronto, I, 11.

G

Gaius. *Vid.* Cæsar.
Granuas, fluvius, I, 17.

H

Helice, IV, 48.
Helvidius, I, 14.
Heraclitus, III, 3; VI, 42, 47; VIII, 3.
Herculanum, IV, 48.
Hipparchus, VI, 47.
Hippocrates, III, 3.
Hymen, X, 31.

I, J

Julianus, IV, 50.

L

Lacedæmonii, XI, 24.
Lamia, XI, 23.
Lanuvium, I, 16.
Leonatus, IV, 33.
Lepidus, IV, 50.
Lorium, I, 16.
Lucilla, VIII, 25.
Lucius Lupus, XII, 27.
Lupus. *Vid.* Lucius.

M

Mæcenæ, VIII, 31.
Marcianus, I, 6.
Maximus, I, 16, 17; VIII, 25.
Menippus, VI, 47.
Monimus, II, 15.

N

Nero, III, 16.

O

Origanio, VI, 47.

P

Panthea, VIII, 37.
Perdiccas, XI, 25.
Pergamus, VIII, 37.
Phalaris, III, 16.
Philippus, IX, 29; X, 27.
Philistio, VI, 47.
Phocio, XI, 13.
Phœbus, VI, 47.
Plato, VII, 48; IX, 29; X, 48.
Pompeii, IV, 48.
Pompeius, III, 3; VIII, 3.
Pythagoras, VI, 47.
Pythagorei, XI, 27.

Q

Quadi. *Vid.* Granuas.

R

Rusticus, I, 7, 17.

S

Sarmatæ, I, 10.
Satyro, X, 31.
Scipio, IV, 33.
Secunda, VIII, 25.
Severus, I, 14; X, 31.
Sextus, I, 9.
Silvanus, X, 31.
Sinuessæ, I, 7.
Socrates, I, 16; III, 3, 6; VI, 4; VII, 19, 66; VIII, 3; XI, 23, 25, 28, 39.
Socraticus, X, 31.
Stertizius, XII, 27.

T

Tandasis, I, 6.
Telauges, VII, 66.
Tiberius, XII, 27.
Trajanus, IV, 32.
Tropæophorus, X, 31.
Tuscula, I, 16.

U, V

Vellius Rufus, XII, 27.
Verus, Marci avus, I, 1; VIII, 37. — Marci frater adoptivus, VIII, 25.
Vespasianus, IV, 32.
Volesus, IV, 33.

X

Xanthippe, XI, 28.
Xenocrates, VI, 13.
Xenophon, X, 31.